

1875
1876
1877

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI 1990 TARİHÇESİ

DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİ

A n k a r a

Şubat 1991

T. C.
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Kitap No: 12748

V

Kitap No: _____

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
1990 TARİHÇESİ

YAYIN NO: _____

YAYIN YILI: _____

YAYIN YERİ: _____

351.01
D13
1991

04512

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Kitap No: _____

TARİHÇE FİHRİSTİ

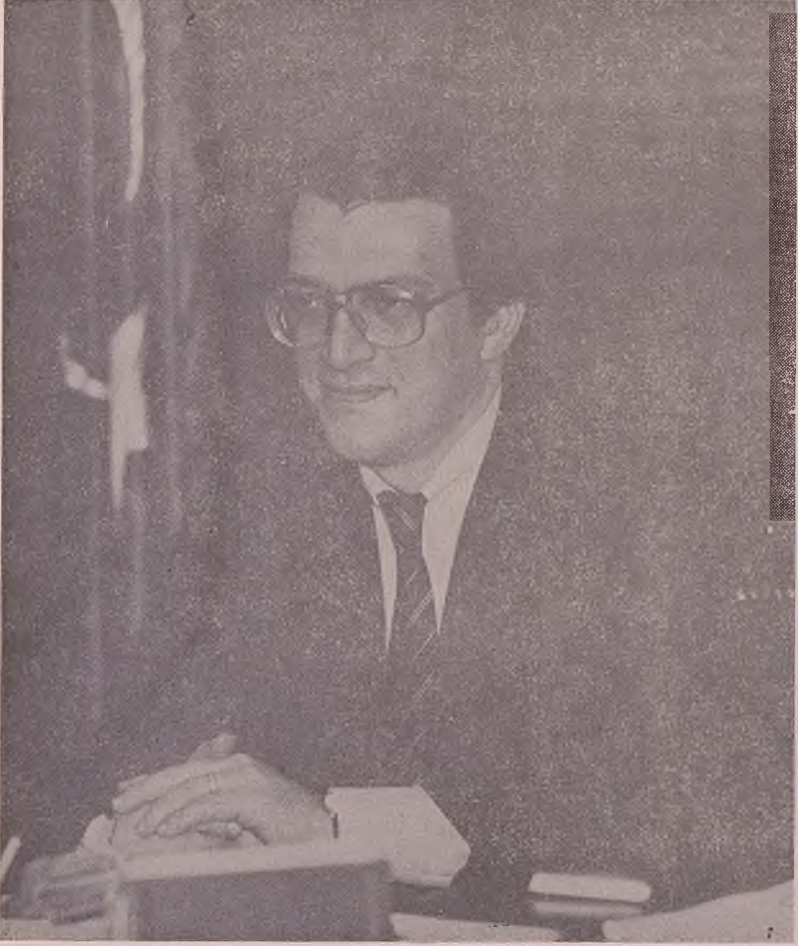
Sahife
No.

1. ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER	
Bakan, Müsteşar, Müsteşar Yardımcıları, Genel Müdürler, Genel Müdür Yardımcıları, Müstakil Daire Başkanları	5
2. KRONOLOJİ	
1 Ocak - 31 Aralık 1990 tarihleri arasında Türkiye'nin dış ilişkilerindeki önemli olaylar, faaliyetler, temaslar, yapılan anlaşmalar v.s.	39
3. ÖNEMLİ ZİYARETLER TAKVİMİ	
— Cumhurbaşkanı'nın ziyaretleri	91
— Başbakanın ziyaretleri	91
— Dışişleri Bakanının ziyaretleri	91
— Dışişleri Bakanlığı Müsteşarının ziyaretleri	93
— Türkiye'ye yapılan Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı, Dışişleri Bakanı, Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Yabancı üst düzey yönetici ziyaretleri	94
4. DIŞİŞLERİ BAKANININ KONUŞMALARI	
— Statement by H. E. Prof. Dr. Ali Bozer in the 45th Session of the General Assembly (UN)	99
— Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in Basın Toplantısı	107
— Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin tarafından Türkiye - Avrupa Toplulukları Karma Parlamento Komis- yonu toplantısında yapılan konuşma	112
— Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin tarafından Dışişleri Bakanlığı 1991 mali yılı bütçe tasarısının TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi vesilesiyle ya- pılan konuşma	116
— Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in Basın Toplantısı	155

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

— Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin tarafından Dışişleri Bakanlığı 1991 mali yılı bütçe tasarısının TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi vesilesiyle yapılan konuşma	170
— Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in Basın Toplantısı	201
5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR, ANLAŞMALAR VE BİLDİRİLER	217
(Bu bölümün içindekiler tarih sırasına göre bölüm başında gösterilmiştir.)	
6. MESLEK MEMURLARI KIDEM LİSTESİ	
— Büyükelçiler	333
— 1 ilâ 9 derecelerdeki meslek memurları	337
— Bakanlık Hukuk Müşavirleri	357
— Emekli olan, ayrılan veya vefat eden Bakanlık mensupları	358
7. DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI	
A — Dışişleri Eğitim Merkezinin 1989 - 90 dönemi faaliyetleri hakkında özet bilgi	363
— 21. Dönem Hizmet İçi Eğitim programlarına katılan aday meslek memurların listesi	364
— 11. Dönem Hizmet İçi Eğitim programlarına katılan aday idari memurların listesi	365
B — Dışişleri Eğitim Merkezinin 1990 - 91 dönemi gerçekleşen ve plânlanan faaliyetleri hakkında özet bilgi	366
— 22. Dönem Hizmet İçi Eğitim programlarına katılan aday meslek memurların listesi	368
8. REFERANS BİLGİLERİ	
— Büyükelçiliklerimizin Akredite oldukları Ülkeler Listesi	371
— Dışişleri Bakanlığı Merkez Teşkilâtı Kodları	372

1. ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER

A. Mesut YILMAZ

Dışışleri Bakanı

İstanbul, 1947

22 Aralık 1987 - 21 Şubat 1990

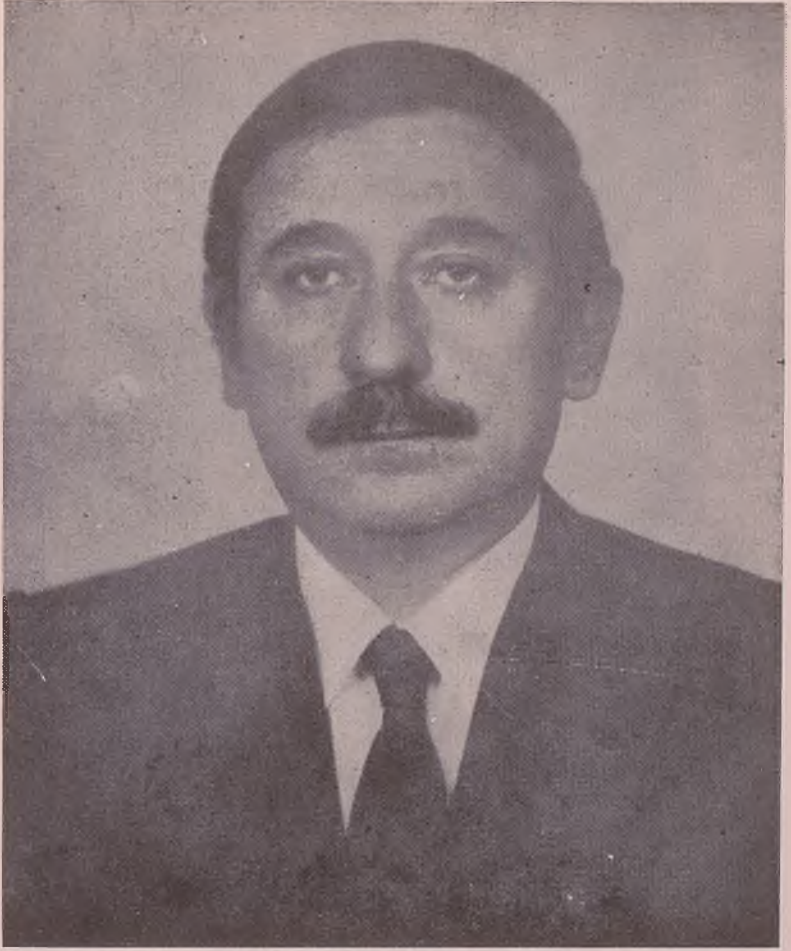

Prof. Ali BOZER

Dışışleri Bakanı

Ankara, 1925

21 Şubat - 31 Ekim 1990

Ahmet Kurtcebe ALPTEMOÇIN

Dışışleri Bakanı

İstanbul, 1940

13 Ekim 1990

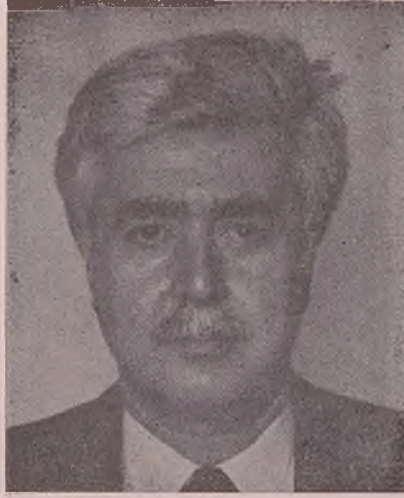
Tugay ÖZÇERİ

Büyükelçi

Dışışleri Bakanlığı Müsteşarı

İstanbul, 7.12.1939

27.7.1989

Hüseyin E. ÇELEM

Büyükelçi

Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı

İstanbul, 28.9.1937

27.7.1989

Filiz DİNÇMEN

Büyükelçi

Müsteşar Çok Taraflı Siyasi İşler Yardımcısı

Zonguldak, 24.7.1939

30.6.1989

Tanşuğ BLEDA

Büyükelçi

Müsteşar Ekonomik İşler Yardımcısı

Ankara, 16.11.1934

1.3.1988

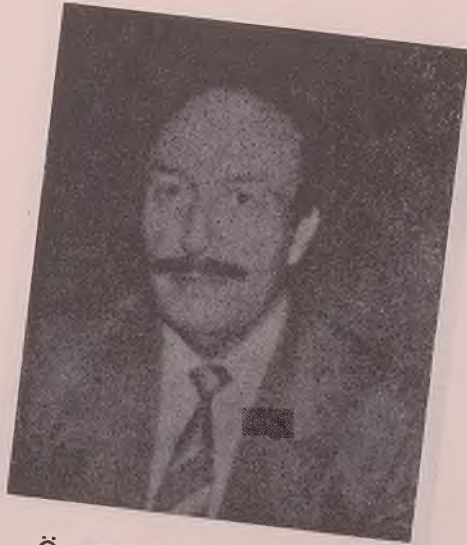
Ömer E. LÜTEM

Büyükelçi

Müsteşar İdari İşler Yardımcısı

İstanbul, 17.10.1933

17.7.1989

Ö. Faruk ŞAHİNBAŞ

Büyükelçi

Teftiş Kurulu Başkanı

İstanbul, 3.8.1927

2.5.1988

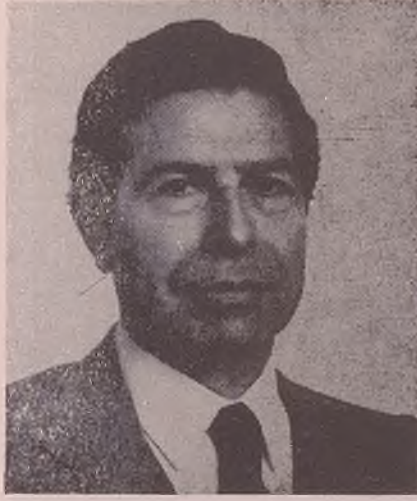
Erdem ERNER

Büyükelçi

Dışışleri Eğitim Merkezi Başkanı

Büyükada, 15.5.1927

1.9.1989

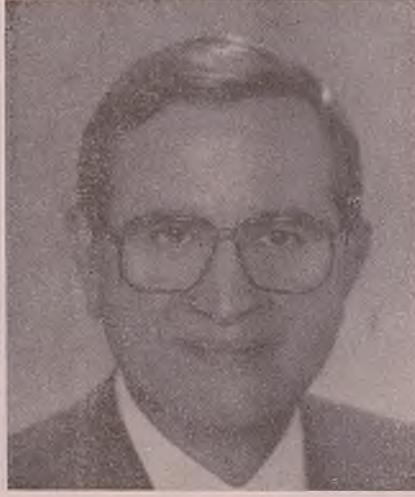
İsmet BİRSEL

Büyükelçi

Kültür İşleri Genel Müdürü

İzmir, 8.2.1934

1.12.1989

Üstün DİNÇMEN

Büyükelçi

Protokol Genel Müdürü

İstanbul, 11.8.1936

1.12.1989

Rıza TÜRMEK

Büyükelçi

Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdürü

İstanbul, 17.6.1941

24.10.1989

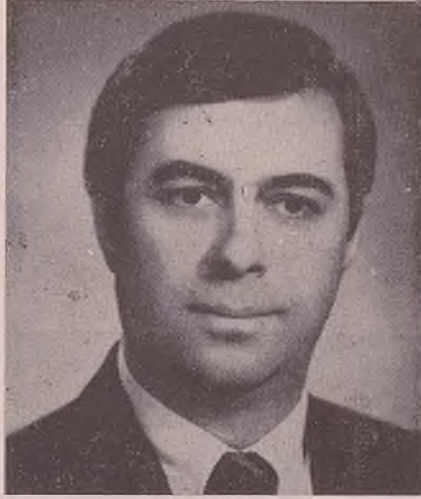
Zeki ÇELİKKOL

Büyükelçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdürü

İzmit, 2.1.1933

1.9.1988

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI

Birinci Hukuk Müşaviri

Babaeski, 17.12.1944

17.7.1989

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Ömür ORHUN

Elçi

Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdürü

Eskişehir, 14.7.1943

4.12.1988

Korkmaz HAKTANIR

Elçi

İkili Siyasi İşler Genel Müdürü

Menemen, 24.1.1943

17.7.1989

Erdiñç ERDÜN

Elçi

İkili Ekonomik İşler Genel Müdürü

İstanbul, 19.4.1941

17.7.1989

Metin ÖRNEKOL

Elçi

Çok Tarafli Ekonomik İşler Genel Müdürü

Sivas, 23.6.1940

9.3.1989

Temel İSKİT

Elçi

Avrupa Toplulukları Genel Müdürü

Ankara, 4.8.1937

8.8.1989

Berhan EKİNCİ

Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1940
1.12.1986

Erhan ÖĞÜT

Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Çankırı, 1941
7.9.1988

Önder ÖZAR

Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1937
7.9.1988

Solmaz ÜNAYDIN

Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1943
7.9.1988

Faruk LOĞOĞLU

Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1941
1.8.1989

Sencar ÖZSOY

Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1942
18.12.1989

Günaltay ŞİBAY

Elçi

Çok Tarafli Siyasi İşler
Genel Müdür Yardımcısı

İstanbul, 1938

23.10.1986

Uğur ZİYAL

Elçi

Çok Tarafli Siyasi İşler
Genel Müdür Yardımcısı

İstanbul, 1944

7.9.1988

Fügen OK

Elçi

Çok Tarafli Siyasi İşler
Genel Müdür Yardımcısı

İstanbul, 1941

7.9.1988

Necati UTKAN

Elçi
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1942
20.12.1986

Yaman BAŞKUT

Elçi
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1939
9.3.1989

Süha NOYAN

Elçi
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Gaziantep, 1941
18.7.1989

Nazım BELGER

Elçi
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Çanakkale, 1939
1.8.1989

İrfan SARUHAN

Elçi
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Simav, 1932
8.11.1989

Barlas ÖZENER

Elçi
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1945
9.4.1990

Uluç ÖZÜLKER

Elçi
Avrupa Toplulukları

Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1942
7.9.1988

Aydan KARAHAN

Elçi
Çok Taraflı
Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1942
7.9.1988

M. Tansu OKANDAN

Elçi
Çok Taraflı
Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1942
8.8.1989

Mehmet Ali İRTEMÇELİK

Elçi
Çok Taraflı Ekonomik İşler
Genel Müdür Yardımcısı
(Bakan Özel Müşaviri)
İstanbul, 1950
24.10.1989

Akın ALPTUNA

Elçi
Çok Taraflı Ekonomik İşler
Genel Müdür Yardımcısı
Nazilli, 1942
13.3.1990

Tahsin TARTAN

Elçi
Müşterek Güvenlik İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1940
7.9.1988

Ünal MARAŞLI

Elçi
Müşterek Güvenlik İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1941
7.9.1988

Sadi ÇALIŞLAR

Elçi
Müşterek Güvenlik İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İzmir, 1941
24.5.1989

Acar TÜZÜN

Elçi
Kültür İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
Ankara, 1941
7.9.1988

Metin GÖKER

Elçi
Kültür İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1940
7.9.1988

Selçuk İNCESU

Elçi
Kültür İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1937
17.11.1989

Altan GÜVEN

Elçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1988
2.4.1986

Sevinç DALYANOĞLU

Elçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1940
8.2.1988

Erkan GEZER

Elçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1940
9.3.1989

Mehmet EZEN

Elçi
Protokol Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1940
7.9.1988

İlhan YİĞİTBAŞIOĞLU

Elçi
Protokol Genel Müdür
Yardımcısı
Rizaiye, 1941
7.9.1988

Erhan YIĞITBAŞIOĞLU

Elçi
İstihbarat ve Araştırma Dairesi
Başkanı
Ankara, 1938
28.11.1986

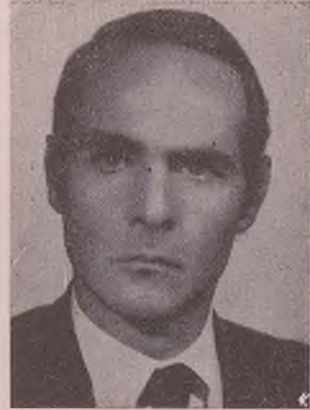
Ümit PAMİR

Elçi
Siyaset Planlama Dairesi
Başkanı
İstanbul, 1942
9.5.1988

Aykut BERK

Elçi
Personel Dairesi
Başkanı
Kilis, 1938
24.5.1989

Volkan ÇOTUR

Elçi
Arşiv ve Ulaştırma Dairesi
Başkanı
İstanbul, 1938
24.5.1989

Aydemir ERMAN

Elçi
İdari ve Mali İşler Dairesi
Başkanı
Üsküdar, 1944
8.8.1989

Murat SUNGAR

Elçi
Enformasyon Dairesi Başkanı
Bakanlık Sözcüsü
Ankara, 1942
1.8.1989

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

2. KRONOLOJİ

1990 YILI KRONOLOJİSİ

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

3 Ocak

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un ABD'ni ziyareti.

3 - 14 Ocak

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Orhan Karabulut'un ABD'ni ziyareti.

4 - 8 Ocak

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in Türkiye-İran KUK toplantısına iştiraki, Tahran.

5 - 10 Ocak

Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Başkanı A. N. Mutalibov'un ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında «Ekonomik ve Ticari İlişkilerin Geliştirilmesine İlişkin Protokol» ile «Kültürel ve Bilimsel Değişim Protokolü» imzalanmıştır.)

5 - 14 Ocak

TBMM Başkanı Kaya Erdem'in Pakistan'ı ziyareti.

7 - 8 Ocak

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Bahreyn ve Kuveyt'i ziyareti. (Türkiye Cumhuriyeti ile Bahreyn Devleti arasında Ekonomik Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.)

8 Ocak

Avrupa'da Ekonomik İşbirliği Konferansı (AEİK) İcra Sekreteri Büyükelçi Muller Thuns'un Ankara'yı ziyareti.

8 - 12 Ocak

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın Norveç Genelkurmay Başkanı Ora. Torolf Rein'in davetlisi olarak Norveç'e ziyareti.

9 Ocak

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Bulgaristan Dışişleri Bakanı Dimitrov ile görüşmesi, Kuveyt.

11 - 13 Ocak

Türkiye - ABD Hava Ulaştırma Anlaşması'nın yenilenmesi görüşmeleri, Ankara.

12 - 22 Ocak

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Ali Bozer'in AT Komisyonu raporu hakkında görüşmelerde bulunmak üzere AFC, Belçika, İtalya, Hollanda ve İrlanda'yı ziyareti.

14 Ocak

Devlet Bakanı Güneş Taner'in ABD'ni ziyareti.

14 - 20 Ocak

MEKY Büyükelçi Tanış Bleda'nın hükümetimizin Polonya ve Macaristan'a yapacağı yardım konusunda görüşmelerde bulunmak üzere bu ülkeleri ziyareti.

15 - 18 Ocak

Avustralya Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mark Pierce'nin Türkiye'yi ziyareti.

15 - 21 Ocak

Libya Ticaret heyetinin ülkemizi ziyareti.

16 - 20 Ocak

Türkiye - İtalya Turizm Karma Komisyonu toplantısı, Ankara.

16 - 27 Ocak

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ABD'ni ziyareti.

16 Ocak - 5 Şubat

Avrupa'da Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler ve Silahsızlanma Konferansı (ASK-II) çerçevesinde AGİK üyesi 35 ülkenin katılımıyla düzenlenen «Askeri Doktrinler Semineri», Viyana.

17 Ocak

Avusturya'nın umuma ait Türk pasaportlarına vize uygulamasını başlatması. (18 Ocak 1990 tarihinden itibaren ülkemiz de umuma ait Avusturya pasaportlarına vize uygulamaya başlamıştır.)

17 Ocak

Devlet Bakanı Şükrü Yürür'ün SSCB'ni ziyareti.

17 - 20 Ocak

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın «Askeri Doktrinler Semineri»ne katılmak üzere Viyana'ya gidişi.

19 Ocak

Hindistan'da bulunan Bellary Türk Mezarlığı'nın şehitlik olarak düzenlenmesi konusunda adigeçen ülkeyle mektup teatisi yoluyla yapılan anlaşmanın onaylanması.

19 - 22 Ocak

Tarım Orman ve Köyşleri Bakanı Lütfullah Kayalar'ın KKTC ve İtalya'yı ziyareti.

19 - 26 Ocak

Türkiye - Libya «Konsolosluk Sözleşmesi Müzakereleri», Trablus.

21 - 23 Ocak

İsveç Ulaştırma ve Haberleşme Bakanı Georg Anderson'un Türkiye'yi ziyareti.

21 - 27 Ocak

Türkiye - Kanada Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmasının paraf edilmesi, Ottawa.

22 Ocak - 2 Şubat

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW) toplantısı, New York.

22 Ocak - 6 Şubat

BM İnsan Hakları Komisyonu 46. Dönem Toplantısı, Cenevre.

23 - 24 Ocak

Devlet Bakanı Güneş Taner'in patentler ve fikir mülkiyet hakları konusunda ABD Ticaret Temsilcisi ile görüşmelerde bulunmak üzere Vasington'u ziyareti.

23 - 26 Ocak

Tarım Orman ve Köyşleri Bakanı Lütfullah Kayalar başkanlığındaki heyetin IFAD'ın 13. Governörler Toplantısına iştiraki, Oslo.

24 Ocak

Türkiye - Libya Adli İşbirliği Sözleşmesinin paraf edilmesi, Trablus.

24 - 25 Ocak

Türkiye - Norveç İkilili Siyasi İstişareleri, Oslo.

24 - 25 Ocak

Birleşmiş Milletler Uyuşturuucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Yakın ve Orta Doğu Alt - Komisyonu'nun 26. Toplantısı, Viyana.

24 - 27 Ocak

Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Muhamed Kapllani'nin Dışişleri Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

25 - 26 Ocak

Türkiye - İngiltere Kara Ulaştırması Karma Komisyon toplantısı, Londra.

25 - 29 Ocak

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Ali Bozer'in, Tayland Başbakan Yardımcısı Pong Sarasin'in davetine icabetle Tayland'ı ziyareti. (Ziyaret sırasında Türkiye - Tayland I. Dönem Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) Toplantısı gerçekleştirilmiş ve KEK Protokolü imzalanmıştır.)

26 Ocak

İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu'nun İsveç'i ziyareti.

26 Ocak

Devlet Bakanı Mehmet Yazar ve Devlet Bakanı İsmet Özarslan'ın KKTC'ni ziyareti.

29 Ocak

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın başkanlığında «Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye» konulu seminer, Ankara.

29 Ocak - 2 Şubat

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu 11. Özel Dönem Toplantısı, Viyana.

29 Ocak - 2 Şubat

Finlandiya Dış Ticaret Bakanı Pertti Salolainen'in Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

30 - 31 Ocak

Türkiye - İspanya Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması 1. tur müzakereleri, Madrid.

30 Ocak - 7 Şubat

Maliye ve Gümrük Bakanı Ekrem Pakdemirli'nin Tarım Bakanı'nın davetine icabetle ABD'ni ziyareti.

1 Şubat

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Renktaş'ın istişarelerde bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

2 Şubat

Balkan ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları Yüksek Dereceli Memurlar Toplantısı hazırlıkları çerçevesinde Yunan Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü Büyükelçi Vagenas'ın MİSY Büyükelçi Hüseyin Çelem ile danışmalarda bulunmak üzere Ankara'ya ziyareti.

2 - 4 Şubat

Milli Savunma Bakanı A. Safa Giray ile Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Mehmet Önder'in Münih'te yapılan Savunma Bilimi (Wehrkunde) toplantısına iştirakleri.

2 - 9 Şubat

Türkiye - Kuveyt «Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi» ve «Suçluların İadesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi» görüşmeleri, Kuveyt. (Görüşmeler sonunda «Ticari, Hukuki ve Cezai Konularda Adli ve Kanuni İşbirliği Sözleşmesi» parafe edilmiştir.)

3 - 8 Şubat

Tapu Kadastro uçağının düşürülmesine ilişkin tazminat görüşmelerinde bulunmak üzere Dışişleri Bakanlığından bir heyetin Şam'ı ziyareti.

3 - 11 Şubat

TOBB heyeti ile resmi ve özel kuruluş temsilcilerinin Macaristan ve Polonya'yı ziyareti.

4 - 6 Şubat

Pakistan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tanvir Ahmed Khan'ın Dışişleri Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

4 - 7 Şubat

Arnavutluk Hafif Sanayi Bakanı Vito Kapo'nun Türkiye - Arnavutluk Karma Ekonomik Komisyonu toplantısına katılmak üzere Türkiye'ye gelişi.

5 - 6 Şubat

BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne Taraf Devletler Toplantısı, New York.

5 - 7 Şubat

Türkiye - Libya KEK İzleme Toplantısı, Ankara.

5 - 8 Şubat

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Finlandiya Dışişleri Bakanı Petti Paasio'nun davetlisi olarak bu ülkeyi ziyareti.

7 Şubat

İran Cumhurbaşkanlığı Danışmanı Ali Rıza Muayyeri'nin Sayın Cumhurbaşkanımıza Cumhurbaşkanı Rafsancani'nin bir mesajını takdim etmek üzere Ankara'ya gelişi.

7 - 9 Şubat

«Türkiye - Danimarka Yatırımlarının Karşılıklı Teşviki ve Korunması» Anlaşması'nın imzalanması, Kopenhag.

7 - 15 Şubat

Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür başkanlığında bir heyetin Sudan, Cibuti ve Katar'ı ziyareti.

8 Şubat

Azerbaycan Haberleşme Bakanı'nın çalışma ziyareti, İstanbul.

8 - 9 Şubat

ABD Ticaret Temsilcisi Yardımcısı Bruce Wilson başkanlığındaki bir heyetinin ülkemizi ziyareti.

9 Şubat

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Irak'ı ziyareti.

10 - 15 Şubat

«Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi» müzakereleri, Şam.

11 - 12 Şubat

Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un Almanya Federal Cumhuriyetini ziyareti.

11 - 14 Şubat

Japonya Dışişleri Bakanı Yardımcısı Hisashi Owada'nın Dışişleri Bakanlığınca Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri ile siyasi istişarelerde bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

11 - 17 Şubat

Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı Lütfullah Kayalar'ın Belçika'yı ziyareti.

12 - 18 Şubat

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın «Open Skies» konferansına iştirak etmek ve «Türkiye Anadolu Uygarlıklarının Görkemi Sergisi»nin açılışını yapmak üzere Kanada'yı ziyareti.

13 Şubat

Cumhurbaşkanı Turgut Özal ile Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in «Muhteşem Süleyman Sergisi» açılış töreni vesilesiyle Fransa'yı ziyaretleri.

15 - 16 Şubat

Türkiye - AT Karma Parlamento Komisyonu Türkiye ve Avrupa Kanadı Başkanlık Divanı toplantısı, Strazburg.

15 - 17 Şubat

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Çekoslovakya Dış Ticaret Bakanınınin davetlisi olarak bu ülkeyi ziyareti.

17 - 20 Şubat

Avrupa Parlamentosu Başkan Yardımcısı ve İngiliz Muhafazakâr Parti Milletvekili Sir Fred Catherwood'un ülkemizi ziyareti.

18 - 22 Şubat

Polonya Sağlık Bakanı Konsiniak Kamsyz'in Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın davetine icabetle ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında «Sağlık ve Tıbbi Bilimler Alanında İşbirliği Planı» imzalanmıştır.)

18 - 27 Şubat

TOBB heyetinin Suudi Arabistan ve Bahreyn'i ziyareti.

19 Şubat

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in 8. Dönem KEK Toplantısı için İran'ı ziyareti.

19 - 25 Şubat

TBMM Başkanı İ. Kaya Erdem ve beraberindeki bir heyetin Endonezya Parlamento Başkanı Kharis Şuhud'un davetine icabetle Cakarta'yı ziyareti.

20 - 21 Şubat

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın Bağımsız Avrupa Plan Grubu 7 nci Bakanlar Toplantısına katılmak üzere İskoçya'ya gidişi.

20 - 23 Şubat

New York'taki BM Uyuşturucu Maddeler Özel Genel Kurulu Toplantısına Büyükelçi Erdem Erner'in başkanlığında bir heyetle katılınması.

21 Şubat

Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün İtalya ve Tunus'u ziyareti.

21 - 23 Şubat

Yeni Zelanda Ticaret Bakanı Mike Moore'un Devlet Bakanı Güneş Tamer'in davetine icabetle Türkiye'yi ziyareti.

21 Şubat 14 Mart

Türk-Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu XI. Dönem toplantısı, Ankara.

22 Şubat

Türkiye - Çekoslovakya 1990 - 1992 Kültürel ve Bilimsel Değişim Programının imzalanması, Ankara.

22 - 25 Şubat

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun Avusturya'yı ziyareti.

22 Şubat - 2 Mart

Türkiye - İran Karma Ekonomik Komisyonu XIII. Dönem Toplantısı.

24 Şubat

11 Ekim 1989 tarihinde Hartum'da imzalanan «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması» ile Toplantı Tutanağı'nın onaylanması.

24 - 28 Şubat

İKÖ XV. Ekonomik, Kültürel ve Sosyal İşler Komisyonu Toplantısı, Cidde.

26 - 27 Şubat

Türkiye - Avusturya Konsolosluk ve Hukuk görüşmeleri, Ankara.

26 Şubat - 6 Mart

Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın Federal Almanya'yı ziyareti.

27 Şubat

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Ali Bozer'in, İspanya Dışişleri Bakanı Ordenez ve AT Devlet Sekreteri Solbes ile Türkiye - AT ilişkileri konusunda görüşmelerde bulunmak üzere Madrid'e gidişi.

27 Şubat

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in Fransa'yı ziyareti.

27 - 28 Şubat

Türkiye - DAC Siyasi İstişareleri, Berlin.

27 Şubat - 2 Mart

Başbakan Yıldırım Akbulut'un İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı Hassan Habibi'nin davetine icabetle İran'ı ziyareti.

28 Şubat - 3 Mart

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı Anders Björck'in ülkemizi ziyareti.

1 - 5 Mart

Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın «Dünya Çocuklarını Yaşatma Toplantısı»na katılmak üzere Tayland'ı ziyareti.

2 Mart

Türkiye ile Macaristan arasında diplomatik pasaportları kapsayan Vize Muafiyet Anlaşmasının imzalanması, Ankara.

3 Mart

Ürdün Velihtı Prens Hasan Bin Talal'ın ülkemizi ziyareti.

3 - 7 Mart

Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün Federal Almanya'yı ziyareti.

4 - 8 Mart

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın İngiltere Savunma Bakanı T. King'in davetine icabetle İngiltere'yi ziyareti.

4 - 9 Mart

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın İspanya Genelkurmay Başkanı Orgeneral Gonzalo Puigcerver Roma'nın davetlisi olarak İspanya'yı ziyareti.

4 - 9 Mart

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safer Necioğlu'nun Fransa Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Fleury'nin davetlisi olarak Fransa'yı ziyareti.

4 - 11 Mart

İngiliz Parlamentosu Türkiye Dostluk Grubunun Türkiye'yi ziyareti.

5 - 6 Mart

Türkiye - Norveç Konsolosluk Görüşmeleri, Oslo.

5 - 8 Mart

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Türkiye - AT ilişkileri konusunda görüşmelerde bulunmak üzere Belçika'yı ziyareti.

5 - 9 Mart

Tunus Ulaştırma Bakanı Ahmed Smaoui'nin Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

5 - 9 Mart

Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol başkanlığında bir heyetin, Jomtien (Tayland) şehrinde UNESCO, BM Kalkınma Programı, Dünya Bankası ve UNICEF'in ortaklaşa düzenledikleri «Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı»na iştiraki.

6 - 7 Mart

Federal Alman Savunma Bakanlığı Müsteşarı Bewerunge başkanlığında bir AFC heyetinin, AFC NATO 18. Dilim Savunma Yardımı görüşmelerine katılmak üzere Ankara'yı ziyareti.

7 - 9 Mart

MİSY Büyükelçi Hüseyin Çelem başkanlığında bir heyetin, Balkan ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları Yüksek Dereceli Memurlarının üçüncü toplantısına iştiraki, Atina.

7 - 10 Mart

«Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales», «Ecole du Louvre» ve «Centre National de la Recherche Scientifique»in katkılarıyla düzenlenen «Muhteşem Süleyman ve Devri» konulu kollok, Paris.

7 - 12 Mart

Türkiye - Suriye - Irak Sınır aşan Akarsular Ortak Teknik Komitesi XV. dönem toplantısı, Ankara.

8 Mart

8 Ocak 1990 tarihinde Bahreyn'de imzalanan «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Devleti Hükümeti Arasında Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması»nın onaylanması.

8 - 9 Mart

Türkiye - İspanya İkili Siyasi İstişareleri, Ankara.

8 - 13 Mart

Dominik Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Miguel Antonio Rodriguez'in ülkemizi ziyareti.

9 Mart

Türkiye - İngiltere Güvenlik İşbirliği Görüşmeleri, Ankara.

10 Mart

16 Haziran 1970 tarihli Türkiye - Federal Almanya Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde ,iki ülke arasında mektup teatisi yoluyla akdedilen «Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğüne Planlama Yardımı» konulu Proje Anlaşmasınının 8.11.1989 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanması.

11 - 15 Mart

Tarım Orman ve Köyşleri Bakanı Lütfullah Kayalar'ın Tunus'u ziyareti.

11 - 18 Mart

Türkiye - Mısır Savunma Sanayi İşbirliği II. Daimi Komite toplantısı, Ankara.

12 - 17 Mart

Nijerya Ticaret ve Turizm Bakanı S. J. Ukpanah'ın, Ticaret ve Sanayi Bakanı Şükrü Yürür'ün resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

12 - 24 Mart

Türkiye - SSCB Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantısı, Ankara.

15 - 30 Mart

İtalya Dışişleri Bakanı De Michelis'in Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in davetine icabetle Türkiye'yi ziyareti.

15 - 30 Mart

UNESCO himayesinde Yüksek Mimar Ahmet Ertuğ'un fotoğraflarından oluşan «Istanbul - Gateway to Splendour» sergisi, Lizbon.

16 - 23 Mart

SSCB Deniz Ticaret Bakanı Yuri Volmer'in ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında «Türkiye - SSCB Deniz Ticaret ve Seyrüseferine İlişkin Anlaşma» imzalanmıştır.)

18 - 21 Mart

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun, Türkiye - Libya Adli İşbirliği Sözleşmesi'ni imzalamak üzere Trablus'u ziyareti.

19 - 22 Mart

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in UBAK Konferansına katılmak üzere Fransa'ya gidişi.

19 - 23 Mart

Devlet Bakanı M. Vehbi Dinçerler'in Namibia'yı ziyareti.

19 Mart -

11 Nisan

MEKY Büyükelçi Tanış Bleda başkanlığında kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bir heyetin, AGİK'in ekonomik boyutu çerçevesindeki «Avrupa'da Ekonomik İşbirliği Konferansı»na iştiraki, Bonn.

19 - 26 Mart

Türk - Irak Rödemarkasyon Ortak Komisyonu XI. Dönem toplantısı, Bağdat.

20 Mart

Avrupa İkamet Sözleşmesi onay belgelerinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi.

20 - 21 Mart

Türkiye - Norveç İki Siyasi İstişareleri, Oslo.

20 Mart

Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasındaki Konsolosluk Sözleşmesi Onay Belgelerinin teati edilmesi.

20 - 22 Mart

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin başkanlığında 6. İSEDAK İzleme Toplantısı, İstanbul.

20 - 22 Mart

Türkiye - Birleşik Arap Emirlikleri Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının parafe edilmesi, Ankara.

21 - 23 Mart

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın, Tunus Savunma Bakanı Abdallah Kallel'in davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

22 - 23 Mart

Türkiye - AT Karma Parlamento Komisyonu toplantısı, Antalya.

22 - 26 Mart

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Vecdi Gönül'ün Tunus'u ziyareti.

23 Mart

T. C. ile Macaristan Cumhuriyeti arasında 1990 - 1992 Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı'nın imzalanması, Ankara.

23 - 24 Mart

Devlet Bakanı Kâmrân İnan başkanlığında bir heyetin Lizbon'da yapılan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Özel Toplantısına iştiraki.

23 - 29 Mart

AT'na yönelik tanıtma faaliyetleri çerçevesinde Baviera, Kuzey-Ren Vestfalya ve Hessen Eyaletleri gazeteciler heyetinin ülkemizi ziyareti.

24 - 26 Mart

Avrupa Konseyi Yüksek Düzeyli Memurları Toplantısı öncesinde düzenlenen Hazırlık Komitesi Toplantısı, Palermo.

24 - 30 Mart

Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in Yemen Arap Cumhuriyeti ile Suudi Arabistan Krallığını ziyareti.

24 - 31 Mart

Türkiye - DAC «Vize Muafiyeti», «Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma» ve «Suçluların İadesi ve Hükümlülerin Nakli» Sözleşmeleri müzakereleri, Berlin.

25 - 27 Mart

Avusturya İçişleri Bakanı Loschnak ve Dışişleri Genel Sekreteri Klestil'in İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun davetlisi olarak ülkemizi ziyaretleri.

25 - 30 Mart

Arjantin Senato Başkanı Eduardo Menem'in TBMM Başkanı İ. Kaya Erdem'in davetine icabetle Türkiye'yi ziyareti.

25 - 31 Mart

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Belçika ve Federal Almanya'yı ziyareti.

29 Mart

Türkiye - İspanya 1990 - 1992 Kültürel Değişim Programının imzalanması, Madrid.

29 - 30 Mart

Avrupa Konseyi Arkeolojik Mirasın Korunması Komitesi 2. Toplantısı, Strasbourg.

29 - 30 Mart

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Tugay Özçeri ile Bulgaristan Dışişleri Birinci Yardımcısı Staykov arasındaki görüşmeler, Ankara.

31 Mart - 4 Nisan

Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın «Uluslararası Bahçecilik Sergisi» açılışına iştiraki, Oslo.

1 Nisan - 30 Eylül

«EXPO - 90» Uluslararası Bahçe ve Yeşillik Sergisi, Osaka.

2 Nisan

Türkiye, Pakistan ve İran arasında oluşturulan Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO) Genel Sekreteri Ali Rıza Salari'nin ülkemizi ziyareti.

3 - 4

Türkiye - Romanya Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması görüşmeleri, Ankara.

3 - 4 Nisan

Türkiye - Danimarka I. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı, İzmir.

3 - 5 Nisan

«Karadeniz'de Kirliliğin Önlenmesi Sözleşmesi» 4. tur müzakereleri, Sofya.

3 - 6 Nisan

Pakistan Senato Başkanı Wasim Sajad'ın TBMM Başkanı İ. Kaya Erdem'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

3 - 7 Nisan

Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Müsteşarı Hüsnü Poyraz'ın Venedik'te düzenlenen FAO 17. Avrupa Bölgesel Konferansına iştiraki.

4 - 7 Nisan

ABD Uyuşturucu Maddelerle İlgili Bakan Yardımcısı Melvyn Levitsky'nin ülkemizi ziyareti.

5 - 7 Nisan

Devlet Bakanı Kâmrân İnan başkanlığında bir heyetin Londra Ticaret ve Sanayi Odası ile işbirliği halinde düzenlenen GAP ağırlıklı Türkiye seminerine iştiraki, Londra.

7 - 10 Nisan

ABD Kongresi Temsilciler Meclisi Demokrat üyesi Edward F. Feighan'ın ülkemizi ziyareti.

8 - 13 Nisan

Devlet Bakanı Güneş Taner'in SSCB'ni ziyareti.

9 - 11 Nisan

Hükümetimizi temsilen Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin «Avrupa'da Ekonomik İşbirliği Konferansı» kapanış bölümüne iştiraki.

15 - 22 Nisan

İrlanda Meclis Başkanı Sean Treacy ve beraberindeki heyetin Türkiye'yi ziyareti.

16 - 27 Nisan

12. Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği, Ankara.

17 - 22 Nisan

Avrupa Hareketi İrlanda Konseyi Başkanı Frank Wall ve Konsey Yönetim Kurulundan iki üyenin Avrupa Hareketi Türk Grubu ile temaslarda bulunmak üzere ülkemizi ziyaretleri.

18 Nisan

Türkiye - ABD Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması Onay Belgelerinin teati edilmesi.

18 - 20 Nisan

Türkiye - UNIDO Ortak Komitesi VII. Toplantısı, Ankara.

19 - 21 Nisan

TBMM'nin 70. Kuruluş Yıldönümü münasebetiyle aralarında Lüksemburg Meclis Başkanı Bayan Erna Hennicot Schoepges, İrlanda Devlet Bakanı Vincent Brady, Avusturya Federal Meclis Başkanı Rudolf Pöder ve İzlanda Alt Meclis Başkanı Arne Funnardsson'un da bulunduğu 39 ülkeden parlamenterlerin Ankara'yı ziyareti.

19 - 22 Nisan

ABD Dışişleri Bakanlığı Siyasi - Askeri İşlerle Görevli Bakan Yardımcısı Richard Clarke'm ülkemizi ziyareti.

21 Nisan - 3 Mayıs

Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı Lütfullah Kayalar'm Yeni Zelanda ve Avustralya'yı ziyareti. (Ziyaret sırasında tarım alanında işbirliğini öngören bir «mutabakat zaptı» imzalanmış ve Anzak Günü törenleri düzenlenmiştir.)

22 - 26 Nisan

Yeni Zelanda Genel Valisi Sir Paul Reeves'in Çanakkale Savaşlarının 75. yıldönümü törenlerine katılmak ve resmi bir ziyarette bulunmak üzere Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

22 - 27 Nisan

Türkiye - Danimarka Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması'nın ikinci tur görüşmeleri sonunda parafe edilmesi, Kopenhag.

22 - 26 Nisan

Avusturalya Başbakanı Bob Hawke'ın Çanakkale Savaşlarının 75. yıldönümü törenlerine katılmak ve resmi bir ziyarette bulunmak üzere Başbakan Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

23 - 26 Nisan

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek başkanlığında bir heyetin Avrupa Konseyi Kültür Bakanları 6. Konferansına iştiraki, Palermo.

23 - 28 Nisan

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer başkanlığında bir heyetin «Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Özellikle Gelişme Yolundaki Ülkelerin Ekonomik ve Kalkınmalarının Canlandırılması» konulu BM Genel Kurul Özel Toplantısına iştirakleri, New York.

24 - 25

İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher'ın Çanakkale Savaşlarının 75. yıldönümü törenlerine katılmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

28 Nisan - 2 Mayıs

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in, Tayland Dışişleri Bakanı Siddhi Savetsila'nın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

29 Nisan

13 Aralık 1989 tarihinde Bursa'da imzalanan «Balkan Ülkeleri Resmi Turizm Kuruluşları XXII. Konferansı Protokolü»nün onaylanması.

1 - 10 Mayıs

Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün Katar, Cibuti ve Sudan'ı ziyareti.

2 Mayıs

7 Mart 1990 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti arasında Türk - Sovyet Devlet Hududununun 41 no.lu Hudut İşaretinden 450 no.lu Hudut İşaretine kadar olan bölgesinde bulunan Arpaçay (Thuryan) Nehri, Posof Çayı, Çoruh Nehri ve Çaksu Deresi Yataklarındaki deği-

şikliklerin önlenmesi veya düzeltilmesine yönelik hidroelektrik tesislerinin yapımının gerçekleştirilmesi ile ilgili işbirliği hakkında Anlaşma'nın onaylanması.

2 Mayıs - 2 Haziran

7. Uluslararası Ankara Sanat Festivali.

2 - 4 Mayıs

Türkiye - Hollanda Kara Ulaştırması Karma Komisyon toplantısı, Ankara.

2 - 4 Mayıs

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Malezya Dışişleri Bakanı Datto Hacı Abu Hassan bin Hacı Ömer'in davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

2 - 5 Mayıs

Asya Kalkınma Bankası Governörler Toplantısı, Yeni Delhi.

2 - 7 Mayıs

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Türkiye - Irak KEK X. Dönem Toplantısına katılmak üzere Irak'a gidişi.

3 Mayıs

Denizlerin gemiler tarafından kirletilmesinin önlenmesine ait uluslararası MARPOL 73 sözleşmesi, buna ilişkin 1978 Protokolü, bu Protokolün I, II ve V ekleri ile 1984, 1985 ve 1987 değişikliklerine katılmamızın onaylanması.

3 Mayıs

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 16 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen «Küresel Dayanışma ve Karşılıklı Bağımlılık Avrupa Merkezi Kurulmasına Dair (89) 14 sayılı Karar» ve eki Tüzüğe katılmamız.

3 Mayıs

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin NATO Bakanlar Konseyi toplantısına iştiraki, Brüksel.

3 Mayıs

Türkiye - İngiltere 1990 - 1992 Kültürel Değişim Programının imzalanması, Londra.

3 Mayıs

Türkiye - Katar Havacılık Anlaşmasının imzalanması, Doha.

3 - 10 Mayıs

Eski Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Çin Halk Siyasi Danışma Konseyi Başkanı ve Eski Cumhurbaşkanı Li Xiannian'in davetlisi olarak ÇHC'ni ziyareti.

4 - 10 Mayıs

Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Burhanettin Bigalı'nın Cezayir Milli Jandarma Komutanı General Benabbes Gheziel'in davetine icabetle Cezayir'i ziyareti.

4 - 10 Mayıs

Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün İtalya ve Portekiz'i ziyareti.

5 - 7 Mayıs

Başbakan Yıldırım Akbulut'un Başbakan 1. Yardımcısı Taha Yasin Ramazan'ın davetlisi olarak Irak'ı ziyareti.

5 - 11 Mayıs

Malezya Ticaret ve Sanayi Bakan Yardımcısı Kok Wee Kiat'ın ülkemizi ziyareti.

6 - 9 Mayıs

İspanya İçişleri Bakanlığı Devlet Sekreteri Rafael Vera'nın İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Vecdi Gönül'ün resmi konuğu olarak Türkiye'yi ziyareti.

6 - 11 Mayıs

Ürdün Silahlı Kuvvetler Komutanı General Fathi Abu Taleb'in Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

6 - 12 Mayıs

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt'un Endonezya Madenler ve Enerji Bakanı'nın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

7 Mayıs

Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu (Avrupa Konseyi İskân Fonu)'ndan sağlanan 75.000.000.— İsviçre Frangı tutarındaki krediyle ilgili olarak 15/12/1989 tarihinde Paris'de imzalanan Anlaşmalar ve eklerinin imza tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanması.

7 - 10 Mayıs

Avrupa Anayasa Mahkemeleri 8. Konferansı, Ankara.

7 - 11 Mayıs

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi toplantısı, Strazburg.

7 - 11 Mayıs

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Dünya Bankası'nın (IBRD) Geçici ve Kalkınma Komitesi toplantıları ve Türk - Amerikan Dernekleri Birliği'nin XI. yıllık toplantısına iştiraki, Vaşington.

7 - 11 Mayıs

Türkiye - Yugoslavya KEK müzakereleri, Belgrad.

7 - 13 Mayıs

Danimarka Dışışleri Bakanlığı Ekonomik İşler Müsteşarı Büyükelçi Flemming Hedegaard'ın ülkemizi ziyareti.

7 - 15 Mayıs

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un ABD'ni ziyareti.

7 - 18 Mayıs

Sağlık Bakanı Halil Şıvgın başkanlığında bir heyetin 43. Dünya Sağlık Asamblesine iştiraki, Cenevre.

7 Mayıs - 30 Haziran

3. Uluslararası Asya - Avrupa Sanat Bienali, Ankara.

8 - 15 Mayıs

Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) 6. Avrupa Bölge Birliği'nin X. Toplantısı, Sofya.

9 - 10 Mayıs

Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın Nükleer Planlama Grubu (NPG) İlkbahar Bakanlar toplantısına iştiraki, Kananaskis (Kanada).

9 - 11 Mayıs

Türkiye - Fransa Denizcilik Anlaşması görüşmeleri, İstanbul.

9 - 12 Mayıs

Mısır Arap Cumhuriyeti Dışışleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Yusuf Sharara'nın Dışışleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

10 Mayıs

Hükümetimiz ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti arasında 6 Aralık 1989 tarihinde Ankara'da imzalanan Türk - Sovyet Görüşmelerine İlişkin Protokol ile Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti arasında 10 Ocak 1990 tarihinde Ankara'da imzalanan Ekonomik ve Ticari İlişkilerin Geliştirilmesine İlişkin Protokol'un onaylanması.

10 Mayıs

Devlet Bakanı Kâmran İnan'ın Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısına iştiraki, Strazburg.

10 - 11 Mayıs

World Economic Forum'un düzenlediği «Turkey in the New Geopolitical Context» toplantısı, İstanbul.

10 - 13 Mayıs

Hindistan Dışışleri Bakanlığı Müsteşarı Muckund Dubey'in Dışışleri Bakanlığı Müsteşarı Tugay Özçeri'nin davetine icabetle Ankara'yı ziyareti.

10 - 14 Mayıs

Kuzey Atlantik Asamblesi İlkbahar Toplantısı, Paris.

12 Mayıs

Türkiye - Mısır 1990 - 1992 Kültürel Değişim Programının imzalanması, Ankara.

13 Mayıs

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (ECO) faaliyetleri hakkında görüşmelerde bulunmak üzere Tahran'ı ziyareti.

13 - 16 Mayıs

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Çekoslovakya'yı ziyareti.

14 - 15 Mayıs

«EUREKA»nın rolü ve üçüncü ülkelerle muhtemel ilişkiler» konulu parlamentolararası toplantı, Roma.

14 - 16 Mayıs

AT Komisyonu Bilim, Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürü Paola Fasella'nın, ülkemizi ziyareti.

14 - 18 Mayıs

TBMM Başkanı İ. Kaya Erdem'in Güney Kore Meclis Başkanı'nın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

14 - 18 Mayıs

Türkiye - Macaristan Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması görüşmeleri, Ankara.

14 - 21 Mayıs

Devlet Bakanı Vehbi Dingerler'in BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporunun, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu Bölgesinde İzlenmesi Konferansının Bakanlar düzeyindeki oturumuna iştiraki, Bergen (Norveç).

15 - 16 Mayıs

Türkiye ile İsviçre arasında Konsolosluk ve Hukuk görüşmeleri, Ankara.

15 - 20 Mayıs

Singapur Başbakanı Lee Kuan Yew'in Başbakan Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

16 Mayıs

Pakistan İslam Cumhuriyeti Başbakanı Benazir Bhutto'nun Başbakan Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

16 - 18 Mayıs

Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un Federal Almanya'yı ziyareti.

16 - 19 Mayıs

Türkiye - Yugoslavya 1990 - 1992 Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı'nın imzalanması, Ankara.

16 - 20 Mayıs

Dışişleri Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın işbirliğiyle düzenlenen «Dışa Yönelik Politikalarda Yürütülen Propoganda Tanıtma Faaliyetleri» konulu seminer, Marmaris.

17 - 19 Mayıs

Türkiye - Yugoslavya Karma Ulaştırma Komisyonu Müzakereleri, Belgrad.

19 Mayıs

Atatürk Uluslararası Barış Ödülü'nün 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e tevdi.

20 - 25 Mayıs

Fransız İşverenleri Milli Konseyi (CNPF) Başkanı'nın ülkemizi ziyareti.

21 - 22 Mayıs

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin siyasi istişarelerde bulunmak üzere Prag'ı ziyareti.

21 - 25 Mayıs

Silahsızlanma konusunda Parlamentolararası Dünya Konferansı, Bonn.

21 - 25 Mayıs

Uluslararası Denizcilik Teşkilatı (IMO) Deniz Güvenliği Komitesinin yıllık toplantısı, Londra.

22 Mayıs

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Dışişleri Bakanı Roland Dumas'ın davetlisi olarak Fransa'yı ziyareti.

22 - 23 Mayıs

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın NATO Savunma Planlama Komitesi (DPC) ilkbahar Bakanlar toplantısına iştiraki, Brüksel.

24 Mayıs

Türkiye - AT Karma Parlamento Komisyonu Başkanlık Divanı Toplantısı, Ankara.

25 - 31 Mayıs

İngiltere Sağlık Bakanı Kenneth Clarke'nin Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

25 Mayıs -

1 Haziran

Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Korgeneral Doğan Çelikay'ın Pakistan'ı ziyareti.

26 - 28 Mayıs

İspanya Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyükelçi Fernando Perpina'nın Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetine icabetle ülkemizi ziyareti.

26 - 28 Mayıs

OECD'nin işbirliği ile düzenlenen «Vatandaşlar Avrupası» konulu uluslararası Seminer, Marmaris.

27 Mayıs

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Fransa'yı ziyareti.

27 - 29 Mayıs

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Dışişleri Bakanı Hans Van den Broek'un davetlisi olarak Hollanda'yı ziyareti.

27 Mayıs - 3 Haziran

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt'un İsveç ve Arnavutluk'u ziyareti.

28 - 31 Mayıs

Türkiye - Polonya KEK müzakereleri, Varşova.

28 - 31 Mayıs

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altinkaya'nın Cezayir'i ziyareti.

29 Mayıs - 1 Haziran

Türkiye - Japonya Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması 4. Tur görüşmeleri, Tokyo.

30 - 31 Mayıs

Devlet Bakanı Işın Çelebi ve Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in başkanlıklarında bir heyetin OECD Bakanlar Konseyi toplantısına iştirakleri, Paris. (Toplantı sırasında «Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası» kuruluş anlaşması Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer tarafından imzalanmıştır.)

30 Mayıs 1 Haziran

SSCB Sağlık Bakanı İ. N. Denisov ve beraberindeki heyetin Sağlık Bakanı Sayın Halil Şıvgın'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında «Türkiye - SSCB Sağlık İşbirliği Anlaşması» ve buna bağlı iki yıllık bir İşbirliği Programı imzalanmıştır.)

30 Mayıs - 2 Haziran

Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın EUREKA Bakanlar Konferansına iştiraki, İtalya.

30 Mayıs - 3 Haziran

Belçika Savunma Bakanı Guy Coeme'nin Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

30 Mayıs - 4 Haziran

Devlet Bakan'ı Cemil Çiçek'in Suudi Arabistan'ı ziyareti.

30 Mayıs - 6 Haziran

Deniz Kuvvetleri Komutanı Ora. Orhan Karabulut'un Japonya Deniz Kuvvetleri Komutanı Ora. Makoto Sakuma'nın davetlisi olarak Japonya'yı ziyareti.

31 Mayıs

MİSY Büyükelçi Hüseyin Çelem ile Lüksemburg Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Direktörü Kasel arasında yapılan ikili siyasi istişareler, Lüksemburg.

31 Mayıs - 1 Haziran

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Japonya'yı ziyareti.

1 Haziran

İsrail resmi pasaportlarında vize bağıışıklığı uygulamasına başlanması.

2 - 5 Haziran

NATO Savunma Koleji 76 ncı Dönem Kursiyerlerinin ülkemizi ziyareti.

3 - 7 Haziran

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin Tunus Dışişleri Devlet Sekreteri Habib Bin Yahya'nın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

4 - 6 Haziran

ABD Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Özel Koordinatörü Nelson Ledsky'nin ülkemizi ziyareti.

4 - 6 Haziran

Cumhurbaşkanımızın refikaları Semra Özal ile Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün Türk - Japon ilişkilerininin 100 üncü yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde Japonya'nın Osaka kentinde düzenlenen Türk Haftasına iştiraki.

5 - 6 Haziran

Türkiye - Sudan 4. Dönem KEK Toplantısı, Ankara.

5 - 8 Haziran

ABD Dışişleri Bakanlığı Kanada ve Avrupa İşleri Bakan Yardımcısı Ralf Johnson'ın ülkemizi ziyareti.

5 - 8 Haziran

Batı Avrupa Birliği (BAB) Asamblesi 36'ncı Dönem Olağan Toplantısı Birinci Bölümüne altı Türk Milletvekilinin gözlemci olarak iştiraki, Paris.

5 - 10 Haziran

NATO Altyapı, Lojistik ve Sivil Olağanüstü Hal Planlama (CEP) iŖle-riyle görevli NATO Genel Sekreter Yardımcısı L. E. Davies'in ülkemizi ziyareti.

6 - 9 Haziran

İsviçre Konfederasyon Başkanı Arnold Koller'in Avrupa Konseyi Adalet Bakanları Konferansına katılmak üzere ülkemizi ziyareti. (Koller Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kabul edilmiştir.)

6 - 13 Haziran

Devlet Bakanı Sayın İbrahim Özdemir'in SSCB Kömür Sanayii Bakanı M. İ. Şadov'un davetlisi olarak SSCB'ni ziyareti. Ziyaret sırasında «Türkiye - SSCB Metalurji Alanında İşbirliği Protokolü» imzalanmıştır.

6 - 27 Haziran

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Dr. İmren Aykut başkanlığında bir heyetin Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 77. Çalışma Konferansına iştiraki, Cenevre.

7 Haziran

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin Türkiye - AT Troikası Siyasal İstişare toplantısına katılmak üzere İrlanda'ya gidişi.

7 - 8 Haziran

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer başkanlığında bir heyetin Kuzey Atlantik Konseyi'nin Dışişleri Bakanları düzeyindeki Olağan İlkbahar Dönem Toplantısına iştiraki, Turnberyy, İngiltere.

7 - 9 Haziran

TBMM Başkanı Kaya Erdem başkanlığında bir heyetin «Avrupa Parla-mentoları Başkanları Konferansı»na iştiraki, Brüksel.

7 - 9 Haziran

Turizm Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) «Türk Kültür Mirası'nın Tanıtılması, Korunması ve Geliştirilmesi, Ka-padokya Bölgesi» konulu toplantısı, Nevşehir.

7 - 14 Haziran

Devlet Bakanı İbrahim Özdemir'in SSCB'ni ziyareti.

10 Haziran

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud Al Faisal'ın Suudi Ara-bistan Kralı Fahd Bin Abdulaziz Al Suud'un bir mesajını Sayın Cum-hurbaşkanımıza sunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

10 - 12 Haziran

Türk - Amerikan İş Konseyi'nin 5. Yıllık Toplantısı, Çeşme.

10 - 15 Haziran

İrlanda Cumhuriyeti Ana Muhalefet Partisi (Fine Gael) Parlamento Grubu'nun ülkemizi ziyareti.

10 - 16 Haziran

NATO Genel Sekreteri Savunma Planlaması ve Siyaseti Yardımcısı J. Michael Legge başkanlığındaki NATO Heyetinin ülkemizi ziyareti.

11 - 12 Haziran

Çevre Müsteşarlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) «Kıyı Planlaması ve Yönetimi» konulu sempozyumu, Ankara.

11 - 13 Haziran

Türkiye - İtalya Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı, İstanbul.

11 - 13 Haziran

NATO Savaş Zamanı Petrol Örgütü (NWOO) Eğitim Semineri, İstanbul.

12 - 13 Haziran

Doğu Kiliseleri Kongregasyon Başkanı Cardinal Simon Lourdosomy'nin Türkiye'deki piskoposlar yıllık toplantısına katılmak üzere ülkemize gelişi.

13 - 15 Haziran

Türkiye - Hollanda 4. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı, Lahey.

13 - 15 Haziran

Türkiye - Kuveyt Kara Ulaştırma Komisyonu 8. Dönem Toplantısı, Ankara.

13 - 17 Haziran

Mısır Arap Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetler Komutanı ve Savunma ve Askeri Üretim Bakanı General Youssef Sabri Abu Taleb'in Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

14 Haziran

İtalya Dışişleri Bakan Yardımcısı Senatör Ivo Butini'nin Türkiye'yi ziyareti.

14 Haziran

Türk - İtalyan İş Konseyi Ortak Toplantısı, Roma.

14 - 15 Haziran

NATO Petrol Plânlama Komitesi (PPC) İlkbahar Toplantısı, İstanbul.

14 - 16 Haziran

Suriye Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Faruk Al Shara'nın Türkiye'yi ziyareti.

14 - 16 Haziran

Devlet Bakanı Hüsni Doğan'ın Senegal'i ziyareti.

15 Haziran - 25 Temmuz

18. Uluslararası İstanbul Festivali.

18 Haziran

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) Bakanlar Konseyi Toplantısına iştiraki, İstanbul.

18 - 19 Haziran

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Macaristan'a çalışma ziyareti.

18 - 21 Haziran

Türkiye - Federal Almanya Mali ve Teknik İşbirliği görüşmeleri, Ankara.

18 - 22 Haziran

Türkiye - Hollanda Tarım Çalışma Grubu Toplantısı, Lahey.

18 - 25 Haziran

TBMM Türkiye - Fransa Dostluk Grubu heyetinin Fransa Millet Meclisinin davetine icabetle Fransa'yı ziyareti.

19 - 22 Haziran

Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Konseyi (CDCC) 58 inci Dönem Genel Kurul Toplantısı, Strazburg.

20 Haziran

İkinci Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Projesi için Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'ndan sağlanan 63 milyon Dolar tutarındaki krediyle ilgili olarak Hükümetimiz ile adıgeçen Banka arasında 30 Mart 1990 tarihinde imzalanan İkraz Anlaşması ve ek mektupların imzalandıkları tarihten geçerli olmak üzere onaylanması.

20 Haziran

Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında 6 Mart 1989 tarihinde Pekin'de imzalanan Konsolosluk Sözleşmesinin onaylanması.

20 Haziran

İngiltere Dışişleri ve Commonwealth Bakanlığı Parlamenter Müsteşarı Timothy Sainsbury'nin Türkiye'yi ziyareti.

20 - 21 Haziran

Azerbaycan SSC Sağlık Bakanı Talat Kasımov'un ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında Sağlık İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.)

20 - 22 Haziran

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Dışişleri Bakanı Ordenez'in davetine icabetle İspanya'yı ziyareti.

20 - 23 Haziran

Devlet Bakanı Mustafa Taşar'ın Çekoslovakya'yı ziyareti.

20 - 30 Haziran

Türkiye - Arnavutluk 1. Turizm Karma Komisyonu Toplantısı, Ankara.

20 Haziran - 30 Eylül

«Türkiye'nin Hazineseri Sergisi»nin Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek ve Avusturya Federal Bilim Araştırma Bakanı BUSEK tarafından açılışı, Viyana.

21 Haziran

Türk - İspanyol İş Konseyi Toplantısı, İstanbul.

21 - 28 Haziran

Norveç Genelkurmay Başkanı Oramiral Torolf Rein'in Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay'ın resmi konuğu olarak ülkemizi ziyareti.

22 - 23 Haziran

ABD Savunma Bakanlığı Kıdemli Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz ülkemizi ziyareti.

22 - 24 Haziran

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Libya'yı ziyareti.

22 - 26 Haziran

Avusturya Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyükelçi Dr. Thomas Klestil'in Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

22 Haziran - 26 Temmuz

4. Uluslararası İzmir Festivali.

25 - 26 Haziran

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin SSCB'ni ziyareti.

25 - 28 Haziran

Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Başbakanı Adil Çarçani'nin Başbakan Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

25 - 29 Haziran

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Orhan Karabulut'un AFC Deniz Kuvvetleri Komutanı Koramiral Hans Joachim Mann'ın resmi davetlisi olarak AFC'ni ziyareti.

25 - 29 Haziran

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in Almanya Federal Cumhuriyetini ziyareti.

25 - 29 Haziran

Almanya Federal Cumhuriyeti Savunma Bakanı Gerhard Stoltenberg'in Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

26 Haziran

Cumhurbaşkanımızın refikaları Semra Özal ve Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek Avustralya'nın Sidney şehrinde düzenlenen Muhteşem Süleyman Sergisinin açılışına katılmaları.

26 - 27 Haziran

Türkiye - Irak - Suriye Sınırşan Akarsular Üçlü Bakanlar Toplantısı, Ankara.

26 - 30 Haziran

Devlet Bakanı Vehbi Dinçerler'in İngiltere'yi ziyareti.

27 - 29 Haziran

Türkiye - Polonya Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantısı, Varşova.

1 - 15 Temmuz

UNESCO himayesinde Yüksek Mimar Ahmet Ertuğ'un fotoğraflarından oluşan «İstanbul - Gateway to Splendour» Sergisi, Barselona.

2 Temmuz

«Türkiye Cumhuriyeti ile Suudi Arabistan Krallığı Arasında İki Akit Devletin Hava Taşımacılık Teşebbüslerinin Faaliyetleri Dolayısıyla Alınan Vergilerde Karşılıklı Muafiyet Anlaşması»nın onaylanması.

4 Temmuz

EFTA ile Türkiye arasında görüşmeler, Cenevre.

4 Temmuz

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in 24'ler Grubu Dışişleri Bakanları toplantısına iştiraki, Brüksel.

5 - 6 Temmuz

Başbakan Yıldırım Akbulut ve Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in NATO zirvesine katılmaları, Londra.

5 - 8 Temmuz

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in Suudi Arabistan'ı ziyareti.

9 - 10 Temmuz

ABD Savunma Bakanı Richard B. Cheney'in Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

9 - 16 Temmuz

Türk - Sovyet Dışişleri Bakanlıkları Birinci Danışma Toplantısı, Moskova.

10 Temmuz

Milli Eğitim Geliştirme Projesi'nin finansmanı için Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'ndan sağlanan 90.200.000 ABD Doları tutarındaki krediyle ilgili olarak Hükümetimizle adigeçen Banka arasında 18 Mayıs 1990 tarihinde imzalanan İkraz Anlaşması ve Ek Mektubun imzalandıkları tarihten geçerli olmak üzere onaylanması.

10 - 16 Temmuz

Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma örgütü (UNIDO) Genel Müdürü Domingo L. Siazon'un Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti. (Görüşmeler sırasında UNIDO ile Hükümetimiz arasında «Sınai Gelişme Alanında İşbirliği Anlaşması» imzalanmıştır.)

11 - 13 Temmuz

Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın Suudi Arabistan'ı ziyareti.

11 - 13 Temmuz

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Türkiye - AT Karma Parlamento Komisyonu Toplantısına iştiraki, Strazburg.

12 - 23 Temmuz

Devlet Bakanı Hüsnü Doğan'ın Yeni Zelanda ve Avustralya'yı ziyareti.

13 Temmuz

Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı B. N. Çaplin'in ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında «Vize İşlemlerinin Basitleştirilmesine İlişkin Anlaşma» imzalanmıştır.)

14 - 22 Temmuz

Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyareti.

16 - 20 Temmuz

Türkiye - Yugoslavya Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantısı, Belgrad.

17 Temmuz

Türkiye - Yugoslavya Hava Ulaştırma Anlaşmasının imzalanması, Belgrad.

17 - 19 Temmuz

Japonya Uluslararası Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Parlamento Devlet Sekreteri Fumiyo Saito'nun ülkemizi ziyareti.

18 Temmuz

Türkiye - Avustralya Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı, Kanberra.

18 - 22 Temmuz

Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı Kutlama Törenlerine katılmak üzere KKTC'ni ziyareti.

18 - 25 Temmuz

SSCB Ulaştırma İnşaatı Bakanı Brejnev'in Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

19 Temmuz

Türkiye - Suriye 1990 - 1992 Kültür Değişim Programı'nın imzalanması, Şam.

23 Temmuz

«Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında 4.8.1988 tarihinde imzalanan Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi»nin, «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 18.7.1990 tarihinde imzalanan Hukuki ve Ticari Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması»nın, «Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya Halk Cumhuriyeti Arasında 12.4.1988 tarihinde imzalanan Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi»nin ve «Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Halk Cumhuriyeti Arasında 6.6.1988 tarihinde imzalanan Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi»nin onaylanması.

23 - 25 Temmuz

KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanı Kenan Atakol'un Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

25 - 26 Temmuz

KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanı Kenan Atakol'un Dışişleri Bakanımız Sayın Prof. Dr. Ali Bozer'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

25 - 27 Temmuz

Kültür Bakanı Namık Kemâl Zeybek'in 25. Bağımsızlık Yıldönümü Kutlama Törenlerine katılmak üzere Maldivler Cumhuriyeti'ni ziyareti.

25 - 29 Temmuz

Kore Cumhuriyeti Başbakanı Young Hoon Kang'ın Başbakan Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

27 Temmuz

İtalya Dışişleri Bakanı Gianni de Michelis'in Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti. (Ziyaret sırasında «Gelir üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması» imzalanmıştır.)

27 - 31 Temmuz

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Türkiye - Libya KEK 16. Dönem Toplantısı'na katılmak üzere Libya'yı ziyareti.

31 Temmuz - 5 Ağustos

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in 19. İslâm Ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansına iştirakleri, Kahire.

2 - 6 Ağustos

SSCB Başbakan Birinci Yardımcısı Lev Voronin'in Türk - Sovyet KEK Eşbaşkanı ve Maliye ve Gümrük Bakanı Adnan Kahveci'nin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

5 Ağustos

Irak Başbakan I. Yardımcısı Taha Yasin Ramazan'ın görüşmelerde bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

5 - 7 Ağustos

Yugoslavya Dışişleri Bakanı Budimir Loncar'ın Türkiye'yi ziyareti.

6 - 11 Ağustos

Türk - Alman Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Heinz Schwarz ve Yardımcısı Peter Wurtz'un Türkiye'yi ziyareti.

9 Ağustos

ABD Dışişleri Bakanı James Baker'in ülkemizi ziyareti.

9 - 10 Ağustos

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in NATO Konseyi Toplantısına iştiraki, Brüksel.

11 - 14 Ağustos

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer ve İran Ulaştırma Bakanı M. Saeedi Kia eşbaşkanlıklarında Türkiye - İran Karma Ulaştırma Komisyonu toplantısı, Ankara.

14 - 15 Ağustos

Kuveyt Velihahtı ve Başbakanı Şeyh Saad Abdullah El - Salim El - Sabah'ın ülkemizi ziyareti.

14 - 16 Ağustos

Fransız Senatosu Dışişleri Komisyonu Başkanı M. Jean Lecanuet'in ülkemizi ziyareti.

18 - 19 Ağustos

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti'nin davetine icabetle İran'ı ziyareti.

19 - 23 Ağustos

Devlet Bakanı İsmet Özarslan'ın Almanya Federal Cumhuriyetini ziyareti.

20 - 24 Ağustos

İran Ağır Sanayi Bakanı Mohamed Hadi Nezhat Hossainian'ın ülkemizi ziyareti.

22 Ağustos

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Suudi Arabistan'ı ziyareti.

22 - 23 Ağustos

Japonya Dışişleri Bakanı Taro Nakayama'nın çalışma ziyaretinde bulunmak üzere Ankara'ya gelişi.

22 - 30 Ağustos

ABD Kongresinden Senatör Robert Byrd başkanlığında bir Senato Heyetinin ülkemizi ziyareti.

22 - 31 Ağustos

Kuzey Atlantik Asamblesi (KAA) Parlamenterlerinden oluşan heyetin Türkiye'yi ziyareti.

24 - 28 Ağustos

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Suriye, Ürdün ve Mısır'ı ziyareti.

25 Ağustos

Hükümetimiz ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) arasında hazırlanan ve Hükümetimiz adına 9 Mayıs 1990 tarihinde imzalanan TUR/87/026 sayılı «Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü'nün Eğitim Kapasitesini Geliştirme» konulu nihai proje belgesinin;

Hükümetimiz ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı arasında hazırlanan ve Hükümetimiz adına 8 Mart 1990 tarihinde imzalanan TUR/87/030 sayılı «DPT Güneydoğu Anadolu Projesi Yönetim Biriminin Güçlendirilmesi» konulu proje belgesinin ve 9 Nisan 1990 tarihinde Paris'te imzalanan «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti arasında Eskişehir Sivil Havacılık Okuluna ilişkin Özel Mali Protokol'un» onaylanması.

26 Ağustos

Sportif Karşılaşmalarda ve özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Şiddet Gösterilerine ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin onaylanması.

28 Ağustos

Türkiye, İran ve Pakistan'ın oluşturduğu Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çerçevesinde 18/6/1990 tarihinde İslamabad'da imzalanan «İzmir Andlaşmasında Yapılacak Değişikliklere İlişkin Protokol'un onaylanması.

29 Ağustos

Avrupa Kültürel İşbirliği Sözleşmesinin amaçlarının gerçekleştirilmesi için Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan ve 1 Ocak 1989 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunan «Yaratıcı Sinematografik ve Görsel - İşitsel Eserlerin Ortak Yapımı ve Dağıtımı için Avrupa Destek Fonunun Kurulması (EURIMAGES)» hakkındaki Kısmi Andlaşmaya katılmamız.

29 Ağustos

Irak tarafının istemi üzerine Devlet Bakanı Işın Çelebi ile Irak Petrol Bakanı Issam Al - Çelebi arasında Habur sınır kapısında yapılan görüşme.

30 Ağustos - 5 Eylül

Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı Lütfullah Kayalar'ın Uluslararası Budapeşte Tarım ve Gıda Fuarı'nın açılışına ve Türkiye - Macaristan Tarımsal İşbirliği Anlaşması uyarınca kurulan Yürütme Komitesi'nin 3. dönem toplantısına katılmak üzere Macaristan'ı ziyareti.

31 Ağustos - 3 Eylül

İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Alaeddin Burucerdî'nin Dışişleri Bakanlığı Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem'in konuğu olarak ülkemizi ziyareti.

31 Ağustos - 9 Eylül

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt'un Arjantin'i ziyareti.

3 Eylül

Ürdün Parlamento heyetinin TBMM Başkanı Kaya Erdem ile görüşmelerde bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

3 - 7 Eylül

Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Qian Qichen'in ülkemizi ziyareti.

4 - 10 Eylül

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in Federal Posta ve Telekomünikasyon Bakanı Dr. Schwarz - Schilling ve Federal Ulaştırma Bakanı Zimmerman'ın davetine icabetle Federal Almanya'yı ziyareti.

5 - 7 Eylül

Cezayir Parlamentosu Dışişleri Komisyonu Başkanı ve beraberindeki heyetin TBMM Başkanı Kaya Erdem ile görüşmelerde bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

5 - 9 Eylül

Cumhurbaşkanımızın refikaları Semra Özal ve beraberindeki heyetin Muhteşem Süleyman Sergisinin Melburn'daki açılışına katılmak üzere Avustralya'ya gidişi.

6 - 8 Eylül

Devlet Bakanı İbrahim Özdemir'in Federal Almanya'yı ziyareti.

6 - 12 Eylül

Japon Kraliyet Ailesi mensubu Prens Tomohito Mikasa ve eşinin Türk - Japon ilişkilerinin 100. yıldönümü çerçevesinde yapılacak törenlere katılmak üzere ülkemizi ziyareti.

7 Eylül

Körfez krizi sebebiyle Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yabancı Ülkelere Gönderilmesine ve Yabancı Silahlı Kuvvetlerinin Türkiye'de Bulunmasına Anayasanın 92 nci Maddesi Uyarınca İzin Verilmesine Dair TBMM Kararı.

7 - 9 Eylül

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Bulgaristan Başbakanı Andrei Lukanov ve Romanya Dışişleri Bakanı Adrian Nastase'nin de katıldıkları «Küresel Kalkınma Sorunları» konulu Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) toplantısı, Antalya.

8 Eylül

«Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi» ile «Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü»ne katılmamız.

1 - 6 Eylül

İrlanda İşçi Partisi Başkanı ile 4 milletvekilinden oluşan heyetin ülkemizi ziyareti.

2 - 3 Eylül

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altınkaya'nın ABD'ni ziyareti.

2 - 9 Eylül

Nijerya Politik ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsüne mensup üst dereceli sivil ve askeri yöneticilerden oluşan bir heyetin ülkemizi ziyareti.

3 Eylül

İtalya'nın umuma ait Türk pasaportlarına vize uygulamasını başlatması.

3 Eylül

Hükümetimiz tarafından 26 Eylül 1986 tarihinde Viyana'da imzalanan «Nükleer Kaza ve Radyolojik Acil Hallerde Yardımlaşma Sözleşmesi» ile «Nükleer Kaza Halinde Erken Bildirim Sözleşmesi»nin onaylanması.

8 - 16 Eylül

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Carl Aage Noorgard'ın ülkemizi ziyareti.

9 - 14 Eylül

Avusturya Basın - Yayın Grubunun NATO Turu çerçevesinde Türkiye'yi ziyareti.

9 - 16 Eylül

İngiliz Kraliyet Savunma Koleji (RCDS) Heyetinin Türkiye'yi ziyareti.

10 Eylül

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in NATO Olağanüstü Bakanlar Konseyi toplantısına iştiraki, Brüksel.

11 Eylül

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında alüminyum sanayii alanında işbirliğine ilişkin 13 Haziran 1990 tarihinde Moskova'da imzalanan Protokol'un onaylanması.

11 - 14 Eylül

Türkiye - F. Almanya Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı, Bonn.

12 - 13 Eylül

Bengaldeş Devlet Bakanı Hussain Mohammad Ershad'ın Ankara ve Habur'u ziyareti.

12 - 13 Eylül

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın Sayın Cumhurbaşkanımızın daveti üzerine Ankara'yı ziyareti.

12 - 14 Eylül

Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları Yüksek Dereceli Memurlar Toplantısı, Bükreş.

13 Eylül

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin İtalya Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Bruno Bottai ile İkili Siyasi İstişarelerde bulunması, Roma.

13 Eylül

İngiltere Dışişleri Bakanlığı Siyasi Direktör Yardımcısı Jeremy Greenstock'un Ankara'yı ziyareti.

13 Eylül

Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonundan sağlanan (Avrupa Konseyi İskan Fonu) 65.000.000, - ABD Doları tutarındaki krediyle ilgili olarak 11 Nisan 1990 tarihinde Paris'te imzalanan anlaşma ve eklerinin imza tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanması.

14 - 19 Eylül

Mısır Tarım Bakanlığı Müsteşarı Dr. Memdouh Riyadh'ın ülkemizi ziyareti.

14 - 19 Eylül

Azerbaycan SSC Başbakanı H. Hasanov'un Maliye ve Gümrük Bakanı Adnan Kahveci'nin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında Nahcivan sınır kapısının açılması ile haberleşme, ulaştırma, ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine ilişkin Protokoller imzalanmıştır.

14 - 21 Eylül

Türkmenistan Cumhuriyeti ile ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla resmi bir heyetin ülkemizi ziyareti.

16 Eylül

Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan ekonomik ve teknik işbirliği çerçevesinde 1980 yılında sağlanan 75 milyon AHB (Avrupa Hesap Birimi) tutarındaki hibenin bakiyesi 19 milyon AHB'nin 5.800.000 - AHB tutarındaki kısmının «Sağlık Hizmetlerinin İyileştirilmesi» projesinin, 2.800.000 - AHB tutarındaki kısmının da «Çevre Kirliliği Kontrol Programı» projesinin finansmanında kullanılması konusunda Hükümetimizle adigeçen Topluluk arasında imzalanan Finansman Anlaşmalarının onaylanması.

17 - 21 Eylül

Devlet Bakanı Kâmran İnan ve Fransa Dış Ticaret Bakanı J. M. Rausch'un başkanlık ettikleri Türkiye - Fransa Karma Ekonomik Komisyonu III. Dönem Toplantısı, İstanbul.

18 Eylül

Danimarka Kraliçesinin Başmabeyincisi General Christiansen Haslund'un Ankara'yı ziyareti.

18 - 22 Eylül

İtalya - Türkiye Dostluk Grubu Başkanı Senatör Giorgio de Giuseppe ve beraberindeki Parlamento heyetinin ülkemizi ziyareti.

18 - 22 Eylül

Fransa Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Michel Vauzelle'nin TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Adnan Tutkun'un davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

20 Eylül

Türkiye - Polonya 1990 - 1992 Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı'nın imzalanması, Varşova.

19 - 21 Eylül

Türk - Yunan teknik görüşmeleri, Ankara.

19 - 25 Eylül

7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın davetlisi olarak KKTC'ni ziyareti.

20 - 29 Eylül

Devlet Bakanı Güneş Taner başkanlığındaki bir heyetin Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (IBRD) toplantılarına iştiraki, Vaşington - New York.

21 Eylül - 8 Ekim

Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer başkanlığındaki bir heyetin Birleşmiş Milletler 45. Genel Kurul'una iştiraki, New York.

22 Eylül

17 Nisan 1990 tarihinde Ankara'da imzalanan «Türkiye Cumhuriyeti ile Fransa Cumhuriyeti Arasında Sosyal Güvenlik Konusunda 20 Ocak 1972 Tarihinde İmzalanan Genel Sözleşmeye Ek Sözleşme - II'nin onaylanması.

23 - 28 Eylül

UNESCO Avrupa Bölgesi Milli Komisyonları Genel Sekreterleri 9. Toplantısı, Çeşme, İzmir.

23 Eylül - 2 Ekim

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın «Dünya Çocuk Zirvesi»ne katılmak ve çeşitli temaslarda bulunmak üzere ABD'ye gidişi.

24 Eylül - 19 Ekim

Büyükelçi Oktay İşçen başkanlığındaki bir heyetin Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) Akdeniz Toplantısına iştiraki, Palma de Mallorca.

25 Eylül

10 Temmuz 1990 tarihinde Ankara'da imzalanan «Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sınai Gelişme Alanında İşbirliği Anlaşması»nın onaylanması.

26 Eylül

Çok taraflı Yatırım Garanti Kuruluşu (MIGA) Konvansiyonu uyarınca Hükümetimiz ile adigeçen kuruluş arasında 31/7/1990 tarihinde imzalanan yerel paraların kullanımı hakkındaki Anlaşma'nın onaylanması.

26 Eylül - 4 Ekim

Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi Genel Kurul Toplantısı, Strazburg.

27 - 28 Eylül

İsviçreli Gazetecilerden oluşan grubun NATO turu çerçevesinde Türkiye'yi ziyareti.

27 Eylül - 5 Ekim

«Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile SSCB Hükümeti arasında Türkiye - Sovyetler Birliği Sınır Bölgelerinde Harita Yapımı ve Doğal Kaynakların Araştırılması ile Tarımsal İlaçlama, Doğal Afetler ve Kurtarma Amacıyla Yapılacak Uçuşlara İlişkin İşbirliği Protokolü»nun parafe edilmesi, Ankara.

28 Eylül - 6 Ekim

Avrupa Parlamentosu Sekreteryası görevlilerinden oluşan bir heyetin ülkemizi ziyareti.

29 Eylül

Hukuk yoluyla Demokrasi Komisyonu'nun kurulmasına dair Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 10 Mayıs 1990 tarihinde kabul edilen 6 sayılı Karar ve eki Statüye katılmamızın onaylanması.

29 Eylül - 6 Ekim

Avrupa Tarım Konfederasyonu'nun (CAE) 42 nci Genel Kurul toplantısı, Antalya.

30 Eylül

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Krallığı Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nın onaylanması.

30 Eylül - 11 Ekim

Devlet Bakanı İbrahim Özdemir'in ABD Ticaret Bakanı'nın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

1 Ekim

Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu'ndan sağlanan 100.000.000 ve 3.150.000 ABD Doları tutarındaki kredilerle ilgili anlaşmaların imzalanması, Paris.

1 Ekim

Türkiye'nin umuma ait İtalya pasaportlarına vize uygulamasını başlatması.

1 - 3 Ekim

Başbakan Yıldırım Akbulut'un KKTC Başbakanı Derviş Eroğlu'nun davetine icabetle KKTC'ni ziyareti.

2 - 3 Ekim

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in Fransa Posta, Haberleşme ve Uzay Bakanı'nın davetine icabetle Fransa'yı ziyareti.

3 Ekim

Türkiye - Finlandiya 1991 - 1993 Kültürel Değişim Programının imzalanması, Helsinki.

3 Ekim

İtalya Başbakan Yardımcısı Claudio Martelli'nin görüşmelerde bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

4 Ekim

Türkiye - Yugoslavya 1991 - 1993 Kültürel ve Bilimsel Değişim Programının imzalanması, Ankara.

4 - 6 Ekim

Avustralya Sosyal Güvenlik Bakanı Senatör Graham Richardson'ın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Dr. İmren Aykut'un davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

4 - 6 Ekim

Japonya Başbakanı Toshiki Kaifu'nun ülkemizi ziyareti.

4 - 7 Ekim

Bayındırlık ve İskân Bakanı Cengiz Altinkaya'nın İtalya Bayındırlık Bakanı'nın davetine icabetle İtalya'yı ziyareti.

4 - 8 Ekim

Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün 4. İslam Ülkeleri Fuarı ve 6. Dönem KEK çalışmaları için Tunus'u ziyareti.

4 - 18 Ekim

Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Eczacılık Heyetinin ülkemizi ziyareti.

5 Ekim

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin Türkiye - İsviçre ikili Siyasi İstişareleri çerçevesinde görüşmelerde bulunmak üzere İsviçre'yi ziyareti.

6 - 10 Ekim

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in Türkiye - İran VIII. Dönem KEK İzleme Toplantısı ve 16. Uluslararası Tahran Fuarı vesilesiyle İran'ı ziyareti.

7 Ekim

Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Sözleşmesinin, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması'nın, Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya Halk Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Suçluların İadesi ve Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme'nin, Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı arasında Hüküm-

lülerin Nakline İlişkin İşbirliği Sözleşmesi'nin ve Türkiye Cumhuriyeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Sözleşmesi'nin onaylanması.

7 - 10 Ekim

Başkanlığını Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın yaptığı İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin (İSEDAK) 6. Toplantısı, İstanbul.

8 - 9 Ekim

Türkiye - Romanya Konsolosluk görüşmeleri, Ankara.

8 - 12 Ekim

Pakistan Genelkurmay Başkanı Ora. SIROHEY'in Genelkurmay Başkanı Org. Necip TORUMTAY'ın resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

8 - 13 Ekim

Türkiye - Gürcistan Sağlık İşbirliği görüşmeleri, Ankara.

8 - 17 Ekim

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in SSCB'ni ziyareti.

9 Ekim

Türkiye Cumhuriyeti ile Kuveyt Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasının onaylanması.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avusturya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasının onaylanması.

9 - 13 Ekim

Dışişleri Müsteşar Ekonomik İşler Yardımcısı Büyükelçi Tanış Bleda'nın İngiliz Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Nicholas Bayne ile ekonomik istişarelerde bulunmak üzere İngiltere'yi ziyareti.

9 - 22 Ekim

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Dr. İmren Aykut'un «Ortadoğu ve Sosyal Kalkınma Sorunu» konulu 44. Uluslararası konferans ile «Parlamentolararası Birlik Kadın Parlamenterler Toplantısı'na katılmak üzere ABD ve Uruguay'ı ziyareti.

10 - 11 Ekim

SSCB Dışişleri Bakan Yardımcısı Alexandre Belonogov'un Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

10 - 12 Ekim

Türkiye - Romanya KUK Toplantısı, Bükreş.

10 - 13 Ekim

Devlet Bakanı Vehbi Dingerler'in 6. Avrupa Çevre Bakanları Konferansına katılmak üzere ABD ve Uruguay'ı ziyareti.

13 - 14 Ekim

Parlamentolararası Birlik 12 (+) Grubu toplantısı, Montevideo.

13 - 19 Ekim

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Mısır ve Suriye'yi ziyareti.

14 - 18 Ekim

NATO Atlantik Politika Danışma Grubu (APAG) yıllık toplantısı, Antalya.

14 - 18 Ekim

Devlet Bakanı Güneş Taner'in SSCB'ni ziyareti.

14 - 19 Ekim

İsveç Sağlık ve Sosyal İşler Bakanı Ingela Thalen başkanlığındaki bir İsveç sağlık Heyeti'nin Türkiye'yi ziyareti.

14 - 21 Ekim

Moldavya SSC Dış İlişkiler Bakanı N. A. Tsiu'nun Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine ilişkin protokol imzalanmıştır.

15 - 19 Ekim

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) Yakın Doğu Ormançılık Komisyonu XI. Toplantısı, Ankara.

15 - 21 Ekim

84. Parlamentolararası Birlik Konferansı, Punta Del Este.

15 - 24 Ekim

Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün Japonya, Singapur ve Tayland'ı ziyareti.

16 Ekim

Suriye tarafından düşürülen Tapu-Kadastro Genel Müdürlüğü uçağına ait tazminat taleplerimiz hakkında Türkiye-Suriye Protokolü'nün imzalanması, Şam.

17 Ekim

Türkiye - SSCB Kültür Anlaşmasının imzalanması, Moskova.

17 - 18 Ekim

Türkiye - Danimarka konsolosluk görüşmeleri, Ankara.

17 - 21 Ekim

ABD Savunma Bakanlığı Bakan Yardımcısı Vekili Bruce Weinrod'un ülkemizi ziyareti.

18 - 21 Ekim

Türk Atlantik Andlaşması Derneği tarafından düzenlenen ve NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner ile Batı Avrupa Birliği (BAB) Genel Sekreteri Willem Van Eekelen'in de katıldıkları uluslararası seminer, Alanya.

18 - 24 Ekim

Devlet Bakanı Hüsnü Doğan'ın Japonya'yı ziyareti.

18 - 22 Ekim

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Yakın Doğu'daki Gelişmelerin Türkiye'ye ve Türk Ekonomisine Etkileri konulu konferansa katılmak üzere Federal Almanya'yı ziyareti.

22 Ekim

Türkiye - Polonya Kültür Anlaşmasının imzalanması, Ankara.

22 - 23 Ekim

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Catherine Lalumière'in ülkemizi ziyareti.

22 - 23 Ekim

Avam Kamarası Dışişleri Komisyonu Eski Başkanlarından Sir Anthony Kershaw'un ülkemizi ziyareti.

22 - 23 Ekim

Belçika Başbakan Yardımcısı ve Ekonomik İşler Bakanı Willy Claes'in ülkemizi ziyareti. (Ziyaret sırasında 200 milyon Belçika F.'lık mali yardım anlaşması imzalanmıştır.)

22 - 26 Ekim

Almanya Federal Cumhuriyeti Rheinland-Pfalz Eyaleti Meclisinin davetine icabetle 9 kişilik bir TBMM Heyeti'nin Mainz'i ziyareti.

22 - 26 Ekim

Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO) 28. Olağanüstü Genel Kurulu, Montreal.

23 - 25 Ekim

Türkiye - Macaristan KUK Toplantısı, Budapeşte.

23 - 25 Ekim

Katar Velihahtı ve Savunma Bakanı Şeyh Hamad Bin Khalifa Al-thani'nin Başbakan Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

23 - 26 Ekim

Karadeniz'de Kirlilikle Mücadele konusunda bir sözleşme hazırlanmasına ilişkin 5. tur müzakereleri, Moskova.

23 - 26 Ekim

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altınkaya'nın Federal Almanya'yı ziyareti.

23 - 26 Ekim

Türkiye - Nijerya I. Dönem KEK Toplantısı, Ankara.

24 Ekim

Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin Bulgaristan'ı ziyareti.

24 - 25 Ekim

Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı, Tirana.

25 - 30 Ekim

DPT Müsteşarı Ali Tigril'in GOSPLAN Başkanı Y. Maslykov'un davetlisi olarak Sovyetler Birliği'ni ziyareti.

25 Ekim - 2 Kasım

Avrupa Topluluğu Adalet Divanı, Hakimler ve Savcılar Heyetinin ülkemizi ziyareti.

26 Ekim

İsveç Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Pierre Schori'nin Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak Ankara'yı ziyareti.

26 Ekim - 1 Kasım

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in Kanada ve ABD'ni ziyareti.

28 - 31 Ekim

Türkiye - Birleşik Arap Emirlikleri KEK Toplantısı, Abu Dhabi.

29 - 30 Ekim

Türkiye - Tunus İş Konseyi Başkanı Ali Çoşkun'un Tunus'u ziyareti.

31 Ekim - 7 Kasım

Schleswig - Holstein Eyalet Meclis Başkanı ve beraberindeki bir heyetin ülkemizi ziyareti.

31 Ekim - 7 Kasım

SSCB Kömür Sanayii Bakanı M. İ. Şadov'un Devlet Bakanı İbrahim Özdemir'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

2 - 7 Kasım

SSCB Ulaştırma Bakan 1. Yardımcısı G. V. Guinko'nun Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in davetine icabetle ülkemizi ziyareti.

2 - 16 Kasım

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Namık Kemal Kılıç Başkanlığında bir heyetin Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirliklerini ziyareti.

4 - 6 Kasım

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin Türkiye-Danimarka siyasi istişare toplantısı dolayısıyla Kopenhag'a gidişi.

4 - 8 Kasım

MEKY Büyükelçi Tanış Bleda'nın ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik temaslarda bulunmak üzere Türkmenistan SSC'ni ziyareti. (Ziyaret sırasında Türkiye ile Türkmenistan arasında Ekonomik, Ticari, Kültürel ve Bilimsel İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.)

5 Kasım

Devlet Bakanı Kâmrân İnan başkanlığındaki bir heyetin Avrupa Konseyi 87. Bakanlar Komitesi Toplantıları ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin imzaya açılmasının 40. yıldönümü kutlamalarına iştiraki, Roma.

5 - 9 Kasım

Genelkurmay Başkanı Org. Necip Torumtay'ın Fransa Genelkurmay Başkanı Org. M. Schmitt'in konuğu olarak Fransa'ya ziyareti.

6 Kasım

İrlanda Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Yardımcısı Pdraig Murphy'in Ankara'yı ziyareti.

6 - 7 Kasım

ABD Dışişleri Bakanı James Baker'in Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

6 - 7 Kasım

Devlet Bakanı Prof. Dr. Ercüment Konukman başkanlığında bir heyetin II. Dünya İklim Konferansı'na iştiraki, Cenevre.

7 Kasım

Türkiye - ABD Sivil Havacılık Anlaşmasının imzalanması, Vaşington.

7 - 9 Kasım

Türkiye - Avrupa Toplulukları Karma Parlamento Komisyonu Toplantısı, İstanbul.

7 - 17 Kasım

Devlet Bakanı Güneş Taner'in görüşmelerde bulunmak üzere Japonya'ya gidişi.

8 - 15 Kasım

Sudan Sağlık Bakanı Prof. Dr. Mohammed Shakir Al Sarrag'ın Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

8 - 15 Kasım

Devlet Bakanı Kemal Akkaya'nın Amerika Birleşik Devletleri'ni ziyareti.

10 Kasım

Türkiye - Hollanda 1991 - 93 Kültür Değişim Programı'nın imzalanması, Ankara.

10 - 16 Kasım

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Japon İmparatoru Akihito'nun taç giyme törenine katılmak ve İran İslam Cumhuriyeti Devlet Başkanı ile görüşmek üzere Japonya ve İran İslam Cumhuriyetini ziyareti.

10 - 18 Kasım

Devlet Bakanı Kâmrân İnan başkanlığındaki bir heyetin Türkiye - Çin Halk Cumhuriyeti Karma Ekonomi ve Ticaret Komisyonu toplantısına iştiraki, Pekin. (Toplantı sırasında «Türkiye - Çin Ticari ve Ekonomik İşbirliği Protokolü» imzalanmıştır.)

12 - 15 Kasım

Romanya Devlet Bakanı Anton Vatesescu'nun Devlet Bakanı Hüsamettin Örüç'ün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

13 - 16 Kasım

Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın KKTC'nin 7. kuruluş Yıldönümü Törenlerine katılmak üzere bu ülkeyi ziyareti.

14 - 18 Kasım

Tunus Dışişleri Bakanı Habib Boulares'in Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in davetine icabetle Türkiye'yi ziyareti.

15 Kasım

Türkiye - AT Troikası siyasi istişareleri, Roma.

16 Kasım

Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan'ın Bağımsız Avrupa Grubu'nun (IEPG) 8'nci Bakanlar Toplantısına katılmak üzere Danimarka'yı ziyareti.

16 - 22 Kasım

Devlet Bakanı Hüsamettin Örüç'ün Federal Almanya ve Avusturya'yı ziyareti.

17 Kasım

Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu (Avrupa Konseyi İskan Fonu)'-ndan sağlanan 100.000.000 Alman Markı ve 70.000.000 İsveçre Frangı tutarındaki kredilerle ilgili olarak 21 Haziran 1990 tarihinde Paris'te imzalanan Anlaşmaların ve eklerinin, imza tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanması.

17 - 24 Kasım

Romen Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Başkanlığında bir ticaret heyetinin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

18 Kasım

Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, İspanya Krallığı ve Danimarka Krallığı arasında Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığına Karşı İşbirliği Anlaşması'nın onaylanması.

18 - 28 Kasım

Türk - Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu Onikinci Dönem Toplantısı, Moskova.

19 - 21 Kasım

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Başbakan Yıldırım Akbulut ve Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoğın'ın Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Zirve Toplantısına iştirakleri, Paris. Toplantı sırasında «Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası», «Avrupa'da Konvensiyonel Kuvvet Antlaşması» (AKKA) ve 1990 Viyana Belgesi ile «22'ler Bildirisi» imzalanmıştır.

19 - 22 Kasım

Türkiye - Sri Lanka Karma Ticaret Komitesi 1. Dönem Toplantısı, Kolombo.

19 - 23 Kasım

Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın Arnavutluk'u ziyareti.

19 - 23 Kasım

Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer'in Ulaştırma Bakanları Avrupa Konferansı (UBAK) Bakanlar Konseyi'nin Sonbahar toplantısına katılmak üzere Fransa'yı ziyareti.

19 - 23 Kasım

Harp Akademileri Komutanı Org. İbrahim Türkğenci'nin Fransa Kara Kuvvetleri Yüksek Eğitim-Öğretim Direktörü ve Kara Harp Akademisi Müdürü Korg. Grayfi de Bellocome'nin davetine icabetle Fransa'yı ziyareti.

19 - 24 Kasım

Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in Türkiye - Suudi Arabistan KEK Toplantısı vesilesiyle Riyad'ı ziyareti.

20 - 22 Kasım

Türkiye - Çekoslovakya Kara Ulaştırma Karma Komisyon Toplantısı, İstanbul.

21 - 25 Kasım

23. Balkan ülkeleri Resmi Turizm Kuruluşları Toplantısı, Belgrad.

22 - 23 Kasım

Türkiye - EFTA müzakereleri, Cenevre.

23 Kasım

Türkiye ile Fransa arasında 150 ve 420 milyon Fransız Frangı tutarındaki kredilere ilişkin özel mali protokol'ların imzalanması, Ankara.

23 Kasım

Türkiye - Romanya 1991 - 1993 Kültürel Değişim Programı'nın imzalanması, Ankara.

23 Kasım

Kanada Dışişleri Bakanı Joe Clark'ın Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in davetine icabetle Ankara'yı ziyareti.

25 - 29 Kasım

Danimarka Sağlık Bakanı Ester Larsen'in Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

25 - 30 Kasım

Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün İngiltere'yi ziyareti.

25 - 30 Kasım

Kuzey Atlantik Asamblesi'nin (KAA) 36. Yıllık Toplantısı, Londra.

25 Kasım - 1 Aralık

Gambiya Jandarma Genel Komutanı Jagne'nin Jandarma Genel Komutanı Org. Eşref Bitlis'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

25 Kasım - 8 Aralık

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu ve İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun ABD'yi ziyaretleri.

26 Kasım

Norveç Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Genel Müdürü Ole Peter Kolby ile Dışişleri Bakanlığı Müsteşar İkili İşler Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem arasında siyasi istişare görüşmeleri, Ankara.

26 Kasım

«Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Türk Malı ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşma»nın yürürlük süresinin 3 Ağustos 1992 tarihine kadar uzatılmasını teminen mektup teatisi yoluyla yapılan Anlaşmanın onaylanması.

26 - 28 Kasım

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altınkaya'nın SSCB'ni ziyareti.

26 Kasım - 3 Aralık

Devlet Bakanı İbrahim Özdemir'in görüşmelerde bulunmak üzere Fas ve Lüksemburg'u ziyareti.

27 - 28 Kasım

Devlet Bakanı Güneş Taner'in SSCB'ni ziyareti.

28 - 30 Kasım

Arpaçay Barajı Ortak Komisyonu Toplantısı, Moskova.

28 Kasım - 3 Aralık

Bulgaristan Genelkurmay Başkanı 1. Yardımcısı Tümgeneral Luben Petrov'un ülkemizi ziyareti.

29 Kasım - 6 Aralık

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in SSCB'ni ziyareti.

30 Kasım - 8 Aralık

Devlet Bakanı Güneş Taner'in Belçika'yı ziyareti.

2 - 8 Aralık

Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan'ın görüşmelerde bulunmak üzere Belçika'yı ziyareti.

3 Aralık

AGİK Çatışma Önleme Merkezi Danışma Komitesi 1. Toplantısı, Viyana.

3 Aralık

İngiliz Parlamentolararası Birlik Grubu Mensupları John Townend ve Tom Cox'un TBMM'nin konuğu olarak Ankara'yı ziyaretleri.

3 - 6 Aralık

Batı Avrupa Birliği (BAB) Asamblesi'nin 36'ncı Dönem II. Yarı Toplantısı, Paris.

3 - 7 Aralık

Devlet Bakanı Güneş Taner başkanlığında bir heyetin Uruguay Round'un Kapanış Toplantısına iştiraki, Brüksel.

4 - 6 Aralık

Türkiye, İran ve Pakistan'ın üyesi buldukları Güney ve Batı Asya Posta Birliği (SWAPU) Genel Kongresi, Ankara.

4 - 10 Aralık

Türkiye - Gürcistan Sağlık İşbirliği «Koordinasyon Komitesi» ilk toplantısı, Tiflis.

5 Aralık

Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan başkanlığında bir heyetin Avrupa Grubu Bakanlar Sonbahar Toplantısına iştiraki, Brüksel.

5 - 7 Aralık

AT Komisyonu'nun Türkiye ile ilişkilerden sorumlu üyesi Abel Matutes'in ülkemizi ziyareti.

5 - 9 Aralık

Donanma Komutanı Oramiral Vural Bayazıt'ın Fransa Akdeniz Donanma Komutanı Koramiral Tripier'in resmi davetlisi olarak Fransa'yı ziyareti.

6 - 7 Aralık

Türkiye - Arnavutluk Kara Ulaştırması Karma Komisyonu toplantısı, Tirana.

6 - 7 Aralık

Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan başkanlığında bir heyetin NATO Nükleer Planlama Grubu (NPG) ve Savunma Planlama Komitesi (DPC) toplantılarına iştiraki, Brüksel.

7 - 9 Aralık

Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ve Dışişleri ve Savunma Bakanı Kenan Atakol tarafından yapılan davetlere icabetle KKTC'yi ziyareti.

9 - 10 Aralık

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in KKTC'ni ziyareti.

12 - 13 Aralık

İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti'nin Türkiye'yi ziyareti.

13 - 14 Aralık

Sovyetler Birliği Dışışleri Bakanı Eduard Shevardnadze'nin Dışışleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in davetine icabetle Türkiye'yi ziyareti. (Ziyaret sırasında Türkiye - SSCB Balıkçılık İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır.)

13 - 15 Aralık

Cezayir Ticaret Bakanı Smail Goumeziane'nin ülkemizi ziyareti.

16 - 18 Aralık

Dışışleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin başkanlığında bir heyetin NATO Bakanlar Konseyi Toplantısı'na katılmak üzere Brüksel'i ziyareti.

16 - 27 Aralık

Türkiye - Çin Halk Cumhuriyeti «Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi»nin ilk tur görüşmeleri, Ankara.

19 - 20 Aralık

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi (KEİB) toplantısı, Ankara.

24 Aralık

Tataristan Cumhuriyeti Başbakanı Muhammed Gallyamovich Sabirov'un Türkiye'yi ziyareti.

CUMHURBAŞKANI TURGUT ÖZAL'IN ZİYARETLERİ

16 - 27 Ocak

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Amerika Birleşik Devletlerini ziyareti.

13 Şubat

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterrand'ın davetlisi olarak Muhteşem Süleyman Sergisini açmak üzere Fransa'yı ziyareti.

23 Eylül - 2 Ekim

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın «Dünya Çocuk Zirvesi»ne katılmak ve çeşitli temaslarda bulunmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ni ziyareti.

13 - 19 Ekim

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Mısır ve Suriye'yi ziyareti.

10 - 16 Kasım

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Japon İmparatoru Akihito'nun tahta çıkma törenine katılmak ve İran İslam Cumhuriyeti Devlet Başkanı ile görüşmek üzere, Japonya ve İran İslam Cumhuriyeti'ni ziyareti.

19 - 21 Kasım

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Zirve Toplantısına katılmak üzere Fransa'yı ziyareti.

BAŞBAKAN YILDIRIM AKBULUT'UN ZİYARETLERİ

27 Şubat - 2 Mart

Başbakan Yıldırım Akbulut'un İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı 1. Yardımcısı Hasan Habibi'nin davetlisi olarak bu ülkeyi ziyareti.

5 - 7 Mayıs

Başbakan Yıldırım Akbulut'un Başbakan 1. Yardımcısı Taha Yasin Ramazan'ın davetlisi olarak Irak'ı ziyareti.

5 - 6 Temmuz

Başbakan Yıldırım Akbulut'un NATO Zirvesine katılmak üzere Londra'ya gidişi.

1 - 3 Ekim

Başbakan Yıldırım Akbulut'un KKTC Başbakanı Derviş Eroğlu'nun davetlisi olarak KKTC'yi ziyareti.

19 - 21 Kasım

Başbakan Yıldırım Akbulut'un Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı zirve Toplantısına katılmak üzere Fransa'ya gidişi.

DIŞİŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN ZİYARETLERİ

7 - 8 Ocak

Bahreyn ve Kuveyt'i resmi ziyareti.

5 - 8 Şubat

Dışişleri Bakanı Pertti Paasio'nun resmi davetlisi olarak Finlandiya'yı ziyareti.

12 - 18 Şubat

«Open Skies» konferansına iştirak etmek ve «Türkiye: Anadolu Uygarlıklarının Görkemi Sergisi»nin açılışını yapmak üzere Kanada'yı (Quebec) ziyareti.

DIŞİŞLERİ BAKANI PROF. DR. ALİ BOZER'İN ZİYARETLERİ

5 - 8 Mart

Türkiye - Avrupa Topluluğu İlişkileri konusunda görüşmelerde bulunmak üzere Belçika'yı ziyareti.

23 - 28 Nisan

«Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Özellikle Gelişme Yolundaki Ülkelerin Ekonomik Büyüme ve Gelişmelerinin Canlandırılması» konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Toplantısına iştirak etmek üzere New York'a gidişi.

28 Nisan - 2 Mayıs

Tayland Dışişleri Bakanı Siddhi Savetsila'nın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

2 - 4 Mayıs

Malezya Dışişleri Bakanı Datto Hacı Abu Hassan Bin Hacı Ömer'in davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

22 Mayıs

Fransa Dışişleri Bakanı Roland Dumas'ın davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

27 - 29 Mayıs

Hollanda Dışişleri Hans Van den Broek'un konuğu olarak bu ülkeyi ziyareti.

30 - 31 Mayıs

OECD Bakanlar Konseyi Toplantısına katılmak üzere Paris'e gidişi.

7 - 8 Haziran

NATO Dışişleri Bakanları Konseyi İlkbahar toplantısına iştiraki. (Turnberry, İngiltere)

18 - 19 Haziran

Macaristan'a çalışma ziyareti.

4 Temmuz

24'ler Grubu Dışişleri Bakanları Toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

5 - 6 Temmuz

NATO Zirvesine katılmak üzere Londra'ya gidişi.

11 - 13 Temmuz

Türkiye - AET Karma Parlamento Toplantısına katılmak üzere Strazburg'a gidişi.

9 - 10 Ağustos

NATO Bakanlar Konseyi Toplantısına katılmak üzere Belçika'ya gidişi.

18 - 19 Ağustos

İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti'nin davetine icabetle bu ülkeyi ziyareti.

24 - 28 Ağustos

Suriye, Ürdün ve Mısır'ı ziyareti.

10 Eylül

NATO Olağanüstü Bakanlar Konseyi toplantısına iştiraki, Brüksel.

21 Eylül - 8 Ekim

Birleşmiş Milletler 45. Genel Kurul'una katılmak üzere New York'a gidişi.

DIŞİŞLERİ BAKANİ A. KURTCEBE ALPTEMOÇİN'İN ZİYARETLERİ

19 - 21 Kasım

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Zirve Toplantısına katılmak üzere Fransa'ya gidişi.

7 - 8 Aralık

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş ve Dışişleri ve Savunma Bakanı Kenan Atakol tarafından yapılan davetlere icabetle KKTC'yi ziyareti.

16 - 18 Aralık

NATO Bakanlar Konseyi Toplantısı'na katılmak üzere Belçika'ya gidişi.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞARI BÜYÜKELÇİ TUGAY ÖZÇERİ'NİN RESMİ ZİYARETLERİ

3 Mayıs

NATO özel Bakanlar Konseyi toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

13 Mayıs

ECO konularında yapılacak görüşmelere katılmak üzere Tahran'a gidişi.

21 - 22 Mayıs

Siyasi istişarelerde bulunmak üzere Çekoslovakya'yı ziyareti.

3 - 7 Haziran

Dışişleri Devlet Sekreteri Habib Ben Yahya'nın davetine icabetle Tunus'u ziyareti.

7 Haziran

Türkiye - AT Troikası Siyasal İstişare Toplantısına iştiraki, Dublin.

13 Eylül

İtalya Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Bruno Bottai ile ikili siyasi istişarelerde bulunmak üzere Roma'ya gidişi.

5 Ekim

Türkiye - İsviçre İkili Siyasi istişareleri çerçevesinde görüşmelerde bulunmak üzere İsviçre'ye gidişi.

4 - 6 Kasım

Türkiye - Danimarka Siyasi İstişare Toplantısı çerçevesinde Kopenhag'a gidişi.

16 - 18 Aralık

NATO Bakanlar Konseyi Toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

TÜRKİYE'YE YAPILAN YABANCI DEVLET BAŞKANLARI, MECLİS BAŞKANLARI, BAŞBAKANLAR, DIŞİŞLERİ BAKANLARI İLE DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI DÜZEYİNDEKİ ZİYARETLER.

5 - 10 Ocak

Azerbaycan S.SC. Başkanı A. N. Mutalibov

24 - 27 Ocak

Arnavutluk S.H.C. Dışişleri Bakan Yardımcısı Muhamed Kapllani

1 Şubat

K.K.T.C. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

4 - 6 Şubat

Pakistan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tanvir Ahmed Khan

7 Şubat

İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Danışmanı Ali Rıza Muayyeri

11 - 14 Şubat

Japonya Dışişleri Bakan Yardımcısı Hisashi Owada

28 Şubat - 3 Mart

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı Björk

3 Mart

Ürdün Velihtı Prens Hasan Bin Talal

8 - 13 Mart

Dominik Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Miguel Antonio Rodriguez

25 - 27 Mart

Avusturya İçişleri Bakanı Loschnak ile Dışişleri Genel Sekreteri Klestil

25 - 30 Mart

Arjantin Senato Başkanı Eduardo Menem

29 - 30 Mart

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Birinci Yardımcısı Büyükelçi Stefan Staykov

2 Nisan

ECO Genel Sekreteri Ali Rıza Salari

3 - 6 Nisan

Pakistan Senato Başkanı Wasim Sajad

7 - 13 Mayıs

Danimarka Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Fleming Haadegard

9 - 12 Mayıs

Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Yusuf Sharara

10 - 13 Mayıs

Hindistan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Muckund Dubey

15 - 20 Mayıs

Singapur Başbakanı Lee Kuan Yew

16 Mayıs

Pakistan İslam Cumhuriyeti Başbakanı Benazir Bhutto

26 - 28 Mayıs

İspanya Dışişleri Genel Sekreteri Perpina

4 - 6 Haziran

ABD Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Özel Koordinatörü Nelson Ledsky

5 - 8 Haziran

ABD Dışişleri Bakanlığı Kanada ve Avrupa İşleri Bakan Yardımcısı Ralph Jonhson

25 - 28 Haziran

Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Başbakanı Adil Çarçani

1 Temmuz

Uruguay Dışişleri Bakanı Hector Gros Espiell

13 Temmuz

Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı B. N. Çaplin

23 - 25 Temmuz

KKTC Başbakanı Derviş Eroğlu

25 - 26 Temmuz

KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanı Kenan Atakol

27 Temmuz

İtalya Dışişleri Bakanı Gianni de Michelis

2 - 6 Ağustos

SSCB Başbakan Birinci Yardımcısı Lev Voronin

5 Ağustos

Irak Başbakan Yardımcısı Taha Yasin Ramazan

5 - 7 Ağustos

Yugoslavya Dışişleri Bakanı Budimir Loncar

9 Ağustos

ABD Dışişleri Bakanı James Baker

14 - 15 Ağustos

Kuveyt Velihtı ve Başbakanı Şeyh Saad Abdullah El - Salim El - Sabah

22 - 23 Ağustos

Japonya Dışişleri Bakanı Taro Nakayama

3 - 7 Eylül

Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Qian Qichen

6 - 12 Eylül

Japon Kraliyet Ailesi Mensubu Prens Tomahito Mikasa ve eşi

7 - 9 Eylül

Bulgaristan Başbakanı Andrei Lukanov

7 - 9 Eylül

Romanya Dışişleri Bakanı Andrian Nastase

12 - 13 Eylül

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

14 - 19 Eylül

Azerbaycan SSC Başkanı H. Hasanov

3 Ekim

İtalya Başbakan Yardımcısı Claudio Martelli.

4 - 6 Ekim

Japonya Başbakanı Toshiki Kaifu

10 - 11 Ekim

SSCB Dışişleri Bakan Yardımcısı Alexandre Belonogov

14 - 21 Ekim

Moldavya SSC Dış İlişkiler Bakanı N. A. Tsiu

20 - 23 Ekim

Belçika Başbakan Yardımcısı ve Ekonomik İşler Bakanı Willy Claes

22 - 23 Ekim

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Catherine Lalumiere

23 - 25 Ekim

Katar Velihtı ve Savunma Bakanı Şeyh Hamad Bin Khalifa Al-thani.

26 Ekim

İsveç Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Pierre Schori

6 Kasım

İrlanda Dışişleri Bakanhğı Siyasi İşler Yardımcısı Pdraig Murphy

14 - 18 Kasım

Tunus Dışişleri Bakanı Habib Boulares

23 Kasım

Kanada Dışişleri Bakanı Joe Clark

3 - 8 Aralık

Fas Dışişleri Devlet Sekreteri M. Cherkaoui

12 - 14 Aralık

İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti

13 - 14 Aralık

Sovyetler Birliğı Dışişleri Bakanı Eduard Shevardnadze

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
STATE OF TURKEY
IN THE CHAMBER OF DEPUTIES
1954

THE 1954 REPORT OF THE FOREIGN AFFAIRS
COMMISSION

4. DIŞİŞLERİ BAKANININ KONUŞMALARI

STATEMENT
BY
H. E. PROF. DR. ALI BOZER
MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS
OF THE REPUBLIC OF TURKEY
IN
THE 45TH SESSION OF THE GENERAL ASSEMBLY
(26 SEPTEMBER 1990)

«Mr. President,

It is a source of particular pleasure for me to see you, the representative of a fellow Mediterranean country presiding over this session of the General Assembly. I congratulate you on your well-deserved election to this high post and I am confident that under your able guidance, this session will tackle the problems before it with vision and wisdom, thus making an important contribution to peace and stability.

I also wish to pay tribute to Major General Joseph Garba, the President of the 44th Session, for his outstanding competence in guiding the work of the General Assembly during a hectic, yet fruitful period.

I wish also to thank the distinguished Secretary-General of our Organization, Mr. Perez de Cuellar for his singular contribution to the success of the United Nations during this fateful period.

Mr. President,

The current General Assembly session convenes against a background of momentous events that have taken place during the last twelve months. Indeed, until the invasion and occupation of Kuwait by Iraq in August, this has been a time in which tidings of hope and joy were the predominant note. The trends which were gaining momentum as we met last year have started bearing fruit. Having witnessed the crumbling of the Berlin Wall, the disintegration of the Iron Curtain, the collapse of totalitarian regimes and the birth of a new Europe, we can confidently talk about the end of the Cold War. I would like to extend my Government's warm congratulations to the two German delegations present here for having achieved, in a smooth and successful way, the unification of the German nation under the roof of a democratic and peaceful German State, which will certainly contribute to stability in Europe.

It has been encouraging to observe that the dramatic and positive chain of events remoulding Europe has also helped to lessen some of the tensions elsewhere on our planet. In this context, it inspires us with further hope to see that the CSCE process has made remarkable headway in Europe by achieving new milestones in the monitoring of human rights, strengthening of the cooperation on environmental issues and reinforcing confidence-building mechanisms along with increased conventional stability arrangements. The world at large has also benefited from the opportunities offered by a Europe at peace with itself. Arms control efforts now present a more promising future. Turkey believes that these efforts can only be useful if they are pursued without diminishing the security of the countries concerned. The disarmament process can be beneficial to the extent that it does not reduce the security attained through defence and deterrence. As a corollary to its peace-oriented foreign policy, Turkey will continue to contribute to the ongoing endeavours in search of success in both of these processes. On the other hand, recalling the confirmation at the CSCE Copenhagen meeting, of the commitment to abide by the ideals of democracy, pluralism and the rule of law, we believe that respect for human rights which forms the pedestal of this edifice will assume higher priority among the domains in which the United Nations is increasingly active.

As international tensions ease and a more favourable climate emerges, the standards and goals set in Copenhagen will not remain confined to Europe and North America, but serve as a paradigm for the whole world in helping promote the cause of human rights.

Mr. President,

Running as it does against the tide of history in its appearance as a pre-Second World War type of aggression, a member of the United Nations, herself only recently disengaged from an eight-year war, has invaded and occupied the territory of another UN member nearly two months ago. This deplorable event has occurred in an already volatile part of the globe and further aggravates the precarious and delicate situation. The United Nations has passed the initial phase of this severe test with remarkable success. The Security Council resolutions promptly adopted in the wake of Iraqi aggression against Kuwait have clearly demonstrated the firm determination on the part of the United Nations to establish the principle that such acts contrary to modern norms of international behaviour shall not be tolerated. Turkey, situated as it is, adjacent to the Middle East and having close historic ties with both of the countries involved in this deplorable affair, attaches utmost care

and importance to the fulfillment of the goals and objectives set out by the Security Council. We also subscribe to the measures foreseen in the Council's relevant resolutions and to their strict implementation. My Government is deeply concerned with the danger of a conflagration that might engulf the entire Middle East unless Iraqi forces are completely and unconditionally withdrawn from Kuwait and the legitimate Kuwaiti Government is restored. Naturally, such a withdrawal and restoration should be coupled with the immediate release of all foreigners held hostage by Iraq. Turkey firmly believes that UN sanctions should be fully enforced and holds the opinion that this course of action has the greatest chance to end peacefully the current crisis. It is in this spirit that Turkey will continue to make heavy sacrifices to secure full compliance with the Security Council resolutions.

Mr. President,

Despite many discouraging signs, Turkey hopes that the Gulf crisis may be settled without deteriorating into armed conflict. In anticipation of a peaceful settlement, we nevertheless consider it imperative that the lessons it has taught should be underlined: First of all, the international community must redouble its efforts aimed at curbing the proliferation of nuclear, chemical, biological and missile technology. Secondly, the determination to work together against threats to peace which has manifested itself between the superpowers and the other permanent members of the Security Council in the aftermath of the Cold War must be maintained. The cease-fire in the eight-year war between Iran and Iraq, the setting in motion of the process which culminated in Namibia's independence, the arrangements that led to the withdrawal of foreign troops from Afghanistan and efforts now under way to resolve conflicts in Cambodia, Central America and the Western Sahara could not have been realized had the United Nations not been strengthened by the increasing harmony among the permanent members of the Security Council.

Mr. President,

Last year, my predecessor had to draw the attention of this Assembly to the tragic situation of the Turkish minority in Bulgaria. Since that time, the regime in that country has changed and we are hopeful that the positive developments taking place in Bulgaria will make possible the full recognition of minority rights very soon.

Mr. President,

Turkey's firm stand on the question of Palestine which constitutes the crux of the Middle East dispute has been expressed from this rostrum

on many occasions. The uprising in the West Bank and Gaza is a direct result of the frustration of the Palestinians. The attempts to suppress the rebellion by force and violence are bound to prove futile, especially in the longer run. The Palestinians must take due care not to tarnish their image by being provoked into acts that could be construed as a relapse into terrorism. Israel for its part, must cast aside its intransigence so that the current stalemate in the peace process might be broken. Furthermore, Israel should also halt its systematic attempts at modifying the demographic composition of the occupied Arab territories.

Mr. President,

The situation in Afghanistan continues to be a source of concern for Turkey. In spite of the fact that much has been accomplished in bringing the conflicting parties together, the need for a broad-based Government fully representing the Afghan people still stands out as an essential component in the search for a lasting settlement of this problem. Pakistan's generosity and patience in bearing the brunt of the burden of providing shelter to the Afghan refugees also continues to deserve much praise and the indebtedness to Pakistan on the part of the international community assumes ever-growing proportions.

The recent unrest in Jammu and Kashmir is a source of anxiety for us. We are especially concerned about the threatening movement of forces from peace-time positions. We hope that all necessary efforts will be made to defuse the tensions in this sensitive part of the world. We welcome the dialogue between Pakistan and India designed to achieve this end. We are of the opinion that the 1972 Simla Agreement and the relevant resolutions of the United Nations can be the framework for a peaceful solution of this issue.

Mr. President,

The accession to independence of Namibia in March this year has been a source of great pleasure for us. We have been deeply gratified to recognize this new member of the family of nations with whom we have promptly established diplomatic relations. Coupled with the developments that started with the freeing of Mr. Nelson Mandela in neighboring South Africa and with the progress towards the dismantling of apartheid in that country, we hope that we may, after all, be witnessing the dawning of a better and more promising era in the southern part of the African continent.

Moving back to Asia, we welcome the positive developments in Cambodia. If the trend of the last few months is maintained, an end to

the ordeal of this long-suffering nation might be in the offing. Turkey is prepared to support UN-sponsored endeavours to assist Cambodia's return to the democratic process. Turning to the Korean peninsula, we support the initiatives undertaken by the Republic of Korea for a meaningful dialogue with its northern neighbour. We hope that the recent high-level contacts between the two States may facilitate the finding of a peaceful solution to the questions between them, thus leading to their eventual representation as full members of our Organization.

Mr. President,

The abuse and illicit trafficking of narcotics has now become a deadly scourge menacing the social fabric of all countries. In some of them, this evil has assumed the dimensions of a destabilizing force that even undermines political and economic structures. Often linked to arms smuggling and thereby to international terrorism, the issue has acquired increasingly disturbing proportions. At this point, I would like to renew our firm solidarity with the Government and people of Colombia in their valiant struggle against the merchants of death. Other countries engaged in a similar struggle also have our full sympathy.

Mr. President,

International terrorism still casts a dark shadow on relations among nations and, as a major source of tension, continues to be a global problem. Experience provides adequate proof that even the toleration, not to mention the support, of terrorism is counterproductive and those who condone such activities have always had reasons to regret their short-sighted policies. Turkey condemns all forms of terrorism, regardless of their origins, causes and purposes, as criminal and unjustifiable. We remain attached to a policy of firmness vis-a-vis this evil.

Mr. President,

After 27 years, the Cyprus problem still awaits a negotiated settlement. On several occasions, the Turkish Cypriot side has made constructive proposals and accepted negotiated ideas for a solution. The Secretary-General himself has also exerted considerable efforts towards the same end. But, a mutually agreed solution continues to elude us.

The determining element of the Cyprus issue is the political equality of the two sides in the island. This is the single most important fact about Cyprus. Independence and the state of affairs created in 1960 were founded on the principle of equality and the partnership of the two peoples. While the 1960 order was soon destroyed by the Greek-

Cypriots through the use of force in order to establish their hegemony and annex the island to Greece, the principle of the equal status of the two communities continued to guide all subsequent developments.

Indeed, the negotiating process and the good offices mission of the Secretary-General have, over the years, been based on the fact that there is a political dispute between the two peoples in Cyprus and that, as the parties to the dispute, these two peoples are political equals. The most recent confirmation of this principle is to be found in Resolution 649 of the Security Council adopted unanimously on 12 March of this year. In that Resolution, the Security Council calls for a «freely reached» and «mutually acceptable» solution to be arrived at through negotiations on an «equal footing». Full respect for the status of equality of the two communities is a *sine qua non* for progress in Cyprus.

The Greek-Cypriots must recognize that the object of intercommunal negotiations is to create a new partnership that would bring together the two peoples and their respective administrations within a new political association based on equality. The reason why the Cyprus question remains unresolved today is the Greek-Cypriot refusal to accept the Turkish Cypriots as their equals. This is the attitude that underlies their «application» to the European Communities for full membership. They claim that they can act unilaterally in a matter that concerns the future political and economic status of the whole island. This claim has no legal, moral or factual basis. But it does show the true nature of Greek-Cypriot perceptions.

The Greek-Cypriot mentality views the Turkish Cypriots as adversaries who must be forced into obedience by whatever means possible. This is a far cry from the notion of equality. This mentality is also responsible for one of the most serious cases of human rights violations. The Turkish Cypriots whose lives and well-being were under constant danger until 1974 were forced to survive in small enclaves for many years. Since 1974, they have been subjected to a ruthless and pervasive embargo by the Greek-Cypriots and are faced by an incessant Greek-Cypriot campaign to isolate them from the rest of the world. Today, the Turkish Cypriots have to overcome Greek-Cypriot obstacles to trade and travel freely. They cannot send or receive letters directly. Their youth cannot compete in international sports. Foreign ships and aircraft are prevented from operating to and from the Turkish Republic of Northern Cyprus. What have the Turkish Cypriots done to deserve this? Nothing, except to defend their equality and their rights. This unacceptable situation must be brought to an end, and the rights of the

Turkish Cypriots must be respected. Only when the relations between the two sides take a turn for the better, can the efforts of the Secretary-General have a real chance for making progress in the direction indicated by Security Council Resolution 649.

Mr. President,

Notwithstanding the dark spot caused by the ongoing Gulf crisis, the positive and encouraging features of the evolving international scene need to be reinforced by sound economic and social development. After a decade of missed opportunities, the prospects for the world economy appear brighter, provided that the inflationary trends spurred by the increase in oil prices and the recessionist pressures which are becoming more visible may be held in check. The opening of Eastern Europe to a market-based economic development, although difficult in the transitional phase of restructuring, is a good sign for the future. Nonetheless, the developing countries' fears that Eastern Europe will divert already limited financial flows away from them deserves to be addressed as a legitimate concern.

On the threshold of the last decade of the 20th century, we observe that economic and social problems related to population, poverty, unemployment, uneven income distribution, environmental degradation and over-exploitation of natural resources have not only aggravated but have also become more interlinked and globalized. These problems are especially acute in the developing world and their debt burden renders the task of surmounting poverty and its interrelated issues all the more difficult.

Despite all odds, the developing countries are bravely going through readjustment efforts in order to break out of stagnation and make up, through resumed growth, for the losses brought about by the recession of the 1980s. These efforts need to be supported by an appropriate international economic environment. Emerging trade blocs have fueled fears of protectionism which need to be overcome through the adoption and implementation of realistic policies. We believe that healthy growth depends on freer trade rather than aid. In this respect, we hope that the Uruguay Round negotiations will have a successful outcome by the end of the year. On the other hand, despite the importance of trade unhindered by import barriers, financial flows are still necessary. The present trend of flows in the opposite direction has to be corrected. To this end, the policies to be adopted by the developing countries themselves, as well as those pursued by international financial institutions will play an equally significant role.

The Least Developed Countries have even more pressing issues confronting them and we welcome the results of the Second UN Conference for these countries concluded just two weeks ago.

Mr. President,

The various aspects of environmental degradation have now become more evident and call for different but complementary and coordinated responses. We believe that, without an adequately preserved environment, there can be no sustained long-term development. Therefore, the importance of the United Nations Conference on Environment and Development to be held in 1992, as well as its preparatory process, cannot be overestimated. This, we believe, shall be a timely meeting as new environmental questions continue to arise, while existing problems require more attention and concerted action.

Mr. President,

In concluding my statement, I wish to express the hope that this General Assembly session will be crowned with success and that our common endeavors will contribute to reinforcing peace and increasing prosperity throughout our planet. The Turkish Delegation pledges to cooperate with you and to do its part in order to secure this outcome.

Thank you, Mr. President.»

**DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET KURTCEBE ALPTEMOÇİN'İN
BASIN TOPLANTISI (I)**

(22 Ekim)

Sayın Basın Mensupları,

Sayın Ali Bozer'in ayrılıőı münasebetiyle yaptığımız basın toplantısında da ifade ettiğim sözleri bir kere daha tekrar etmek istiyorum.

Sayın Ali Bozer, hepimizin saydığı, sevdiği bir devlet adamı. Geçtiğimiz dönemlerde kendisiyle çok yakın bir işbirliği içinde olduk. Bu dönem içinde bize, her zaman destek olmuştur. Bundan sonraki çalışmalarımızda da Sayın Ali Bozer'in her zaman yanımızda bize yardımcı olacağı inancını taşıyorum. Ve bir kere daha, çok kritik bir dönemde Dışışleri Bakanı olarak bir devre imzasını atmış bir devlet adamı olarak saygılarımı sunmak istiyorum.

Sayın Basın Mensupları,

Dışışleri Bakanlığında, biliyorsunuz Bakanlık Sözcüsü var ve her hafta bir toplantı yapıyor. Dışışleri Bakanlığının ilgilendiği konuları, özellikle dış konuları sizlere aktarıyor. Böylece sizlerin haber ihtiyacınızı en iyi şekilde karşılamaya çalışıyor. Ancak bu daha ziyade teknik olan toplantılara ilaveten, ben de Bakan olarak toplantılar yapmak istiyorum. Meselelerin politik tarafları olabilir. Meselelere başka açılardan bakmak ihtiyacı doğabilir. Dolayısıyla zaman zaman bir araya geleceğiz. Bu, bu toplantıların ilki.

Geçtiğimiz günlerde çok hızlı bir trafik yaşadık. Önce NATO Genel Sekreteri Wörner geldi. Ondan sonra BAB Genel Sekreteri Von Eeckelen geldi. Her ikisiyle dünyada meydana gelen hızlı değişmeler ve gelişmeler çerçevesinde Avrupa Güvenliği, Avrupa Güvenliğinin içinde Türkiye'nin yeri, Avrupa Birliği gibi fevkalade önemli konularda görüş alışverişinde bulunduk. Bu görüşlerin çok müsbet geçtiğini sizler mutlaka tesbit etmişsinizdir. Her iki Genel Sekreter de Alanya'da yapılan toplantıda görüşlerini açık bir şekilde ifade etmişlerdir. Türkiye Kuzey Atlantik Birliği Derneği'nin düzenlemiş olduğu toplantıda, Türkiye'nin bulunduğu yer, önemi, savunması ve geleceği gibi konularda fevkalade değerli konular ortaya konmuş ve başarılı bir toplantı yapılmıştır.

Değerli Basın Mensupları,

Sayın Cumhurbaşkanımız ile dün beraber olduk; Sayın Cumhurbaşkanımız bana son zamanlarda yaşadığımız politik gelişmeleri anlattı. ABD'deki, Körfez'deki görüşmeleri aktardı. Çok değerli bilgiler aldım. Kendisinin tesbitleri fevkalade önemli; değerlendirmelerimizi Sayın Cumhurbaşkanımızdan aldığımız bilgilerle de techiz edeceğiz.

Bu sabah Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Madam Lalumiere ile görüştük. Sayın Lalumiere Türkiye'ye ilk defa resmen bir ziyaret yapıyor. Kendisiyle Türkiye'nin Avrupa Konseyi, OECD, ve NATO gibi kuruluşlarda aldığı rolün önemini, Türkiye'nin dünya barışı ve Avrupa'daki istikrarın sağlanması açısından ne kadar önemli bir rolü olduğunu bir kez daha anlattık ve son gelişmeleri müştereken değerlendirme fırsatı bulduk. Zannediyorum, Sayın Lalumiere'in Türkiye'yi ziyareti Türkiye'deki değişik kesimlerin temsilcilerinin görüşlerini alması ve bu görüşleri Avrupa Konseyi'ne yansıtması bakımından faydalı olacaktır.

Sayın Basın Mensupları,

Bugün bu toplantıdan hemen sonra Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanlarının bir toplantısına katılmak üzere Ankara'dan ayrılacağım. Bu akşam Paris'te olacağız. Bu vesileyle Avrupa'da görev yapan bazı Büyükelçi ve Daimi Temsilcilerimizle birarada olacağız. Bonn, Paris, Brüksel ve Lahey'deki değerli Büyükelçilerimizi davet ettik. Daha sonra Arnavutluk'a geçiyoruz. Arnavutluk'ta Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları ikinci defa biraraya gelerek Balkanlarda değişik konularda işbirliği imkanlarının yaratılması, güvenliğin ve huzurun sağlanması istikametinde görüşlerini birbirlerine aktaracaklar. Ekonomik işbirliği imkanlarını arayacaklar, görüş alışverişinde bulunacaklar.

Bizim, Balkan Dışişleri Toplantısında ortaya koymak istediğimiz bazı somut önerilerimiz var. Bu somut öneriler arasında, ekonomik işlerden sorumlu bakanların bir daimi heyet oluşturması, bu heyetin yılda bir defa toplanması, ekonomik konuları görüşmesi ve müşterek işbirliği imkanlarını araştırması istikametinde çalışmalar yapması var.

Gene oraya götüreceğimiz tekliflerden bir tanesi de, merkezi Türkiye'de olmak üzere bir Balkan Sanayi ve Ticaret Odasının kurulması, belki bir balkan bankası kurulması ve bu banka aracılığıyla balkanlardan müşterek altyapı projelerinin takip edilmesi.

Kültürel bazı faaliyetlerin yapılması; Balkan Sanat Festivali'nin Balkan ülkeleri arasında dönüşümlü olarak tertip edilmesi, Terörizmle, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı konularında işbirliğinin arttırılması ve genişletilmesi, bu istikamette Türkiye'de 1991'de bir toplantı tertip edilmesi. Gene sağlık konularında işbirliğinin yapılması. Balkan Ülkeleri Sağlık Bakanlarını Türkiye'de bir toplantı yaparak, Balkanlarda işbirliğinin nasıl planlanabileceğini tartışılması.

Bizim götüreceğimiz teklifler arasında bunlar yer alıyor.

Bu toplantılar sırasında Roma Büyükelçisi Tirana'ya gelecek. Kendisiyle konunun önemine binaen bir toplantı yapacağız. Tirana dönüşü Budapeşte'de bir gün kalacağım. Budapeşte'de de Balkan ülkeleri Büyükelçileri ile Çekoslovakya ve Polonya Büyükelçilerini de görme imkanımız olacak. Tabii ki Macaristan'daki Büyükelçimiz bize evsahipliği yapacak.

Türkiye'ye döndükten sonra malumunuz, AĞIK AKKUM anlaşması gibi konular var. Türkiye'nin yakın komşularıyla ilişkileri, Körfez meselesi, hep üstünde uğraşacağımız birbirinden önemli meseleler. Bu konularda gelişmeler oldukça hem mutad toplantılarında Sayın Sözcümüz sizlere bilgi verecek, hem de ben zaman zaman sizlerle beraber olma fırsatını bulacağım.

Sayın Basın Mensupları, benim çok hızlı bir şekilde anlatacaklarım bu kadar. Yola çıkacağımdan zamanın daralması nedeniyle çok hızlı oldu. Ama zaman darda olsa bana sormak istediğiniz sualleriniz varsa, almak istiyorum ve sizlere ben ve arkadaşlarım cevap vermeye çalışırız.

SORU 1 : (Nilüfer Yalçın - Milliyet) Bu sabah Beyaz Saray'ın Kıbrıs Koordinatörü Ledsky ile görüştünüz. Kıbrıs konusunda Amerikalılar iki hafta içinde peşpeşe iki yetkiliyi buraya gönderdiler. Kendilerinin Vasiliu ile ilgili bazı talepleri olduğu, «Türklerin biraz daha ödün verirlerse» Vasiliu'nun görevi sürdürebileceği kanısını ifade ettikleri kulağımıza gelen haberler arasında. Bu konudaki görüşlerinizi rica edeceğim.

Bir de Madam Lalumiere ile yaptığımız görüşmede kendisi size Türkiye'deki azınlık sorunlarıyla ilgili bir şey söyledimi, söylediye Kürt azınlığı deyimini kullandı mı?

CEVAP : Sn. Ledsky, önemli bir görevi olan önemli bir kişi. Türkiye ile Yunanistan arasında ziyaretler yapmak suretiyle tarafların görüşlerini almak, bu görüşlerin ana hatları ile BM kararları çerçevesinde çözümlenip çözülemeyeceğinin tesbitini yapmak ve belki de bazı öneriler getirmek için burada. Kendisiyle görüşmelerimizde Kıbrıs meselesinin her iki toplumun siyasi, ekonomik özgürlüklerinin sağlanması, huzur ve barış için de sonsuza dek yaşamalarını sağlamak için yapılacak çalışmalara olumlu gözle baktığımızı, BM'nin 649 sayılı kararına uygun şekilde getirilecek önerilere müspet baktığımızı ifade ettik. Burada malumunuz, Kıbrıs meselesinin çözümü için muhatap taraflar Kıbrıs Türkleri ve Rumlarıdır. Biz uluslararası anlaşmaların bize verdiği yetkiler çerçevesinde meseleye bakıyoruz. Kıbrıs sorununun adil ve kalıcı bir şekilde insan hakları ile haysiyetine yakışır bir şekilde destek vermeye hazırız. Ama bu ifadelerim bizim herhangi bir istikamette, taviz vermemiz veya birtakım fedakarlıklarda bulunmamız anlamına gelmemektedir. Biz meseleye tümüyle bakıyoruz, tümüyle meselenin çözülmesi bizim temennimizdir. Bu ifadelerimizi de Ledsky'de açıkça ilettik.

Madam Lalumiere ile pek çok konular konuştuk. Tabii ki konular arasında sadece Türkiye'de değil, ama Avrupa'daki hemen bütün ülkelerde yaşayan azınlıklar meselesini dile getirdik. Kendisine ülkemizde bir Kürt azınlığı meselesi olmadığını bu vesile ile bir kere daha ifade ettik. Türkiye'de değişik orijini olan vatandaşlarımız vardır. Ama hepimiz Türk vatani, Türk milleti bilinci içindeyiz, onu da ifade ettik.

SORU 2 : (Nurcan Akad - Güneş) Sayın Bakan son aylarda, hatta son yıllarda denilebilir belki, Çankaya ile Dışişleri Bakanlığı arasında çeşitli konularda görüş ayrılığı olduğuna dair çeşitli spekülasyonlar basında yer aldı. Hatta spekülasyonu aştı, Çankaya bu görüşlerini bir de-
meç aracılığıyla açıkca dile getirdi. Sizin bu konudaki kanaatiniz nedir? Eğer görüş ayrılığı olduğunu düşünüyorsanız, hakim kılmaya çalışacağınız görüş hangisi olacaktır, ileriye dönük olarak Bakanlığımızla ilgili görüşünüzü bu açıdan almak istiyorum?

CEVAP : Dışişleri Bakanlığı ayrı bir kuruluş, hükümet ayrı bir kuruluş, Dışişleri Bakanı ayrı bir kimse, Başbakanlık ayrı bir kimse, Başbakanlık katı, Cumhurbaşkanlık katı farklı politikalar yürüten makamlar olarak değerlendirilmemelidir. Bir hükümet vardır ve Dışişleri Bakanı bu hükümetin bir üyesidir. Dışişleri Bakanı hükümet programına ve planlara uygun bir şekilde ülkenin dış politikalarını takip eder. Dışişleri Bakanı Kanunlar ve Kanun Hükmündeki Kararnameler çerçevesinde görevlerini, diğer Bakanlarla işbirliği içinde yürütmekten sorumludur ve bunu bu şekilde yürütür. Dışişleri Bakanı ile Başbakanın fevkalade yakın ilişkileri vardır. Hükümet programlarının en iyi şekilde gerçekleşmesi için Dışişleri Bakanı kendisine düşen görevleri yapar. Memleket meselelerini, özellikle dış dünya ile olan temasları tabii ki Cumhurbaşkanına aktarmak, onun görüşlerini de almak Dışişleri Bakanının tabii görevleri arasındadır. Dolayısıyla bu manzume içinde Dışişleri Bakanlığının ayrı bir yeri varmış gibi göstermek veya düşünmek yanlıştır. Dışişleri Bakanlığı bu çerçevede içerisinde kendisine düşen görevleri yapar. Dışişlerinde iyi yetişmiş insanlar vardır. Görevlerine ve müdrük insanlardır. Birer teknisyen olarak devlet adamı olarak, ülkenin dış meselelerini Bakan'a getirirler. Bakan, biraz önce ifade ettiğim çerçevede yürütülmesi gereken politikaları tesbit eder ve talimatlar verir. Ve Bakanlık bu talimatlar çerçevesinde faaliyet gösterir. Dolayısıyla bu tip ifadelere bundan sonra artık yer vermeyelim. Farklı farklı organlar yok. Bunlar bir bütünü teşkil eden parçalar ve önemli olan bu bütünü teşkil eden parçaların anlayış içinde, bir harmoni içinde çalışması ve iyi neticeler almasıdır. Bizim anlayışımız budur ve Bakanlığımız bundan sonra biraz önce ifade ettiğimiz istikamette çalışmalarını sürdürecektir.

SORU 3 : (Semih İdiz - Cumhuriyet) Balkan Dışişleri Bakanları Toplantısı çerçevesinde acaba Yunanistan Dışişleri Bakanıyla özel bir görüşmeniz olacak mı?

CEVAP : Tabii ki orada ikili görüşmelerimiz olacak; Yakın ilişkilerimiz olmasını ve ilişkilerimizi geliştirmek istediğimiz Yunanistan'ın Dışişleri Bakanıyla orada temasımızın olması tabiidir.

SORU 4 : (Yasemin Congar - Cumhuriyet) Sn. Bozer Dışışleri Bakanlığına getirildiği zaman AT ile çok kapsamlı çalışmaları da Dışışleri Bakanı olarak yürüttü. Şimdi Paris'te AT'ye üye ülkelerindeki Büyükelçilerimizle bir araya geleceğinizi söylediniz biraz önce. Sanıyorum AT ile ilişkiler de gündeme gelecek bu toplantıda. Bu konuda yeni Dışışleri Bakanı olarak ve AT Bakanlar Konseyi'nin son kararı sonrasında Türkiye-AT ilişkilerini nasıl yürüteceğinizi ve şu andaki yaklaşımınızı çok kısa cümlelerle özetleyebilir misiniz?

CEVAP : Başlayan uygulama devam edecektir. Sn. Ali Bozer'in başarıyla yürüttüğü görevini ben de sürdürmeye çalışacağım.

SORU 5 : (Selin Çağlayan - Günaydın) Sn. Cumhurbaşkanından da aldığınız bilgiler ışığında Türkiye'nin bundan sonraki Körfez politikası nasıl olacak, herhangi bir değişiklik olacak mı?

CEVAP : Körfez politikamız genel hatlarıyla hepimizin malumudur. Bu politikamızda bir değişiklik olmayacak.

SORU 6 : (Nezih Tavlaş - Sabah) Cumhurbaşkanı danışmanı Nabi Şensoy'un Tahran gezisi ile ilgili olarak bir bilgi size ulaştı mı?

CEVAP : Bilgim var. İçeriği hakkında da dün Sn. Cumhurbaşkanıyla görüştük.

SORU 7 : (Yusuf Kanlı - Daily News) Ledsky'nin değerli bir şahıs olduğunu, Türkiye'ye, Yunanistan'a ve Kıbrıs'a gitmek yoluyla bir çözüm olup olamayacağını araştırdığımı belirttikten sonra 649 No.lu Güvenlik Konseyi kararı çerçevesinde getirilecek önerilere olumlu bakacağımızı söylediniz. Bir öneri var mı, İkinci olarak da «taviz, fedakarlık yok, tüm çözüm istiyoruz» dediniz, tüm çözüm derken Amerikalıların son zamanlarda «adım adım» çözüm telkinleri varken, biz bu çözümü red mi ediyoruz?

CEVAP : Ledsky ile meseleyi genel olarak görüştüm; ziyareti sırasında kendisine refakat edecek ve onunla görüşecek arkadaşlara Bakanlık görüşümüzü söyledik. Onlar detaylı görüşme yapacaklar. Bana ulaşılmış bir öneri var mı? Yok. Ama arkadaşlar konuşacaklar, Türkiye'ye dönüşümde arkadaşlarla bu konuları detaylı bir şekilde görüşeceğiz. Tabii ki biraz önce de ifade ettiğim gibi, biz Türkiye olarak, meselenin tümünün halledilmesini isteriz. Bu yola giderken, «adım adım çözümler olur mu?» sözüne evet ya da hayır demek mümkün değil. Gene meselenin tümünün nasıl çözüleceğine ve işin nereye varacağına bakmamız lazım. Biz onu gördükten sonra «evet usul bu olmalıdır veya şöyle olmalıdır» denebilir. Ama gene ifade ediyorum, herşeyden önce kalıcı, her iki toplum için onurlu ve eşitlik ilkelerine dayanan bir çözümün getirilmesi şart.

Sayın Basın Mensupları, çok teşekkür ederim.»

DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET KURTCEBE ALPTEMOÇİN
TARAFINDAN
TÜRKİYE - AVRUPA TOPLULUKLARI
KARMA PARLAMENTO KOMİSYONU TOPLANTISINDA
YAPILAN KONUŞMA

(7 Kasım 1990)

Sayın Bakan Yardımcısı,

Değerli Parlamenterler,

Muhterem Hanımefendiler, Beyefendiler;

Türkiye - Avrupa Toplulukları Karma Parlamento Komisyonu'nun toplantılarına ilk kez katılmaktan ve bu seçkin topluluğa hitap etmekten duyduğum memnuniyeti dile getirerek sözlerime başlamak istiyorum.

Fevkalade zengin ve ileri kültür mozağını asırlar boyunca birlikte oluşturduğumuz Avrupa kıtası, günümüzde, çok önemli bir tarih dönemecini, ileri görüşlülük ve istikrar içinde alma çabalarımın heyecan ve aynı zamanda, sorumluluğunu yaşamaktadır. Avrupa'nın doğusu ile batısını birbirinden kırk yılı aşkın süreyle yapay biçimde ayıran ideoloji sınırı ortadan kalkmıştır. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde şahit olduğumuz köklü değişim süreci Avrupa'daki ilişki düzenini her boyutuyla yeniden şekillendirecek niteliktedir. Bu gelişmeler bizi kıtamızın geleceği üzerinde, hep birlikte ve çağdaş bir dayanışma bilinciyle düşünmeye sevketmektedir, sevketmelidir. Avrupa'nın geleceğine yönelik tasavvur ve değerlendirmelerimizde, Avrupa entegrasyonunun tüm veçhelerini ve Avrupa'nın bütün kurumlarını yeniden gözden geçirmek ihtiyacını hepimiz duymaktayız. Bizim kanaatimiz odur ki, 1989 ihtilalinin gündeme getirdiği soru işaretlerini ileride iyi değerlendirilmiş fırsatlar olarak hatırlamamızın başlıca anahtarı «büyük düşünmek» olacaktır. Avrupa tarihinin şekillenmesini önemli ölçüde etkilenmiş ve geleceğinde de ağırlıklı rol oynayacak bir ülke olarak, söz konusu gelişmelere biz işte bu anlayışla bakmaktayız.

Avrupa'nın geleceğinden söz ederken, ülkemizin her vesileyle ve tutarlılıkla ortaya koyageldiği hedefini burada bir kez daha ifade etmek istiyorum. Bu hedef, «insan»ın en yüce değer addedildiği, ekonomik yön-

den liberal, çeşitli kültürlerin karşılıklı etkileşimiyle zenginleşmiş, güvenlik ve savunma boyutu ihmal edilmemiş ve siyasi yönden uyumlu bir bütün arzeden «birleşmiş özgür» bir Avrupa'da Türkiye'nin layık olduğu yeri almasıdır. Türkiye, bu yöndeki kesin iradesi ve özgün konumunun çok yönlü dış politikasına yansıyan boyutlarıyla, 2000'li yıllara gidilirken, Avrupa'nın yeniden tanımlanması sürecinde yapıcı bir rol oynayabilecek potansiyel ve özellikleri haizdir.

Balkanlar, Karadeniz ve Akdeniz boyutlarına da sahip bir Avrupa ülkesi olarak, Türkiye'nin köklü tarihi ve kültürel bağlara dayalı iyi ilişkiler içinde olduğu Orta Doğu ve diğer İslam ülkeleri açısından da, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı, çoğulcu parlamenter düzenin örnek alınabilir tek temsilcisi konumunda olduğunu bu vesileyle kaydetmek isterim.

Türkiye - Avrupa Toplulukları Karma Parlamento Komisyonu'nun, Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun Türkiye ile işbirliği önerilerinin ele alındığı son toplantısını izleyen dönemde meydana gelen Körfez krizi, sadece Topluluk ve Türkiye üzerinde değil, aramızdaki ilişkiler üzerinde de etkileri olan ve Türkiye'nin önemini bir kez daha ortaya koyan, çok boyutlu ve vahim bir gelişmedir. Uluslararası barış ve istikrar açısından ağır bir tehdit oluşturan bu kriz, çıkarlarımızın aynı yönde olduğunu ve bunun da ötesinde, aynı geleceğin bizi birbirimize bağladığını açıklıkla göstermiştir. Gerek Topluluk, gerek Türkiye, Irak'ın Kuveyt'i işgaline şiddetle tepki göstermiş, bu ülkeden Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde derhal ve şartsız olarak geri çekilmesini ve meşru Kuveyt rejiminin ihyasını talep etmişlerdir.

Saddam Hüseyin yönetiminin, uluslararası hukukun temel kurallarını hiçe sayarak giriştiği bu hareketin hemen akabinde Türkiye kesin bir tavır almış, tüm ilgili Güvenlik Konseyi kararlarını benimsemiş ve eksiksiz olarak uygulamaya koymuştur. Bu çerçevede, Hükümetimiz, Irak'ın ihraç ettiği petrolün % 60'ını Türkiye üzerinden Akdeniz'e taşıyan boru hatlarını kapatmış ve Irakla mevcut ticari ilişkilerini askıya aldığı gibi, üçüncü ülkelerle Irak arasındaki transit mal akışına da izin vermemiştir. Bunaldırım bölge ve dünya barışı açısından daha büyük tehlikeler doğurabilecek şekilde tırmanmasının önlenmesine büyük önem atfetmekteyiz. Sorunun Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde süratle bir çözüme kavuşturulmasını temenni etmekte ve Irak'a yönelik yaptırımlara bütün ülkelerce titizlikle uyulmasını barışçı çözüm umutlarının korunabilmesinin temel şartı olarak görmekteyiz.

Körfez krizinin Türkiye'nin güvenliği için yarattığı küçümsenemeyecek risklerin yanısıra, önemli ekonomik kayıplara da yol açtığı bir gerçektir. Türk ekonomisinin son yıllarda gerçekleştirilen kararlı hamleler sayesinde bugün ulaştığı düzey bu kayıpların halkımıza nisbeten yumuşayarak yansımalarına imkan sağlamaktadır. Bununla beraber, krizin ilk günlerinde uluslararası camia tarafından dile getirilen destek ve dayanışma duygularının somut biçimlere dönüşmesi de tabiiyatıyla memnurlukla karşılanacaktır.

Bu çerçevede, Topluluk içinde, Körfez krizinden en ziyade etkilenen ülkelerin zararlarını telafi etmek amacıyla başlatılan çalışmaların seyrini dikkatle izlemekteyiz. Ülkemizin maruz kaldığı önemli kayıpları gerçekten telafi etmenin başlıca yolu Türkiye'nin ihracata yönelik üretim kabiliyetlerini daha da arttırmaktır. Avrupa pazarlarının Türk ihracat ürünlerine daha büyük ölçüde açılması, Topluluğun bu konuda alabileceği en anlamlı tedbir olacaktır. Böyle bir kararın Topluluklar Komisyonu'nun ilişkilerimizin geliştirilmesi hususunda yapmış olduğu önerilere de uygun düşeceğine burada işaret etmek istiyorum.

İçinde yaşadığımız olaylar, Komisyon'un Türkiye ile Topluluk arasındaki işbirliğinin derinleştirilmesini önermiş olmakla ne kadar isabetli şekilde davrandığını açıklıkla ortaya koymuştur. Halihazır siyasi ortam içinde aramızdaki işbirliğinin her alanda derinleştirilmesi artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedendir ki, Komisyon'un işbirliğine ilişkin önerilerinin ve IV. Mali Protokolü'nün daha fazla zaman kaybedilmeksizin yürürlüğe konulması suretiyle aramızda yeni bir yakınlaşma döneminin açılmasının karşılıklı ve ortak çıkarlara hizmet edeceğini düşünürüz.

Genel İşler Konseyi'nin 22 Ekim'de yapılan toplantısında Komisyon'un bildirisinde yer alan önerileri onaylamış olmasını dilerdik. Konsey'in, Daimi Temsilciler Komitesi'ni bu önerileri incelemek ve müteakip Konsey toplantılarından birine inceleme sonuçlarını sunmakla görevlendiren kararını dikkatle not ettik. Bu çalışmanın Komite tarafından en kısa zamanda tamamlanacağını ve Konsey'in Komisyon'un bütün önerilerini onaylayacağını umuyoruz. İlişkilerimizle ilgili olmayan bazı dargörüşlü yaklaşımların ortak geleceğimizi ipotek altına almasına izin verilmemesine önem atfettiğimizi bu vesileyle belirtmek isterim.

Avrupa Parlamentosu, Avrupa'nın bütünleşmesi yolunda Topluluğun iç ve yapısal boyutunda olduğu kadar, üçüncü ülkelerle ilişkilerinin yönlendirilmesinde de ağırlığını giderek arttırmaktadır. Bu önemli ku-

ruluşun seçkin üyeleri olarak, sizlerin ilişkilerimizin geleceğinde aktif bir rol oynayacağını biliyorum. Karma Parlamento Komisyonu'nun bu toplantısında olgunlaştırılacak görüşler ve yapıcı bir ortak yaklaşımla bunlardan çıkarılacak sonuçlar birlikte belirlediğimiz nihai hedefe ulaşmak için sarfedilen ortak gayretlere mutlaka değerli bir katkı teşkil edecektir.

Sözlerime son verirken, tüm konuklarımıza «ülkemize hoşgeldiniz» der, Komisyon'un çalışmalarının başarılı olmasını dilerim.

Hepinizi saygıyla selamlar, teşekkür ederim.

**DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET KURTCEBE ALPTEMOÇİN
TARAFINDAN DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI 1991 MALİ YILI BÜTÇE
TASARISININ TBMM PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNDA
GÖRÜŞÜLMESİ VESİLESİYLE YAPILAN TAKDİM KONUSMASI**

(10 Kasım)

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Dışışleri Bakanlığı'nın 1991 yılı Bütçe tasarısını Plan ve Bütçe Komisyonuna takdim etmek üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Bu fırsattan yararlanarak başlıca uluslararası siyasi gelişmelere değinmek, Türkiye'nin dış politikasına ilişkin faaliyetlerini anlatmak ve görüşlerimizi açıklamak istiyorum.

İzninizle, önce Bakanlığımın 1991 yılı Bütçe tasarısı kapsamındaki malî idarî konularda maruzatta bulunacağım.

Dışışleri Bakanlığı'nın 1991 Mali Yılı Bütçe Tasarısı 801 milyar 312 milyon TL. olarak onaylarınıza sunulmaktadır.

Bu meblağın,

— 360 milyar TL. PERSONEL giderlerine,

— 138 milyar 301 milyon TL. DIĞER CARİ giderlere,

— 9 milyar 595 milyon TL. YATIRIM harcamalarına,

— 293 milyar 416 milyon TL. ise TRANSFER

harcamalarına ayrılmış bulunmaktadır.

Bakanlığımın bütçesi 1991 mali yılı konsolide bütçesinin binde 76'sını teşkil etmektedir. Ancak, doğrudan görev alanımıza girmemekle beraber diğer kamu kuruluşlarımıza ait, din görevlilerinin ve öğretmenlerin yurtdıŐ aylıkları gibi bazı giderler Bakanlığımın Bütçesinden karşılanmaktadır. Sözkonusu giderler için 1991 Bütçemize 191 milyar 446 milyon TL. ödenek mevcut olup bunlar, Bütçemizin yaklaşık % 24'üne tekabül etmektedir. Sözkonusu rakam tenzil edildiğinde, Bütçemizin gerçekte 609 milyar 866 milyon TL. olduğu, ve konsolide bütçe içindeki payının binde 58'e düŐtüđu görülmektedir.

Bütçemiz geçen yıla nazaran % 35,6 bir artış göstermektedir. Ancak, Dışışleri Bakanlığı Bütçesinin çok büyük bir bölümü dövizle yapılan harcamalara tahsis edildiği için, bu artışın bir kısmı yabancı paraların Türk Lirası karşısında kazandıkları değeri telâfi etmeye yöneliktir. Dışışleri Bakanlığı bütçesine bu açıdan bakıldığında, tasarruf ilkelerine azami riayetle hazırlanmış olduğu görülecektir.

Hükümetimizin uygulamakta olduğu aktif dış politikanın sonucu olarak gelişen siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde Bakanlığımın gerek yurtiçi, gerek yurtdışı faaliyetleri ve buna paralel olarak da dış temsilcilik sayısı artmaktadır. Nitekim, 1989 yılında sayısı 133 olan dış temsilciliklerimiz, Doğu Berlin Büyükelçiliğinin kapanmasını takiben, Filipinlerin başkenti Manila'da bir Büyükelçilik, Kanada'nın Montreal şehrindeki Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü Nezdinde bir Daimi Temsilcilik, Leipzig ve Hong-Kong'da birer Başkonsolosluk açılmasıyla 136'ya yükselmiş bulunmaktadır.

Aktif politikamız nedeniyle yeni dış temsilcilikler açma gayretlerimiz 1991 yılında da sürecektir. Bu meyanda Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de bir Başkonsolosluk açılmasına ilişkin çalışmaların sonuçlanmak üzere olduğunu belirtmek isterim.

Öte yandan, dış temsilciliklerimizi devlet malı binalara kavuşturmak hususundaki çalışmalarımız da devam etmekte olup, 1991 yılı içinde Vaşington, Moskova, İslamabad şehirlerinde yeni Büyükelçilik binaları inşasına başlanacak, başta Pekin olmak üzere bazı başkentlerde de Büyükelçilik binaları satın alınacaktır. Ayrıca Bakanlığımız için son derecede önemli olan süratli ve güvenli haberleşmenin sağlanması amacıyla, elektronik haberleşme teknolojisindeki son gelişmeler de dikkate alınarak, haberleşme cihazlarımızın modernleştirilmesi ve haberleşmede bilgisayarlardan yararlanılması ile ilgili çalışmalarımıza devam olunacaktır.

Son olarak, bilgisayardan gerek merkez gerek dış teşkilatımızda ve özellikle Başkonsolosluklarımızda yararlanmak hususunda iki yıldan beri sürdürdüğümüz çalışmalara 1991'de de devam olunacağını ve 1992'de temsilciliklerimizin büyük çoğunluğunun, özel programları olan bilgisayarlarla donatılıp, bunların bir şebeke halinde Merkeze bağlanmasının plânlanmış olduğunu da belirtmek isterim.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

1989'un ikinci yarısından günümüze uzanan dönem, hiç kuşkusuz, Avrupa ve dünya tarihinin en önemli zaman dilimlerinden biri olarak hatırlanacaktır. Bu zaman dilimi içerisinde Avrupa'da, Yalta sisteminin ürünleri olarak dış zorlamalarla kurulan ve halklarına ne hürriyet ne de maddi refah sağlayamayan komünist rejimler birbirlerinin peşisıra yıkılmış; totaliter ideolojilerin kısmi ıslahat girişimleriyle de yaşatılamayacağı gerçeği gözler önüne serilmiştir. Orta ve Doğu Avrupa'daki bu radikal dönüşüm, Sovyetler Birliği'nde, iki anahtar motifini «glasnost» ile «perestroika» kavramlarının oluşturduğu ve aslında Orta ve Doğu Avrupa'daki köklü değişikliklere kapı aralamış bulunan reform sürecine

de yeni parametreler kazandırmıştır. Bir yandan sürecin ağır işleyen ve halkın ekonomik refah beklentilerini karşılamakta yetersiz kalan özellikleri, diğer yandan etnik merkezkaç baskılar sonucu, Sovyetler Birliği de, çoğulcu eğilimlerin ağırlık kazandığı ve federasyonun siyasal ve ekonomik yapılarının topluca gözden geçirilmesini içeren yeni bir devreye girmiştir. Sovyetler Birliği'ndeki iç gelişmelerin izlediği seyir ile Orta ve Doğu Avrupa'da işbaşına gelen yeni kadroların demokratikleşme ve serbest pazar ekonomisi için gerekli altyapıların tesisi çabalarına öncelik vermeleri, iki Almanya'nın birleşmesiyle noktalanmış gelişmeleri kolaylaştırmış; Alman halkının birleşme iradesinin tam bir biçimde tecellisini kısıtlayabilecek veya geciktirebilecek engellerin peşpeşe ve çok kısa bir zamanda aşılabilmelerine imkân hazırlayan bir ortam yaratmıştır. Alman halkı ve hükümetlerinin, bu ortamı değerlendirirken, Avrupa'da barış ve istikrarın devamlılığı ile komşularının güvenlik endişelerini tatmin açılardan büyük bir siyasal olgunlukla hareket etmiş bulunmaları takdirle izlenmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Sovyetler Birliği'ndeki ekonomik ve siyasal yeniden yapılanma çabalarının bu ülke bakımından getirdiği içe dönük öncelikler, bir yandan süper güçler arasındaki ahengi ve önemli dünya sorunları muvacehesinde işbirliği ile ortak yaklaşımları teşvik etmiş; diğer yandan Sovyetler Birliği ile Asya ve Uzak Doğu komşuları Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya arasında yapıcı bir diyalog tesisini mümkün kılmıştır. ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki yeni ilişkiler modeli, Moskova'nın Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki otoriter yönetimler ve radikal hareketlere yönelik desteğinin sona erdirilmesi ile daha da berraklaşan bir görünüme kavuşurken, 1989 - 90 dönemi Afganistan'dan Kamboçya'ya, çeşitli Afrika ülkelerinden Orta Amerika'ya uzanan farklı problem ve bunalım alanlarındaki barışçı çözüm arayışlarını da hızlandırmış; bu sorunların birçoğunun halli istikametinde ciddi mesafeler kaydedildiği memnunlukla gözlenmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Orta ve Doğu Avrupa'da tarihsel evrim, kırk yılı aşkın bir duraklama dönemini geride bırakarak, yeniden normal mecrasında akmaya başlarken, bu olgunun yarattığı stratejik boşluk da, kıtasal boyutlarda yeni bir güvenlik ve ekonomi denklemi ihtiyacını gündeme getirmiştir. Soğuk Savaş döneminin Alman Demokratik Cumhuriyeti, birleşik Almanya'nın

yeni federe birimleri haline dönüşür ve Macaristan 1991 sonundan evvel Varşova Paktı'ndan ayrılma niyetini açıklarken, Orta ve Doğu Avrupa'da güdümlü bir askeri koalisyon marifetiyle sahneye konabilecek baskın tarzında bir saldırı olasılığı da artık kalkmış; eski peyk ülkelerde konuşlandırılmış Sovyet birliklerinin kendi sınırları gerisine çekilmeye başlamaları Avrupa'da daha düşük düzeyde konvansiyonel kuvvetlerle denge tesis ve idamesi gayretlerine başarı kapılarını aralamıştır. 19 Kasım'da Paris'de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) Zirve toplantısı öncesi imzalanması sözkonusu olan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması (AKKA), bu aşamayı simgeleyen tarihsel bir başlangıç belgesi sayılmalıdır. Ancak biz bu belgeyi, bir geçiş dönemi dokümanı olarak mütalâa etmemekte; zaman içerisinde, kuvvet düzeylerinde yeni düzenlemelerle pekiştirilmeye çalışılacak bir sürecin ilk adımı olarak görmekteyiz. Bu süreç çerçevesinde, Avrupa Silahsızlanma Konferansı'nın ikinci dönemi sonunda benimsenmeleri beklenen güven ve güvenlik artırıcı önlemler de özel bir yer tutmakta ve konvansiyonel kuvvet indirimleri sürecinin tamamlayıcı unsurlarını teşkil etmektedirler.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

1989 sonbahar devrimleri, demokratik ve özgür bir Avrupa bütününe çağır açarken, her yeni oluşumun bünyesel tabiatında mevcut bazı belirsizlik öğelerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Bu belirsizlik öğeleri, insan haklarına dayalı çoğulcu demokratik sistemlerin kökleştirilmesi ile hür teşebbüs dinamikleri üzerine kurulu liberal ekonomik yapıların tamamlanmasının zamana ve tecrübeye ihtiyaç göstermesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum Avrupa'nın yeni mimarisinin şekillenişinde, kıtanın başarı ve etkinlikleri kanıtlanmış kurumlarına özel sorumluluk ve yükümlülükler getirmektedir. Bütünleşmiş ve özgür bir Avrupa ülküsü, kapsamlı ve tutarlı bir çatı altında gerçekleştirilebilmek isteniyorsa, bu çatının iki temel dayanağı NATO ile kurumsallaşmış bir Avrupa güvenlik ve işbirliği süreci olacaktır. Biz, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) sürecinin güvenlik boyutunu, NATO'nun alternatifi değil, tamamlayıcı bir parçası olarak düşünüyoruz. Avrupa'nın yeni mimarisini belirleyecek güvenlik ve ekonomi denkleminde NATO'nun, Avrupa Konseyi, Avrupa Topluluğu ve Batı Avrupa Birliği ile yan yana ve ortaklaşa sunabileceği güvenlik, insan hakları, hukuki standartlar, ekonomik bütünleşme ve işbirliği referanslarından, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) kurumlarının olgunlaşması ve kıtasal müşterek değerler etrafında güçlenebilmesi için ana unsurlar olarak yararlanılması gereğine inanıyoruz. NATO, dünyada 150'ye yakın bölgesel savaş veya sıcak çatışmanın vukubulduğu kırk yıllık bir zaman parça-

sında, sorumluluk alanını bir barış ve istikrar kuşağı olarak tutabilmiş; bunu yaparken istişare ve konsensüs yöntemlerinden sapmaması, başarısının anahtarı olmuştur. Avrupa Konseyi, hür Avrupa camiasının demokratik kulübü olarak, çoğulcu hukuk devleti normları ile insan hak ve hürriyetlerini uluslararası güvencelere bağlayan mekanizmaları başarıyla geliştirmiş; kıtasal ölçekte parlamanterizmin sembolü olmuştur. Avrupa Topluluğu da, bünyesindeki tekelci ve tutucu eğilimleri yenerek, dikey bütünleşmesini tamamlamanın yanısıra, Türkiye'yi de kapsayan doğal boyutlarına erişeceği bir yatay genişlemeyi gerçekleştirebildiği takdirde, yeni Avrupa mimarisinin temel sütunları arasında yer almaya adaydır. Atlantik ittifakının Avrupa ayağını güçlendirmeyi amaç edindiği ölçüde yararlı olacağını düşündüğümüz Batı Avrupa Birliği için de aynı gözlem ve teşhislerin geçerli olduğu görüşündeyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Avrupa'da ve dünyada son dönemde vuku bulan gelişmelerin genel bir tahlili, birçok alanda, iyimser beklentilerle geçiş dönemi belirsizliklerini birarada barındıran bir görünüm sunmaktadır. Konuşmamın ilerideki bölümlerinde ayrıca temas edeceğim Körfez krizi, uluslararası ortamı, belirsizlikleri arttırıcı yönde etkilemiştir. Geçtiğimiz yılın ülkemiz açısından teyid ettiği gerçek ise, Türkiye'nin Avrupa ve Orta Doğu bölgelerindeki ağırlığının, bazı aceleci ve meseleleri basite indirgeyen görüşler hilâfına, azalmak şöyle dursun, büyük ölçüde ve yeni boyutlar da kazanmak suretiyle arttığı şeklinde tanımlanabilir. Bu bakımdan altını çizmekte yarar gördüğüm bir husus da, Avrupa ve Orta Doğu'daki son gelişmelerin, bizim esasen üzerinde tereddüt duymadığımız bu gerçeğin, tüm ilgili ülkeler hükümet yetkilileri ve kamuoylarınca da giderek algılanmaya ve açıkça belirtilmeye başladığı keyfiyetidir. Söz konusu gerçeği sadece Körfez bunalımına bağlayarak izah etmek son derece yanıltıcıdır. Körfez krizi, Türkiye'nin azaldığı öne sürülen öneminin farklı bir bağlamda ve geçici nitelikte olmak kaydıyla teslimi için bir sebep değil, devamlılık arzeden bir gerçeğin tam olarak idrakine yardımcı bir katalizör olmuştur. Şimdi, izinizle, bu noktayı biraz daha açmak istiyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

«Stratejik önem» kavramının münhasıran güvenlik ve savunma öğelerini değil, coğrafi konum, ekonomik boyut vs. gibi geniş bir alanı kapsadığı yüksek malumlarıdır. Türkiye, bölgesinde, lâik bir sosyal yapı içerisinde işleyen çoğulcu demokratik siyasî sistemiyle, ekonomik geliş-

mesini hızla tamamlayan bir güven ve istikrar unsurudur. Avrupa kıtasının Atlantik Okyanusu ile Akdeniz'deki yarımada ları arasında Doğu - Batı istikametinde uzanan tek yarımada yı teşkil eden Anadolu topraklarının sahibi olan ölkemiz, 1983 ertesindeki dönemde, gerek Batı, gerek Doğu, gerekse Orta Doğu ile geliştirdiği çokyönlü ilişkiler ve böylece perçinlemiş bulunduğu güvenlik, barış ve işbirliği örgüsü çerçevesinde, 21. yüzyıla dönük siyasi projeksiyonlarda dünyanın önde gelen ölkeleri arasında yer almaya namzet gösterilmektedir. Öte yandan, Türkiye, Avrupa'nın tarihî oluşumuna her zaman aktif bir biçimde katıl gelmiştir. Avrupa'nın yeni güvenlik ve işbirliği mimarisinin belirleniş sürecine de, edilgen değil, etken bir biçimde iştirak etme azim ve kararlılığındadır. Bu azim ve kararlılık içerisinde ölkesinde, parçasını oluşturduğu Batı'nın standartlarıyla uyumlu, ekonomide liberal, girdiğimiz enformasyon çağının gerekleri doğrultusunda dış dünyaya açık bir sistem geliştirmekte ve çağdaşlaşma yolunda büyük merhaleler kaydetmiş bulunmaktadır. Türk milleti, tarihsel deneyimlerinden süzülen olgunlukla beslenen bilinç içerisinde modernleşmenin de belirli bir maliyeti olduğunu mükemmelen kavramış ve çağın gerisinde kalmamaya dönük atılımların beraberlerinde getirdikleri bazı sosyal sıkıntıları cesaretle göğüsleme iradesini ortaya koymuştur. Milletimizin, ulusal kimliğini koruyarak, her alanda çağdaşlaşma azminin kesinliğinden hiç kimsenin en ufak bir kuşkusu olmamalıdır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Teknolojik devrimin, özellikle enformasyon teknolojisindeki büyük atılımların giderek küçülttüğü bir dünyada, her ö lke ve bölgenin diğer ö lke ve bölgelere ilgi ve bağımlılığının belirginleştiği bir ortamda yaşıyoruz. Bu küreselleşme ve karşılıklı bağımlılık olgusu, günümüzde çok taraflı ekonomik ilişkilere ve bu ilişkilerden doğan sorunlara giderek artan bir ağırlık kazandırmıştır. İnsanların, düşüncelerin, üretim faktörlerinin, mal ve hizmetlerin hareketliliğinden doğan dinamizmi, yeni sorumluluklar, yeni hak ve yükümlülükler ortaya çıkarmakta, yeni kurallar, yeni işbirliği modelleri oluşturulmaya çalışılmaktadır. Kalkınma, borç ve çevre sorunlarının, uluslararası ticaret, teknolojik gelişme ve teknoloji transferi gibi konuların ulusal sınırları aşan boyutları, global yaklaşımları, dolayısıyla çok taraflı çözüm ve uzlaşmaları giderek kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu evrimin, kuşkusuz, ö lkeleri birbirlerine yaklaştırmak, ortak değerler yaratmak, müşterek refahın, daha büyük ortak çıkarların bilincini geliştirmek yararı vardır. Örneğin, Orta ve Doğu Avrupa'daki gelişmeleri, serbest piyasa düzeni ve çoğulcu demokrasi anlayışı üzerinde giderek yaygınlaşan mutabakatı, bu açıdan da yorumlamak yerinde olur.

Ancak, dış ekonomik ilişkilerdeki bu olgunun, her ülkeyi dünyanın geri kalan kısmına daha fazla açan, dolayısıyla dış şoklara maruz bırakan bir içerik taşıdığı, münferit davranışları yetersiz, rekabeti yıpratıcı kıldığı da gerçektir. Bu nedenle, ülkeler arasında daha sıkı ekonomik işbirliği modellerinin kurulduğu, ekonomik birim sınırlarının siyasal birim sınırlarının ötesine taşıdığı görülmektedir. Gümrük birliklerinin ve serbest ticaret bölgelerinin giderek yaygınlaşması, ekonomik verimlilik endişelerinin yanında, dış dünyaya karşı daha güçlü bir konum kazanmak arzularını da yansıtmaktadır. Amerika'da, Avrupa'da ve Uzak Doğu'daki bu bölgeselleşme hareketlerinin yaratmakta olduğu çok-kutuplu ekonomik yapı, ekonomilerarası koordinasyon gereğini daha fazla ön plâna çıkarmakta, çoktarafli ekonomik diplomasinin önemini daha da arttırmaktadır. Aksi halde, ideolojik bloklaşmanın anlamını kaybetmekte olduğu bir dönemde, ekonomik bölgeler arası çatışmalar gündeme gelebilecektir.

Türkiye'nin 80'li yıllarda ekonomik alanda girişmiş bulunduğu büyük yapısal atılımlar, ülkemizin dünyaya açılmasını, uluslararası ekonomiyle daha fazla bütünleşmesini sağlamıştır. Bu çerçevede, bir yandan, çoktarafli ekonomik forumlarda daha dinamik bir tutum sergilenmiş, sorunlara kendi ekonomik ihtiyaçlarımızla bağdaşan çözümler getirilmesine yönelik yapıcı yaklaşımlar benimsenmiştir. Diğer yandan, bölgesel işbirliği hareketlerine yakın ilgi gösterilmiş, Avrupa Topluluğu (AT) ve Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA) ile ilişkilerimiz geliştirilirken, coğrafi veya kültürel avantajlarımızdan da hareketle, Orta Doğu, Balkanlar ve Karadeniz bölgeleri ile de daha sıkı ekonomik işbirliği modellerinin oluşturulmasına çaba harcanmıştır.

Türkiye uluslararası ekonomik forumlarda, kalkınma ihtiyaçlarını gözeten, serbest ticaretin önemini vurgulayan, açık, dengeli ve hakça bir düzenden yana yer almaktadır. Çalışmaları sonuç aşamasına gelmiş Uruguay Round'u böyle bir düzenin kurulmasına katkıda bulunacak önemli bir fırsat olarak değerlendirmekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye'nin son on yıldır uygulamakta olduğu yapısal dönüşüm programları ve istikrar önlemleri sonucu, dış ticaret hacmimizin büyümesi, ihracatımızın artması ve dışsatımlarımız içerisinde sanayi ürünlerinin payının yükselmesi, ülkemizin sağlam bir ekonomik bünyeye kavuştuğunu kanıtlayan somut göstergeler olarak, dış politikamızın daha etkin bir biçimde yürütülmesi açısından da olumlu yansımalar sağlamaktadırlar.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Konuşmamın başında da işaret ettiğim gibi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan ve kendisini Avrupa'nın bölünmüşlüğünde somut bir biçimde gösteren askeri ve siyasi yapıda köklü bir değişiklik sürecinden geçilmektedir. Doğu ve Batı arasında muhtemel bir çatışmaya ve bloklaşmaya dayalı düzenin yerine konulacak kalıcı işbirliği modelleri arayışları sürmektedir. Bu dönemin taşıdığı belirsizlikler ve riskler kadar, yarattığı olumlu fırsatlar da malumlarıdır.

Batı'nın Doğu Avrupa ile yeni bir ilişki düzeni içerisine girebilmesi karşılıklı ve tatminkâr bir güven ortamının oluşturulmasına da bağlıdır. Siyasî değişimin askeri kuvvet ilişkilerine yansıyan yönleri bulunduğu bir vakıadır. Avrupa'da hedef alınan yeni siyasi mimarî ile askeri kuvvet ilişkilerini uyumlu hale getirmek zorunluluğu, Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Müzakereleri'nin (AKKUM) varlık sebebini oluşturmaktadır.

Türkiye, jeostratejik konumunu, Avrupa güç dengesindeki önemini ve ağırlığını yansıtacak şekilde bu müzakerenin aktif katılımcısı olmuştur. 19 Kasım'da, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Paris Zirve toplantısı vesilesiyle imzalanacak olan antlaşma iki yıl süren karmaşık ve zor müzakerelerin değerli bir meyvasını oluşturacaktır.

Türkiye bu müzakerelere, ulusal güvenliğini arttırmak ve aynı zamanda istikrar ortamını hem global hem bölgesel planda pekiştirmek amacıyla katılmıştır. Müzakerelerde, Türkiye açısından somut güvenlik kazançları sağlanması hedefimizdir.

Antlaşma'nın daha düşük düzeylerde kuracağı yeni kuvvet dengeleri, diğer müttefiklerimiz gibi Türkiye'nin de, Doğu Avrupa ülkeleri ve özellikle Sovyetler Birliği ile girişeceği daha verimli bir işbirliği düzeninin de temel taşı olacaktır.

Antlaşma'nın askeri güvenliğe olduğu kadar siyasî güvenliğe de yapacağı olumlu katkılar, askeri faaliyetlerde açıklığı ve öngörülebilirliği sağlayan ilâve Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler'le (GGAÖ'ler) takviye edilecektir. Bu müzakereler Viyana'da devam etmektedir. Türkiye, bu plâformda da enerjik ve yapıcı tutumlar izlemektedir. Müzakereler önümüzdeki dönemde olgunlaşacak ve bir nihai senedin akdi ile Avrupa'da istikrarın daha üst bir düzeye çıkartılması sağlanabilecektir.

Silâhsızlanma ve istikrar görüşmelerinin taşıdığı küresel boyutlar da ülkemizin güvenliğini yakından ilgilendirmektedir. Müzakeresi Birleşmiş Milletler Örgütü çerçevesinde Cenevre Silâhsızlanma Konferansın-

da süren kimyasal silâhları yasaklayan bir sözleşmenin en yakın zamanda sonuçlandırılması Türkiye'nin öncelikleri arasındadır. Kimyasal silâhların tehlikeli bir şekilde yayılma eğilimi göstermesi ve bölgesel plânda ortaya çıkan son gelişmeler bu önceliğimizin haklılığını gözler önüne sermektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Sovyetler Birliği ile Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki süratli değişimler, Almanya'ların birleşmesi, Varşova Paktı'nın dağılmaya yüz tutması, silâh indirimi müzakerelerinde katedilen aşamalar, tehdit algılamasındaki değişiklikler gibi son zamanlarda vuku bulan önemli gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni koşullara NATO vakit geçirmeksizin uyum sağlamış ve bu gelişmelerin yönlendirilmesine katkıda bulunmuştur.

Bu çerçevede, NATO Devlet ve Hükümet Başkanları geçtiğimiz Temmuz ayında Londra'da yapılan bir Zirve Toplantısında biraraya gelerek bazı tarihi kararlar almışlardır. Bu toplantı sonunda kabul edilen Londra Bildirisi, gönderdiği dostluk ve işbirliği mesajıyla Sovyetler Birliği'nde güven hissi uyandırmış; Almanya'ların birleşmesi ve Doğu Almanya topraklarının NATO içinde yer alması da dahil, Orta ve Doğu Avrupa'da şahit olduğumuz değişiklikleri mümkün kılan ortama katkıda bulunmuştur.

Londra Zirvesi'nde, İttifak'ın siyasî boyutunun güçlendirilmesi ve NATO'nun tüm Avrupa ülkeleri ile yeni işbirliği ilişkileri geliştirmeye yönelik bir teşkilat haline dönüştürülmesi kararlaştırılmış, NATO ve Varşova Paktı üyesi ülkeler arasında kuvvete başvurmama konusunda bir ortak bildiri yayınlanması öngörülmüş, Sovyet kuvvetlerinin Avrupa'dan çekilmesini ve Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Andlaşması'nın (AKKA) imzalanmasını müteakip, NATO'nun birleşik kuvvet yapısının ve stratejisinin köklü bir değişime tabi tutulması konusunda mutabık kalınmıştır. Bu karar uyarınca, NATO ile Varşova Paktı ülkeleri arasında bir ortak bildiri kaleme alınması amacıyla Viyana'da sürdürülmekte olan ve bildirinönümüzdeki günlerde Paris'de yapılacak Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) Zirve toplantısında imzalanmasını hedefleyen çalışmalar ileri bir aşamaya gelmiş bulunmaktadır.

Öte yandan, Londra Zirvesi'nde Sovyetler Birliği ve diğer Varşova Paktı ülkeleri, NATO ile diplomatik irtibat kurmaya ve Başkan Gorbaçov ile diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri temsilcileri NATO Konseyi'nde birer konuşma yapmaya davet edilmişlerdir. Bunun sonucu olarak, altı

Varşova Paktı üyesi ülkenin Büyükelçileri NATO'ya akredite edilmişler, ayrıca birçok Varşova Paktı üyesi devlet adamı NATO'yu ziyaret etmişlerdir. Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Gorbacov'un da önümüzdeki yıl NATO'ya bir ziyarette bulunması beklenmektedir.

Sovyetler Birliği ile Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde meydana gelen köklü değişiklikler, Sovyetler Birliği'nin tek taraflı kuvvet indirimleri ve Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri (AKKUM) sürecinde kaydedilen gelişmeler kıtadaki güvenlik ortamını derinden etkilemiş ve NATO'ya yönelik klâsik tehditte önemli bir azalmaya yol açmıştır. Bu olumlu gelişme karşısında müttefik ülkeler, Londra Zirvesinde, NATO'nun askerî stratejisinin, değişen gerçekleri yansıtmak üzere gözden geçirilmesini kararlaştırmışlardır.

Halen devam etmekte olan bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkacak olan yeni strateji modeli, hiç şüphesiz, eskinin bir tekrarıdır. Ancak, Avrupa'daki değişim sürecinin beraberinde getirdiği ve son Körfez bunalımının yeni bir unsur kattığı mevcut belirsizlik ortamı içinde, İttifak'ın yıllardır denenmiş ve başarılı olmuş bazı temel kavram ve mekanizmalarının muhafaza edilmesinde de büyük yarar görüyoruz. Bu çerçevede, İttifakın stratejik bütünlüğü, bölünmezliği, üye ülkelerin toprak bütünlüğünün mümkün olan bölgelerde ileri savunma ile korunması, savunmanın uygun oranlarda konvansiyonel ve nükleer güçlerden oluşacak kuvvetlerle sağlanması gibi ilkelerin geçerliliklerini koruduklarına inanıyoruz. Aynı şekilde Kuzey Atlantik Andlaşmasının, bir üye ülkeye yapılacak silahlı bir saldırının tüm üye ülkelere yapılmış addedileceğini belirten 5. maddesinin de geçerliliğini tümüyle korumakta olduğunun vurgulanmasına önem atfediyoruz. Nitekim, Irak'ın Kuveyt'e saldırısı üzerine 10 Ağustos 1990 tarihinde yapılan Dışişleri Bakanları düzeyindeki Olağanüstü NATO Konsey toplantısında sözkonusu 5. maddede mevcut güvenlik garantisi Türkiye açısından bir kere daha ifade edilmiştir. Burada belirtmek istediğim bir husus daha var: Son zamanlarda NATO'da «alan dışı» konusu sıkça gündeme gelmeye başlamıştır. Bu konu, coğrafi konumu itibariyle ülkemiz için özel bir hassasiyet taşımaktadır. Türkiye olarak, «alan dışı» konularda İttifak içinde yakın istişare ve görüş teatisinde bulunulmasını yararlı görüyoruz. Ancak bundan öteye gidilmesinin sakıncalı olacağı görüşünü taşıyor ve 40 yıldır başarıyla sürdürülen İttifak bütünlüğü ve dayanışmasının zedelenmesinden endişe duyuyoruz. Bu endişelerimizi, yeri geldiğinde tüm NATO forumlarında dile getirmekteyiz.

Bilindiği gibi, Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) üyelik başvurumuz inceleme sürecine alınmış ve bu kuruluşla aramızda yüksek düzeyli bir istişare mekanizması tesisi, tam üyeliğimize alternatif oluşturmamak kaydıyla, tarafımızdan kabul edilmiştir. Sözkonusu istişare mekanizması geçtiğimiz yıl da işleme devam etmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Sizlere geniş bir çerçeve içinde sunmağa çalıştığım bu dönemin gerektirdiği dış ilişkiler sürecinde, ABD ile dostluk ve ittifak ilişkilerimiz özel bir yer tutmaktadır.

Türk - Amerikan ilişkilerindeki karşılıklı yarar dengesinin muhafazasına ve ikili bağlarımıza son yıllarda kazandırılmaya çalışılan muhteva ve çeşitliliğin arttırılmasına önem veren Hükümetimiz, ABD ile aramızda gelişen işbirliğini engellemeyi amaçlayan etnik lobi faaliyetlerinin tesirsiz kılınması gereğine inanmakta; bu yolda harcadığımız çabalara, Amerikan Yönetimi'nin de, kendi sorumluluğunun icaplarını yerine getirmek suretiyle, katkıda bulunmasının temini hususunda azami duyarlılık gösterilmektedir. ABD ile Türkiye arasındaki dostluk, işbirliği ve ittifak ortaklığının uluslararası ve bölgesel barış ve istikrarın idamesi açılarından taşıdığı özel değer, Körfez bunalımı vesilesiyle, Amerikan ve dünya kamuoylarınınca daha somut bir biçimde algılanma fırsatına kavuşmuştur. Bu kriz nedeniyle her düzeyde yoğunlaştırılan Türk - Amerikan istişareleri de, hem ikili ilişkilerimizin güçlendirilmesine, hem ittifak bağlarımızın takviyesine büyük ölçüde yardımcı olmaktadır.

Kuzey Atlantik Andlaşması'nın II ve III'üncü maddeleri uyarınca aktedilen ve kapsam itibariyle NATO alanı ve yükümlülükleriyle sınırlı bir işbirliği öngören Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (SEIA), ABD ile ilişkilerimizin temelini teşkil etmektedir. 1980 yılında imzalanan Anlaşma, daha sonra bir Ek Mektup'la, 18 Aralık 1990 tarihine kadar uzatılmıştır.

Bu Anlaşma ile taraflar, ekonomi ve savunma alanları ile, bunlara ilişkin bilimsel ve teknik konularda aralarında mevcut yakın işbirliğini sürdürmeyi ve geliştirmeyi amaçlamışlardır. Böylece ABD, bir taraftan Türkiye'nin kalkınma çabalarına malî ve teknik yardım yapmayı; öte yandan, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu hedeflerine ulaşabilmesi için askerî yardım sağlamayı taahhüt etmiştir.

Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın (SEIA) yürürlük süresinin 18 Aralık 1990 tarihinde sona ermekte olması nedeniyle, bu konuda Hükümetimizce alınacak karara yardımcı olmak amacıyla, ilgili

kuruluşlarımızın temsilcilerinin katıldıkları çalışmalarda, Anlaşma'nın uygulanması dahil, konu tüm veçheleriyle incelenmiş; daha sonra, bu çalışmalar Hükümetimiz tarafından değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmeler sonucunda, savunma alanında iyi bir çerçeve oluşturan sözkonusu belgenin geçerliliğinin şimdilik bir yıl süreyle uzatılması kararlaştırılmıştır. Bu durumda Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (SEİA) 18 Aralık 1991'e kadar yürürlüktedir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Kuzey Amerika'daki diğer müttefikimiz Kanada ile ilişkilerimiz de keza dostluk temelinde dayanmaktadır. Kanada ile özellikle ekonomik alandaki ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem atfetmekte; bu alanda geniş bir potansiyel olduğuna inanmaktayız.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türk dış politikasında geleneksel bir önceliğe sahip bulunan Batı Avrupa ülkeleri ile ilişkilerimizin her plânda geliştirilip çeşitlendirilmesi; yeni ve verimli işbirliği imkânlarının araştırılması 1990 yılı boyunca da sürdürülmüştür.

Bu çerçevede, yıl boyunca, devlet ve hükümet başkanları ile dışişleri bakanları düzeyinde çok sayıda karşılıklı ziyaret ve temas vuku bulmuş; teknik bakanlar arasında da yoğun bir ziyaret trafiği gerçekleşmiştir. Batı Avrupa ülkelerinden parlamenterler ve dostluk grupları heyetleri de, ülkemizi ziyaretle, Türkiye gerçeklerini bizzat görme imkânını bulmuşlardır. Diğer taraftan, Batı Avrupa ülkeleri dışişleri bakanlıkları ile Bakanlığımız arasında gerçekleştirilen dönemsel siyasi istişareler de, 1990 yılında yapılan dokuz verimli ve başarılı toplantıyla devam etmiştir.

1990 senesi içinde Devlet Başkanları, Başbakanlar, Dışişleri Bakanları, diğer Bakanlar ve parlamenterler düzeyinde Batı Avrupa ülkeleri ile teati olunan karşılıklı ziyaretler, yapılan görüşmeler ve ikili siyasî istişarelere topluca bakıldığında, bu yıl Türkiye ile Batı Avrupa arasındaki ilişkilerin canlılığını koruduğu, tatminkar ve gelecek için ümit verici olduğu görülmektedir. Bu hususu, Hükümetimizin başarı ile uyguladığı aktif ve çok yönlü dış politikanın, Avrupa ülkeleri ile ilişkilerimizin her yönü ile geliştirilmesinin ve Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşme atımlarının somut bir göstergesi olarak takdirlerinize sunuyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Hükümetimiz, Türkiye’de hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygıyı demokratik bir rejimin vazgeçilmez unsurları olarak görmektedir. Ferdin haklarını her alanda en ön plana çıkarmayı hedef alan Hükümetimiz, insan hakları alanında da uluslararası mekanizmalara taraf olmuştur.

Geçtiğimiz yıl içinde insan hakları konusunda Türkiye’nin uluslararası anlaşmalardan doğan taahhütlerini büyük bir titizlikle yerine getirdiğini ve uluslararası bir işbirliği anlayışı içinde, taraf olduğu insan hakları mekanizmalarının uygulanmasını sağladığını görmekteyiz. Böylelikle, Hükümetimiz, kendi iradesiyle uluslararası denetimi kabul etmiş ve devletin yetkilerini, ferdin haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla sınırlamış bulunmaktadır.

Avrupa Konseyi, 1990 yılı içinde büyük değişikliklere uğramıştır. Orta ve Doğu Avrupa’da meydana gelen siyasi ve ekonomik liberalleşme hareketleri, Konseyin temelini teşkil eden insan hakları ile çoğulcu demokrasi esaslarını ve bu esasları korumak için kurulan mekanizmaları ön plana çıkartmıştır. Konsey bu yıl içinde, kendi demokrasi ve insan hakları standartlarından taviz vermeden, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini bünyesi içine almak yolunda adımlar atmıştır. Bu amaçla, Macaristan, Polonya, Yugoslavya, Çekoslovakya ve Doğu Almanya’ya misafir üye statüsü vermiş; Macaristan’ı da tam üyeliğe kabul etmiştir. Gelecek yıl Polonya, Çekoslovakya ve Yugoslavya’nın tam üyeliğe alınmaları beklenmektedir.

Avrupa Konseyi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi alanlarda sahip olduğu tecrübeden yararlanarak Orta ve Doğu Avrupa’nın yeni yapılanma sürecine önemle katkılarda bulunabilecektir.

Türkiye, kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyi’nin çalışmalarına en etkin şekilde katılmaktadır. 1990 yılı içinde Avrupa Konseyi Parlamento Meclisi Başkanı ve Konsey Genel Sekreteri ülkemizi resmen ziyaret ederek temaslarda bulunmuşlardır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye’nin Avrupa Topluluklarına tam üyelik hedefi dış politikamızdaki öncelikli yerini ve önemini muhafaza etmektedir. AT Organları ve üye ülkeleriyle ilişkilerimizde olduğu kadar, yurt içinde AT konularında yürütülen çalışmalarda da tam üyelik hedefi, dış politikamızdaki

öncelikli yerini ve önemini korumaktadır. Tam üyelik müracaatımızın yapılması ile başlatılan süreç işlemektedir. Çeşitli aşamalardan geçmesi gereken bu uzun süreçte, önemli bazı merhalelerin geride bırakılmış olduğunu burada ifade etmek isterim.

Gerçekten, son bir yıllık zaman içinde, tam üyelik müracaatımız Topluluk organlarında ele alınmıştır. Topluluklar Komisyonu tam üyelik müracaatımızla ilgili görüşünü geçtiğimiz yıl sonu açıklamış; bu görüşünde, Türkiye'nin tam üyeliğe ehliyetini teyid etmiştir. Bununla beraber, Topluluğun iç pazar hedeflerini gerçekleştirme, ekonomik ve parasal birliği kurma çalışmaları nedeniyle, sadece Türkiye ile değil, hiçbir Avrupa ülkesiyle tam üyelik müzakerelerine en erken 1993 yılına kadar girilemeyeceği hususu da Komisyon görüşünde yer almış, ayrıca, Türkiye'nin iç siyasi, ekonomik ve sosyal durumundan kaynaklanan bazı eksikliklere de değinilmiştir. Öte yandan, Komisyon görüşü, müzakerelerin 1993 yılına kadar açılmayacağını belirtmekle yetinmemiş, arada geçecek süre içinde Türkiye ile Avrupa Toplulukları arasındaki entegrasyonu sağlamak amacıyla kapsamlı bir işbirliğine gidilmesi için Konsey'e tavsiyede bulunmuştur. 1981 yılından bu yana dondurulmuş bulunan Dördüncü Malî Protokol'ün uygulamaya konulması da bu tavsiyeye dahildir.

Avrupa Toplulukları Bakanlar Konseyi, Komisyonun kendisine sunduğu görüşü, 5 Şubat 1990 tarihli toplantısında kabul etmiş ve Türkiye için önerilen işbirliği programının hızla hazırlanmasını Komisyon'dan istemiştir.

Tam üyelik müzakerelerinin, herşeyden önce Topluluğun kendisinden kaynaklanan nedenlerle, 1993'den önce başlayamaması tarafımızdan anlayışla karşılanmakla beraber, bu amaca yönelik görüşmelerin mezkur tarihten itibaren en kısa zamanda açılması gerektiği beklentisini AT üyesi ülkelerle ilişkilerimizde gündemde tutmaya devam etmekteyiz. Ayrıca, Topluluk'la ilişkilerimizin Ankara Anlaşması'nda öngörülenden de ileri bir biçimde tam üyelik perspektifi içinde oturtulması ve geliştirilecek bu ilişkilerin bizi tam üyelik hedefine götürmeyi amaçlaması, üzerinde önemle durduğumuz hususlardır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Topluluklar Komisyonu tarafından hazırlanan kapsamlı işbirliği paketi, 600 milyon ECU tutarında malî yardım öngören Dördüncü Malî Protokol ile birlikte, geçtiğimiz Haziran ayında Topluluklar Konseyi'ne sunulmuştur.

Paket, dört ana bölümden oluşmakta, bunlar sırasıyla, 1995 yılı sonuna kadar Türkiye ile Topluluk arasında gümrük birliğinin gerçekleştirilmesini, ekonomik ve teknik işbirliğinin yoğunlaştırılmasını, malî işbirliğinin sürdürülmesini ve siyasî işbirliğinin geliştirilmesini öngörmektedir.

Komisyon'un önerdiği bu işbirliği paketi, Topluluklar Konseyi'nin geçen ay Lüksemburg'da yapılan toplantısının gündeminde, bir ilk tur yönlendirme görüşmesi çerçevesinde, yer almıştır. Konsey toplantısında, bir üye ülkenin muhalefetine rağmen, işbirliği paketi, derinlemesine incelenmek üzere, üye ülkeler Daimi Temsilcileri Komitesi'ne havale edilmiştir.

İşbirliği paketinin, Dördüncü Mali Protokol de dahil olmak üzere, kabul edilmesi ve biran önce uygulamaya konulması hususunda, Yunanistan hariç, diğer tüm Topluluk üyesi ülkelerin siyasî iradesi mevcuttur. Biz, Türkiye - AT işbirliğinin geliştirilmesinin, Yunanistan'ın da menfaatine olduğu hususunu bu ülke yöneticilerinin idrak edeceklerini umuyoruz.

Özetle, tam üyelik müracaatımızdan sonra AT ile ilişkilerimizin gerçek perspektifini kazandığımızı ve bir canlılığa kavuştuğumu söylemek uygun olacaktır. Bu çerçevede AT ile ilgili gelişmelere dış ilişkilerimizde öncelik verildiği gibi, yurt içinde de, tam üyelik yönünde, gerek kamu sektöründe, gerek özel sektörde, çeşitli hazırlıklara girilmiş, genel müdürlük ve daire düzeyinde teşkilatlanmaya gidilmiştir. Bu birimler arasında sürekli toplantılar yoluyla koordinasyon sağlanmaktadır. Teknik düzeydeki bu toplantıların üstünde, ilgili Bakanların bir üst kurul halinde Avrupa Topluluğu'na üyelik başvurumuzla ilgili konuları ele almaları öngörülmüştür. Ekonomik ve mali politikalarda Avrupa Topluluğu'na karşı üstlenmiş olduğumuz mükellefiyetlere eğilinmiş; bu çerçevede gümrük indirimleri yapılmış ve gümrük mevzuatında basitleştirme çalışmaları başlatılmıştır. Ayrıca, Topluluk mevzuatına uygun çalışmaları yoğun bir şekilde yürütülmektedir. Bu suretle, Topluluk müktesebatına ve 1992 yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi öngörülen İç Pazar mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

TBMM düzeyinde Avrupa Parlamentosu ile ilişkiler canlandırılmış, yeniden kurulan Türkiye - AT Karma Parlamento Komisyonu şimdiye kadar altı toplantı yapmıştır.

Bunlara ilaveten, AT ile ilişkilerimizin tam üyelik perspektifinde geliştirilmesinin Toplumumuzun hemen hemen her kesimine mal olan bir konu haline geldiğini memnuniyetle belirtmek isterim. Bu çerçevede, özel sektörümüz, AT ile ilişkilerimize yakından ilgi duymakta; üniver-

sitelerimizde AT konularında eğitim çalışmalarına önem verilmektedir. Hükümet olarak bütün bu gayetlere katkıda bulunmaktayız. Şimdiye kadar 1500'e yakın kamu görevlisi ve üniversite mensubunun yurt içinde ve yurt dışında AT konularında eğitim gördüğünü belirtmek isterim.

Hükümetimizin Avrupa entegrasyonuna dahil olmak yolundaki kararlı gayretleri çerçevesinde ve Türkiye ile bir Serbest Mübadele Bölgesi Anlaşması (FTA) akdi yönünde EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi) tarafından gelen öneri üzerine, 1990 Şubat ayında Ankara'da başlatılan gayriresmi istişarelere, geçtiğimiz Temmuz ve Ekim aylarında düzenlenen görüşmelerle devam edilmiştir.

Halen EFTA tarafının sunduğu bir anlaşma taslağı üzerinde çalışılmakta ve bu taslağın muhtevası hakkında karşı önerilerimiz hazırlanmaktadır. EFTA ile resmi müzakerelerin ilk turu önümüzdeki günlerde yapılacaktır.

Hükümetimiz, mutasavver Anlaşma ile ticaretin serbestleştirilmesinin yanısıra çeşitli alanlarda işbirliğine yönelik bir çerçeve oluşturulmasını, gümrük indirimlerinin de başlangıçta Türkiye lehine asimetrik ve tedrici mutakabiliyet prensibine göre düzenlenmesini öngörmektedir. Böylece, EFTA - AT ilişkilerindeki gelişmeye paralel olarak, EFTA ile diğer alanlardaki işbirliğimizin de geliştirilmesi ve Avrupa Ekonomik Sahası oluşturulması sürecine katılmamız gerçekleşme yoluna girecektir.

Türkiye - EFTA müzakerelerinin 1991 Mart - Nisan döneminde tamamlanabileceğı ve o tarihlerde imzalanacak Anlaşmanın, tarafların Parlamentolarındaki onay işlemlerini müteakip, 1992 yılı başında yürürlüğe girebileceğı sanılmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Hükümetimiz, Türk - Yunan ilişkilerine iki ülke ve milleti birbirine bağlayan uzun vadeli çıkarların aynı olduğu inancından hareketle, Yunanistan'la Türkiye arasında sürekli bir anlayış ve işbirliği tesisinin her iki ülkenin de eşit ölçüde yararına olacağı gerçeğinin Yunan tarafınca da kavranması lüzum ve zaruretine inanmaktadır.

Bilindiğı gibi Türkiye ile Yunanistan arasında çözüm bekleyen, bir kısmı kendi aralarında irtibatlı, önemli ikili sorunlar vardır. Ege kıta sahanlığı ihtilâfı bunlardan sadece biridir. Yunanistan'ın Doğu Ege adalarını milletlerarası anlaşmalardan kaynaklanan ahdi yükümlülükleri hilafına silahlandırması, teknik bir görev yükleyen FIR sorumluluğunu egemenlik hakkı gibi yorumlayarak uygulamaya kalkışmasından kay-

naklanan hava sahası meseleleri, hava sahası hudutlarının keyfi bir yaklaşımla karasularının genişliğinden farklı olarak saptanmak istenmesinin yol açtığı problemler ve Batı Trakya'daki Türk azınlığının maruz bırakıldığı baskılar diğer önemli sorunları oluşturmakta; karasuları konusundaki açık tutumumuz ve bu konuda Türkiye'nin emri vakilere müsaade etmemek hususundaki kararlılığı herkesin malumu bulunmaktadır. Bu sorunlar, son on yıl zarfında iki ülke arasında sürekli bir diyalog yürütülemediği nedeniyle, daha da karmaşık bir hale gelmiş; gerek Ege'de gerek Batı Trakya'da kriz durumlarıyla karşılaşmıştır. 1988 yılındaki diyalog süreci de, Yunanistan'daki iç siyasi gelişmeler nedeniyle, hem kısa sürmüş, hem de aramızdaki sorunların özüne inilmesine olanak vermemiştir. Ancak, bu diyalog döneminde belirlenen çeşitli işbirliği alan ve imkânları, yeni bir çabanın üzerine bina edilebileceğini ümit odaklarını teşkil etmektedirler.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Bir yıla yakın bir zaman zarfında üç seçim geçiren komşumuz Yunanistan'da Nisan ayında yapılan son seçimde, Yeni Demokrasi Partisi, bir sandalyelik farkla çoğunluğu sağlayarak hükümeti kurmuştur.

Yunanistan'da geçici hükümetler döneminin bu şekilde sona ermesi, ilişkilerimiz üzerinde de etkisini göstermekte gecikmemiş ve Temmuz'da NATO Zirvesi vesilesiyle Londra'da Sayın Başbakanımız ile Yunanistan Başbakanı Mitsotakis arasında yapılan görüşmede, aramızdaki ikili sorunları ele almak üzere yeni bir diyalog başlatılması konusunda mutabakata varılmıştır. Bu çerçevede ilk toplantı, Eylül ayında iki ülkenin Dışişleri Bakanlıkları heyetleri düzeyinde Ankara'da gerçekleştirilmiş ve ana diyalog konularının tanımlanmasına çalışılmıştır. Daha sonra, Yunan Dışişleri Bakanı ile Sayın Selefim, New York'da yaptıkları görüşmede, iki ülke arasındaki temasların daha üst düzeyde sürdürülmesini ve sürecin belirli bir yapıya kavuşturulmasını kararlaştırmışlardır. Dışişleri Bakanlıkları heyetleri arasındaki ikinci toplantının önümüzdeki ay içinde yapılması öngörülmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Yunanistan'la aramızda yeni bir diyalog başlatılmakta olmasının olumlu bir gelişme teşkil ettiğini düşünüyorum ve esasen öteden beri savunduğumuz bu yöntemin başarısı için önümüzdeki sürece yapıcı ve samimi bir müzakere arzusuyla yaklaşıyoruz.

Yunanistan'ın, da, bu husustaki ciddiyet ve samimiyetini, beyan ve davranışları ile teyidini beklemekteyiz.

Ancak, son dönemde aldığımız işaretler, beklentilerimizi destekler nitelikte olmaktan ne yazık ki uzaktır. Bir yandan diyalogun takviyesinden söz edilirken, Yunanistan'ın Türkiye'ye bakış ve yaklaşımlarında temelde bir değişikliğin sözkonusu olmadığı izlenim ve kanısını uyandıran davranışlara tanık olmaktan kaygı duyuyoruz. Sürecin ön koşullara bağlanmaya çalışılması ve Türkiye'nin menfaatlerini baltalamaktan başka amacı olmayan politikaların ısrarla izlenmesi, ilişkilerimizin geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çerçevede, sorunları uluslararası forumlara götürmenin ve bu sorunlar ile ilgisi bulunmayan konular arasında bağlantı kurmanın, çözümünü kolaylaştırıcı olmaktan uzak davranışlar olduğunu yeniden hatırlatmakta yarar görüyorum.

İki ülke ilişkilerinde işgal ettiği yer ve özellikle bu yılın başında meydana gelen olaylar nedeniyle, Batı Trakya Türk azınlığının içinde bulunduğu duruma da huzurlarınızda değinmek isterim. Hatırlanacağı üzere, 1990 yılı, Batı Trakya'daki Türk azınlığı açısından, trajik olaylarla başlamıştır. Hangi gerekçelerle hareketsiz kaldığını kolaylıkla tahmin edebileceğimiz yerel kolluk güçlerinin gözleri önünde, azınlık mensuplarının can ve mal güvenliklerine karşı düzenlenen saldırılarla doruk noktasına varan bu olayların gerçek sebebi, Türk azınlığına karşı sistematik biçimde uygulanan baskılar ve ayrımcılık politikasıdır.

Yunanistan'ın bu tutumundan vazgeçmesinin, mensubu bulunduğu ülkeler toplumunda geçerli normların bir gereği olduğunu düşünüyoruz. Temennimiz, Yunanistan'ın biran önce bu uygulamaları bir tarafa bırakarak, Batı Trakya Türk azınlığına, mevcut anlaşma ve çağdaş standartlara uygun bir yaşam düzeni sağlamasıdır. Bu takdirde, bizim öteden beri arzu ettiğimiz şekilde, Batı Trakya'daki Türk azınlığı, iki ülke arasında gerçek bir dostluk ve iyi komşuluk köprüsü oluşturabilecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Yunanistan'la yeniden başlatılan diyalogun, ülkelerimizin gerçek çıkarlarına hizmet etmediği açık olan bugünkü ilişkiler düzeninin aşılmasına ve iki komşu ve müttefik ülke arasında mevcut olması icabeden dostluk ve işbirliği zemininin yaratılmasına müncer olması samimi dileğimizdir. Bu dileğimizin Türk ve Yunan milletlerinin ortak arzusunu da yansıttığına kuşku yoktur.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Sovyetler Birliği, Orta ve Doğu Avrupa ve Balkan ülkeleri ile münasebetlerimiz açısından 1990 senesi, ileri atılımların ve yeni perspektiflerin gündeme girdiği bir tarih kesitini oluşturmuştur.

Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile sürdürdüğümüz ilişkilerde ve işbirliğinde kaydedilen memnuniyet verici gelişmeler, 1990 yılı zarfında yeni bir ivme kazanmıştır. İki ülke arasında bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğüne saygı, içişlerine karışmama ve karşılıklı yarar ilkelere saygı temeli üzerinde iyi komşuluk, dostluk ve işbirliği ilişkilerinin daha da geliştirilip güçlendirilmesine karşılık olarak atfedilen önemi, ilişkilerimizin geleceğinin teminatı olarak değerlendiriyor, iki ülke arasındaki güvenli ilişkilerin bölgemize olduğu kadar Avrupa ve dünya barışına da önemli bir katkı teşkil ettiğine inanıyoruz.

Türkiye, Sovyetler Birliği'ndeki «yeni düşünce» yaklaşımının ve bunun uluslararası alandaki somut sonuçlarının dünya barışını güçlendirdiği kanaatinde olup, ülke çapında açıklık, yeniden yapılanma, demokratikleşme, insan haklarına saygı ve inanç hürriyeti ilkeleri ile çağdaş milliyetler politikası çerçevesinde uygulamaya konulan politikaların, Sovyet halklarının refah ve kalkınmaları ile barış içinde bir arada yaşamalarına yardımcı olacağına inanmaktadır.

Sovyetler Birliği ile ekonomik ve ticari ilişkilerimiz gelişmekte; müteahhitlik hizmetleri yoğunlaşmakta ve ortak sınıai işbirliği girişimleri hızlanarak ve çeşitlenmektedir. Hükümetimiz, bu cümleden olmak üzere, Sovyetler Birliği'ne, 300 milyon Dolar'lık ihracat kredisi ile 350 milyon Dolar'lık yatırım kredisi açmış ve 300 milyon Dolar'lık ikinci bir ihracat kredisi daha önermiştir.

Sovyetler Birliği'ne üye cumhuriyetlerle ticari ve ekonomik ilişkilerimiz de büyük bir canlanma içerisinde. Nitekim, yıl içinde Azerbaycan, Gürcistan, Ukrayna ve Moldavya Cumhuriyetleri ile ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesini de öngören protokoller imzalanmıştır. Azerbaycan ile ayrıca deniz ve hava ulaştırması ve haberleşme anlaşmaları akdolanmıştır. Bu çerçevede, arzu duyan diğer Sovyet Cumhuriyetleri ile de ekonomik ilişkiler tesisi için temaslarımız devam etmektedir. Nitekim, kamu kuruluşlarına mensup uzmanlardan oluşan bir heyetimiz birkaç gün önce Türkmenistan Sovyet Cumhuriyetini ziyaret etmiş bulunmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde son bir yıl içerisinde kaydedilen tarihi değişiklikleri yakından ve ilgi ile takip ederken, Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'da çoğulcu demokratik rejim doğrultusunda atılan adımları içtenlikle destekledik ve bu ülkelerin serbest pazar ekonomisine geçme çabalarına yardımcı olmaya çalıştık. Bu ülkelerdeki olumlu değişikliklerin ikili ilişkilerimizin daha da geliştirilmesine ve halklarımızın yakınlaşmasına katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz, Polonya ve Macaristan'ın liberal ekonomiye geçişleri kolaylaştırmak amacıyla İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) ülkeleri arasında kurulan 24'ler Grubu içinde başlangıçtan beri aktif bir rol almış, bu çerçevede Polonya ve Macaristan'a nakdî ve aynı yardım taahhütlerinde bulunmuş ve bunlar büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir.

Hükümetimizin uluslararası düzeyde Doğu Avrupa ülkelerine yönelik bir diğer faaliyeti de yine bu ülkelerin serbest pazar ekonomisine geçişlerini kolaylaştırmak ve kendi özel teşebbüslerini geliştirmek gayretlerine katkıda bulunmak amacıyla tesis olunan Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'na kurucu üye sıfatıyla etkin bir şekilde katılması ve sermayesine 115 milyon ECU ile iştirak etmesi olmuştur.

Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile münasebetlerimizde bizim açımızdan fevkalade memnuniyet verici bir diğer husus, bu ülkelerin, Türkiye'nin son on yılda gerçekleştirdiği ekonomik kalkınmayı takdirle karşılamaları ve serbest pazar ekonomisinin tesisinde ve iktisadi kamu kuruluşlarının özelleştirilmesinde izlemekte olduğumuz politikaları kendilerine örnek almak istemeleridir.

Bu çerçevede, Türkiye, birçok Orta ve Doğu Avrupa ülkesine, kendi tecrübelerini aktarmak üzere çaba göstermekte ve bu ülkelerin uzmanlarına eğitici programlar düzenlemektedir.

Geçen yıl bir halk ihtilali gerçekleştiren Romanya ile de ilişkilerimiz hızlı bir şekilde gelişmektedir. Hükümetimiz Romanya halkının acil ihtiyaçlarının karşılanmasını teminen hibe yardımıyla bulunmuş ve ihracat kredisi açmıştır. Romanya Hükümetince talep olunan mali kredi konusunda ise, ilgili makamlarımızın çalışmaları olumlu bir yaklaşımla devam etmektedir. Ayrıca, serbest piyasa ekonomisi alanındaki tecrübelerimizin aktarılması amacıyla, üst düzey Romen temsilcileri ve uzmanları da ülkemize davet olunmakta, işletmecilik ve bankacılık alanlarında eğitim programları düzenlenmektedir.

Bulgaristan'da Jivkov yönetiminin ülkesindeki Türk azınlığını eritmek ve yoketmek amacıyla 1984 yılı sonlarında uygulamaya koyduğu asimilasyon kampanyası ve yol açtığı gelişmeler hepimizin malumudur. Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu beş yılı aşkın bir süre dış politikamızın önemli ve öncelikli bir konusu olmuş, Türkiye görüşmeler yoluyla soruna bir çözüm bulabilmek için Bulgaristan nezdinde müteaddit girişimlerde bulunmuş, ciddi ve anlamlı bir diyalog arayışı içinde olmuş, ancak Jivkov yönetiminin görüşmelere yanaşmaması üzerine bir diyalog başlatılması mümkün olamamış ve Jivkov'un bu çağdışı politikaları sonucu Bulgaristan ile ikili ilişkilerimiz en alt düzeye inmiştir.

Bulgaristan'daki Türklerin trajedisi Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkileri gergin bir hale getirirken uluslararası bir boyut da kazanmış; Bulgaristan ile medenî dünya arasında bir sorun haline gelmiş; çok sayıda ülke ve uluslararası kuruluş Bulgaristan'ın bu politika ve uygulamalarına tepki göstermiştir.

Bulgaristan'da bir yıl önce vuku bulan yönetim değişikliği ile Bulgar siyasi yaşamında yeni bir sayfa açılmış bulunmaktadır. Bulgaristan bu tarihi değişiklik sonucu totaliter rejimin tasfiyesine yönelmiş, çoğulcu demokrasiyi yerleştirme ve serbest pazar ekonomisine geçme çabası içine girmiştir.

Yeni Bulgar yönetimi, etnik açıdan mütecanis bir Bulgar milleti oluşturmaya yönelik baskı politikasıyla bir yere varamayacağını da idrâk ederek, bu politikayı «vahim bir siyasî hata» olarak nitelendirmiş; 1984'den itibaren uygulanan zorlama ve kısıtlamaların kişisel ve keyfi kararlara dayandığını açıklamış ve Bulgaristan'ı uluslararası planda yalnızlığa ittiğini de teslim etmiştir.

Yeni Yönetimce kabul edilen kararla Türklerin isimlerini özgürce seçme hakkına sahip oldukları ve günlük yaşamda Bulgarca dışında istenilen dilin konuşulabileceği kabul edilmiş; bütün Bulgar vatandaşlarının vicdan, inanç ve din özgürlüğüne sahip oldukları, gelenek ve göreneklerini özgürce yerine getirebilecekleri açıklanmıştır. Uygulamada da bu esaslar çerçevesinde, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarının gaspedilen haklarının iadesi süreci başlatılmıştır.

Bulgaristan'daki bu olumlu gelişmeler, yeni yönetimin Türk azınlığına mensup vatandaşlarının sorunlarını çözme konusundaki iradesi ve bu amaca yönelik çabaları, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkileri yeni bir dönemin eşğine getirmiş, ilişkilerin normalleştirilmesi ve geliştirilmesi imkanı doğmuştur.

Türkiye, Bulgaristan'da hukuk devletinin sağlayacağı güven ortamında bütün Bulgar vatandaşlarının mutlu bir yaşama kavuşmalarını, temel hak ve hürriyetlerden yararlanmalarını, bugünlerinden ve yarınlarından emin bir yaşam sürmelerini samimiyetle arzu etmekte, demokratik parlamenter rejim içerisinde Bulgaristan'ın sorunlarını süratle çözümlemesini ve Türk azınlığına mensup Bulgar vatandaşlarının da Türkiye ile Bulgaristan arasında gerçek bir dostluk bağı oluşturmalarını dilemektedir.

Türkiye, bu anlayış ve iyiniyetle ilişkilerin geliştirilebileceği inancıyla, Bulgar yönetiminin ikili ilişkilerde kapsamlı bir değişikliği öngören yaklaşımlarına olumlu karşılık vermekte gecikmemiş ve bu şekilde ilişkilerin normalleştirilmesi ve geliştirilmesi sürecine girilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın Bulgaristan Cumhurbaşkanı ve Başbakanı ile yaptığı görüşmeleri takiben, Bakan düzeyinde bir heyetimizin Bulgaristan'ı, Bulgaristan Cumhurbaşkanının danışmanlarının Türkiye'yi ziyaretleri ile, özellikle ekonomik alanda, ilişkilerin geliştirilmesi yönünde somut adımlar atılmaya başlanmış; Türkiye, Bulgaristan ekonomisinin içinde bulunduğu güç durumda bu ülkeye yardımcı olma arzusunu da açıklamıştır. Yapılan görüşmelerde, bu ülkeye, talepleri veçhile, 1991 Mart ayı sonuna kadar fuel-oil ile elektrik enerjisi sağlanması, ayrıca ticari ve yatırım-amaçlı kredi açılması hususlarında mutabakata varılmıştır.

Temennimiz, geçmişten alınan dersler ve edinilen tecrübelerle, Türk-Bulgar ilişkilerinde bir kayıp teşkil eden 1984 - 1989 döneminin geride bırakılması ve iki ülke arasındaki ilişkilerin bir an önce iyi komşuluk, dostluk ve yakın işbirliği ilişkileri haline dönüşmesidir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Dostluklarına önem verdiğimiz Arnavutluk ve Yugoslavya ile ilişkilerimiz 1990'da da gelişmeye devam etmiş; Arnavutluk Başbakanı ile Yugoslavya Dışişleri Bakanı'nın yıl içerisinde memleketimize vaki ziyaretlerinde bu ülkelerle aramızda mevcut işbirliğinin daha da güçlendirilmesi imkanları üzerinde durulmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Dış politikamızın önemli bir boyutunu da Balkanlarda çoktarafli işbirliği teşkil etmek ve Türkiye bu işbirliği sürecine somut bir muhteva kazandırmaya önem atfetmektedir.

Geçen ay Arnavutluk'un başkenti Tiran'da yapılan Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı da, Şubat 1988'de Belgrad'da düzenlenen toplantıyla başlatılan Balkanlarda işbirliği sürecine ivme kazandırmak ve işbirliğini çeşitli alanlarda somutlaştırma niyet ve iradesini teyid etmek açılarından yararlı bir toplantı olmuştur. Tirana toplantısı Balkan işbirliği alanında önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek faaliyetleri ve yeni işbirliği alanlarını tesbit etmiş; işbirliği sürecine yeni bir yön çizmiştir. Türkiye toplantıda yapıcı ve yönlendirici bir rol oynamış, getirdiği öneriler kabul görerek Ortak Bildiri'de ifadesini bulmuştur. Bu çerçevede Balkan Ülkeleri Sağlık Bakanları toplantısı ile Birinci Balkan Sanat Festivali önümüzdeki yıl Türkiye'de gerçekleştirilecektir. Balkan Kalkınma Bankası kurulması yönündeki önerimiz de kabul görerek bir çalışma grubu ihdası kararlaştırılmış, Ekonomi ve/veya Dış Ticaretten sorumlu Bakanların yılda bir kere toplanmaları görüşü de taraflarca paylaşılmıştır. Tirana toplantısında Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanlarının her yıl muntazaman toplanmaları ve Balkan ülkeleri arasında İyi Komşuluk İlkeleri Belgesi hazırlanması çalışmalarına başlanması da kabul edilmiştir. Tirana toplantısında, Paris'de yapılacak AGİK Zirve Toplantısına gönderilmek üzere, bir mesaj da kabul edilmiş ve Balkan ülkelerinin AGİK sürecinin güçlendirilmesine ilişkin kararlılıkları ve Balkanlar'ın bir barış, anlayış ve dostluk bölgesi haline dönüştürülmesi hususundaki iradeleri teyid edilmiştir. Önümüzdeki dönemde Balkan işbirliği sürecinde daha somut neticeler alınacağına ve bu sürecin bütün Balkan ülkeleri ve halklarının yararına kapsamlı bir işbirliğine dönüşeceğine inanıyoruz. Tirana toplantısı, diğer Balkan ülkeleri Dışişleri Bakanları ile tanışıp, konferans gündemi dışında kalan ikili ve bölgesel konuların da ele alındığı görüşmeler yapmama vesile teşkil etmesi bakımından da yararlı olmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Hükümetimizin ekonomik alanda öncülüğünü ettiği uluslararası bir girişim de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi Projesidir. İlk aşamada Türkiye, Sovyetler Birliği, Romanya ve Bulgaristan'ı içine alacak olan bu proje, gerçekleştiğinde, bölge ülkeleri arasında, insan, mal, hizmet ve sermayenin imkanlar nisbetinde serbest dolaşımı için gerekli zemini oluşturacak ve bu ülkelerin kalkınmaları için yeni imkan ve kaynaklar yaratılmış olacaktır. Proje önerimiz hakkında, ilgili diğer üç ülke prensip mutabakatlarını vermiş olup, bu konudaki ilk müzakereler gelecek ay Türkiye'de yapılacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye, coğrafi konumu ve uzun bir ortak geçmişin ürünü olan tarihî ve manevî bağları nedeniyle, Orta Doğu'daki gelişmeleri her zaman yakından izlemiştir. Ülkemiz, özellikle II. Dünya Savaşı ertesindeki dönemde, girift bir güven bunalımları kısır döngüsü içerisinde bocalayan bu bölgede, çatışmanın yerine uzlaşmanın, hırs yerine sağduyunun, yıkıcı çekişmeler yerine barışçı işbirliğinin ve sürüncemede kalan sorunlara adil ve uzun vadeli çözümler aranması geleneğinin tesisine çaba gösteren bir demokrasi ve istikrar simgesi olagelmıştır. Komşumuz Irak'ın 2 Ağustos'da Kuveyt'i istila ve ilhaki ile patlak veren Körfez bunalımı, Türkiye'nin Orta Doğu'ya yönelik barış ve işbirliği politikalarının hedeflerine ters düşen, milletlerarası hukuku ve uygar ülkeler arasındaki mü-nasebet kurallarını çiğneyen bir davranış olmuştur.

Orta Doğu'daki Arap - İsrail ihtilafı ile bunun trajik uzantılarından olan Lübnan buhranından mahiyeti itibariyle farklı ve global boyutlarda bir bunalım teşkil eden bu kriz, halen dördüncü ayna girmiş bulunmakta ve uluslararası barış ile istikrarı vahim bir biçimde tehdit etmektedir.

Hükümetimiz, Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ilk anlarından itibaren, konuya gereken önem ve ciddiyetle eğilerek, gelişmeleri yakinen izlemiş, olayın niteliği ve boyutlarına gereken teşhisleri süratle ve isabetle koymuş ve bunların ışığında tavır ve politikasını tesbit etmiştir. Bu politikanın esası, sınır komşusu olduğumuz bir bölgede, bir ülkenin komşusuna karşı ileri sürdüğü iddia ve talepleri ihkak-ı hak yöntemleri uygulamak suretiyle bir istila ve ilhak eylemine girilerek elde etmeye kalkışmasının kabul edilemezliğine dayanmaktadır. Bu çerçevede, krizin başlangıcında açıklanan tutumumuz, Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhakını tanımamak, Irak'ın Kuveyt'den koşulsuz geri çekilmesini ve Kuveyt'in egemenliği, toprak bütünlüğü ve meşru yönetiminin ihyasını talep etmek şeklinde olmuştur.

Bu tutum, esasında Irak'ın hareketi karşısında oluşan uluslararası mutabakatın da ana unsurlarını teşkil etmektedir. Nitekim, ani bir tepki şeklinde kendiliğinden oluşan bu mutabakat sayesinde ki, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 2 Ağustos'dan başlayarak konuya gereken ciddiyetle el koymak ve birbiri ardına kabul ettiği kararlarla, sadece talep ve temenniler ileri sürmekle kalmayıp, bunların gerçekleşmesini sağlayacak yöntemleri de belirlemek imkanını bulmuştur.

Bilindiği gibi, bu kararlar çerçevesinde Irak'a karşı ekonomik yaptırımlar uygulanması da hükme bağlanmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nde 6 Ağustos günü kabul edilen ekonomik yaptırımlar kararına uyulması,

Bakanlar Kurulunca 7 Ağustos'da kararlaştırılmış ve hemen uygulamasına geçilmiştir. Bu tarihten itibaren, karar hükümleri doğrultusunda, Irak ile her türlü ekonomik, ticari, mali bağlantılarımız askıya alınmış, Kerkük - Yumurtalık petrol boru hattının faaliyeti durdurulmuştur.

Ekonomik yaptırımlar Kuveyt'de yarattığı emrivakide direnen Irak'ı, bu tutumunu değiştirmeye sevketmeyi amaçlamaktadır. Hükümetimizin, ekonomik yaptırımlara uyulması yolundaki kararı, herşeyden önce uluslararası taahhüt ve ilkelere bağlılığımızın tabii bir sonucu olduğu kadar, Irak'ın barışçı yollarla Kuveyt'den çekilmesi yolundaki tercihimizin de açık bir ifadesidir. Bölgedeki kriz-öncesi durumun ihyası için ekonomik yaptırımlarla sonuca gitmeye çalışmak, bölgeyi askeri bir çatışmanın ağır tahribatından korumayı da amaçlayan bir davranış biçimidir. Bu anlayışla, ekonomik yaptırımları etkili bir şekilde uygulamakla kalmıyor; herkesin de aynı kararlılığı göstermesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu yoldan sonuç alınması, belli bir zamanın geçmesini sabırla beklemeyi lüzumlu kılmaktadır. Tabiiyle, geçecek zamanın Irak karşısında oluşan dayanışmayı aşındırması riski mevcuttur. Ancak, herşeye rağmen, savaşın sebep olacağı can ve mal kayıpları ile kıyaslandığında, bu risk göze alınabilir niteliktedir. Halen ekonomik yaptırımlar genelde tatminkar bir şekilde uygulanmaktadır. Irak ekonomisi üzerinde etkileri de görülmeye başlanmıştır.

Herhalükârdâ Türkiye, ekonomik yaptırımları uygulamadaki kararlılığını sürdürerek, bu yoldan sonuç alınması için üzerine düşen görev ve katkıyı yerine getirecektir. Temennimiz Irak yönetiminin gerçekleri çok geç kalmadan idrak ederek akliselimin gerektirdiği kararları biran önce almasıdır.

Bu arada özellikle kaydetmek istediğim bir husus da, Körfez krizinde izlediğimiz tutumun Irak'a ve Irak halkına karşı husumet anlamına gelmediğidir. Bizim tutumumuz Irak yönetiminin uluslararası hukukun temel prensiplerini pervasızca ihlal eden bir hareketinin reddini hedef almaktadır. Bunu yaparken, bir yandan da Irak ile senelerdir idame ettiğimiz çok yönlü iyi komşuluk ilişkilerimizin geleceğini de gözardı etmemiş olmaktayız. Bu ilişkilerin geleceğinin sağlam temellere oturtulabilmesi, Irak'ın Kuveyt örneği ile ortaya koyduğu davranış biçimiyle hiçbir sonuç elde edemeyeceğini idrak edebilmesine bağlıdır. Aksi takdirde, iyi komşuluk ilişkilerinin temel unsurunu teşkil eden karşılıklı güven ortamının tesis ve idamesine imkan bulunamayacağı takdir buyurulacaktır. Bu husus sadece Türkiye - Irak ilişkileri bakımından değil, Körfez bölgesindeki bütün ülkeler arasındaki ilişkiler manzumesi açısından da geçerlidir. Irak'ın Kuveyt'den çekilmesi, bu ülkeyi işgal etmesinin fiziki sonuçlarını ortadan kaldırırsa dahi, sebep olduğu güvensizlik ve kuşku

ortamının giderilebilmesi uzun zaman alacaktır. Bu nedenle, krizin çözümlü sadece Kuveyt'in işgaline son vermekte yatmamakta; bölgede bu gibi hareketlerin tekrarlanmasına imkan vermeyecek bir ortamın yaratılmasına da bağlı bulunmaktadır. Irak'ın giriştiği hareketten hiçbir kazanç elde etmesine müsaade olunmaması, bu çerçevede yerine getirilmesi gereken ilk şart olarak belirlemektedir.

Hükümetimizin izlediği politikanın bir boyutunu da, krizin ortaya çıkardığı istikrarsızlık ve savaş tehlikesi karşısında gereken önlemlerin alınması teşkil etmiştir. Bu önlemler esas itibariyle ülkemize yanlış hesap veya maceracı dürtülerle yönlenebilecek saldırı niyetlerini caydırmayı hedeflemektedir. Anayasamızın 92. maddesi çerçevesinde TBMM'den alınan yetkiyi bu anlamda değerlendirmek gerekir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Körfez krizinin yol açtığı sonuçlar, sadece bölgedeki siyasî dengeler ve istikrarı sarsmakla kalmamış; buna ilaveten Kuveyt ve Irak'da yaşayan üçüncü ülke uyruklu yabancıların akıbeti sorununu da gündeme getirmiştir. Bu sorunun ülkemiz üzerindeki ilk yansıması Kuveyt'deki vatandaşlarımızın tahliye edilmesi ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Kuveyt'deki Büyükelçiliğimiz tarafından alınan tertipler sayesinde, kendi arzuları ile kalmak isteyen 20 - 25 kişi dışında, vatandaşlarımızın tamamının kısa sürede ülkemize intikalleri sağlanmıştır. Aynı şekilde, Irak'da bulunan ve çoğulcu itibariyle bu ülkede iş yapan firmalarımızın şantiyelerinde çalışan vatandaşlarımızın tahliyesi de tamamlanmıştır. Halen Irak'da bulunan yabancıların ülkelerine dönüşlerine çıkarılan engeller ve bu insanları rehine olarak kullanma eğilimi dikkate alındığında, gerek Kuveyt gerek Irak'daki vatandaşlarımızın zamanında ülkemize dönüşlerinin temin edilmiş olmasının değeri daha iyi ortaya çıkmaktadır. Kuveyt'in işgal ve ilhakını tanımamak konusundaki kararlılığımız, Kuveyt Büyükelçiliğimizin, Irak Hükümeti'nce empoze edilmek istenen tarihten sonra da faaliyetini sürdürmesi suretiyle vurgulanmıştır. Ancak işgal kuvvetlerinin Büyükelçiliğin elektrik ve suyunu kesmesi ve çalışma imkanlarını fiilen ortadan kaldırması üzerine, 29 Ağustos'da personelin geri çekilmesine karar verilmiş; fakat bu yapılırken, misyonun hukuki statüsünde bir değişiklik olmadığı, sadece faaliyetlerine geçici olarak ara verildiği, tereddüde mahal bırakmayacak şekilde, hem Irak Hükümetine bildirilmiş, hem de dünya kamuoyuna açıklanmıştır. Bu tutum ve anlayışımız doğrultusunda Kuveyt Büyükelçimiz, halen Suudi Arabistan'da bulunan Kuveyt Emiri ve devlet ricali ile temasları muhafaza etmiştir.

Kuveyt ve Irak'daki yabancılar sorununun ülkemiz üzerindeki diğer bir yansıması, başta Pakistan, Bangladeş ve Vietnam uyruklular olmak üzere çeşitli ülkelere mensup yabancıların ülkelerine intikallerinin sağlanması konusunda ortaya çıkmıştır. Bu insanların ülkemiz üzerinden tahliyesinin düzenli ve çabuk bir şekilde gerçekleştirilmesi için, Birleşmiş Milletler'in ve Avrupa Topluluğunun da maddi katkılarıyla, gerekli önlemler alınmış ve başarıyla uygulanmıştır.

Halen varılan noktada, Körfez krizi, her yönde gelişmeye açık tehlikeli belirsizliğini korumaktadır. Irak yönetimi ilk başlarda benimsediği gerginliği tırmandırıcı davranışlarını nisbeten yumuşattığı ve diyalog imkanları aradığı izlenimini veren bir tutum içinde görünmektedir. Ancak, Birleşmiş Milletler kararlarına uymaya ve Kuveyt'den bu kararlarda öngörülen şartlarla çekilmeye yanaşabileceği hususunda henüz hiçbir işaret yoktur. Bu nedenle, Irak'ın diyalog arayışları, daha ziyade, zaman kazanarak bir pazarlık süreci başlatmaya yönelik girişimler olarak nitelendirilebilir.

Hükümetimizin temel tercihi sorunun barışçı yollardan çözümüdür. Dolayısıyla, Körfez krizinin, uluslararası toplumun açıklanmış iradesi yönünde çözümüne giden en kısa barışçı yol, ekonomik yaptırımların eksiksiz biçimde uygulanmasının temini ile, Irak'a, karşısında vücut bulan uluslararası dayanışmanın sağlamlığının açıkça gösterilmesinden geçmektedir. Uluslararası toplumun kararlılığı karşısında Irak'ın er veya geç Kuveyt'i terketmekten başka seçeneği kalmayacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye, İsrail'in 1967'den beri işgal altında tuttuğu Arap topraklarından geri çekilmesi sağlanmadan ve Filistin halkının, devlet kurma dahil, tüm meşru hakları tanınmadan bölgede adil ve kalıcı bir barış tesisinin mümkün olamayacağına inanmaktadır. Aynı şekilde, bölgedeki tüm ülkelerin, tanınmış ve güvenli sınırlara sahip olarak, istikrar ve güven ortamı içinde yaşamaları hakkının edilmesi de Orta Doğu'da barışın tesisi bakımından zorunluluk arz etmektedir. Sözkonusu unsurları kapsadığı ve barış sürecine önemli bir katkıda bulunduğu cihetle, Türkiye, Filistinlilerin 1988 Kasım ayındaki son Filistin Ulusal Konseyi'nde benimsedikleri yapıcı yaklaşımı olumlu ve teşvik edilmeye değer bulmuş ve bildiğiniz gibi, Filistin Devleti'ni tanıyan ilk ülkeler arasında yer almıştır. Ancak İsrail'in, Filistinlilerin attıkları bu olumlu adımlara, aradan geçen zaman zarfında aynı yapıcı anlayışla karşılık vermemesini ve böylelikle barış sürecinin çıkmaza girmiş bulunmasını esefle karşılamaktayız. İşgal altındaki Arap toprakları başta olmak üzere, bölgedeki geri-

lim gittikçe tırmanmakta; bu arada Kudüs'te İsrail güvenlik kuvvetlerinin sebep olduğu ve 21 Filistinli'nin ölümüne yol açan olay ile onu takibeden şiddet hareketleri, Kuveyt'in işgali nedeniyle mevcut son derece nazik ortamı daha da ağırlaştırmaktadır.

Türkiye, Orta Doğu sorununa bağlı olarak 15 yıldan bu yana bölgede endişe ve üzüntü kaynağı olmakta devam eden Lübnan'daki durumu da özel bir dikkat ile izlemektedir. Lübnan'ın bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı ilkeleri çerçevesinde, mevcut sorunların ancak Lübnanlılar arasında bir ulusal uzlaşılı yoluyla sağlanabileceğine inanan ülkemiz, Lübnanlı milletvekillerinin geçen yıl Taif'de aldıkları kararların, Lübnan'da barış, istikrar ve birliğin sağlanması için çok değerli bir fırsat oluşturduğuna inanmaktadır.

Türkiye, Taif mutabakatını, Lübnan'da barış ve istikrarın avdet etmesine esas teşkil edebilecek önemli bir belge olarak kabul etmektedir. Bu çerçevede geçen ay gerçekleştirilen ve General Aoun'un bertaraf edilmesiyle sonuçlanan hareketi, Lübnan'da yıllardır özlemi duyulan milli uzlaşılı, barış ve istikrar ortamının yeniden tesisi yönünde atılmış önemli bir adım olarak görmektedir. Tabiatıyla, Lübnan'daki durumun normale dönmesi için bu adım yeterli olmayıp, ülkedeki tüm milis güçlerinin ortadan kaldırılması ve yabancı askeri kuvvetlerin de ülkeden çekilerek, geniş cepheli bir uzlaşılı hükümetinin tüm Lübnan'da hakimiyet kurması gereklidir.

Orta Doğu'da mevcut durumu çok ciddi ve endişe verici buluyor; önce Körfez krizinin, müteakiben Filistin meselesi ve Lübnan sorunlarının, daha fazla gecikmeden, adil ve kalıcı biçimde çözüme kavuşturulmalarını içtenlikle arzu ve temenni ediyoruz.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Körfez krizi ile ilgili olarak benimsediğimiz kararlı ve ilkelere dayalı tutum, Irak dışındaki bölge ülkeleriyle esasen tatminkar düzeyde yürütülmekte olan ikili ilişkilerimiz üzerinde de olumlu etki yapmıştır. Krizin yarattığı tehlikeli ortamı çok yakından hisseden Körfez ülkelerinde, Türkiye'nin bölge istikrarı ve refahılı lehine oynadığı olumlu rol takdir ve teşekkürle anılmakta ve unutulmayacağı ifade edilmektedir.

Bu bağlamda, Arap dünyasının en önemli ülkelerinden biri olan ve geleneksel dostluk ve işbirliği bağlarımız bulunan Mısır'la ilişkilerimizin son yıllarda daha hızlı bir tarzda geliştiğini görmekte memnunkluk duyuyoruz. 1990'da tarafların Körfez Krizi ile Orta Doğu ihtilafına yaklaşımları arasındaki benzerlik ve paralellikler de, kuşkusuz, ilişkilerimizdeki yakınlığın daha belirgin bir nitelik kazanmasına katkıda bulunmuştur.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Komşumuz İran ile ilişkilerimizde de yıl içinde başlamış olan olumlu gelişmeler, krizde iki ülkenin takip ettiği politikaların benzerliğinin ve bu konuda artan temasların da etkisiyle ivme kazanmıştır. Böylelikle oluşan karşılıklı anlayış ve işbirliği ortamında İran ile ilişkilerimizin iki ülkenin de yararına olacak şekilde, zaman zaman rastlanabilen pürüzlerden arındırılarak, bugünkü düzeyden çok daha ileri götürülmesi ola-nağı doğmuştur.

Krizin, İran bakımından yarattığı bir sonucu, Irak'ın ani bir tutum değişikliği ile barışa yanaşması teşkil etmektedir. Bu çerçevede Irak, işgali altında bulundurduğu İran topraklarından çekilmiş; iki ülke arasındaki sınırın 1975 Cezayir Antlaşması'nda öngörüldüğü şekilde Şattül-İl-İl su yolunun ortasından geçmesini kabul etmiştir. İran - Irak savaşının fiili ateşkes durumundan barış müzakereleri safhasına geçmesi tarafımızdan olumlu karşılanmış bir gelişmedir. İran ile Irak'ın tekrar diplomatik ilişki tesis etmeleriyle, bu ülkelerin birbiri nezdindeki menfaatlerini korumak için yüklenmiş görev de sona ermiş olmaktadır.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Suriye ile ilişkilerimiz ilki 1987 yılında imzalanan Güvenlik ve Ekonomik İşbirliği Protokolleriyle başlatılan açık kalpli diyalog süreci içinde ele alınmaktadır. Türkiye ile Suriye arasında son dönemde teati edilen üst düzey ziyaretlerde tüm ikili konular kapsamlı ve yapıcı bir şekilde görüşülmektedir.

Bu görüşmelerde, ikili ilişkilerimizin geliştirilmesinde önemli bir yer tutan güvenlik konusundaki hassasiyetimiz ve bu alanda Suriye'den beklidiklerimiz, kendilerine ayrıntılı olarak izah edilmiştir.

Suriye tarafı da Türkiye'nin güvenlik ve istikrarına kendilerince de büyük önem verildiğini belirtmiş; güvenlik konusunun önemini mü-d-rik bulduklarını, bu alanda ellerinden gelen çabayı sarfetmeye devam edeceklerini ifade etmiştir.

Öte yandan, geçen yıl iki Suriye askeri uçağı tarafından düşürülen Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü uçağına ilişkin tazminat görüşmeleri geçtiğimiz ay sonuçlandırılmış ve varılan mutabakatı aksettiren bir protokol kısa bir süre önce Şam'da imzalanmıştır.

Bu protokolle Suriye, uçağın düşürülmesinde sorumluluğı ve olayda şehit olan görevlilerin ailelerine ödenecek tazminat da dahil olmak üzere uğranılan diğer kayıpların karşılanmasını kabul etmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye, Orta Doğu ile ekonomik ilişkilerinde, bu ülkelerle dış ticareti arttırma yaklaşımının yanısıra, ekonomik ilişkileri istikrarlı bir yapıya kavuşturmak için ortak altyapı projelerinin geliştirilmesine de büyük önem vermektedir.

Orta Doğu ülkeleri ile dış ticaretimiz 1980 yılından itibaren büyük bir gelişme göstermiştir. Petrol fiyatlarının yükselişi bir yandan ithalatımızı değer olarak yükseltmiş, öte yandan zenginleşen bölge ülkelerine ihracatımız artmıştır. Bilindiği üzere, Orta Doğu ülkelerinden yapılan ithalatımızın tüme yakın bölümü petrol ve petrol ürünlerinden oluşmaktadır. 1985 yılından itibaren petrol fiyatlarında görülen düşüş, hem bu ülkelerden yaptığımız ithalatı değer olarak azaltmış, hem de bu ülkelerin petrol gelirlerindeki gerileme nedeniyle ihracatımızdaki gelişmeyi menfi yönde etkilemiştir. Bu gelişmeler ise, Orta Doğu ülkelerinin dış ticaretimiz içindeki paylarının göreceli olarak azalmasına neden olmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Üyesi bulunduğumuz İslam Konferansı Örgütü'nün her üç yılda bir yapılan Zirve Toplantılarından altıncısının, bu kere bir yıl gecikmeyle, 1991 yılının Ocak ayı içinde Senegal'in başkenti Dakar'da yapılması öngörülmüşken, Körfez Krizi yeni bir ertelenme ihtimalini gündeme getirmiştir. İslam Konferansı Örgütü'nün en üst organı olan ve Örgüt çerçevesinde yürütülen politikanın belirlendiği Zirve'nin gerçekleşmesinin mümkün olacağını ümit ediyoruz.

İslam Konferansı Örgütü'nün ikinci önemli organı olan ve yılda bir kez toplanan Dışişleri Bakanları Konferansı'nın 20. Toplantısı ise, önümüzdeki yıl İstanbul'da düzenlenecektir. Türkiye'nin İslam Dışişleri Bakanları Konferansı'na ikinci kez evsahipliği yapacak olması ülkemizin Örgüt içindeki etkin ve saygın yerinin bir kere daha tebarüz ettirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Sözlerimin burasında İslam Konferansı Örgütü bünyesinde oluşturulan ve 1984'ten beri başkanlığını Türkiye Cumhurbaşkanı'nın yaptığı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)'nin faaliyetlerinden bahsetmek istiyorum.

1984 yılının Kasım ayında yapılan Birinci İSEDAK Toplantısından başlayarak bugüne kadar altı büyük toplantı ve bunların yanısıra düzenlenen bakanlar düzeyindeki sektörel toplantılarla, İSEDAK faaliyetleri başarılı bir şekilde sürdürülmektedir. Ayrıca, İSEDAK kararlarının takibi ve koordinasyonu ile görevli olan İzleme Komitesi de, şimdiye kadar yapmış olduğu altı toplantı ile, İSEDAK kararlarının icrasına önemli katkılarda bulunmuştur.

İSEDAK Toplantılarının önemi, gündemindeki somut ekonomik işbirliği projeleri yanında, İslam Konferansı örgütüne üye 45 ülkenin Bakanlar ve yüksek düzeyli uzmanlarının her yıl ülkemize gelmeleriyle sağlanan yakınlaşmadan kaynaklanmaktadır. Körfez Krizi, bazı beklentilerin aksine, 6 - 9 Ekim 1990 tarihlerinde İstanbul'da yapılan Altıncı Toplantıya katılımı olumsuz yönde etkilememiş; bilakis üye ülkelerin kendi aralarında anlaşma zemini bulabildikleri ender platformlardan biri olan İSEDAK toplantılarına katılma isteğini daha da artırmıştır. Bu nedenle, Orta Doğu'da Körfez krizi sonrasında ortaya çıkabilecek yeni düzenlemeler içinde, İSEDAK'ın yararlı bir dış politika forumu olarak da artan bir değer kazanması beklenmelidir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

İslam Kalkınma Bankası'nda kurulan Orta Vadeli Ticari Finansman Mekanizması, İSEDAK şemsiyesi altında yürütülen projelerden ilk olarak hayata geçirilen ve gerek Türkiye'nin, gerek diğer İslam ülkelerinin istifade edebileceği önemli bir mekanizmadır.

Diğer taraftan, Altıncı İSEDAK Toplantısıyla birlikte yapılmış olan Teknik İşbirliği konulu Bakanlar Toplantısında, bu alandaki işbirliği faaliyetleri de İSEDAK şemsiyesi altında başlatılmıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Kıbrıs sorunu, ulusal bir dava olarak Türkiye'nin dış politikasındaki öncelikli ve ağırlıklı yerini muhafaza etmektedir.

12 Mart 1990 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde 649 sayılı karar kabul edilmiştir. İlk kez Rum propagandası üzerine bina edilmemiş ve aranan çözümü açıkca adadaki iki tarafın rızasına bağlayan bir karar alınması önemli bir gelişme teşkil etmiştir. Bu karar, tarafımızdan, dengeli ve sorunun çözümü için doğru yolda atılmış bir adım olarak değerlendirilmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de kararı olumlu karşılamış ve bu çerçevede görüşmelerin yeniden başlatılabileceğini açıklamıştır.

Rum tarafı ise, 649 sayılı kararı ihlal ederek sorunu uluslararası platformlara götürmeye yönelmiş ve Yunan Hükümeti'nden de bu yolda teşvik görmüştür. Bunun neticesinde, yaz aylarından itibaren, gelişmeler Kıbrıs sorununu yeni bir aşamaya getirmiştir.

Avrupa Topluluğu'nun Dublin Zirvesi'nde «Kıbrıs sorununun Toplulukluk - Türkiye ilişkilerini etkilediğinin» öne sürülmesi talihsiz bir vaziyet-alış teşkil etmiş; ancak Zirve'de alınan bu kararı kendisine yeşil ışık olarak değerlendiren Kıbrıs Rum tarafı, Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için müracaatta bulunmuştur. Böyle bir bağlantının ne kadar hatalı olduğu umarız ki daha sonra idrak edilmiştir.

Bu müracaat, Rum tarafının tek yanlı olarak tüm Kıbrıs'ın geleceğini belirleyebileceği ve Kıbrıs Türk halkı adına da uluslararası yükümlülükler yaratabileceği iddiasına dayanmaktadır. Birçok kez vurguladığımız gibi, bir iddianın yasal ve fiili hiçbir dayanağı yoktur. Rum tarafı kendi başına Kıbrıs'ın geleceğini ne 1960'ta belirleyebilmiştir, ne de bugün veya gelecekte belirleyebilir.

Türkiye meseleye, Kıbrıs'ta iki halkın uluslararası antlaşmalara dayanan hak ve statüleri açısından bakmaktadır. Rum başvurusu, iki toplumlu, iki kesimli bir ortaklığın dayanması gereken bütün ilke ve kavramlara ters düşmektedir. Bunların başında da Kıbrıs Türk halkının, Kıbrıs Rum halkıyla tartışılmaz siyasal eşitliği gelmektedir. Tarafardan biri kendi başına tüm ada ve adanın iki halkı adına hareket edebileceği anlayışında ısrar ederse, bu o tarafın diğer taraf ile anlaşma peşinde olmadığını delilini teşkil eder. İşte Kıbrıs Rum tarafının yaptığı da budur.

Avrupa Toplulukları Konseyi'nin, Rum başvurusunun Komisyon'a havalesiyle izlediği yöntem, soruna, BM Genel Sekreteri'nin iyiniyet görevi çerçevesinde eşit düzeyde müzakerelerle çözüm arayışını kolaylaştırmamıştır. Biz bu hususu da muhataplarımızın dikkatine getirmiş bulunuyoruz.

Kıbrıs Rum tarafının, sorunu uluslararası platformlarda istismar etme yolundaki girişimleri ve AT'na tek yanlı müracaatı karşısında, KKTC'nin mevcudiyetini ve Kıbrıs Türk halkının, uluslararası antlaşmalarla da tescil edilmiş bulunan eşitlik statüsü ve kendi geleceğini belirleme hakkını dış dünyaya karşı vurgulamak maksadıyla, Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC, son aylar zarfında müşterek adımlar atmışlardır.

Sayın Başbakanımızla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanı arasında 25 Temmuz'da bir mutabakat belgesi imzalanmıştır. Sayın Başbakanımızın geçen Ekim ayı başında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yaptığı resmi ziyaret sırasında da bir Ortak Deklarasyon ve bir muta-

bakat tutanağı yayınlanmıştır. Her üç belgede de Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında mevcut siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler ile işbirliğinin geliştirileceği ve güçlendirileceği vurgulanmıştır.

Ortak Deklarasyon'da Kıbrıs Türk halkının 1960 Garanti Antlaşması uyarınca Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin ve fiili garantisinden yararlanmaya devam edeceği, Kıbrıs Türk halkının güvenlik ve çıkarlarına yönelecek bir tehdidi veya güç kullanımını karşılamak üzere tarafların tam bir dayanışma içinde hareket edecekleri kayıtlıdır.

Türkiye, Kıbrıs sorununun, BMGS'nin iyiniyet görevi çerçevesinde, taraflar arasında eşit düzeyde yapılacak müzakerelerle çözümünü desteklemektedir. Bu çözüm, Kıbrıs Türk halkının serbest iradesi ve kendi geleceğini belirleme hakkı çerçevesinde bulunacaktır. Çözüme giden yol, herşeyden önce, iki halk arasında ilişkilerin iyileşmesinden ve güven tesisinden geçmektedir. Birbirine hiç güvenmeyen iki halkın yeni bir siyasi ortaklık kurma imkanı yoktur. Kıbrıs Rum tarafı, düşmanca tutumlarından vazgeçmediği ve bakış açısını değişmediği takdirde, Ada'da mevcut durumun kökleşmesi kaçınılmaz olacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye'nin Asya, Uzak Doğu, Pasifik havzası, Latin Amerika ve Afrika bölgeleri ve ülkeleri ile ilişkilerinde de 1990 yılı hareketli ve verimli bir dönem olmuştur.

Keşmir sorununun ağırlığını yıl boyu yakından hisseden dost ve kardeş Pakistan ile ikili ilişkilerimiz geleneksel olumlu seyrini sürdürmüştür. Uluslararası forumlarda milli davalarımızda daima yanımızda gördüğümüz Pakistan'ı, biz de Keşmir konusunda İslam Konferansı Örgütü Bakanlar Toplantısında desteklemeyi tabii bir görev kabul ettik. Halen, Pakistan'da 24 Ekim'de yapılan seçimler sonucu yeni bir hükümet göreve başlamış bulunmaktadır. Kaynağını ve gücünü iki milletin birbirine karşı duyduğu saygı ve sevgi hislerinden alan Türkiye - Pakistan dostluğunun yeni hükümet döneminde de gelişmesini sürdüreceğinden emin bulunmaktayız.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Afganistan'dan yabancı askeri kuvvetlerin çekilişinin tamamlanması üzerinden iki seneye yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen maalesef bu ülkeye barış gelememiştir.

Askerî bir çözümün mümkün olamayacağını artık bütün taraflarca anlaşılmış olduğunu ümit ediyoruz. Türkiye'nin barışçı çözüm arayışlarına yardımcı olmaya ve katkıda bulunmaya hazır olduğunu bir kere daha teyid ediyorum.

Afgan halkına ve mültecilerine yardım konusunda Türkiye üzerine düşeni yapmaya devam etmektedir.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimiz, geçtiğimiz yıllarda gerçekleştirilen yüksek düzeyli ziyaretlerden aldığı ivmeyi koruyan tatminkâr seyrini sürdürmüştür. Bu ilişkilerin önümüzdeki yıllarda daha da gelişeceğini ümit etmekteyiz.

Türkiye olarak, Kamboçya sorununa barışçı bir çözüm şekli bulunması yolunda 1990 yılı zarfında beliren ümitleri de memnunlukla paylaşmaktayız.

Tayland, Malezya ve Singapur'la aramızda son yıllarda daha da hızlı bir şekilde gelişen ilişkilerimiz, Sayın Selefimin 1990'da bu ülkelere yaptığı ziyaretlerle canlılığını korumuş; yeni işbirliği alan ve imkanlarının araştırılması amacıyla her üç ülke ile verimli istişarelerde bulunulmuştur. Singapur Başbakanı'nın geçen Mayıs ayında Türkiye'ye vaki ziyareti de, bu ülke ile ilişkilerimizin muhtemel gelişme yönlerinin teşhisi açısından önem taşımıştır.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Türk - Japon ilişkilerinin tesisinin 100. yıl dönümünün kutlandığı bu yıl, Japonya ile üst düzey ziyaretlerin ve temasların da yoğunlaştığı bir dönem teşkil etmektedir. Geçtiğimiz Eylül ayında Japonya Başbakanı'nın ülkemize yaptığı ziyaret, bir Japon Hükümet Başkanı'nın Türkiye'ye vaki ilk resmi ziyareti olmuştur. Aramızdaki iyi ilişkilerin, özellikle ekonomik ve ticari işbirliği alanında, çok daha ileri merhalelere götürülmesi hususunda mevcut ortak siyasi iradenin, önümüzdeki yıllarda daha büyük semereler vereceği inancındayız.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Uzak Doğu'nun büyük İslam ülkesi Endonezya ile tarihten kaynaklanan dostluk ilişkilerimizi ve bölgenin önemli ülkelerinden Filipinler'le aramızda hızla gelişen ilişkileri huzurlarınızda ayrıca vurgulamak isterim. Filipinler'de açılmakta bulunan Büyükelçiliğimizin ve Filipinler Hükümeti'nin Ankara'da bir Büyükelçilik açma kararının bu ilişkilere ek bir canlılık kazandıracığı umudundayız.

Tüm Asya ülkeleri ile ilişkilerimizi geliştirmeye verdiğimiz önem ve önceliğin doğal sonucu olarak Türkiye, 1985 yılında, Asya Kalkınma Bankası üyeliğine talip olmuştur. Türkiye'nin bu müracaatı, yıl içerisinde onaylanarak, ülkemiz Banka üyeleri arasına katılmış bulunmaktadır. Bu şekilde, Asya ülkelerinin kalkınma gayret ve hamlelerine Türk ekonomisinin dinamik katkılarını sağlayabilme imkanlarımız da artmış olmaktadır.

Pasifik bölgesinin iki önemli ülkesi Avustralya ve Yeni Zelanda ile 1990 yılı zarfında gerçekleşen üst düzey ziyaretler ve bu ülkelerle aramızda mevcut tarihsel anlayış ve karşılıklı saygının Çanakkale Savaşları'nın 75. yıldönümü törenleri vesilesiyle yeniden vurgulanması, ekonomik ve ticari ilişkilerimizde yeni bir atılım için esasen mevcut ortamı daha da güçlendirmiştir.

Avustralya'da yaşayan 100 bini aşkın vatandaşımız da iki ülke arasında bir dostluk köprüsü konumundadır. İleri tarım ekonomilerine sahip olan ve GAP Projemize de ilgi duyan bu iki ülkeden Avustralya, 1990'da İstanbul'da bir Başkonsolosluk, Yeni Zelanda da Ankara'da bir Ticaret Ofisi açmıştır. Bu memnuniyet verici gelişmeler çerçevesinde, biz de Yeni Zelanda'da bir Büyükelçilik açmayı öngörmekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Latin Amerika bölgesi ile mevcut ilişkilerimize Türkiyenin değişen ve gelişen koşullarına paralel bir içerik ve boyut kazandırmak üzere Türkiye ile Orta ve Güney Amerika ülkeleri arasında düzenli siyasî istişarelerin geliştirilmesine ve ekonomik işbirliğinin arttırılmasına önem atfetmekteyiz. Arjantin'le ilişkilerimiz, ekonomik alanın yanı sıra, teknolojik ve bilimsel işbirliği alanında da gelişme yolundadır. Brezilya, Şili, Meksika ve Venezuela da dahil olmak üzere, diğer Latin Amerika memleketleriyle de, Türkiye'nin genel dostluk politikasının ekonomik ve teknik işbirliği veçhesini takviyeye kararlıyız. Bu amaca hizmet edecek düzenlemeler arasında, bölge ülkeleri ile karşılıklı vize muafiyet anlaşmaları akdetmek ve kültürel işbirliği programları geliştirmek istiyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye, Afrika ülkeleriyle, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda dostça ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye büyük önem vermektedir. Bu çerçevede Türkiye, Afrika devletleri arasındaki ve içindeki çatışmalarda yan tutmamakta, bu çatışmaların ve uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümünü desteklemekte ve Afrika Birliği Örgütü'nün bu konudaki olumlu rolünü takdir etmektedir.

Türkiye, ırk ayırmacılığının karşısında olup, Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından uygulanan apartheid politikasını her vesileyle ve şiddetle kınamaktadır. Bu nedenle de ülkemiz, ırk ayırmacılığının karşısında olan tüm BM kararlarını desteklemiştir.

Türkiye, Namibya'nın 21 Mart 1990 tarihinde bağımsızlığına kavuşmasını, Birleşmiş Milletler Namibya Konseyi'nin ilk başkanı ve kurucu üyelerinden biri olması nedeniyle de, özel bir memnuniyetle karşılamış ve Namibya'nın, bağımsızlığın ertesinde demokratik bir rejimi benimsemesinde SWAPO'nun oynadığı olumlu rolü takdirle not etmiştir.

Ülkemiz Namibya'yı bağımsız bir devlet olarak hemen tanımış ve bu ülkeyle diplomatik ilişki kurmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Hızlı bir değişim süreci içindeki dünyamızda ve özellikle Avrupa'da ülkelerarası ilişkilerin kültür boyutunun giderek önem kazandığı görülmektedir. Geniş sınırlı bir «Kültür Avrupası» oluşum içindedir. 1990 yılının Nisan ayında Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen Avrupa Kültür Bakanları toplantısında ilk kez, sadece Avrupa Konseyi üyelerinin değil, Sovyetler Birliği ve bütün Doğu Avrupa ülkelerinin Kültür Bakanları bir araya gelmişler, büyüyen Avrupa içinde kültür ilişkilerine yoğunluk kazandırılması, birbirlerinin kültürünü daha iyi tanıtmaya yönelik faaliyetlerin en etkin biçimde yönlendirilmesi imkanları üzerinde durmuşlardır. Bir «Batı Avrupa Kültürü» yanında çevre ülkelerinin kültürlerinin de daha iyi tanıtılması ihtiyacı kabul edilmiştir.

Barış içinde geniş çerçeveli yeni bir Avrupa vücut bulurken, bu oluşumun kültür sınırlarının olup olmadığının tartışıldığı bir ortamda Türkiyemiz zengin, köklü kültürünü en iyi biçimde tanıtmak durumundadır. Bu amaçla Hükümetimiz, bir yandan ülkenin tarihi ve kültürel zenginliklerini sergilerken, öte yandan çağdaş Türkiye'nin tanıtımına ağırlık veren faaliyetlerine yoğunluk kazandırmıştır.

Bugün Türkiye'nin 40 ülke ile Kültür Anlaşması, 30 ülke ile de bu anlaşmaların uygulama protokolleri niteliğinde olan Kültürel ve Bilimsel Değişim Programları bulunmaktadır. Yabancı ülkelerdeki üniversitelerle Türk üniversiteleri arasında bilimsel işbirliği ilişkileri kurulması çalışmaları Bakanlığımızca desteklenmekte; bu ülkelerdeki üniversitelerde Türk dili ve edebiyatı dersleri vermek üzere 16 okutman görev yapmaktadır. Oxford ve Cambridge Üniversitelerinde kurulmuş olan «Atatürk» araştırma kürsülerinin çalışmaları devam etmekte, Princeton Üniversitesi'nde Osmanlı ve Modern Türk Tarihi Vakıf Kürsüsü kurulması hazırlıkları sürdürülmektedir.

Önümüzdeki yıl içinde yabancı ülkelerle imzalanan Kültürel ve Bilimsel Değişim Programlarının sayısının artması, özellikle Sovyetler Birliğine bağlı federe cumhuriyetlerin ülkemizle daha yakın kültürel ilişkiler kurma arzuları dolayısıyla, kuvvetle ihtimal dahilindedir.

Bilindiği gibi, Kafkasya ve Orta Asya'daki Sovyet cumhuriyetlerinde yaşayan nüfusun büyük bir çoğunluğu Türkçe'yi veya Türkçe'nin lehçelerinden birini anadili olarak kullanmakta ve ülkemizle geniş bir ortak kültür mirasını paylaşmaktadırlar. Bu itibarla, genelde Sovyetler Birliği ve özel olarak bu Sovyet cumhuriyetleri ile kültürel ilişkilerimizi zenginleştirmek ve çeşitlendirmek arzusundayız. Bu çerçevede bilim-adamları ve sanatçıların karşılıklı ziyaretlerinin arttırılmasını, öğrenci mübadelelerinin sıklaştırılmasını, kitaplıklar ve sergiler açmayı, ezcümle, bu türden girişimlerle, kültürel temas ve etkinliklere hız ve muhteva kazandırmayı düşünüyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Bakanlığımızın, Kültür Bakanlığı ile işbirliği halinde gerçekleştirdiği ve milli kültür ve sanat zenginliğimizi dış aleme daha etkili ve geniş bir kapsamda tanıtmaya çabaları, 1990 yılında artan bir hız ve yoğunluk kazanmıştır. Sözü ettiğim dönemde «Muhteşem Süleyman» sergisi Fransa ve Avusturalya'da da, «Uygarlıklar Ülkesi Türkiye» sergisi ile «Mimar Sinan» fotoğraf sergisi de Kuzey Amerika, Avrupa ve Uzak Doğu'da ilave merkezlerde ziyarete açılmış ve fevkalade büyük ilgi görmüşlerdir. Türkiye Japonya'da tertiplenen Expo-90 sergisinde başarı ödülleri almış; Üçüncü Asya - Avrupa Sanat Bienali ile 23 Nisan Çocuk Şenliği uluslararası sanat çevreleri ve kamuoyunda geniş ve olumlu yankılar uyandırmışlardır. Yunus Emre'nin, doğumunun 750. yılında dünya çapında anılması 25. UNESCO Genel Konferansı'nda kabul edilmiştir. Milletimizin değerlere ve hümanist düşünceye olan bağlılığı ve önemli katkılarıyla, bunlardan kaynaklanan çağdaş barışseverlik mesajı, bu vesileyle tüm dünya halkalarına bir kez daha iletilme fırsatına kavuşacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Halen yurt dışında 3 milyona yakın vatandaşımız yaşamakta; bunların 2 milyondan fazlası Batı Avrupa ülkelerinde bulunmaktadır: Söz konusu vatandaşlarımızın, buldukları ülkelerdeki hak ve menfaatlerinin korunması ile yaşam koşullarının iyileştirilebilmesi için Bakanlığımızca yoğun çaba harcanmaktadır. Bu cümleden olmak üzere, çok sayıda vatandaşımızın toplu olarak bulunduğu Batı Avrupa ülkelerinin tümüyle,

gerek ikili gerek çoktarafli sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde sıkı bir işbirliği yapılmakta; bu işbirliği ilişkileri kanalıyla, vatandaşlarımızın sosyal haklarının azami etkinlikle korunabilmesine özen gösterilmektedir. Hükümetimiz, Avrupa Sosyal Şartı'na Türkiye'nin de taraf olmasını sağlamış; bu sayede yurtdışında ikamet eden veya çalışan vatandaşlarımızın ayırımı muamelelere karşı korunmaları amacıyla en geniş çerçevede dermeyen edilebilen yasal bir zemine kavuşulmuştur. Öte yandan, vatandaşlarımızın yoğun olarak buldukları ülkelerde karşılaştıkları diğer sorunlara da çözümler getirmek üzere çalışmalar yapılmakta; bu amaçla ilgili ülkelerle her yıl konsolosluk görüşmeleri düzenlenmektedir. Bu görüşmelerin yanısıra, yeni veya ek konsolosluk anlaşmaları ile hukuki ve cezai sahada adli yardımlaşma, suçluların iadesi ve mahkum mübadelesi sözleşmeleri akdi için müzakereler açılmakta ve sürdürülmektedir. Ayrıca, mevzuatımızdan kaynaklanan bazı bürokratik işlemlere vatandaşlarımız lehine kolaylıklar getirilmektedir. Bu cümleden olarak, büyük şikayet konusu teşkil eden konsolosluk harçları düşürülmüş; dövizle askerlik bedelinin 15 bin Mark'tan 10 bin Mark'a indirilmesi sağlanmıştır. Bu arada, yeni tip pasaportlara geçiş uygulaması da, dört yıl zarfında dış temsilciliklerimizce 1 milyon 600 bin kadar yeni pasaport tanzimi suretiyle, 1989 sonunda başarı ile tamamlanmıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

İnsanların birbirlerini daha iyi tanımaları, anlamaları, kaynaşmaları için her türlü engellerin kalkması hususunda yoğun çabaların sarfedildiği günümüzde, halen bazı Batı Avrupa ülkelerinin, aralarımızda mevcut vize muafiyet anlaşmalarını askıya alarak, vatandaşlarımızı vize rejimine tabi tutmaya başlamalarını anlamak mümkün değildir. 1990 yılı içinde de Avusturya ve İtalya vatandaşlarımıza vize uygulamasına başlamış bulunmaktadırlar. Bu iki ülke tarafından vize uygulamasının başlatılmasına karar verilmesi üzerine, tarafımızdan da bu ülkeler vatandaşlarımızın ülkemize girişlerinde vize uygulamasına geçilmiş bulunmaktadır.

Batı ülkelerinin vize uygulamasına karşı gerek ikili düzeyde, gerek uluslararası alanda ısrarlı girişimlerimiz sürdürülmektedir. Bu girişimler sonucu, vize uygulayan ülkelerin katı tutumları yumuşatılmış ve özellikle Batı Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımız lehine bazı kolaylıklar sağlanmış bulunmaktadır. Bu vesile ile özellikle Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde bu konuda çok değerli katkılarda bulunan Türk Grubunun sayın üyelerine, sarfettikleri etkin çabalar için burada şükranlarımı belirtmek istiyorum.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Dış politikaya ilişkin olayların şekilleniş ve seyrinde kamuoyu faktörünün oynadığı rol ile, kamuoyu oluşumunda enformasyon çağının araç ve yöntemlerinden azami ölçülerde yararlanılmasının önemi malumlarıdır. Bu çerçevede Bakanlığımızca, ülkemizin görüntüsünün doğru olarak algılanması ve dış politika tezlerimizin gerek dış ülkeler halkları, gerek kamuoyu oluşturucuları, gerekse karar mekanizmalarında etkin konumları bulunan kişilerce objektif tarzda öğrenilip benimsenebilmeleri amacıyla sürdürülen çalışmalar 1990'da da yoğunluğunu korumuştur. Sözkonusu çabalarımızda ihtisaslaşmış halkla ilişkiler firmalarının katkılarından da istifade edilmekte; ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve AT organları nezdinde bu tür firmaların tertipleedikleri halkla ilişkiler programları da uygulanmaktadır. 1990 yılında, yukarıda belirttiğim tanıtma stratejisi çerçevesinde çok sayıda parlamenter ve gazeteci yurdumuzu ziyaret etmek ve gerçeklerimizi yerinde görmek imkanını kazanmıştır. Özellikle belirtmek istediğim bir husus, Körfez krizini izleyen dönemde, Türkiye'ye yönelik yabancı kitle iletişim organları ilgisinin olağanüstü bir artış gösterdiği ve 100'den fazla yabancı TV ekibi ve muhabir grubunun ülkemizi ziyaret ettikleri keyfiyetidir.

Öte yandan Bakanlığımız, TRT ve Anadolu Ajansı gibi kuruluşlarımızın, dış basın - yayın organlarıyla ilişkilerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi yönündeki çabalarını da sürdürmüştür.

Sadece belirli zamanlara inhisar etmemesi ve süreklilik göstermesi gereken dış tanıtma faaliyetlerinin aynı zamanda malum dış mihrakların dünya kamuoyunda ülkemiz aleyhine sergiledikleri oyunların boşa çıkarılması açısından da büyük önem taşıdığı muhakkaktır.

**Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,**

Hizmetin gereklerine kıyasla pek sınırlı imkanlarla çalışma zorunluluğunun yarattığı güçlükler rağmen, izlediğimiz faal ve çokyönlü dış politikanın etkin ve başarılı bir tarzda uygulanabilmesini teminen üstün bir özveriyle gayret gösteren, yurtdışında ve Merkez'de görevli, Bakanlığım memurlarına huzurlarınızda teşekkürlerimi belirtmek istiyorum.

Dışişleri Bakanlığı'nın yetenekli ve tecrübeli kadroları, dış politikamızın şekillendirilmesi ve dış çıkarlarımızın gözetilip kollanması süreçlerine büyük katkılarda bulunmaktadırlar.

Sözlerime son verirken, huzurlarınızda Devletimize onur ve feragatle hizmet ederlerken yaşamlarını yitiren aziz şehitlerimizin hatıraları önünde tazimle eğilirim.

Bu düşüncelerle, Plan ve Bütçe Komisyonu'nun değerli üyelerine ve Komisyon'un değerli mesaisini katkılarıyla destekleyen Sekreteryaya görevlilerine saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

DIŞIŞLERİ BAKANİ A. KURTCEBE ALPTEMOÇİN'İN

BASIN TOPLANTISI (II)

(27 Kasım)

Sayın Basın Mensupları

Hatırlayacaksınız, 22 Ekim günü Tirana'da yapılan Balkan Ülkelere Dışışleri Bakanları toplantısına katılmak üzere yola çıkmadan önce sizlerle bir toplantı yapmıştık.

Daha sonraki gelişmeleri aktarmak, zaman zaman görüşlerimizi ifade etmek üzere basın toplantısı yapacağımızı da o tarihli toplantımızda sizlere aktarmıştım.

Şimdi sizlere geçen zaman içinde meydana gelen önemli faaliyetlerimizi hızlıca, özet halinde bir kere daha aktaracağım. Bu takdimden sonra, sizlerin suallerine cevap vermek suretiyle zihinlerde tam cevap bulamamış hususları aydınlatmaya çalışacağım.

Sayın Basın Mensupları

İlk olarak Tirana'da Balkan ülkeleri Dışışleri Bakanları toplantısı yapıldı. Balkan ülkeleri Dışışleri Bakanları toplantısında Balkanlar'da işbirliği, bölgenin güvenliği ve dünya barışı ile ilgili hemen hemen bütün konular görüşüldü. Toplantılar sırasında ve toplantıdan sonra beş Balkan ülkesi Dışışleri Bakanıyla ikili görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler sırasında da ikili sorunlarımız ve bölge barışı ile ilgili konular ele alındı. Gerek toplantı gerekse ikili görüşmeler- dönüşümde de Basın Mensuplarına aktardığım gibi - olumlu bir atmosfer içerisinde geçti. Özellikle Bulgaristan, Romanya, Sovyetler Birliği ve Türkiye arasında kurulması düşünülen Karadeniz İşbirliği Bölgesi projemiz orada anlatıldı. Bu proje de toplantıya katılanlar tarafından fevkalade ilginç bulunan hususlardan bir tanesi.

Balkan ülkeleri Dışışleri Bakanları toplantısından sonra peşi sıra bir ziyaretler dizisini yaşadık. Önce ABD Dışışleri Bakanı James Baker ülkemizi ziyaret etti. Körfez krizi, Amerika - Türkiye ikili ilişkileri bu ziyaret sırasında etraflıca görüşüldü. Hemen onun arkasından Tunus Dışışleri Bakanı Habib Boulares'in ziyaretini hep beraber gördük. Sayın

Boulares'le ayrıca üst düzeyde hükümetlerarası komisyon toplantılarını da yaptık, ki bunlar ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirmek için üst seviyede yapılmış fevkalade önemi olan toplantılardır.

Daha sonra Sn. Cumhurbaşkanımız, Sn. Başbakanımız ve ben beraberimizdeki heyetle Paris'e gittik. AĞİK'e katıldık. Burada muhtelif anlaşmalar imzalandı ve Avrupa'da işbirliği ve güvenlik konuları Devlet ve Hükümet Başkanlarının açıklamalarıyla yeni bir şekil almak üzere tekrar tekrar tarif edildi. Bu toplantıda Türkiye ekip olarak, Sn. Cumhurbaşkanımızın başkanlığında bütün fertleriyle fevkalade iyi temsil edildi. Öyle zannediyorum ki, bu toplantı, Türkiye'nin Avrupa ve diğer ülkelerle ilişkilerinin tanzim edilmesi istikametinde önemli bir dönemeç teşkil etmektedir.

Daha sonra Kanada Dışişleri Bakanı Joe Clark'ın Türkiye'yi ziyareti var. Bu seyahati sırasında, gene iki ülke arasındaki münasebetler, Körfez krizi, bölgede barış ve dünyadaki son gelişmelerin değerlendirilmesi yapıldı. Sayın Bakan Joe Clark'ın ziyaretinin fevkalade önemli ve müsbet neticeleri olmuştur.

Bu arada Bakanlığımız için gene önemli bir olay Dışişleri Bakanlığımızın bütçesinin Bütçe Plan Komisyonu'nda görüşülmesidir.

Türkiye Avrupa Toplulukları Parlamenterleri Karma Komisyon toplantısına Dışişleri Bakanı olarak katıldım. Türkiye'nin Avrupa Topluluklarıyla ilişkileri konusundaki görüşlerimizi orada açıklamak fırsatını buldum. Gene İstanbul'da I. Herald Tribune ve Türk Ekonomi Bankası tarafından düzenlenmiş olan «Türkiye, Doğu Akdeniz ve Karadeniz'de İş İmkanları» başlıklı bir seminerde hitap etmek fırsatını buldum.

Bugüne kadar geliştirdiğimiz, düzenlediğimiz başlıca konular bunlar. Önümüzdeki günler içinde yoğun olarak ikili münasebetler devam edecektir. Bu arada NATO Dışişleri Bakanları toplantısı, katılacağımız ve gündemimizde olan önemli faaliyetler arasında yer alıyor.

Sayın Basın Mensupları

Benim sizlere şu anda aktarmak istediğim bunlar. Gerek biraz önce size aktardığım konularda gerekse başka konularda suallerinizi bekliyorum ve cevap vermeye hazır olduğumu ifade etmek istiyorum.

Değerli Basın Mensupları

İsterseniz soruları gruplandırarak cevaplandırmaya çalışayım. Birinci grup Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Antlaşması, Konferansı ve ondan önce imzalanan Avrupa Konvansiyonel Silah İndirimi Müzakerelerinden sonra imzalanan anlaşma ile ilgili soruları cevaplandırayım.

SORU 1 : Nurcan Akad - (Güneş) - AKKA'ya imza atmayan tek Dışişleri Bakanımız. 22 ülke içerisinde. Bu durum sizi rahatsız etmiyor mu?

Yunanistan AKKA ile Adalar'ın silahsızlandırılması stratejisinin ortadan kalkmış olduğunu iddia ediyor. Bu konuda bir açıklamanız olacak mı?

SORU 2 : Nilüfer Yalçın - (Milliyet) - Sayın Cumhurbaşkanının bir beyanı oldu. Sayın Cumhurbaşkanı Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilere temas ederken, Bulgarların saldırmazlık paktı konusunda bazı talepleri olduğunu söyledikten sonra, kendilerine hak verir bir şekilde ifadede bulundular, «adamlar bizden korkuyor» diyerek. Bugüne kadar Türkiye'nin daha evvel de muhatap olduğu, fakat kabulü için bir sebep görmediği bir talebe, Sayın Özal'ın daha olumlu yaklaştığı görüldü. Bu konuda görüşünüz nedir. Yani gerçek nedir?

SORU 3 : Raşit Gürdilek - (DPA) - Paris'teki Antlaşmaya Sayın Cumhurbaşkanı tarafından imza konulması iç hukuk açısından bir sorun yaratmayacak mı?

CEVAP : «AKKUM ile ilgili müzakereler uzun bir süreç içinde gerçekleştirilmiş müzakerelerdir. Müzakerelere taraf Varşova Paktı ülkeleri ile NATO paktı ülkeleri biraraya gelmişler ve Avrupa'da işbirliğinin geliştirilmesi için önce güvenliğin sağlanması gerektiği noktasından hareket ederek, Avrupa'da güvenliğin sağlanabilmesi için de karşılıklı olarak ellerindeki silahların sayılarının dondurulması, tavanların üstündeki silahların nasıl değerlendirileceğinin tespit edilmesi, tespit edilen limitler çerçevesinde silahların konuşlandırılması, bunların hareketlerinin kontrol edilmesi, karşılıklı olarak ülkelerin birbirlerine bilgi vermesi gibi hususları uzun süren müzakereler sonucunda tespit etmişlerdir. Bu çalışmaların sonuçlarını belgeleyen AKKA dediğimiz antlaşma 22 ülke Devlet Başkanı ile Hükümet Başkanı tarafından imzalanmıştır. Bu anlaşmaya Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımız imza koymuşlardır. Bizim yaptığımız uygulamayı yapan bir kaç ülke daha vardır. Bunlardan bir tanesi Çekoslovakya'dır. Bir tanesi Fransa'dır. Romanya'nın da Devlet Başkanı ve Başbakanları tarafından temsil edildiklerini hatırlıyorum. Dolayısıyla AKKA'da imzası olmayan tek Dışişleri Bakanı ben değilim.»

SORU : Nurcan Akad (Güneş) Söylediğiniz ülkelerin Dışişleri Bakanları da imzalamadılar mı?

CEVAP : Hayır, Dışişleri Bakanları, Devlet Bakanları ve Başbakanları orada olduğu için antlaşmaya imza koymadılar. Romanya ve Bulgaristan devlet başkanları ve başbakanlarının orada olduğunu biliyorum.

Bu antlaşmaya Cumhurbaşkanının ve Başbakanının birlikte imza koymaları ve Dışişleri Bakanının imza koymamasının uluslararası hukuka ve Türk hukukuna uygun olup olmadığı konusu, toplantıya gitmeden önce de, gittikten ve döndükten sonra da, her üç safhada tartışıldı.

Bu konuya kanun maddelerine dayanarak açıklık getirmek istiyorum.

Konu, hem uluslararası hem de ulusal hukuk açısından ele alınması gereken bir konudur. Antlaşmaların görüşülmesi ve imzalanmasına ilişkin uluslararası teamülü yansıtan ve tüm ülkelerce kabul edilen 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi var. Bu sözleşme ayrıca herhangi bir düzenlemeye gerek kalmadan ve herhangi bir ilave yetki alınmasına gerek olmadan antlaşmaları görüşme ve bunlara imza koyma yetkisini devlet başkanları ve başbakanlara tanımaktadır. Dolayısıyla Sayın Cumhurbaşkanımızın AKKA antlaşmasına imza koyması uluslararası hukuk bakımından herhangi bir sorun yaratmamaktadır.

Ulusal hukuk açısından baktığımızda, malumunuz müracaat edeceğimiz bir Anayasamız var. İki tane de uluslararası anlaşmalarla ilgili kanunumuz var. Bunlardan ilki 1173 sayılı Kanun, diğeri de 244 sayılı kanun. 1173 sayılı kanun milletlerarası münasebetlerin yürütülmesi ve koordinasyonu hakkında bir kanun. Bu kanunun 1. maddesinde şöyle deniliyor: «Milletlerarası hukuk ve anayasa gereğince Cumhurbaşkanının ve Başbakanının yetkileri saklı kalmak kaydıyla Anayasanın ilgili maddeleri anlamındaki milletlerarası anlaşmaları Dışişleri Bakanı yapar.» Yani 1173 sayılı Kanun uluslararası anlaşmalara taraf olmak, görüşmelere katılmak ve bunlara imza atmak yetkisini Dışişleri Bakanına, uluslararası hukuk ve anayasa gereğince Cumhurbaşkanına ve Başbakana verilen yetkiler saklı kalmak kaydıyla vermektir. Uluslararası hukuk kuralına göre Cumhurbaşkanımızın ve Başbakanımızın herhangi bir ilave yetki almaksızın imza koyabileceği açıktır, biraz önce ifade ettiğim 1969 Viyana Antlaşmalar Sözleşmesi uyarınca. O halde onların uluslararası hukuk çerçevesinde hakları var. 1173 sayılı Kanun «Onların hakları, yani Cumhurbaşkanımızın ve Başbakanımızın uluslararası hukuk kurallarına göre ve Anayasamızın verdiği yetkileri saklı kalmak kaydıyla Dışişleri Bakanı milletlerarası anlaşmalara imza koyar» diyor.

O halde ulusal hukuk açısından da bir eksikimiz yok. 1173 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin olarak bir örnek vermek istiyorum. Zamanın Başbakanı Sayın Süleyman Demirel 24.6.1969 tarihinde yayınlanan 87-30/4542 sayılı Genelgesinde «1961 Anayasasının 65. maddesi anlamındaki -bu maddenin bizim 82 Anayasasında da ilgili hükmü vardır- milletlerarası antlaşmaları T.C. adına yapma yetkisi, ayrıca bir selahiyetname ibraz etmelerine lüzum olmaksızın, Anayasa hükümleri dairesinde Cumhurbaşkanına, Başbakana ve Dışişleri Bakanına aittir» diyor.

Milletlerarası antlaşmaların tefsiri, feshi, infisahı, taliki ve bunların hukuki sonuçlarını etkileyecek sair işlemlerin yapılmasında da selahiyetname ibrazına ihtiyaçkâr olmaksızın hareket edebilecek merciler olarak Cumhurbaşkanını, Başbakan ve Dışişleri Bakanı görülmektedir. Gene tekrar ediyorum, mesele iç hukukumuz bakımından da uluslararası hukuk ve normlar bakımından da uyum içindedir ve burada herhangi bir noksanımız yoktur. Türkiye o imza töreninde Cumhurbaşkanını ve Başbakanını tarafından temsil edilmiştir ve uluslararası hukuk ve ulusal hukukun kendilerine verdiği yetkiyle anlaşmaya imza koymuştur. Dışişleri Bakanı olarak ben, bize benzer ülkelerin Dışişleri Bakanlarıyla birlikte tabii ki bu toplantıda bulunduk.

İmza töreninde bulunmamız bizim için fevkaledede önemli bir tecrübe idi. Biz de heyetin Başkanları olarak bu tarihi hadiseye tanık olduk. Dışişleri Bakanı olarak toplantılar süresince Sayın Cumhurbaşkanımız ve Başbakanımızın yaptığı ikili temasların hemen hepsinde ben de beraber oldum. Onların yaptığı ikili temaslara ilave olarak ben, tüm Balkan ülkeleri Dışişleri Bakanları ile, ayrıca Portekiz, İspanya, Fransa, İtalya ve Yunanistan Dışişleri Bakanlarıyla Akdeniz'de işbirliği konularıyla ilgili olarak görüştüm. İngiltere Dışişleri Bakanıyla da görüşmeler yapma imkanı buldum. Bütün bu görüşmeler sırasında uluslararası meseleler, bölgesel konular ve ikili ilişkilerimiz çok ciddi ve açık bir şekilde ele alınmıştır.

Sayın Basın Mensupları

Bu açıklama hala sizlerin zihninde bazı sorular bırakıyor ise, konuya tekrar dönebiliriz.

«19 Kasım'da Paris'te imzalanan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması Lozan ve Paris Antlaşmaları ile silahsızlandırılan Doğu Ege Adaları'nın statüsünü sona erdirmemektedir. Yunanistan'da basının AKKA Antlaşmalarının Paris ve Lozan Antlaşmalarıyla silahsızlandırılan Doğu Ege Adaları'nın bu statüsünün sona erdiği konusunda bir yayını başlattığını müşahade ediyoruz. Bu yayını yaparken basın, kaynak olarak da hükümet yetkililerini göstermektedir. Tabii ki, antlaşma gayet açık bir şekilde ortadadır ve bu antlaşma bundan sonraki Avrupa'daki ülkelerin ve biraz önce ifade ettiğim gibi güvenlik ve işbirliği konularının nasıl gerçekleştirileceğini tarif etmekte, bunun çerçevesini çizmekte ve ülkelere bundan sonra yapacakları münasebetleri nasıl gerçekleştireceğini göstermekte ve ışık tutmaktadır. Bu antlaşmayı hukuki birtakım mesnetlerden yoksun olarak tefsir etmek ve bu antlaşmayı fırsat bilerek Adalar'm silahsızlandırılmasının Lozan ve Paris Antlaşmalarının dışında bir konu olarak ortaya konulması kabul edilebilecek bir husus değildir.

Bu antlaşmanın bazı maddelerini olduğu gibi kabul etmek, bazı maddelerini de tefsir etmek suretiyle kendi çıkarları istikametinde yorumlamak, tabii ki bizim kabul edeceğimiz bir husus değildir; hiç kimsenin de kabul edebileceği bir husus değildir.»

Biliyorsunuz Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler son bir yıl zarfında olumlu bir mecraya girmiştir. İlişkilerin olumlu bir mecraya girmesinin başlıca sebebi, Bulgaristan'da meydana gelen değişmelerdir.

Bu değişiklikler Bulgaristan'ın çok partili rejime geçmesi, seçimlerini yapması, Bulgaristan'da yaşayan Türk kökenli vatandaşlarına ve bizim soydaşlarımıza daha önce ellerinden alınan bazı haklarının geriye verilmesidir. Bu haklar, isimlerinin serbestçe kullanılması, isimlerinin arkasına takılan slav kökenli eklerin kaldırılmasıdır. Dinlerinin serbestçe uygulanması, Türkçe konuşulması ile ilgili yasakların kaldırılmasıdır. Bu istikametteki gelişmeler daha iyileştiği çerçevede tabii ki Türkiye'nin Bulgaristan ile ilişkileri de daha da iyileşecektir. Türkiye'nin hiçbir komşusunun toprağı üzerinde, bu arada Bulgaristan üzerinde herhangi bir talebi yoktur. Hiç bir komşusunun bir karış toprağında gözü yoktur. Hiç kimsenin de Türkiye'nin bir karış toprağını almasına, istemesine tahammül edilemez. Böyle bir şey kabul edilemez. Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Zirvesine, biraz öncede ifade ettiğim gibi 22 NATO ve VARŞOVA Paktı ülkesi katılmıştır. Silahlar, tavanları, kontrol usülleri gibi konular gayet şeffaf bir hale getirilmiştir. Bu antlaşmaya imza koyan ülkelerin, bundan sonra artık birbirlerinden birtakım tehlikelerin gelmesi ihtimalini düşünmemeleri gerekmektedir. Ancak bu antlaşma, yumuşama istikametindeki, komşuların ilişkilerini daha da geliştirmesi istikametindeki, bir süreci başlatmıştır. Bu süreç çerçevesinde ve mevcut şartlar muvacehesinde gerek duyulacak her türlü düzenlemeleri yapabiliriz. Ama şu anda bir antlaşma imzalanmıştır. Ülkeler silah ve askeri güçler bakımından şeffaf bir hale gelmişlerdir. Bunu tahkim edecek ilave düzenlemeler de dikkate alınır, düşünülebilir. Sayın Cumhurbaşkanımızın bu konuda ifade ettiği sözler bu manayı taşımaktadır.

SORU : Nurcan Akad (Güneş) Orda bir de dostluk, işbirliği karşılıklı silaha başvurmama deklarasyonu imzalandı. Ortada böyle bir deklarasyon varken, ayrıca bir saldırmazlık paktı nereden çıkıyor, yani ona anlam vermek çok güç. Bir de saldırmazlık paktların çoğu tarihlerdeki örnekleri gibi, gerilim ortamlarında ortaya çıkıyor. Eğer Bulgaristan 1988 yılında bu düşüncüyü dışa vursaydı, o zaman bir anlamı olabilirdi.

Konuyu biraz daha açabilirmisiniz, bir saldırmazlık paktı düşünüyorsunuz?

SORU : Raşit Gürdilek (DPA) Bir de Sayın Cumhurbaşkanının Sofya'ya resmi bir ziyareti sözkonusu galiba. Buna bir açıklık getirebilirmisiniz ?

CEVAP : Sayın basın mensubu arkadaşlarım benim söylediklerimi teyid edip güçlendirdiler. Bir AKKA Antlaşması var, bir deklarasyon var ve bir yumuşama süreci var. Tabii ki Bulgaristan'ın bir yıl öncesi tutumunu soydaşlarımızla ilgili uygulamalarını biliyorsunuz. Bizim de Türkiye olarak bu konudaki tutumumuz malumlarıdır.

Ayrıca daha önceki dönem içinde Bulgaristan bir Varşova Paktı üyesidir, Türkiye'de NATO Paktı ülkesidir. İki ülkenin birbirleriyle ilgili değişik beyanatlar vermesi mümkündür. Ama şimde artık bu tarz beyanatlara biz de anlam verememekteyiz. Türkiye'nin biraz önce ifade ettiğim gibi geleneksel politikası devam etmektedir. Türkiye'nin geleneksel politikasında herhangi bir değişiklik yoktur. Biz ülkemizde barışı, dünyada barışı, bölgede barışı istiyoruz. Türkiye'nin hiçkimsenin bir karış toprağında gözü yoktur. Hiç bir şeye de bir tehdit oluşturması sözkonusu değildir ve olmamalıdır. Ama yapılan antlaşma ve deklarasyon çerçevesinde güvenliği geliştirici ve işbirliğini özellikle arttırıcı ilave bir takım girişimlerde bulunulabilir.

Gelişmeler çerçevesinde tabii ki Türkiye muhtelif teklifler olursa bunları inceler, dikkate alır. Esas olan bu antlaşma ve deklarasyon çerçevesinde komşuların ve bu antlaşmalara imza koymuş ülkelerin birbirleriyle güven arttırıcı bir takım işbirliğini geliştirmektedir. Bu gelişme ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi şeklinde olabilir, kültürel ilişkilerin geliştirilmesi şeklinde olabilir ve başka bir takım ilave tedbirler de olabilir. Türkiye tavrını koymuştur. Türkiye'nin görüşü budur. Türkiye'nin tehdit oluşturması sözkonusu değildir, ama Türkiye'nin geleneksel anlayışları çerçevesinde Türkiye komşularıyla ve bu dönemde de o antlaşmalara ve deklarasyona imza koymuş ülkelerle karşılıklı işbirliği ve güven arttırıcı önlemler istikametinde her türlü işbirliğini yapmaya hazır olduğunu bu vesileyle bir kere daha ifade etmek istiyorum. Bu tarz yapılacak açıklamaların da bizim açımızdan herhangi bir anlam ifade etmediğini söylemek istiyorum.

SORU 4 : Nurcan Akad - (Güneş) - Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda Sayın Cumhurbaşkanının yaptığı konuşmada Kıbrıs konusu hiç yer almadı. Türkiye'nin çok hassas olduğu konulardan bir tanesidir bu ve Sayın Cumhurbaşkanlarının, Başbakanlarının ve Dışişleri Bakanlarının konuşmalarında genellikle bir ya da iki paragraf içinde yer alır. Cumhurbaşkanının konuşma metinleri Bakanlığınız tarafından hazırlanıyor. Bu konuşma metnine Kıbrıs konusunu Bakanlığınız mı koy-

mamışsa neden, Kıbrıs konusunda bir politika değişikliği mi sözkonusudur, yok eğer Bakanlığınız bir kaç paragraf koyduysa, Sayın Cumhurbaşkanı neden değinmemiştir ?

CEVAP : Genel Sekreter tabii ki misyonu gereği kendisince önemli olan ve Birleşmiş Milletler organları tarafından kendisine görev olarak verilmiş mesajları orada geniş bir perspektif çerçevesinde ele almıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verilen görevlerden bir tanesi de Kıbrıs'ta nihai bir çözümün sağlanmasıdır. Biliyorsunuz Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılmış 649 sayılı bir karar var. Bu karar eşit haklara dayalı iki toplumlu, iki bölgeyi bir çözümün Kıbrıs'ta gerçekleşmesi ve tarafların, toplumların bu kararname istikametinde masaya oturmaları ve anlaşmalarının sağlanmasıdır. Genel Sekreter bu konunun henüz gerçekleşmediğini ve mutlaka gerçekleştirilmesini istediğini ortaya koymuştur. Genel Sekreterin konuşmasında bir önemli husus, Kıbrıs meselesinin bahsedildiği gibi 16 - 14 yıl içinde olan bir hadise değil, ama 27 yıllık bir hadise olduğunun ifade edilmesidir. Yani 1960'lara dayanan bir olay olduğunu, 1963 yılında başlayan olaylarla Kıbrıs'ın dünya tarihine, dünya politikasında gündeme gelen bir husus olduğunu açıklamıştır. Genel Sekreter'in konuşmasını bu yönde önemli bir konuşma olarak dikkate almak gerekir.

Biz, Türkiye olarak Kıbrıs meselesinde doğrudan ilgili görmediğimizi hep ifade ettik. Konunun muhatabı Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumlarıdır. KKTC ile Rum kesimi bir araya gelmeli ve 649 sayılı Karar çerçevesinde iki toplumlu, iki kesimli ve eşit haklara dayanan bir anlaşma yapmalıdırlar ve sorunlarını kendileri çözmelidirler. Türkiye ve Yunanistan uluslararası antlaşmaların kendilerine verdiği hak ve sorumluluklar çerçevesinde bu mesele ile ilgilidirler. Dolayısıyla Sayın Cumhurbaşkanımız bu konuya konuşmasında yer vermemiştir. Ama Kıbrıs'ın söyleyeceği genel ifadeler arasında Ada'daki durumun bir şekilde neticeye bağlanması istikametinde -bir veya iki cümledir, çok uzun da değildir- bir ifadeye bulunması Kıbrıslı olarak makul karşılanabilir. Kaldı ki, o toplantıda uluslararası barışın, Avrupa'da barışın, güvenliğin ve işbirliğinin nasıl yapılacağı ortaya konulmaktadır.

O toplantıda dünya barışının ve huzurunun sağlanması ve devam etmesi hususları Devlet Başkanları ve Başbakanları tarafından genel tarifler içinde ele alınmaktadır. Konulara cevap vererek yaklaşmak herhalde Sayın Cumhurbaşkanımızın üslubu içinde olan bir husus değildir. Cumhurbaşkanımız meselelerin karşılıklı anlayış ve iyi niyet çerçevesinde ele alınmasından, meselenin iki ilişkili ülke tarafından kendi aralarında çözülmesi düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

SORU : Nurcan Akad (Güneş) Sn. Cumhurbaşkanı mı yer vermiştir, Bakanlığınız mı bu konuda bir hazırlık yapmamıştır? Sorunun bir parçası buydu.

CEVAP : Bir devlet büyüğü herhangi bir platformda konuşma yaparken tabii ki bu konuşmaları hazırlamasında ilgili merciler kendisine yardımcı olurlar. Bir devlet büyüğünün yaptığı konuşma herhangi bir bakanlığın veya herhangi bir mercinin yaptığı konuşmadır, yaptığı metindir diyerek, tarif edilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı ve bu konuyla ilgili diğer merciler Sayın Cumhurbaşkanımıza bilgi vermişlerdir. Cumhurbaşkanı dökümanite edilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı yaptığı müteaddid toplantılardan sonra yapacağı konuşmanın metnini tespit etmiştir. Dolayısıyla bu konuşmayı Dışişleri Bakanlığı mı hazırladı veya hazırlamadı, özellikle bu konuya yer mi vermedi gibi suallere bence gerek yoktur veya sorulsa da böyle düşünmek gerekmektedir. Okunan bir metin, herhangi birinin kaleme aldığı bir metin değildir, Sayın Cumhurbaşkanının değişik kaynaklardan gelen bilgiler, veriler dikkate alınarak hazırladığı bir metindir. Kendi takdirleri ve talimatları istikametinde hazırlanan bir metindir.

SORU 5 : Kongita Işık - (Anka Ajansı) - Bakanlığınızın yapısında değişikliğe gidileceği söyleniyor. Neden bu değişikliğe ihtiyaç görüldü?

CEVAP : Dışişleri Bakanlığı da diğer Bakanlıklar gibi 1983 yılında yayınlanan bir seri Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir. KHK'lerde bakanlıkların yapısı bir şablona oturtulmuştur ve bu şablon çerçevesinde bakanlıklar organize olmuşlardır. Tabii ki bazı bakanlıkların bu şablona tam olarak oturması özellikle başlangıçta birtakım zorluklara, birtakım sorunların doğmasına yol açmıştır. Ama 1983'ten bu yana bakanlıklar bu şablona uymuşlar, zaman içinde bazı bakanlıklar KHK'leri kanun şekline getirmek suretiyle düzenlemelerini kesin hale getirmişlerdir. Şimdi bizim de KHK'yi kanun haline getirme sıramız gelmiştir. Dışişleri Bakanlığı olarak yaptığımız görevlere daha kolay sahip çıkabilmek imkanını getireceği bazı ufak tefek düzenlemeleri KHK'den kanuna geçiş döneminde yapabileme imkanımız vardır diye düşünüyoruz. Bu düzenlemeler çalışan arkadaşlarımızın daha rahat görevlerini yapabilmelerine müteallik, bazı özlük haklarıyla ilgili konulardır. Gene yapmayı düşündüğümüz düzenlemeler, Bakanlığımızın merkezdeki ve yurtdışındaki işlevlerini daha rahatlıkla yerine getirebilmesine yönelik birtakım düzenlemeler. Bu düzenlemeler ile ilgili çalışmalarımız henüz çok ciddi bir şekilde başlamış değil. Önümüzde bütçe var, NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı var. Bu iki önemli olayı atlattıktan ve bir dizi ziyaretleri bitirdikten sonra, ciddi olarak bu konuyu ele alacağız. Dışişleri Komisyonu Başkanı ve üyeleriyle bu istikamette görüşmeler yaptık.

Öyle zannediyorum ki, Sayın Komisyon Üyeleri, parlamenter arkadaşlarımız da, bizim bu istikamette olabilecek bazı taleplerimizi destekleyeceklerdir. Pek tabii ki, bütün bunları söylerken, yapacağımız düzenlemelerin hükümetimizin programına, şablon düzenlemelerine aykırı olması düşünülemez.

SORU 6 : Mehmet Bican - (Kıbrıs Gazetesi) - Çalıştığım gazetede geçenlerde bir belge yayımlandı ve bu belge gerek Sayın Denктаş gerekse KKTC Başbakanı Eroğlu tarafından doğrulandı. KKTC yönetiminin çözüm için bu «Konfederasyon» önerisiyle ilgiliydi. Ledsky'nin geçen ay hem Ankara'ya hem de Lefkoşe'ya yaptığı ziyaretinde kendisine bir listenin iletildiği belirtildi. Ayrıca yine Eroğlu'nun geçenlerde Lefke'de yaptığı açık hava toplantısında, Ledsky'nin toprak isteğiyle yeni turlarına başhyacağını ve böyle bir paketle gelmekte olduğunu söyledi. Sayın Bush'un da Kıbrıs Rum Radyosuna verdiği demeci de hatırlıyorum. ABD'nin katalizör işlevi yüklendiğini belirtmişti. Ledsky'nin bugünlerde Ankara'ya yapacağı ziyaret öncesi, Kıbrıs'ta neler oluyor?

CEVAP : Ledsky'nin gelişı ile ilgili gerek Bakanlığımızın Basın Sözcüsü gerek ben açıklamalar yapmıştık. Biz Kıbrıs konusunu, biraz önce ifade ettiğim gibi, 649 sayılı Karar çerçevesinde ve BM Genel Sekreteri'nin nezareti altında yürütülmesinden yanayız. Bu konuyla ilgili Camillion ve Feissel isimli kişilerin çalışmalarının ılımlı bir sonuç vermesi arzusundayız. Ledsky'nin girişimlerini de, ABD'nin bu konudaki görevlisi olarak, toplumlararası çalışmaların, BM Genel Sekreteri ile birlikte yürütülen çalışmaların müsbet istikamette gelişmesi yolunda bir çalışma olarak değerlendiriyoruz. Bu konuda söz sahibi taraflardır. BM Genel Sekreterinin ve onun arkadaşlarının yaptıkları işbirliği, inanıyoruz ki, Kıbrıs'ın sürekli barışının sağlanması ve işbirliğinin insan hak ve haysiyetlerine uygun bir şekilde, eşit haklara dayalı bir şekilde sağlanması en kısa zamanda gerçekleşir.

SORU 7 : Yasemin Çongar - (Cumhuriyet) - Irak Ticaret Bakanı Mehdi Salih geçen günkü açıklamasında, Türkiye, İngiltere, ABD ve Mısır'ı ekonomik ambargo sonucu ölüm olayları olursa sorumlu tutacaklarını ve hatta Türkiye'nin en büyük sorumluluğu taşıyacağını söyledi ve Türkiye'ye diğer ülkelerle birlikte tazminat davası açabileceklerini belirtti. Haziran ayında siparişı yapılmış ve bedeli ödenmiş çay, süttozu isteklerinin karşılanmadığını söylüyor. Özellikle ilk kez Irak'tan ve de resmi bir ağızdan Türkiye'yi suçlayıcı bir açıklama yapılıyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Haziran ayında böyle bir sipariş alındı mı?

CEVAP : Irak Ticaret Bakanının Türkiye'yi suçlayan bir konuşmasından bahsettiniz. Irak'ın Kuveyt'i önce işgali ve daha sonra ilhaki ile meydana gelen kriz ile ilgili tutumumuz hepimizin malumudur. Tür-

kiye, gerekçeler ne olursa olsun, tarihi, ekonomik gerekçelere dayanan birtakım nedenlerle güçlü bir ülkenin zayıf bir ülkeyi, komşusunu işgal etmesini ve daha sonra ilhak etmesini kabul etmemiştir. Uluslararası hukuk kaidelerine aykırı bulmuştur, insan haklarına aykırı bulmuştur ve bu nedenle bildiğiniz birtakım önlemleri almıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından alınmış ambargo kararlarına da harfiyen uyacağını açıklamıştır, uymaya devam etmektedir. Ambargo kapsamına giren maddelerin Irak'a gitmesi veya buna Türkiye'nin müsaade etmesi sözkonusu değildir. Ambargo, Irak'ın başlattığı bir olay nedeniyle Birleşmiş Milletler tarafından alınan bir karar çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin bu konuda herhangi bir şekilde sorumluluğu sözkonusu değildir. Temennimiz odur ki, Irak 2 Ağustos öncesi şartları teessüs etme kararını alır, bu kararı almakla kalmaz, askerlerini çeker ve Kuveyt'te 2 Ağustos öncesi şartları teessüs eder. Biz bunu, hakikaten, samimi olarak istiyoruz, ancak bu şekilde bölge-mizde barışın sonsuza dek süren istikrarın gerçekleşeceğini düşünüyoruz. Bizim bölge ülkeleri ile fevkalade iyi ilişkilerimiz vardır. Kriz öncesi Irak'la da çok iyi olan ilişkilerimizin kriz sonrasında da yeniden ihya edilerek devam ettirileceğini ümit ediyoruz ve arzu ediyoruz. İki komşu ülke olarak, tarihi ve kültürel müşterekleri paylaşan iki ülke olarak bunun böyle olması lazımdır. Kriz sona erdikten sonra tekrar ilişkilerimiz başlatılır. Eski dostluklarımız ihya edilir ve iki komşu ülke, bölgede istikrarın, huzurun ve barışın idamesi için elele görev yaparlar.

SORU : Yasemin Çongar (Cumhuriyet) Irak Ticaret Bakanı yalnız ABD, İngiltere, Mısır ve Türkiye'yi sorumlu tutuyor. Yani dört ülkeyi sorumlu tutması, bunlardan birinin Türkiye olması sizce bir anlam taşıyor mu?

SORU : Murat Yetkin (BBC) - Siz bazı temennilerde bulundunuz, ama bu bütün olanlardan sonra gerçekleşebilecek mi?

SORU : Nilüfer Yalçın (Milliyet) Irak'ta aşıktan ve ilaçsızlıktan ölenler konusunda sizde bir bilgi var mı?

CEVAP : Hadise Türk Milleti ile Irak Milleti arasındaki bir hadise değildir. Biraz önce ifade ettiğim gibi, yüzyıllardan beri komşu olarak yaşıyoruz ve iki ülke arasındaki münasebetler fevkalade iyi bir şekilde gelişmişti. Türkiye, sekiz yıl süren Irak-İran savaşında tarafsızlığını korumuş ve herşeye rağmen Irak'la ekonomik işbirliği imkanları aramıştır. Müşterek projeler gerçekleştirmiştir. Halklar arasındaki dostluğun, krizden sonra mutlaka süreceği inancını taşıyoruz. Bu sadece bir temenni değil, bir inancın ifadesidir. Krizi yaratan yönetim, krizi sona erdirdiği takdirde ve 2 Ağustos öncesi şartlar tekrar teessüs ettiğinde,

bizim Irak'la süregelen geleneksel dostluğumuzun devam etmemesi için hiçbir neden yoktur. Türkiye dostluklarına, iyi ilişkilerine her zaman önem vermiş bir ülkedir. Özellikle Ortadoğu'da komşu ülke olan Irak'la tabii ki münasebetlerine de, bu açıdan daha ciddi olarak bakmaktadır ve bakacaktır.

CEVAP : Sayın Bakanın neden sadece bahsettiğiniz dört veya beş ülkeyi ele aldığını, neden sadece bu ülkelerden bahsettiğini bilemem ancak, Türkiye, Birleşmiş Milletler kararlarını uygulayan diğer ülkelerden birisidir; meseleye böyle bakmak lazımdır.

CEVAP : Elimizde, açlıktan ve ilaçsızlıktan ölen insanlar olduğu istikametinde bilgiler yoktur. Ambargo kapsamına girmeyen bazı ilaç ve gercin Irak'a verilmesi istikametinde Kızılay teşkilatları arasında bir işbirliğinin de mevcut olduğunu biliyorsunuz.

SORU 8 : Nezih Tavlaş (Sabah) - Perşembe günü BM Güvenlik Konseyi'nden kuvvet kullanımı yönünde bir karar çıkacak. Türkiye'nin tavrı ne olacak?

SORU 9 : Raşit Gürdiler (DPA) - BM Güvenlik Konseyi'nin beklenen kararı ile ilgili bir sorum var. Sayın Cumhurbaşkanı Irak'a karşı uygulanan ekonomik ambargonun meyvelerini vermesi için zamana ihtiyaç bulunduğunu muhtelif vesilelerle söylemişti. Şimdi, Perşembe günü alınacak kararda yılbaşına kadar süre tanınacağı konusunda beklentiler var. Bu durumda Türkiye'nin görüşü nedir?

CEVAP : Tabii ki herşeyden önce Birleşmiş Milletler kararının bir metninin ortaya çıkması gerekmektedir. Birleşmiş Milletler kararlarına biz, bugüne kadar uyduk, prensip olarak da uymaya devam edeceğiz. Yine bu bağlamda ifade etmek istiyorum ki, Türkiye alınan ve alınacak kararların, Irak'ı tutumundan vazgeçirmesi için alınmış kararlar olarak tarihe geçmesini beklemekte ve bu arzusunu tekrar etmektedir. Alınacak kararların daha önce alınmış kararlar gibi, Irak yönetimine krizi sona erdirmesi için önemli birer ikaz olarak tarihe geçmesi bizim arzumuzdur.

SORU 10 : Semih İdiz (Cumhuriyet) - BAB'ın yayımladığı bir raporda Irak'ın Türk sınırına 250 bin asker yığıldığı belirtiliyor. Bu konuda sizde bilgi var mı?

CEVAP : Irak'ın sınırimıza yığıldığı gazetelerde belirtilen, ikiyüzelli bin asker meselesi var. Bizde böyle bir bilgi yoktur.

SORU 11 : Cüneyt önder (Atina Haber Ajansı) - Avrupa Konseyi Gladio konusunda topluluk üyesi ülkelere araştırılması konusunda bir bildiri göndermiş. Türkiye'ye de geldi mi? Şu ana kadar hükümet Gladio konusunda hiçbir açıklama yapmadı. Siz bize bilgi verebilirmisiniz?

CEVAP : Gladio konusunda Avrupa Konseyi'nin bildirimini ile ilgili bize gelen bir bilgi yok.

SORU 12 : Raşit Gürdilek (DPA) - ABD'nin 1 Ocak'a kadar bir «deadline» isteğinden söz ediliyor. Henüz metni görmedik ama Türkiye'nin böyle bir «deadline»e prensip olarak bakışı nedir?

CEVAP : İşte ben de söyledim. Dedim ki, metni görmeden birşey söylemek şu anda mümkün değildir. Metin bir çıksın, ondan sonra düşüncelerimizi sizlere aktarırız.

SORU 13 : Zuhâl Menzîr - (Güneş) - Türk Hükümetlerinin Batı Trakya konusunda bugüne kadar geleneksel bir politikası vardı. Ama bugün bunda bir takım değişiklikler seziliyor. Çünkü Yunanistan'da kabul edilen son seçim yasasıyla orada yaşayan Türk azınlık nerdeyse seçilme ve mecliste temsil edilme hakkından mahrum bırakıldığı halde, Türkiye tarafından bir tepki gelmedi. Tepki gösterilmemesine ilişkin görüşünüz nedir?

CEVAP : Yunanistan'daki seçim kanunu ile ilgili konuya gelince. Türkiye niye tavır koymadı? Tabii ülkeler kendi işlerini kendileri düzenlerler, seçim kanunu, seçim kanunlarının değiştirilmesi, yeni kanunların çıkartılması da ülkelerin kendi işlerini ilgilendiren meselelerdir. Ancak burada değinilmesi gereken iki husus var: Bunlardan ilki seçimle ilgili bir baraj konulmasıdır. Seçimle ilgili barajların konulması, hemen bütün ülkelerde görülen bir uygulamadır. Ama bu barajın özel olarak belirli bir kesimin milletvekili çıkarmaması istikametinde konulmuş olması, tabii ki bizim de kabul edemeyeceğimiz ve çok partili demokratik düzen anlayışına uygun düşmeyen bir husustur. Zannediyorum bu konuda değişik organlar ve partiler görüşlerini açıklamışlardır.

Yunanistan'ın bu konuda bir topluluğun parlamentoya temsilci gönderememesi durumuyla karşı karşıya kalmamak üzere, belki de ileride, bu kanunu yeniden gözden geçirebileceğini düşünüyor ve bu konudaki temennilerimizi ifade etmek istiyorum.

Belli bir kesimin temsilci çıkarmamasına yönelik bir limit konulması bizim anlayışımıza, bizim demokratik anlayışımıza uygun değildir, böyle bir uygulamanın Yunanistan gibi demokrasinin beşiği olduğu ifade edilen bir ülkede kanun şeklinde karara bağlanması da hakikaten düşündürücü bir husustur.

SORU 14 : Murat Yetkin - (BBC) - Türkiye Körfez krizi nedeniyle en çok özveride bulunan ülkelere biri olarak görüldü şimdiye kadar. Bunun karşılığında da silah yardımı olsun, malzeme yardımı olsun bazı

yardımlar oldu. Tatmin olundu mu acaba? Buna bağılı olarak uzun vadede düşünöldüğünde, Irak'la komşu olmamız çerçevesinde oynadığımız role nasıl bakılıyor ve nasıl değeriendiriyorsunuz?

CEVAP : Tekrar körfez krizine ve sağlanan yardımlara gelince, Türkiye Körfez krizi ile ilgili tutumunu ekonomik çıkarlar açısından ortaya koymamıştır. Türkiye'nin meseleye yaklaşımı uluslararası hukuk anlayışıdır; insan hakları ile ilgili anlayışıdır. Ülkemiz komşuluk ilişkileri, müşterek değerler konusundaki anlayışları ve Birleşmiş Milletlerin aldığı kararlara uymak arzusu çerçevesinde tutumunu sergilemiştir, ortaya koymuştur.

Tabii ki böyle bir kararı almamız sonucu, bu karara uyan hemen bütün ölkelerin karşılaştığı gibi, Türkiye de birtakım ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Türkiye öteki ölkelerden farklı olarak, petrol boru hattını kapatmıştır. Petrol boru hattından petrol taşınmasıyla ilgili birtakım hizmet kazançlarından mahrum kalmıştır. Türkiye ayrıca, Irak'a ve Birleşik Arap Emirliklerine giden transit yol üzerindedir. Kriz nedeniyle bu transit taşımacılık ortadan kalmıştır. Tabii ki, Türkiye'nin hizmet sektöründe de elde ettiği kazançlar önemli ölçüde sekteye uğramıştır. Türkiye'nin, gene ifade ettiğim gibi, Irak'la küçümsenmeyecek ölçüde bir ticareti var idi. Bu ticaret donmuştur. Kriz nedeniyle artan petrol fiyatları Türkiye ekonomisine önemli yükler getirmektedir. Türkiye'nin ve diğeri ölkelerin kriz nedeniyle karşı karşıya kaldıkları ekonomik yüklerinin bir şekilde hafifletilmesi, telafi edilmesi istikametinde bazı ölkeler ve topluluklar harekete geçmişlerdir. Bu ölkeler ve topluluklar, Türkiye'nin krizle ilgili olarak karşı karşıya kaldığı ekonomik kayıplarının telafi edilmesi istikametinde bazı kararlar almışlardır. Bunların bir kısmı gerçekleşmiştir, bir kısmı gerçekleşme safhasındadır. Bazıları beyan edilmiştir, ama resmi girişimlerde henüz bulunulmamıştır. Gerçekleşen yardımlar arasında Kuveyt'in 300 milyon doları, Birleşik Arap Emirliklerinin 100 milyon doları sayılabilir. Ayrıca Suudi Arabistan'ın 1 milyar 160 milyon dolar karşılığında günde takriben 168 bin varil petrolü hibe olarak Türkiye'ye vermesi konusundaki anlaşma ilave olarak sayılabilir. Japonya'nın 200 milyon dolarlık bir «soft loan» tabir edilen uzun vadeli düşük faizli yardımı sözkonusudur. Gene Federal Almanya ile Fransa'nın çok uygun şartlarla vermeyi öngördüğü yardımlar görüşme safhasındadır. Ayrıca Kore, İtalya, Hollanda, İsviçre gibi ölkelerin tarafımıza yapmayı düşündükleri yardım ve açmayı düşündükleri krediler bilginiz dahilindedir. Ancak şu anda resmileşmedikleri için bunların miktarları ve yardım veya kredi olmaları konusundaki bilgileri sizlere aktarmak durumunda olamayacağım. Görüşmeler devam etmektedir. Kriz sonuçlanmadan Türkiye'ye yapılan yardımlar, yapılmakta olan

yardımlar, açılan krediler, acaba yeterli midir, değil midir sualine net olarak cevap vermek tabii ki mümkün değildir. Bu konuda söylenen sözler bir hayli çok. İfade edilen rakamlar önemli manalar taşımaktadır. Ama bunlar gerçekleşmeden arkadaşımızın sorduğu suale bir mizan yapılarak, «kaybımız bu kadar olur» demek tabii ki çok zor. Bunun yanısıra Türkiye'ye sağlanan başka birtakım imkanlar vardır. Bu imkanlar arasında Türkiye ile yapılan işbirliğinin güçlendirilmesi, mesela Türkiye'nin yaptığı ihracat miktarlarının arttırılması sayılabilir. ABD'nin ve diğer ülkelerin Türkiye tekstil ürünlerine karşı uyguladıkları kota miktarlarının artırılması bunlar arasındadır. Gene Türk sanayi ürünlerinin daha büyük miktarlarda alınması konusunda değişik ülkelerin arzuları ve düşünceleri mevcuttur. Tabii ki bunlar gerçekleştiği takdirde Türkiye'nin ihracatı artacaktır. Dolayısıyla Türkiye'nin katma değeri ile, Türkiye'de yaratılan katma değerle oluşan ürünlerin ihracatının Türk ekonomisine müspet katkıları olacaktır. Bunlar da bu krizden ekonomimizin mümkün olduğu kadar yaralarının sarılıp çıkmasına imkan sağlayacak önemli hadiselerdir. Bu istikametteki gelişmelerin müspet bir şekilde devam etmesi temennimizdir.»

Toplantıya katıldığımız için hepinize çok teşekkür ediyorum.»

DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET KURTCEBE ALPTEMOÇİN
TARAFINDAN
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI 1991 MALİ YILI BÜTÇE TASARISININ
TBMM GENEL KURULUNDA GÖRÜŞÜLMESİ VESİLESİYLE
YAPILAN KONUŞMA
(15 Aralık)

Sayın Başkan,
Değerli Üyeler,

DiŐiŐleri Bakanlığı'nın 1991 yılı Bütçe tasarısını Yüce Meclis'e arz etmek ve dünyadaki başlıca siyasi gelişmeler ile Türk dış politikasının çokyönlü ilgi ve faaliyet alanı kapsamındaki konular hakkında görüşlerimi açıklamak amacıyla huzuruza gelmiş bulunuyorum.

İzninizle, önce Bütçe tasarımının malî ve idarî yönleri üzerinde maruzatta bulunacağım.

DiŐiŐleri Bakanlığı'nın 1991 Mali Yılı Bütçe Tasarısı 801 milyar 312 milyon TL. olarak onaylarınıza sunulmaktadır.

Bu meblağın,
360 milyar TL.sı PERSONEL GİDERLERİNE,
138 milyar 301 milyon TL.sı DİĞER CARİ GİDERLERE,
9 milyar 595 milyon TL.sı YATIRIM HARCAMALARINA,
293 milyar 416 milyon TL.sı ise TRANSFER HARCAMALARINA ayrılmış bulunmaktadır.

Bütçemizin, Genel Bütçe içindeki payı binde 76'dır. 1990 mali yılı başlangıç ödeneklerine nazaran artış yüzdesi ise 35,6'dır. Görüleceği üzere tasarruf tedbirlerine azami ölçüde riayet edilerek hazırlanmış bulunmaktadır.

Hükümetimizin uyguladığı aktif dış politikanın sonucu olarak, 1990 yılı içinde, Filipinler'in başkenti Manila'da bir Büyükelçilik, Kanada'nın Montreal şehrindeki Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü nezdinde bir Daimi Temsilcilik, Leipzig ve Hong Kong'da birer Başkonsolosluk açılmış bulunmaktadır. Ayrıca, Bahreyn ile gelişen ikili siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin sonucu, evvelce Başkonsolosluk olarak faaliyet gösteren bu ülkedeki temsilciliğimiz Büyükelçilik düzeyine yükseltilmiştir.

1991'de de yeni temsilcilikler açma faaliyetlerimiz sürdürülecektir. Bunların başında da Azerbaycan'ın Bakü şehrinde Başkonsolosluk açılması projesi yer almaktadır.

Sayın Başkan,
TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Uluslararası siyasî ortam 1989-90 döneminde köklü değişikliklere uğramıştır. Sözkonusu değişiklikler, Avrupa kıtasında Berlin Duvarı'nın yıkılıőıyla başlayan, 1989 sonbahar devrimleri ile Orta ve Doğu Avrupa

ülkelerinde komünist diktatörlüklerin peşpeşe tasfiyesinden geçerek, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın Kasım 1990 Paris Zirve Toplantısı sırasında imzalanan antlaşma ve belgelerle tescil edilen çok hızlı bir süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Bu süreç kapsamında Sovyetler Birliği'ndeki reform hareketi, uzun vadede çoğulcu demokrasi hedefine ve bir serbest pazar ekonomisi tesisine yönelik yeni bir içerik kazanmış; etnik merkezkaç faktörlerin de devreye girmesiyle, Sovyet federasyonunun yeni bir siyasi ve idari yapılanmaya kavuşturulması konusu gündeme gelmiştir. Yalta'da kurulmuş bulunan, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bloklararası bölünmüşlüğüne dayalı Avrupa sistemi, kıtadaki ideolojik rekabetin hitam bulması ve Sovyet birliklerinin Orta ve Doğu Avrupa'dan çekilmeleri ile tarih sahnesinden silinmiş; Soğuk Savaş, insan hakları ve temel hürriyetlerine saygı esaslarını gözeterek demokratik hukuk devleti anlayışı ile ferdin özgür teşebbüsüne dayalı liberal refah ekonomisi inançlarını savunan milletler ailesinin barışçı yollardan ulaştığı tarihi bir zaferle sona ermiştir. Bu tarihi zafere ve Soğuk Savaş'ın sonunu simgeleyen en önemli gelişmelerden birini de, Alman milletinin birliğine yeniden kavuşmuş bulunması teşkil etmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Nüvesini Avrupa'nın oluşturduğu bu radikal dönüşüm, Alaska'dan Vladivostok'a kadar, tüm Kuzey Amerika ve Avrupa şeridi üzerinde siyasi ilişkilerin dokusunu yenilemiş; kuzey yarımküredeki bu ümit verici gelişmelerin, dünyanın diğer bölgelerindeki problem odakları üzerinde de olumlu yansımaları görülmüştür. Şimdi, izninizle, Avrupa'daki radikal dönüşümün esas unsurlarını saptayan ana belgelere temas etmek istiyorum.

Bu belgelerden ilki 21 Kasım 1990'da Paris'de, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı sürecine taraf 34 ülke adına zirve düzeyinde imzalanan «Yeni bir Avrupa İçin Paris Yasası»dır. Geleceğin kıtasal siyasi mimarisinin insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, ekonomik özgürlük ve getirdiği sorumluluklar, devletlerarası dostane ilişkiler gibi öğeleri ile güvenlik ve dayanışma boyutlarını ortak değerler ve tanımlara bağlayan Paris Yasası, aynı zamanda Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı sürecinin girmekte bulunduğu kurumsallaşma aşamasının da bir rehberi niteliğindedir. Bu çerçevede Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı üyesi ülkelerin dışişleri bakanlarının yılda en az bir defa toplanmaları, ilki yılda bir izleme konferansları tertiplenmesi ve bu konferanslar sırasında AGİK zirveleri de düzenlenmesi, bir seçim gözetim bürosu ihdası, bir çatışma önleme merkezi tesisi ve bir de sekreteryaya kurulması kararlaştırılmış; AGİK'in parlamenter boyutunu oluşturacak asamblenin teşkiline dair istişarelere de 1991 yılında başlanması üzerinde mutabık kalmıştır.

**Sayın Başkan,
TBMM'nin Sayın Üyeleri,**

Paris Yasası'nın siyasî mimarisine yön verdiği Avrupa, daha düşük kuvvet düzeylerinde yeniden teessüs edecek bir askerî altyapıya sahip bulunacaktır. Avrupa'nın, Sovyet birlikleri kendi sınırları gerisine çekildikten, birleşik Almanya'nın doğusundan da 1994'e kadar kademelî olarak çekilmeleri kararlaştırıldıktan ve Almanya'nın Silahlı Kuvvetler personel mevcudunu 370 binle sınırlandırmayı kabul etmesinden sonra oluşmaya başlayan yeni güvenlik profili, Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri sürecini mümkün kılmış ve NATO ile dağılma halindeki Varşova Paktı'nın üyeleri arasında, kıtanın silahsızlanma tarihinde şimdiye kadar yapılabilmiş en kapsamlı antlaşmanın akdine olanak tanımıştır. Anılan Paktlara üye 22 Devlet tarafından yayınlanan Saldırmazlık ve İşbirliği Deklerasyonu ile birlikte mütalâa edildiğinde, Paris Zirvesi sırasında imzalanan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması, birbirinden farklı niteliklere ve yeteneklere sahip silâh sistemlerinde büyük mükyaslı indirimler öngörmekte ve bunlar arasında güvenlik ve istikrar sağlayıcı sayısal denklikler kurmak suretiyle, Sovyetler Birliği'nin üstünlük marjı bulunan askerî güç ilişkilerini yeni Avrupa'nın siyasî mimarisine uyumlu hale getirme amacını gütmektedir. Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması, getirdiği yeni düzene ve öngörülen tavanlara uyulup uyulmadığının belirlenebilmesini sağlamak maksadıyla da, ayrıntılı bir denetim ve bilgi teatisi mekanizması derpiş etmektedir.

**Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,**

Paris Yasası nasıl Türkiye'nin özellikle son on yıl zarfında, ısrarla savunageldiği liberal siyasi ve ekonomik dünya görüşerini yansıtmaktaysa, Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması'ndan en çok yararlanacak ülkeler arasında da Türkiye'nin özel bir konumu bulunmaktadır. Esas itibariyle güneydoğu hudutlarımıza bitişik ve Danimarka ile Portekiz topraklarının toplamından daha geniş bir bölge, Antlaşma'nın uygulama alanı dışında kalmakta, Sovyetler Birliği ve Bulgaristan'ın bize doğrudan tehdit oluşturabilecek silahlarının sayısı büyük ölçüde azaltılmakta, NATO'nun grup ülkeler olarak imha etmek zorunda bulunduğu modern silahların bir bölümünü Türkiye'ye de verileceğinden, Silahlı Kuvvetlerimizin modernizasyonu çabalarına önemli katkı sağlanmakta, böylece, carî harcamaların, sözkonusu çabaların arttırılması yönünde yatırımlara kaydırılması ve kaynaklarımızın daha rasyonel kullanımı imkanları doğmaktadır. Öte yandan ülkemiz, Antlaşma'nın tatbiki sonunda ortaya çıkacak yeni askeri dengede, Sovyetler Birliği'nden sonra ve Almanya ile eş-sırada, Avrupa'nın ikinci büyük

askeri gücü haline gelmektedir. Bu gelişmenin, Türkiye'nin Balkanlar ve Orta Doğu'da bir barış ve istikrar unsuru olarak esasen mevcut etki ve ağırlığını daha da belirginleştireceği kuşkusuzdur. Yunanistan'ın Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması'nı Doğu Ege Adaları'nın silahsızlandırılmış statüsünü aşındırma hevesleri doğrultusunda istismara kalkışması muvacehesindeki tutum ve tepkimize de takdimimin ilgili bölümünde ayrıca temas edeceğim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Tüm köklü değişiklikler gibi, 1989 - 90 döneminin başdöndürücü evrimi de, hızlı yenileşme ve yeniden kurumlaşma atılımlarının bünyesinde mevcut bazı belirsizlik motiflerini beraberinde getirmiştir. Sözü ettiğim belirsizlik motifleri, insan haklarına dayalı çoğulcu demokratik sistemlerin yerleşip işlerlik kazanmaları ile bireysel girişim dinamiklerine müstenid serbest pazar ekonomilerinin olgunlaşmalarının zamana ve tecrübe birikimine bağlı bulunmalarıyla irtibatlıdır. Bu nedenle, Avrupa'nın yeni mimarisi biçimlenirken, kıtanın başarı ve etkinlikleri ispatlanmış kurumlarına, mevcut geçiş döneminin problemsiz aşılması yolunda, özel vecibeler düşmektedir. NATO ile Paris Zirvesi'ni takiben kurumsallaşma dönemine giren AGİK süreci, yeni Avrupa mimarisinin iki ana temelini teşkil edeceklerdir. Biz, AGİK sürecinin güvenlik boyutunu, NATO'nun alternatifi olarak değil, özellikle uzun bir geçiş döneminin belirsizliği sırasında, kıtasal güvenlik sisteminin tamamlayıcı bir parçası olarak mütalâa ediyoruz. Avrupa Konseyi'nin insan hakları standartları ile ortak hukuk alanı oluşturma çabalarının giderek yaygınlaştığı, Avrupa Topluluğu'nun, dikey bütünleşmesini tamamlamanın yanısıra, Türkiye'yi de kapsayan doğal boyutlarına erişerek Avrupa siyasi birliği misyonu yönünde cesaretle genişleyebildiği ve Batı Avrupa Birliği'nin, Kuzey Atlantik İttifakı'nın Avrupa ayağı olarak gelişeceği bir Avrupa öngörüyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye bu Avrupa'da demokrasi ve insan haklarının en ileri düzeyde uygulandığı ve saygı gördüğü bir ülke olarak yerini almaktadır. Hükümetimiz, 1990 yılı içerisinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek (9) Numaralı Protokol'ü imzalayarak, Yüce Meclis de âhiren ihdasını kararlaştırdığı İnsan Hakları İnceleme Komisyonu vasıtasıyla, ülkemizin bu konumunu yeniden ve kuvvetle vurgulamışlardır.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Avrupa'nın ve dünyanın hızla kendilerini yeniledikleri ve uluslararası ortamda köklü değişiklik ve dönüşümlerin içiçe geçtiği bu tarihsel dönemde Türkiye, coğrafi konumunun, jeo-stratejik değer ve

özelliklerinin, genç, çalışkan ve müteşebbis ruhlu demografik potansiyelinin, 21'inci yüzyıl başlarında dünyanın en güçlüleri arasında yer alacağına mutlak nazarıyla bakılan ve hızla büyüyen ekonomisinin, halkımızın zengin tarih tecrübesi ve siyasi olgunluğundan beslenen sağlam demokratik ve laik siyasi yapısının matematik bileşkesini yansıtan önem ve ağırlığını korumaktadır. Yeni Avrupa'nın oluşum sürecinin gelişme istikametlerini doğru teşhis edemeyen ve uluslararası ortamın tüm verilerini gereğince gözönüne almaksızın yapılmaya kalkışılan bazı aceleci tahlillerin yol açtığı aldatıcı izlenimler ve bu tür izlenimlerden hareketle rastgele öne sürülen sathî görüşler hilafına, Türkiye'nin önem ve ağırlığı, azalmak şöyle dursun, yeni boyutlar kazanarak devam etmekte; gerek Avrupa genelinde, gerek Balkanlar, Karadeniz ve Orta Doğu'da, bu önem ve ağırlığın giderek daha derinden ve somut bir biçimde algılanmasına yardımcı tarihi imkân ve fırsatlar yelpazesi sürekliliği olarak genişlemektedir. Türk dış politikasının meselesi, giderek aşınan bir önem ve ağırlığın mümkün merteye idameye çalışılması değil, büyüyen Türkiye'nin artan gücünü daha etkin ve verimli bir tarzda hissettirebilecek yeni manivelâların en rasyonel şekilde kullanılmasında odaklaşmaktadır. Söz konusu gerçeği münhasıran Körfez kriziyle irtibatlandırmak suretiyle açıklamak çabası yanıltıcı bir egzersizdir. Körfez krizi, Türkiye'nin azaldığı iddia edilen öneminin, farklı bir çerçevede ve geçici nitelikte olmak kaydıyla teslimi için bir sebep değil, süreklilik arzeden bir gerçeğin teyidini ve daha iyi algılanmasını kolaylaştırıcı bir faktör olmuştur.

**Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,**

Enformasyon çağının ayrılmaz bir parçasını teşkil eden küreselleşme ve karşılıklı bağımlılık olgusu, günümüzde çok taraflı ekonomik ilişkilere ve bu ilişkilerden kaynaklanan meselelere artan bir dikkatle eğilinmesini zorunlu kılmaktadır. Gelişme yolundaki ülkelerin borç sorununu, çevre korunması alanında işbirliği ihtiyacı, uluslararası ticaret, teknolojik kalkınma ve teknoloji transferi gibi konuların millî sınırları aşan özellikleri, çoktaraflı çözüm ve uzlaşmaları kaçınılmazlaştırmakta, bu tür çözüm ve uzlaşmalar da, ülkeleri yekdiğerine yaklaştırmak, ortak değerler yaratmak ve daha büyük müşterek çıkarlar doğrultusunda birleştirmek bakımından değerli bir katkı sağlamaktadır. Ancak, dış ekonomik ilişkilerdeki küreselleşme ve karşılıklı bağımlılık olgusunun, ülkeleri dış aleme daha fazla açarken, dış ekonomik şoklara tek başlarına mukavemet imkânlarını da kısıtladığı bir gerçektir. Bu nedenle, ülkeler arasında daha sıkı işbirliği modelleri geliştirilmekte; gümrük birlikleri ve serbest ticaret bölgeleri ihdası çabaları giderek yaygınlaşmaktadır. Bölgesel ekonomik işbirliği atılımlarının çoğalması ise, eko-

nomilerarası eşgüdüm gereğini arttırmakta; çoktarafli ekonomik diplomasinin rolü ön plana çıkmaktadır. İdeolojik bloklaşmanın tarihe mal olduğu bir dönemde, gerek ABD, Japonya ve Avrupa Topluluğu'nu içeren üç-kutuplu ekonomik süper güçler sistemi içindeki, gerek ekonomik gruplar arasındaki ihtilafların giderilmesinde, bu rolün artan bir önem kazanacağı tahmin edilmektedir. Seksenli yıllarda ekonomik alanda gerçekleştirdiğimiz büyük atılımlar ve yapısal dönüşüm, Türkiye'ye uluslararası ekonomik diplomasi forumlarında daha dinamik bir tutum sergileyebilme olanağı tanımış ve sorunlara kendi ekonomik çıkar ve önceliklerimizin gerekleriyle bağdaşan çözümler getirilebilmesinin teminini kolaylaştırmıştır. Öte yandan Türkiye, uluslararası ekonomik forumlarda, kalkınma ihtiyaçlarını gözeten, serbest ticaretin önemini vurgulayan, açık, dengeli ve hakça bir düzenden yana yer almış ve Uruguay Round görüşmelerini böyle bir düzenin kurulmasına katkıda bulunacak önemli bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Avrupa Topluluğu ülkelerinin tarım kesiminde uyguladıkları sübvansiyonlar konusunda taviz vermeye yanaşmamaları sonucu tıkanan ve tamamlanmaları 1991 yılına kalan bu uzun müzakereler sürecinin, ticaret engellerinin azaltılması ve himayeciliğin önlenmesi alanlarında ileri bir merhale teşkil ederek neticelenmesi içten dileğimizdir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Hızla değişen dünyamızın 1989-90 dönemindeki çokyönlü gelişmelerini biçimlendiren oluşum ve unsurlar ile Türkiye'nin bu tablodaki konumuna dair gözlemlerimden sonra, şimdi ikili ilişkilerimiz üzerinde durmak istiyorum.

Türkiye'nin ikili ilişkileri çerçevesinde ABD ile dostluk ve ittifak münasebetlerimiz özel bir önemi haizdir.

Bu ilişkiler genelinde karşılıklı yarar dengesine dayanan bağların muhteva ve çeşitliliğinin artırılmasına önem vermekteyiz. Gelişen işbirliğimizi gölgelemeye ve temposunu yavaşlatmaya çalışan etnik lobi faaliyetlerinin etkisiz hale getirilmesi için gayretlerimiz sürdürülmekte, Amerikan yönetiminin de bu alanda kendi üzerine düşeni yerine getirmesi hususunda hassasiyet gösterilmektedir. ABD ile Türkiye arasındaki dostluk, işbirliği ve ittifak ilişkilerinin uluslararası ve bölgesel barış ve istikrarın idamesi açısından özel bir değer taşıdığı gerçeği Körfez krizi vesilesiyle somut bir biçimde algılanmış ve bu bunalım nedeniyle çeşitli düzeylerde sürdürülen Türk - Amerikan istişareleri, ikili ilişkilerimizin ulusal çıkarlarımıza en uygun şekilde takviyesi amacına katkıda bulunmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Çağdaş ve uygar dünyanın ortaklaşa paylaştığımız değerlerinin korunmasına ve ülkemizin güvenliğinin sağlanmasına yönelik savunma işbirliği, ABD ile ilişkilerimizin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Kuzey Atlantik Andlaşması'nın II ve III'üncü maddeleri uyarınca gerçekleştirilen, NATO alanı ve yükümlülükleri ile sınırlı bir işbirliği öngören «Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması» (SEİA) ABD ile savunma alanındaki işbirliğimizin temel dayanağını teşkil etmektedir.

1908'de aktedilen Anlaşma, bîlâhare bir Ek Mektup'la, 18 Aralık 1990 tarihine kadar temdit edilmiştir.

Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması ile ABD ve Türkiye, gerek bu iki alanda, gerek bu alanlarla irtibatlı bilimsel ve teknik konularda, aralarında mevcut yakın işbirliğini güçlendirme gayesi gütmüşlerdir. Böylece ABD, bir yandan Türkiye'nin kalkınma atılımlarına malî ve teknik destek sağlamayı, diğer yandan Silahlı Kuvvetlerimizin modernleşme hedeflerine dönük askerî yardım teminini taahhüt etmiştir.

Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın yürürlük süresinin 18 Aralık 1990 tarihinde hitam bulmakta olması sebebiyle, bu konuda Hükümetimizce alınacak karara yardımcı olmak üzere, ilgili kuruluşlarımızın temsilcilerinin katıldıkları çalışmalarda, Anlaşma'nın uygulanması dahil, tüm veçheleri incelenmiş ve çalışmaların sonuçları Hükümetimizce değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonunda Hükümetimiz, savunma alanında iyi bir çerçeve oluşturan sözkonusu belgenin, şimdilik bir yıl süreyle, 18 Aralık 1991 tarihine kadar uzatılmasını kararlaştırmıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Kuzey Amerika'daki diğer müttefikimiz Kanada ile ilişkilerimiz memnurluk verici bir düzeyde sürdürülmekte, münasebetlerimizin özellikle ekonomik alanda geliştirilmesine gayret edilmektedir. Bu meyanda Kanadalı meslektaşımızın geçtiğimiz Kasım ayı içinde ülkemizi ziyaretinin, uluslararası durum ve ikili ilişkilerimiz konusunda etraflı bir görüş teatisinde bulunmamıza imkan verdiğini ifade etmek isterim.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Batı Avrupa ülkeleri ile ilişkilerimizin her planda geliştirilmesi ve verimli işbirliği imkanlarının artırılması ilkesine bağlılık, dış politika-

mızdaki geleneksel öncelik ve önemini muhâfaza etmekte ve yıl boyunca teati edilen üst düzey ziyaretlerle pekiştirilmiş bulunmaktadır.

Batı Avrupa ülkeleri parlamentolarından Türkiye-Almanya, Türkiye-İrlanda, Türkiye-İngiltere, Türkiye-İtalya dostluk grupları heyetlerinin ziyaretleri çerçevesinde gerçekleştirilen temaslar, sayın parlamenterlerimiz tarafından ülkemizin en iyi şekilde tanıtımına imkan sağlamış, ikili ilişkilerimiz bakımından yararlı sonuçlar vermiştir.

Diğer taraftan, Batı Avrupa ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları ile Bakanlığımız arasında gerçekleştirilen dönemsel siyasî istişareler çerçevesinde İsviçre, İspanya, Avusturya, Norveç, İrlanda, Lüksemburg, İtalya, İsveç ve Danimarka ile yapılan görüşmeler başarıyla tamamlanmıştır.

1990 senesi içinde Batı Avrupa ülkeleri ile Devlet Başkanları, Bakanlar, Dışişleri Bakanları, diğer Bakanlar ve parlamenterler düzeyinde teati olunan karşılıklı ziyaretler, yapılan görüşmeler ve ikili siyasî istişareler topluca değerlendirildiğinde, ilişkilerimizi belirleyen yoğun tempo ve çeşitliliğin gelecek için ümit verici olduğu düşünülmektedir.

Bu husus Hükümetimizin başarıyla uyguladığı aktif ve çokyönlü dış politikanın bir misali ve Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşme hamlelerindeki azim ve tutarlılığın somut bir işareti olarak Yüce Meclis'in takdirlerine sunuyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Konuşmamın başında da belirttiğim üzere, geçtiğimiz ay Paris'de düzenlenen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Zirve Toplantısı'nda imzalanan belgelerle, Soğuk Savaş dönemi sona ermiş ve Avrupa'da kalıcı bir barış düzeninin temelleri atılmış bulunmaktadır. Bu tarihi gelişmenin, Avrupa bütünleşmesi hareketinin de yeni bir ivme kazanması bakımından olumlu koşullar yarattığı ortadadır.

Avrupa Toplulukları bünyesinde, Ekonomik ve Parasal Birlik ile Siyasal Birliği gerçekleştirme yolunda atılacak yeni adımların tesbiti için düzenlenen iki Hükümetlerarası konferans işte bu elverişli ortam içinde toplanmıştır. Topluluk böylece, ortak bir dış politika izleme çabalarını arttırmak ve güvenlik politikaları alanında da müşterek bir kimlik kazanmaya yönelmek suretiyle siyasî birliğe dönüşme sürecine girmiştir. Bu dönüşüm sürecinin, Kuzey Atlantik dayanışmasını güçlendirici ve ABD ile Kanada'nın Avrupa ile mevcut ittifak ilişkilerini takviye edici bir çerçevede devamına önem atfediyor ve Avrupa entegrasyonunun nihai hedeflerini samimiyetle paylaşıyoruz.

AT ile EFTA ülkeleri arasın «Avrupa Ekonomik Sahası» kurulması amacıyla halen yürütülen müzakerelerin de aynı ortamdan yararlanacağı şüphesizdir.

Bunlara ilaveten, Doğu Avrupa ülkeleri için de, çoğulcu demokrasi ve serbest piyasa ekonomisi alanlarında başlattıkları reformlarda kaydedecekleri gelişmelere bağlı olarak, Avrupa entegrasyon hareketi bünyesinde yerlerini alabilmeleri bakımından kapıların açıldığını görmekteyiz.

Böyle bir ortamda, Türkiye'nin Avrupa Toplulukları'na tam üyelik hedefinin dış politikamızdaki öncelikli yeri ve önemi de tabiatıyla artmaktadır. Türkiye'nin Topluluğa tam üyelik müracaatı ile başlatılan süreç işlemekte, alınması gereken uzun yol üzerinde önemli bazı merhaleler katedilmiş bulunmaktadır.

Türkiye'nin tam üyelik müracaatı ile ilgili görüşünü geçtiğimiz yılın Aralık ayı içinde açıklayan Topluluklar Komisyonu, ülkemizin tam üyeliğe ehliyetini teyid etmiştir. Bununla beraber, Topluluğun iç pazar hedeflerini gerçekleştirme, ekonomik ve parasal birliği kurma çalışmaları nedeniyle, sadece Türkiye ile değil, hiçbir Avrupa ülkesiyle tam üyelik müzakerelerine en erken 1993 yılına kadar girilemeyeceği hususu Komisyon görüşünde yer almış bulunmaktadır. Komisyon görüşünde ayrıca, Türkiye'nin iç siyasî, ekonomik ve sosyal durumundan kaynaklanan bazı eksikliklere de değinilmekte, aradan geçecek süre içinde Türkiye ile Avrupa Toplulukları arasındaki entegrasyonu sağlamak amacıyla kapsamlı bir işbirliğine gidilmesi Konsey'e tavsiye edilmektedir. 1981 yılından bu yana dondurulmuş bulunan Dördüncü Mali Protokol'ün uygulamaya konulması da bu tavsiyeye dahildir.

Komisyon'un kendisine sunduğu görüşü geçtiğimiz Şubat ayında kabul eden Avrupa Toplulukları Bakanlar Konseyi, Türkiye için öngörülen işbirliği paketinin hızla hazırlanmasını Komisyon'dan talep etmiştir. Tam üyelik müzakerelerinin, Topluluğun kendisinden kaynaklanan nedenlerle 1993'den önce başlayamaması tarafımızdan bir yerde anlayışla karşılanmaktadır. Ancak bu görüşmelere sözkonusu tarihten itibaren başlanabilmesi talebimizi AT üyesi ülkelerle ilişkilerimizde sürekli gündemde tutmaya devam etmekteyiz. Ayrıca, Topluluk'la ilişkilerimizin, Ankara Antlaşması'ndan da ileri bir şekilde, tam üyelik perspektifine oturtulması ve Türkiye'yi tam üyelik hedefine ulaştırmayı amaçlaması üzerinde de önemle durmaktayız.

Topluluklar Komisyonu, ülkemizle işbirliğinin derinleştirilmesi ile ilgili önerilerini kapsamlı bir paket halinde ve 600 milyon ECU tutarında malî yardım öngören Dördüncü Mali Protokol ile birlikte, 6 Haziran 1990 tarihinde Topluluklar Konseyi'ne sunmuştur.

İşbirliği paketi dört ana bölümden oluşmakta; bunlar sarasıyla Türkiye ile Topluluk arasında gümrük birliğinin 1995 yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesini, ekonomik ve teknik işbirliğinin yoğunlaştırılmasını, malî işbirliğinin sürdürülmesini ve siyasî işbirliğinin geliştirilmesini öngörmektedir.

Komasyon'un önerdiği bu işbirliği paketi, geçtiğimiz Ekim ayında Lüksemburg'da yapılan Topluluklar Konseyi toplantısında ele alınmış ve bir üye ülkenin muhalefetine rağmen, derinlemesine incelenmek üzere, Üye Ülkeler Daimi Temsilcileri Komitesi'ne havale edilmiştir.

İşbirliği paketinin, Dördüncü Mali Protokol de dahil olmak üzere, kabul edilmesi ve bir an önce uygulanmaya başlanması için, Yunanistan hariç, diğer tüm Topluluk üyesi ülkelerin siyasî iradesi mevcuttur. Türkiye - AT işbirliğinin geliştirilmesinin Yunanistan'ın da menfaatine olduğu hususunu, bu ülke yöneticilerinin er veya geç idrak edecekleri ümidini taşımaktayız.

Tam üyelik müraacatımızdan sonra AT ile ilişkilerimizin yeni bir canlılığa kavuştuğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede AT ile ilgili gelişmelerin dış veçhesine öncelik verildiği gibi, yurt içinde de, tam üyelik yönünde, gerek kamu sektöründe, gerek özel sektörde çeşitli hazırlıklara girişilmiştir. Ekonomik ve mali politikalarda da, AT'na karşı üstlenmiş olduğumuz mükellefiyetlerin gereği doğrultusunda adımlar atılmış; bu çerçevede gümrük indirimleri yapılmış, gümrük mevzuatında basitleştirme ve Topluluk mevzuatına uyum çalışmaları yoğun bir şekilde başlatılmıştır. Bu suretle Topluluk müktesebatına ve 1992 yılı sonuna kadar Topluluk tarafından gerçekleştirilmesi öngörülen İç Pazar mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

TBMM düzeyinde Avrupa Parlamentosu ile ilişkiler canlandırılmış, yeniden işlerlik kazandırılan Türkiye - AT Karma Parlamento Komisyonu, sonuncusu geçtiğimiz ay İstanbul'da olmak üzere, şimdye kadar altı toplantı yapmıştır.

Öte yandan, AT ile ilişkilerimizin tam üyelik hedefine yönelik bir şekilde geliştirilmesinin toplumumuzun hemen hemen her kesiminde paylaşılan bir mutabakatı yansıttığını memnuniyetle belirtmek isterim. Bu çerçevede özel sektörümüz AT ile ilişkilerimize yakın ilgi göstermekte, üniversitelerimizde AT konularında eğitim çalışmalarına önem verilmektedir. Hükümet olarak bütün bu gayretlere katkıda bulunmaktayız.

Hükümetimizin Avrupa entegrasyonuna dahil olmak yolundaki kararlı çabaları çerçevesinde ve Türkiye ile EFTA arasında bir Serbest Mübadele Bölgesi Anlaşması akdi yönünde EFTA tarafından gelen öneri üzerine, 1990 Şubat ayında Ankara'da yapılan gayri resmi istişarelere, Temmuz ve Kasım aylarında düzenlenen görüşmelerle devam edilmiştir.

Halen bir anlaşma taslağı üzerinde çalışılmakta olup, sözkonusu müzakereler önümüzdeki Şubat ayında Cenevre'de sürdürülecektir.

Hükümetimiz, mutasavver Anlaşma ile, ticaretin serbestleştirilmesinin yanısıra, çeşitli alanlarda işbirliğine yönelik bir çerçeve oluşturulmasını, gümrük indirimlerinin de, başlangıçta Türkiye lehine, asimetrik ve tedrici mutakabiliyet prensibine göre düzenlenmesini öngörmektedir. Bu durumda, Anlaşma, bir Serbest Mübadele ve İşbirliği Anlaşması olacaktır. Esas itibariyle sınaî mamullere ilişkin olan bu Anlaşma'nın yanısıra, EFTA ülkeleri ile tarım ürünleri ticaretinin de ikili tertipler ile geliştirilmesi öngörülmektedir. EFTA ile imzalanacak Anlaşma sayesinde, sınaî ürünlerimize bu ülkeler pazarlarında önemli sü-rüm kolaylıkları sağlanmış olacaktır. Ayrıca, EFTA - AT ilişkilerindeki gelişmeye paralel olarak, EFTA ile ticaret dışındaki alanlardaki işbirliğimizi geliştirmemiz ve böylece Avrupa Ekonomik Sahası oluşturma sürecine katılmamız da mümkün olabilecektir.

Türkiye - EFTA müzakerelerinin 1991 yılının ilk yarısı içinde tamamlanabileceğini ve imzalanacak Anlaşma'nın taraflarca onay işlemlerini müteakip, 1992 yılı başında yürürlüğe girebileceğini tahmin etmekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz, Türk - Yunan ilişkilerinde ,iki milleti birbirine bağlayan uzun vadeli çıkarların aynı olduğu inancıyla, ülkelerimiz arasında sürekli bir anlayış ve işbirliği tesisinin her iki ülkenin de eşit ölçüde yararına olacağı gerçeğinin Yunan tarafınca da kavranmasının lüzum ve zaruretine inanmaktadır.

Bilindiği üzere, Türkiye ile Yunanistan arasında, gözüm bekleyen ve bir kısmı kendi aralarında irtibatlı önemli ikili sorunlar mevcuttur. Ege kıta sahanlığı ihtilâfı bunlardan sadece bir tanesidir. Yunanistan'ın Doğu Ege adalarını, milletlerarası antlaşmalardan kaynaklanan ahdi yükümlülükleri hilâfına, silahlandırması bir diğer problemidir. Geçtiğimiz Kasım ayında AGİK Paris Zirvesi sırasında imzalanan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması (AKKA), imzacı tarafların ülkelerindeki konvansiyonel silah ve teçhizat ile bunların konuşlandırıldığı yerleri bildirmelerini öngörmektedir. Yunanistan'ın bu çerçevede sunduğu bildirim belgesinin tetkikinden, uluslararası antlaşmalarla silahsızlandırılmış statü altında bulunan Limni, Midilli, Sakız ve Sisam adalarında konvansiyonel silah ve teçhizat konuşlandırıldığının beyan edildiği saptanmıştır.

Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması'nın Yunanistan tarafından, Doğu Ege adalarının silahsızlandırılmış statüsünde değişiklik yapılmasına cevaz verdiği şeklinde yorumlanması ihtimaline binaen, böyle bir yorumun kabul edilemeyeceği yolunda tarafımızdan zamanında gerekli beyanda bulunulmuş ve beyanımız Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet ve Müzakereleri sürecinin resmi tutanaklarına da dercedilmiştir.

Yunanistan'ın sunduğu bildirim belgesi ışığında bu konu tarafımızdan tüm yönleriyle yeniden değerlendirilmekte ve izlenecek tutumun esasları saptanmaktadır.

Öte yandan, Yunanistan'ın, teknik bir görev yükleyen FIR sorumluluğunu egemenlik hakkı gibi yorumlayarak uygulamaya kalkışmasından kaynaklanan havasahası meseleleri, havasahası hudutlarını keyfi bir yaklaşımla karasularının genişliğinden farklı olarak saptamak istemesinden çıkan problemler ve Batı Trakya'daki Türk azınlığının maruz bırakıldığı baskılar, aramızdaki diğer önemli sorunları oluşturmaktadır. Karasuları konusundaki açık ve kesin tutumumuz ve bu konuda emrivakilere müsaade etmemek hususundaki kararlılığımız da herkesin malûmu bulunmaktadır.

Bu çerçevede, AT Komisyonu'nun Atlantik'deki Topluluk balıkçılık bölgesi bakımından geçerli prensip ve uygulamaların Akdeniz'e teşmili önerisi de, Ege'de yeni problemler yaratılmasının önlenmesi amacıyla, tarafımızdan dikkatle izlenmekte ve gerekli girişimler sürdürülmektedir.

Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,

Yunanistan'la aramızdaki önemli ve ciddi meselelerden hiçbiri, mevcudiyetlerinin inkârı ile ortadan kaldırılabilecek türden değildir ve biz Türkiye ile Yunanistan'ın bu ciddi meseleleri çözümlayebilecekleri inancındayız. İki ülke arasındaki meseleler, son on yıl zarfında sürekli bir diyalog yürütülememesi nedeniyle, daha da karmaşık hale gelmiş, gerek Ege'de gerek Batı Trakya'da kriz durumları ortaya çıkmıştır. 1988'deki diyalog süreci ise, Yunanistan'daki iç siyasî gelişmeler nedeniyle, kısa sürmüştü; ancak ilişkilerimize olumlu katkıda bulunmuş ve çeşitli işbirliği olanaklarının açıklığa kavuşturulmasını sağlamıştır.

Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,

Yunanistan'da geçici hükümetler ve belirsizlik döneminin Nisan 1990'da yapılan seçimler neticesinde sona ermesini takiben, 6 Temmuz tarihinde NATO Zirvesi vesilesiyle Londra'da Sayın Başbakanımız ile

Yunanistan Başbakanı Mitsotakis arasında yapılan görüşmede, aramızdaki ikili sorunları ele almak üzere yeni bir diyalog başlatılması konusunda mutabakata varılmıştır. Bu çerçevede ilk toplantı Eylül ayında iki ülkenin Dışişleri Bakanlıkları yetkilileri arasında teknik düzeyde Ankara'da gerçekleştirilmiş ve ana diyalog konularının tanımlanmasına çalışılmıştır. Daha sonra, Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları, New York'da yaptıkları görüşmede, iki ülke arasındaki temasların daha üst düzeyde sürdürülmesini ve sürecin belirli bir yapıya kavuşturulmasını kararlaştırmışlardır. Nihayet, Sayın Cumhurbaşkanımız'ın Yunanistan Başbakanı Mitsotakis'i, Japon İmparatoru'nun taç giyme törenleri vesilesiyle Tokyo'da buldukları sırada vâki kabullerinde, iki ülke arasındaki sorunların müzakerelerle çözüme kavuşturulması iradesi bir kez daha teyid edilmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

İki ülke ilişkilerinde işgal ettiği yer ve özellikle bu yılın başında meydana gelen olaylar nedeniyle, Batı Trakya Türk azınlığının içinde bulunduğu duruma değinmek isterim. Hatırlanacağı üzere, 1990 yılı, Batı Trakya'daki Türk azınlığı açısından trajik olaylarla başlamış, azınlık mensuplarının can ve mal güvenliklerini hedef alan saldırı ve taşkınlıklarla dışa vurulan ayırıcılık ve baskılar, Helsinki İzleme Komitesi'nin konuya ilişkin raporunun tanıklık ettiği üzere, giderek artan bir biçimde uluslararası düzeyde de dikkatleri çekmiştir.

Yunanistan'ın Batı Trakya Türk azınlığını hedef alan tutumunun, uluslararası taahhütleri ile olduğu kadar, müştereken mensubu bulunduğumuz uygar camiada geçerli normlarla da çeliştiğini düşünüyor ve ayırıcı uygulamalarla baskılardan bir an önce vazgeçerek, Türk azınlığına, mevcut antlaşma ve çağdaş standartlara uygun bir yaşam düzenine kavuşabilme fırsatı tanınmasını istiyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Diyalog arayışına rağmen, Yunanistan'ın Türkiye'ye bakış ve yaklaşımlarında, müspet herhangi bir değişiklik görmemekteyiz. Diyalogun ön koşullara bağlanmaya çalışılması ve Türkiye'nin menfaatlerini baltalamaktan başka amacı olmayan politikaların ısrarla izlenmesi, ilişkilerimizin geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Herşeye rağmen Hükümetimiz, Yunanistan'la ilişkilerimize itidal ve sağduyunun hakim olması gereğine inanmakta, Yunanistan'ın da aynı inanç doğrultusunda hareket etmesini beklemektedir. İlişkilerimizin ge-

liştirilmesine hizmet edecek, her iki tarafın çıkarlarını hakkaniyete uygun bir biçimde gözeten, iyiniyetli, samimi, sonuca yönelik ve kapsamlı bir diyalogun ancak böyle bir yaklaşımla kurulabileceğine inanmaktayız.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Hükûmetimiz, Türkiye'nin çevresinde bir barış, dostluk ve işbirliği alanı oluşturulması ve bunun takviyesi gayretlerini 1990 yılında da özen ve ısrarla sürdürmüştür. Sovyetler Birliği bu çabalarımızın yöneldiği geniş alanın en önemli unsurunu teşkil etmektedir.

Sovyetler Birliği bizim için, herşeyden önce büyük bir komşudur. Esasen, Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin değişik siyasî ve sosyal sistemlere sahip olmaları ve farklı savunma ittifakları içerisinde bulunmaları, geçmişte de iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine engel teşkil etmemiştir. Sovyetler Birliği'ni oluşturan halkların beklentilerinin sağlıklı bir değerlendirmesinin ürünü olduğuna inandığımız «glasnost» ve «perestroika» politikalarının ve bunların uluslararası alana yansımalarını oluşturan «yeni düşünce»nin de ikili ilişkilerimizdeki gelişmeye ivme kazandırdığı bir gerçektir. Nitekim, ilişkilerimiz son yıllarda, özellikle iktisadî, ticarî ve kültürel alanlarda, memnuniyet verici gelişmeler göstermektedir.

Ülkelerimiz arasında bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğüne saygı, içişlerine karışmama ve karşılıklı yarar ülkeleri üzerinde kurulmuş bulunan iyi komşuluk, dostluk ve işbirliği ilişkilerinin daha da geliştirilip güçlendirilmesine karşılıklı olarak atfedilen önemi ikili münasebetlerimizin geleceğinin teminatı olarak değerlendiriyor, ülkelerimiz arasındaki güvenli bağların, gerek bölgemizde istikrara, gerek Avrupa ve dünya barışına önemli bir katkı teşkil ettiğine inanıyoruz.

Hükümetimiz, Sovyetler Birliği ile ilişkilerini her alanda daha da geliştirmek amacıyla çaba sarfetmeye ve son yıllarda ekonomik ve ticarî alanlarda başlatılan atılımların ortaya çıkarttığı potansiyeli en iyi şekilde değerlendirmeye devam edecektir. Müteahhütlik hizmetlerine ilişkin faaliyet alanlarının çoğaltılması ile ortak sınaî işbirliği girişimlerinin arttırılması ve çeşitlendirilmesi yönünde yeni adımlar atılacak, açılmış bulunan ihracat ve yatırım kredileri, ikinci, üçüncü veya yeni bir ihracat kredisi sağlanmak suretiyle sürdürülecektir. Türkiye ayrıca, gelişen ilişkilerimiz paralelinde ve glasnost politikasının sağladığı olanaklar çerçevesinde, Sovyetler Birliği'ni oluşturan federe birimler ile ilişkiler tesisi ve geliştirilmesi gayretlerini de yoğunlaştırmak arzusunda.

Değerli meslekdaşım Edouard Shevardnadze'nin ülkemize âhiren vaki ziyareti, Sovyetler Birliği ile gelişen ilişkilerimizin topluca gözden geçirilmesi ve bunların daha da ileri bir merhaleye erştirilmesi için atılabilecek ortak adımların araştırılması açılarından son derece faydalı olmuş; buna ilâveten, iki ülkeyi ortaklaşa ilgilendiren uluslararası ve bölgesel konu ve sorunlar üzerinde de yararlı bir görüş ve fikir alış-verişine imkan sağlamıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde son bir yıl içerisinde vuku bulan tarihî değişiklikleri yakından ve ilgiyle izleyen Hükümetimiz, Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'da çoğulcu demokratik rejim doğrultusunda atılan adımları içtenlikle desteklemiş, yeni işbaşına gelen yönetimlerin serbest pazar ekonomisine geçme çabalarına yardımcı olmaya çalışmıştır. Bu ülkelerdeki köklü dönüşüm sürecinin, ikili ilişkilerimizin geliştirilmesine ve halklarımızın daha da yakınlaşmasına katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Bulgaristan'da Jivkov yönetiminin, ülkesindeki Türk azınlığını eritmek ve yoketmek amacıyla, 1984 yılı sonlarında uygulamaya koyduğu asimilasyon kampanyası ve yol açtığı gelişmeler hepimizin malûmudur. Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu, beş yılı aşkın bir süre, dış politikamızın önemli ve öncelikli bir konusu olmuş ve Jivkov'un çağdışı politikaları sonucu, Bulgaristan ile ikili ilişkilerimiz en alt düzeye inmişti.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı mensuplarının trajedisi, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkileri gergin bir hale getirirken, uluslararası bir boyut da kazanmış, Bulgaristan ile medenî dünya arasında bir sorun haline gelmiş, çok sayıda ülke ve uluslararası kuruluş Bulgaristan'ın bu politika ve uygulamalarına tepki göstermişlerdir.

Bulgaristan'da 10 Kasım 1989 tarihinde vuku bulan yönetim değişikliği ile Bulgar siyasi yaşamında yeni bir sayfa açılmış bulunmaktadır. Bulgaristan bu tarihi değişiklik sonucu totaliter rejimin tasfiyesine yönelmiş, çoğulcu demokrasiyi yerleştirme ve serbest pazar ekonomisine geçme çabası içine girmiştir.

Yeni Bulgar yönetimi, etnik açıdan mütecanis bir Bulgar milleti oluşturmaya yönelik baskı politikasıyla bir yere varamayacağını da idrak ederek, bu politikayı «vahim bir siyasi hata» olarak nitelendirmiş,

1984'den itibaren uygulanan zorlama ve kısıtlamaların kişisel ve keyfi kararlara dayandığını açıklamış ve bu politikanın Bulgaristan'ı uluslararası planda yalnızlığa ittiğini de tespit etmiştir.

Yeni yönetimce kabul edilen kararlarla, Türk azınlığı mensuplarının isimlerini özgürce seçme hakkına sahip oldukları ve günlük yaşamda Bulgarca dışında istenilen dilin konuşulabileceği kabul edilmiş, bütün Bulgar vatandaşlarının, vicdan, inanç ve din özgürlüğüne sahip oldukları, günlük yaşamlarında gelenek ve göreneklerini özgürce yerine getirebilecekleri açıklanmıştır. Uygulamada da, bu esaslar çerçevesinde, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarının gaspedilen haklarının iadesi süreci başlamıştır.

Bulgaristan'daki bu olumlu gelişmeler, yeni yönetimin Türk azınlığına mensup vatandaşlarının sorunlarını çözüme konusundaki iradesi ve bu amaca yönelik çabaları, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkileri yeni bir dönemin eşğine getirmiştir.

Türkiye, iyiniyet ve karşılıklı güven ile pürüzlerin giderilebileceği ve ilişkilerin geliştirilebileceği inancıyla, Bulgar yönetiminin ikili ilişkilerde kapsamlı bir değişikliği öngören yaklaşımlarına olumlu karşılık vermekte gecikmemiş ve bu şekilde ilişkilerin normalleştirilmesi ve geliştirilmesi sürecine girilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın Bulgaristan Cumhurbaşkanı ve Başbakanı ile yaptığı görüşmeleri takiben, Bakan düzeyinde bir heyetimizin Bulgaristan'ı, Bulgaristan Cumhurbaşkanı'nın danışmanlarının Türkiye'yi ziyaretleri ile, özellikle ekonomik alanda, ilişkilerin geliştirilmesi yönünde somut adımlar atılmaya başlanmış, Türkiye, Bulgaristan ekonomisinin içinde bulunduğu güç durumda, Bulgaristan'a yardımcı olma arzusunu da açıklamıştır.

Temennimiz, geçmişten alınan dersler ve edinilen tecrübelerle, Türk-Bulgar ilişkilerinde bir kayıp teşkil eden 1984 - 1990 döneminin geride bırakılması ve iki ülke arasındaki ilişkilerin bir an önce iyi komşuluk, dostluk ve yakın işbirliği ilişkileri haline dönüşmesidir. Türkiye, bu amaca yönelik sorumlu, olumlu ve yapıcı tutumunu sürdürecektir, Bulgaristan'ın da aynı doğrultuda, bu yeni sürecin zeminini güçlendirmesini ve kendine düşen katkıda bulunmasını bekleyecektir.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Sayın Üyeleri,

Hükümetimiz, Arnavutluk ve Yugoslavya ile mevcut dostane münasebetlerimizin, 1990 yılı zarfında da gelişmeye devam etmiş bulunmasından memnunluk duymaktadır. Arnavutluk Başbakanı ile Yugoslavya Dışişleri Bakanı'nın yıl içerisinde memleketimize yaptıkları ziya-

retler ve Sayın Cumhurbaşkanımızın AGİK Paris Zirvesi sırasında Yugoslavya Devlet Başkanı ile vâki görüşmesi, bu ülkelerle aramızdaki ikili işbirliğinin daha da güçlendirilmesi olanaklarının araştırılması bakımından son derece yararlı olmuştur.

Geçtiğimiz Ekim ayında Arnavutluk'un başkenti Tiran'da yapılan Balkan ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı, Balkanlar'da işbirliği sürecine ivme kazandırmak açısından yeni ufuklar açan bir toplantı olmuştur. Bu toplantıda, Balkan işbirliği alanında önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek faaliyetler ve yeni işbirliği alanları tesbit edilmiş ve hızlandırılacak işbirliği sürecine yeni bir yön çizilmiştir. Türkiye toplantıda yapıcı bir rol oynamış, getirdiği öneriler kabul görerek Ortak Bildiri'de ifadesini bulmuştur. Bu çerçevede, Balkan ülkeleri Sağlık Bakanları toplantısı ile Birinci Balkan Sanat Festivali önümüzdeki yıl Türkiye'de tertiplenecektir. Balkan Kalkınma Bankası kurulması yönündeki önerimiz de kabul görerek bir çalışma grubu ihdası kararlaştırılmış, Ekonomi ve/veya dış ticaretten sorumlu Bakanların yılda bir kere toplanmaları görüşü de iştirakçi taraflarca paylaşılmıştır. Tiran toplantısında Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanlarının her yıl muntamaz toplanmaları ve Balkan ülkeleri arasında bir İyikomşuluk İlkeleri Belgesi hazırlanması çalışmalarına başlanması da kabul edilmiştir. Tiran toplantısında Balkan ülkelerinin AGİK sürecinin güçlendirilmesine ilişkin kararlılıkları ve Balkanların bir barış, anlayış ve dostluk bölgesi haline dönüştürülmesi hususundaki iradeleri de teyid olunmuştur. Önümüzdeki dönemde Balkan işbirliği sürecinde daha somut neticeler alınacağına ve bu sürecin bütün Balkan ülkeleri ve halklarının yararına kapsamlı bir işbirliğine dönüşeceğine inanıyoruz. Tirana toplantısı, diğer Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları ile tanışıp görüşme de vesile teşkil etmiş ve bu yönden de yararlı olmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye'nin öncülüğünde başlatılan önemli ve geniş kapsamlı bir bölgesel girişim de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi Projesi'dir. Başlangıç safhasında Türkiye, Sovyetler Birliği, Romanya ve Bulgaristan'ın taraf olacakları bu proje, uygulama dönemine girdiğinde, bölge ülkeleri arasında insan, mal, hizmet ve sermayenin, olanaklar ölçüsünde, serbest dolaşımı için gerekli ortamı hazırlayacak ve bu ülkelerin kalkınmaları için yeni imkân ve kaynaklar yaratılmış olacaktır. Proje önerimiz hakkında ilgili diğer üç ülkenin prensip mutabakatları alınmış olup, hazırlanan «Çerçeve Anlaşma» ön-taslağı üzerindeki dörtlü istişarelere 19 Aralık'da Ankara'da başlanacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Gerek coğrafi konumu, gerek uzun bir müşterek mazinin ürünü olan tarihsel ve manevi bağları dolayısıyla Türkiye, Orta Doğu'daki gelişmeleri her zaman yakından takib etmiş; derin güven bunalımlarının beslediği köklü husumetlerin, son yarım asır zarfında dört büyük savaşın, iç karışıklıklar, göçmen sorunları ve girift sürtüşmelerin hüküm sürdüğü bu bölgede ,çatışmanın yerine uzlaşmanın, hırs yerine sağduyunun, yıkıcı çekişmeler yerine barışçı işbirliğinin ve sürüncemede kalan sorunlara âdil ve kalıcı çözümler aranması eğiliminin egemen kılınması için çaba harcayan bir demokrasi ve istikrar simgesi olagelmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin, Orta Doğu ve Körfez ülkelerine yönelik politikasının temel unsurunu, bu bölgede istikrar ve refahın yerleşip yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak, bölge ülkeleriyle ekonomik bağlarını güçlendirip çeşitlendirmek, bu amaçla yeni işbirliği modelleri geliştirmek teşkil etmekte, özellikle son on yıl boyunca, bu yönde önemli mesafeler katedilmiş bulunmaktadır.

Uluslararası ortamda Avrupa'dan başlayarak dünya genelinde olumlu yansımalar uyandıran yeni barış ve işbirliği atmosferinin Orta Doğu'da yapıcı bir anlayışın giderek kökleşmesi açısından umutlar yarattığı ve yeni ufuklar açtığı bir sırada, Irak'ın komşusu Kuveyt'i 2 Ağustos 1990 tarihinde işgali ve ardından ilhak etmesi, dünya siyasi konjonktüründeki iyileşmeye olduğu kadar, uluslararası hukukun devletlerarası ilişkileri düzenleyen temel normlarına da ters düşen menfî bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır. Hükümetimizin, ortaya çıkan bunalımla ilgili olarak başlangıçtan beri benimsediği ve esas itibarıyla Irak'ın yarattığı emrivakinin reddini öngören tutum ve politikalarının bu çerçevede değerlendirilmesi gerekir.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Körfez bunalımına ilişkin tutum ve politikalarımızın temel esaslarını, Kuveyt'in Irak tarafından işgal ve ilhakinin tanınmaması, Irak'ın anılan ülkeden çekilmesi gereği ve Kuveyt'in egemenlik, toprak bütünlüğü ve meşru yönetiminin ihyasının sağlanması oluşturmaktadır. Bu esaslar aslında, Irak'a karşı, Kuveyt'e saldırısının hemen akabinde vücut bulan uluslararası mutabakatın da ortak paydasını oluşturmaktadır. Olayın sebebiyet verdiği yaygın infial ve tepkinin somut göstergesini ise, BM Güvenlik Konseyi'nin 2 Ağustos - 30 Kasım 1990 tarihleri arasında kalan zaman dilimi içerisinde bu konuda peşpeşe 12 karar almış

olması teşkil etmekte; bu kararlar meyanında, Irak'a karşı ekonomik yaptırımlar uygulanması ve nihayet 15 Ocak 1991'e kadar işgal eylemine son vermeye yanaşmadığı takdirde, Kuveyt Hükümeti ile işbirliği yapan BM üyesi devletlerin, 660 sayılı ve diğer ilgili Konsey kararlarının gereğinin tam olarak yerine getirilmesini sağlamak üzere, gerekli tüm yollara başvurabilmeleri de yer almaktadır.

Türkiye, BM Güvenlik Konseyi'nin konuya ilişkin olarak kabul ettiği tüm kararları, uluslararası hukuk ışığındaki vecibelerine samimiyetle riayet ederek uygulamış ve ekonomik yaptırımlar tatbikine dair 661 sayılı karar uyarınca, Irak'la her türlü ekonomik, ticarî ve malî bağlantılarını askıya almıştır. Kerkük - Yumurtalık petrol boru hattından yüklemeye son verilmesi de yine aynı karar çerçevesine giren bir uygulamadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye'nin Körfez krizi muvacehesindeki politikası, savunmak görev ve sorumluluğunu taşıdığımız milletlerarası hukuk ve meşruiyet ilke ve kuralları doğrultusunda oluşturulmuş ve uygulanmaktadır. Bu politikanın egemen vasfı, esas itibarıyla barışçı yollardan bir çözüme ulaşabilmeyi öngörmesidir. Krizin 29 Kasım 1990 tarih ve 678 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ertesinde girmiş bulunduğu aşamada, sorunun barışçı yollardan halledilip edilemeyeceği özellikle Irak'ın bundan böyle izleyeceği tutuma bağlıdır. Irak yönetiminin 678 sayılı kararın içerdiği mesajı doğru algılaması ve uluslararası camianın tanıdığı iyiniyet süresi zarfında BM Güvenlik Konseyi kararlarına uyarak Kuveyt'den çekilmesi, insanlık âleminin ortak umut ve dileğidir.

Türkiye, Irak ve ABD dışişleri bakanlarının yekdiğerlerinin başkentlerine yapacakları açıklanan ziyaretlerin, barışçı bir çözüm yolunda somut ilerlemelere vesile olmasını temennî etmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz, Körfez krizinin patlak verdiği ilk günden itibaren, sadece milletlerarası hukuk ve meşruiyet cephesinin BM Güvenlik Konseyi kararlarında ifadesini bulan tepki ve dayanışmasına payına düşen katkıyı sağlamakla kalmamış; bunalımın ülkemizin güvenliği açısından getirebileceği her türlü menfi ihtimale karşı da gereken tüm önlemleri almıştır. Yüce Meclis'in Anayasamızın 92. maddesi çerçevesinde Hükümetimize verdiği yetki de bu önlemler meyanındadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Körfez krizi ile ilgili olarak benimsediğimiz kararlı ve ilkelere dayalı tutum, krizin yarattığı tehlikeli ortamı çok yakından hisseden Körfez ülkeleri ile esasen tatminkâr düzeyde yürütülmekte olan ikili ilişkilerimiz üzerinde de olumlu etki yapmış; Türkiye'nin bölge istikrarı ve refahı lehine oynadığı olumlu rol, bu vesileyle yeniden ve gereğince algılanmıştır.

Körfez krizi ve Orta Doğu ihtilâflarına yaklaşımlarımız arasındaki benzerlik ve paralellikler, Arap dünyasının en önemli ülkelerinden biri olan ve geleneksel dostluk ve işbirliği bağlarımız bulunan Mısır'la son yıllarda daha hızlı bir tempoda geliştiğini memnunlukla müşahade ettiğimiz ilişkiler üzerinde de olumlu bir tesir icra etmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Orta Doğu sorununun hâline büyük önem veren Türkiye, İsrail 1967'den beri işgal altında tuttuğu Arap topraklarından çekilmedikçe ve Filistin halkının, devlet kurma dahil, tüm meşru hakları tanınmadıkça, bölgede adil ve kalıcı bir barışın tesisinin mümkün olamayacağına inanmaktadır. Aynı şekilde, bölgede tüm ülkelerin tanınmış ve güvenli sınırlara sahip olarak, istikrar ve güven ortamı içinde yaşamaları hakkının kabul edilmesi de barışın tesisi için gereklidir. Bu unsurları kapsadığı ve barış sürecine önemli bir katkıda bulunduğu cihetle, Filistinlilerin 1988 Kasım ayındaki son Filistin Ulusal Konseyi'nde ortaya koydukları yapıcı yaklaşımı olumlu ve teşvik edilmeye değer bulduk ve bildiğiniz gibi, Filistin Devleti'ni tanıyan ilk ülkeler arasında yer aldık. Ancak, İsrail'in, Filistinlilerin attıkları bu olumlu adımlara, aradan geçen zaman zarfında, aynı yapıcı anlayışla karşılık vermemesini ve barış sürecinin bir çıkmaza girmesini üzüntüyle karşılamaktayız. 8 Ekim'deki Kudüs olayları ve onu takip eden gelişmelerden de görüldüğü üzere, işgal altındaki Arap topraklarında durum giderek kötüleşmekte ve her an alevlenmeye müsait bir görünüm sergilemektedir. Bölgede vukubulan ve uluslararası ortamdaki yumuşama ile tezat teşkil eden bu gelişmeleri büyük endişe ile izliyoruz.

Olayların tırmanması, son şiddet hareketlerinden de görüldüğü üzere, her iki tarafta da aşırılığı körükler mahiyettedir. Böyle bir durum ise, barış süreci için yaratılmaya çalışılan ortamı yok edebilecek niteliktedir. Bu bakımdan, İsrail'in işgal altındaki Arap topraklarında üç yıldır süregelen haklı Filistin direnişini bastırmak için güvenlik ön-

lemelerini arttırmak yerine, sorunun esasına çözüm bulmaya çalışması ve barış süreci konusunda üzerine düşen sorumlulukları, daha fazla gecikmeden, yerine getirmesi gerektiği kanaatindeyiz. Temennimiz, bölgede adil ve kalıcı bir barışın tesis edilebilmesini teminen, kapsamlı bir çözüm yolu bulunmasına yönelik çabaların biran önce başlatılabilmesi yolundadır. Türkiye, barış sürecine yeniden işlerlik kazandırılmasını hedef alan tüm çabaları desteklemeye devam edecektir.

Hükümetimiz, 15 yıldan bu yana bölgede endişe ve üzüntü kaynağı olmakta devam eden Lübnan'daki durumu da özel bir dikkatle izlemektedir. Mevcut sorunların ancak Lübnanlılar arasında bir ulusal uzlaşılı yoluyla ve Lübnan'ın bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygılı ilkeleri çerçevesinde çözümlenebileceğine inanan ülkeyiz, Lübnanlı milletvekillerinin geçen yıl Taif'de aldıkları kararların, bu ülkede barış, istikrar ve birliğin sağlanması için çok değerli bir fırsat oluşturduğu kanısındadır.

General Aoun'un ahiren Lübnan siyasi sahnesinden bertaraf edilmesini müteakip, milislerin başkent dışına çıkmaları sağlanarak Beyrut'un birleştirilmesi ve meşru yönetimin nüfuzunu tüm Lübnan'a teşmil etmesi yolunda kaydedilen son gelişmeleri, Taif Anlaşması'nın uygulanması doğrultusunda atılmış olumlu adımlar olarak değerlendiriyor ve bu gelişmelerin Lübnan'da milli uzlaşılı, barış ve istikrar ortamının yeniden tesisine katkıda bulunmasını temenni ediyoruz.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Komşumuz İran ile ilişkilerimizde de yıl içinde başlamış olan olumlu gelişmeler, Körfez bunalımı muvacehesinde iki ülkenin takib ettiği politikaların benzerliğinin ve bu konuda artan temasların da etkisiyle ivme kazanmıştır. Böylelikle oluşan karşılıklı anlayış ve işbirliği ortamında, İran ile ilişkilerimizin, iki ülkenin de yararına olacak şekilde, zaman zaman rastlanabilen pürüzlerden arındırılarak, bugünkü düzeyden çok daha ileri görülmesi olanağı doğmuştur.

Nitekim, Sayın Cumhurbaşkanımızın 10 Kasım günü Tahran'da İran Cumhurbaşkanı Rafsancani ile yaptığı görüşmeler ve İran Dışişleri Bakanı'nın 12 - 13 Aralık günlerinde ülkemize yaptığı resmi ziyaret, bu yönde mevcut karşılıklı siyasi iradenin teyidüne ve yenilenmesine vesile olmuştur.

Kriz, İran bakımından, Irak'ın ani bir tutum değişikliği ile barışa yanaşması sonucunu doğurmuştur. Bu çerçevede Irak, işgali altında bulundurduğu İran topraklarından çekilmiş; iki ülke arasındaki sınırın

1975 Cezayir Antlaşması'nda öngörüldüğü şekilde Şattularap su yolunun ortasından geçmesini kabul etmiştir. İran - Irak savaşının fiili ateşkes durumundan barış müzakereleri safhasına geçmesi, tarafımızdan olumlu karşılanmış bir gelişmedir. İran ile Irak'ın tekrar diplomatik ilişki tesis etmeleriyle, bu ülkelerin birbirini nezdindeki menfaatlerini korumak için yüklenmiş görev de sona ermiş olmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Suriye ile ilişkilerimize gelince, ikili münasebetlerimiz bildiğiniz gibi 1987 yılında imzalanan Güvenlik ve Ekonomik İşbirliği Protokolleriyle başlatılan açıkkanplı diyalog süreci içinde ele alınmaktadır. Türkiye ile Suriye arasında son dönemde teati edilen üst düzey ziyaretlerde de, tüm ikili konular, kapsamlı ve yapıcı bir şekilde görüşülmüştür.

Bu görüşmelerde, ikili ilişkilerimizin geliştirilmesi bakımından önemli bir yer tutan güvenlik konusundaki görüşlerimiz, Türkiye'nin konuya ilişkin hassasiyeti ve Suriye'den bekledikleri, anılan komşu ülke yetkililerine, ayrıntılı olarak izah edilmiştir.

Suriye tarafı da, Türkiye'nin güvenliği ve istikrarına kendilerinin de büyük önem verdiklerini, güvenlik konusunun önemini müdrük bulduklarını, Başkan Esad'ın Türkiye'nin güvenlik ve istikrarına atfettiği önem doğrultusunda, bu alanda ellerinden gelen çabayı sarfetmeye devam edeceklerini belirtmiştir.

Ümit ve temennimiz, taraflarca beyan edilen siyasî irade ışığında, Türkiye - Suriye ilişkilerinde, beklentilerimiz doğrultusunda süratle gelişme sağlanabilmesidir. Zira, ülkemiz ile Suriye arasında sağlam temellere dayalı olarak kurulacak sağlıklı ilişkilerin ve işbirliğinin, sadece ülkelerimizin ortak menfaatlerine hizmet etmekle kalmayıp, aynı zamanda bulunduğumuz bölgenin istikrar ve güvenliği bakımından da önemli sonuçlar yaratacağı kuşkusuzdur. Son Körfez krizinin yol açtığı gelişmelerin, Türkiye ile Suriye'nin daha yakın ve yapıcı bir işbirliği ruhu içinde hareket etmelerinin önemini bir kez daha ortaya koyduğunu bu vesile ile kaydetmek isterim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Üyesi bulunduğumuz İslâm Konferansı Örgütü'nün ikinci önemli organı olan ve yılda bir kez aktedilen Dışişleri Bakanları Konferansı'nın 20. Toplantısı'nın gelecek yıl içinde İstanbul'da düzenlenmesi öngörül-

mektedir. Türkiye'nin bu vesile ile İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Konferansı'na ikinci defa evsahipliği yapacak olmasının, ülkemizin Örgüt içindeki saygın konumunun bir kez daha vurgulanması açısından ehemmiyeti haiz olduğunu belirtmek isterim.

**Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,**

İslam Konferansı Örgütü bünyesinde kurulan ve 1984 yılında düzenlenen ilk toplantısından itibaren başkanlığını Türkiye Cumhurbaşkanı'nın yaptığı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK), bugüne kadar tertiplenen altı büyük toplantı ve ayrıca Bakanlar düzeyindeki sektörel toplantılarla faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürmektedir.

Gündeminde mevcut somut iktisadi işbirliği projeleri yanında, İslam Konferansı'na üye 45 ülkenin Bakanlarının ve üst düzey görevlilerinin her yıl ülkemize gelmelerinin güçlendirdiği dayanışma esprisi nedeniyle de, İSEDAK toplantıları ayrı bir önem taşımaktadır. Körfez krizinin, Eylül ayında İstanbul'da yapılan Altıncı Toplantı'ya katılımı, aksi yönde bazı beklentiler hilâfına, menfî yönde etkilemediği, tersine İSEDAK'ın, üye ülkelerin anlaşma zemini bulma özlemlerine cevap verebilen nadir platformlardan biri olduğu memnunlukla görülmüştür. Bu nedenle, Orta Doğu bölgesinde Körfez krizi sonrasında oluşabilecek yeni düzenlemeler içinde İSEDAK'ın, faydalı bir işbirliği ve ortak çalışma forumu olarak artan bir kıymet kazanması beklenmelidir.

**Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,**

Türkiye, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çerçevesinde, Pakistan ve İran'la ekonomik ve ticari ilişkilerini geliştirmeye ve üçlü işbirliğini arttırmaya önem vermektedir. Taraflar, yapılan üst düzey görüşmelerde, ECO'nun, yeni bir zihniyet ve dinamizm kazandırılarak, bölge kalkınmasına daha büyük katkıda bulunmasının temini hususunda mutabık kalmışlardır. Bu görüş birliğinden hareketle, ECO'nun kısa sürede etkin ve yoğun bir faaliyet dönemine girmesi yönünde ortak çalışmalar sürdürülmektedir.

**Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,**

Türkiye, Kıbrıs sorununa, Ada'daki iki halkın, uluslararası anlaşmalara dayanan hak ve statüleri açısından bakmakta ve meselenin, BM Genel Sekreteri'nin iyiniyet görevi çerçevesinde, taraflar arasında eşit düzeyde yapılacak müzakerelerle çözümünü desteklemektedir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 12 Mart 1990'da kabul ettiği 649 sayılı karar, aranan çözümü açıkça Ada'daki iki toplumun rızasına bağlamak suretiyle, dengeli ve doğru yolda atılmış bir adım teşkil etmiştir.

Yunanistan'ın AT'nun Dublin Zirvesi'nde «Kıbrıs sorununun Topluluk - Türkiye ilişkilerini etkilediği»ni öne süren kararı çıkarması ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin de, bu kararı kendisi için «yeşil ışık» sayarak, AT'na tam üyelik müracaatında bulunması, geçtiğimiz yaz aylarından itibaren, Kıbrıs sorununu yeni bir aşamaya getirmiştir.

Kıbrıs'da iki eşit toplum arasında yürütülecek serbest müzakereler yöntemiyle siyasal bir çözüm aranması gayretlerini Türkiye'nin AT'na tam üyelik başvurusuyla irtibatlandırmak, şayet böyle yapay bir bağlantının Türkiye üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanılabilceği varsayımına dayanıyorsa, tamamen geçersiz ve her türlü mantıklı temelden yoksundur. Öte yandan, Kıbrıs Rum tarafının AT'na tam üyelik müracaatı da, Rumların tek-yanlı olarak tüm Kıbrıs'ın geleceğini belirleyemeyecekleri ve Kıbrıs Türk halkı adına uluslararası yükümlülükler yaratamayacakları gerçeğini hiçbir şekilde gölgeleyemez.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Yunanistan ve Kıbrıs Rumları'nın AT'nu soruna methaldar kılma girişimleri ve meseleyi uluslararası platformlarda istismar çabaları, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hükümetlerini, Kıbrıs Türk halkının uluslararası antlaşmalarla tescil edilmiş bulunan eşitlik statüsü ile kendi geleceğini belirleme hakkını dış âlem nezdinde vurgulamak maksadıyla, müşterek adımlar atmaya yöneltmiştir.

Türkiye ile KKTC hükümetleri arasında geçtiğimiz Temmuz ayında imzalanan Mutabakatı Belgesi ile Ekim ayında yayımlanan Ortak Deklarasyon ve Mutabakat Tutanağı, ülkelerimiz arasında mevcut siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerle işbirliğinin geliştirilmesini ve güçlendirilmesini hedef almaktadır. Kıbrıs Türk halkı, Türkiye'nin fiili ve etkin garantisinden yararlanmaya devam edecektir.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Rum tarafından BM Güvenlik Konseyi'nin 649 sayılı kararı çerçevesinde müzakere sürecine girmekten kaçınması ve AT'na tam üyelik başvurusuyla yarattığı siyasi engeli, yoğun bir silahlanma çabasıyla büsbütün ağırlaştırması, Kıbrıs'da doğrudan görüşme yönteminin uygulanabilmesini imkânsız kılan bir güvensizlik ortamı yaratmıştır. Mü-

zakere sürecinin canlandırılmasına hiçbir şekilde arzulu görünmeyen Rum tarafının uzlaşmaz tutumu, BM Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konseyi'ne sunduğu son rapora da yansımış bulunmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Kıbrıs'da kalıcı bir çözüm için Türk tarafı, BM Genel Sekreteri ile işbirliğini sürdürmektedir. Ancak, Rum tarafının uzlaşmaz tutumu değişmedikçe, müzakere sürecinin canlandırılması gayretlerinin başarıyla sonuçlandırılabilmesi giderek zayıflayan bir ühtimalkdir. Temennimiz, Kıbrıs Rumları'nın, bu çıkmaz yolda ısrardan vazgeçmesi ve iki toplumlu, iki kesimli, iki halkın siyasi eşitliğine dayalı bir ortaklığın istinad etmesi gereken ilke ve kavramlarla uyumlu bir tutum benimseyerek, bu tutumu kanıtlayıcı adımları tezelden atmalarıdır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz Asya, Uzak Doğu, Pasifik havzası, Latin Amerika ve Afrika ülkeleri ile son yıllarda hız kazanmış bulunan ilişkilerimizi daha da ileri götürmek için çaba sarfetmeye kararlıdır. Bu açıdan, 1990 yılının mezkûr ülkelerle ilişkilerimizde faal ve verimli bir dönem olduğunu ifade etmek isterim.

Geleneksel kardeşlik bağlarıyla bağlı olduğumuz Pakistan ile ilişkilerimizin her alanda daha da geliştirilmesi başlıca hedeflerimizden birisidir.

Uluslararası forumlarda milli davalarımızda bizden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen dost ve kardeş Pakistan'ı, biz de İslam Konferansı Örgütü Bakanlar Toplantısı'nda Keşmir konusunda desteklemeyi vazife addettik. Pakistan'da geçtiğimiz Ekim ayında yapılan seçimler neticesinde kurulan yeni hükümet döneminde de, her iki milletin birbirine karşı beslediği saygı ve sevgi duygularına dayanan geleneksel Türkiye - Pakistan dostluğunun daha da güçlenerek devam edeceğine kuş-kumuz yoktur.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Afganistan, yabancı kuvvetlerin bu ülkeden tamamen çekilmesinden bu yana yaklaşık iki yıl geçmiş olmasına rağmen, maalesef henüz barışa kavuşamamış, bütün tarafların sorunun silahlı mücadele ile çözümlenmesinin mümkün olamayacağını artık kabul etmeleri zamanı

gelmiştir. Sorunun halline yönelik barışçı çabalara her türlü katkıda bulunmaya hazır olan Türkiye, Afgan halkına ve mültecilerine yardım konusunda üzerine düşeni yapmaya devam etmekte kararlıdır.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimiz, iki ülke arasında teati edilen üst düzey ziyaretlerden kazandığı hızla, tatminkâr bir şekilde devam etmektedir. Türk - Çin münasebetlerinin, önümüzdeki seneler zarfında, daha da gelişeceğini umuyoruz.

Türkiye, 1990 yılı içinde Kamboçya sorununa barışçı bir çözüm bulunması yolunda gösterilen çabaları memnuniyetle karşılamaktadır.

Tayland, Malezya ve Singapur'la son seneler zarfında süratli bir gelişme gösteren münasebetlerimiz, Sayın Selefimin 1990 yılında mezkûr ülkelerle yaptığı ziyaretlerle gelişmesini sürdürmüş, bu vesile ile her üç ülke ile de verimli görüşmeler yapılması ve yeni işbirliği sahaları ile fırsatlarının araştırılması mümkün olmuştur. Singapur Başbakanı'nın Mayıs 1990'da ülkemize vaki ziyareti sırasında, adigeçen ülke ile münasebetlerimizin gelişme sahaları müştereken gözden geçirilmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türk - Japon ilişkilerinin 100. yıldönümünü idrak ettiğimiz bu yıl, Japonya ile üst düzeyde ziyaret ve temasların da sıklaştığı bir dönem olmuştur.

Bir Japon Hükümet Başkanı, ilk defa geçtiğimiz Eylül ayında, ülkemizi ziyaret etmiş; yapılan görüşmelerde, iki ülke arasındaki iyi münasebetlerin, özellikle ekonomik ve ticari sahalarda, daha ileri aşamalara ulaştırılması hususunda karşılıklı siyasi iradenin mevcut olduğu memnurlukla saptanmıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Tarihten kaynaklanan dostluk ilişkileri sürdürdüğümüz büyük İslam ülkesi Endonezya ve Uzak Doğu'nun önemli ülkelerinden Filipinler'le aramızdaki münasebetler süratle gelişmektedir. Filipinler'de açılmakta bulunan Büyükelçiliğimiz ve Filipinler Hükümeti'nin Ankara'da bir Büyükelçilik açma yönündeki kararının, ilki ülke münasebetlerine yeni bir ivme kazandıracağını ümit etmekteyiz.

Türkiye, tüm Asya ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmeye büyük önem ve öncelik atfetmektedir. Bu çerçevede, 1990 yılında gerçekleşen Asya Kalkınma Bankası üyeliğimizin, Türk ekonomisinin Asya ülkelerinin kalkınma çabalarına dinamik ve verimli katkılarda bulunması olanağını arttırdığını kaydetmek isterim. 1990 yılı zarfında Pasifik bölgesinin iki önemli ülkesi Avusturalya ve Yeni Zelanda ile teati edilen üst düzeydeki ziyaretler ve Çanakkale Savaşları'nın 75. yıldönümü törenleri vesilesiyle, aramızda esasen mevcut, karşılıklı anlayış ve saygının pekiştirilmesi, bu ülkelerle yürüttüğümüz ekonomik ve ticari işbirliğinin geliştirilmesi açısından gerekli siyasi zemini daha da kuvvetlendirmiştir.

Avusturalya'da yaşayan 100 bini aşkın vatandaşımızın da iki memleket arasında bir dostluk köprüsü oluşturduğuna inanıyoruz.

İleri tarım ekonomilerine sahip olan ve Güneydoğu Anadolu Projesimize de (GAP) alaka izhar eden bu iki ülkeden Avusturalya, 1990 yılında İstanbul'da bir başkonsolosluk açmıştır. Ankara'da bir Ticaret Ofisi kuran Yeni Zelanda nezdinde bir Büyükelçilik ihdası da tarafımızdan öngörülmüş bulunmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Latin Amerika ülkeleri ile münasebetlerimize yeni bir muhteva ve boyut kazandırmak amacıyla, Türkiye ile mezkur ülkeler arasında muntazam siyasî istişarelerin yürütülmesine ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesine gayret etmekteyiz. İktisadi alanın yanı sıra, teknolojik ve bilimsel işbirliği konularında da münasebetlerimizin gelişmekte olduğu Arjantin'e ilaveten, Brezilya, Şili, Meksika ve Venezuela dahil, diğer Güney Amerika ülkeleriyle de, genelde mevcut dostane ilişkilerimizi, ekonomik ve teknik işbirliği ile güçlendirmeye kararlı olduğumuzu ifade etmek isterim. Bu amaçla, bölge ülkeleri ile karşılıklı vize muafiyet anlaşmaları akdetmeye ve kültürel işbirliği programları tatbikini teşvik etmeye kararlı olduğumuzu vurgulamakta yarar görüyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Afrika ülkeleri ile siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda dostane ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye büyük önem veren Türkiye, kıtanın muhtelif bölgelerindeki uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümlenmesi gayretlerini desteklemekte, Afrika Birliği örgütü'nün bu alanda oynadığı olumlu rolü takdirle karşılamaktadır.

Birleşmiş Milletler Namibya Konseyi'nin ilk başkanı ve kurucu üyelerinden biri olan ülkemiz, Namibya'nın 21 Mart 1990 tarihinde bağımsızlığını kazanmasını özel bir memnuniyetle not etmiştir.

SWAPO'nun, Namibya'nın bağımsızlığını kazanmasında oynadığı müsbet rolü memnunlukla izlemiş bulunuyoruz.

Namibya'yı bağımsız bir devlet olarak hemen tanıyan Türkiye, bu ülke ile diplomatik ilişkiler de kurmuş bulunmaktadır.

**Sayın Başkan,
Değerli Milletvekilleri,**

Uluslararası ilişkilerdeki kültür boyutunun, hızlı bir değişim süreci içindeki dünyamızda ve bilhassa Avrupa'da, giderek daha önemli bir konum kazandığını müşahade etmekteyiz. Geniş sınırlı bir «Kültür Avrupası»nın oluştuğu bu dönemde, geçtiğimiz Nisan ayında Avrupa Konseyi'nin düzenlediği Avrupa Kültür Bakanları toplantısına ilk defa, Avrupa Konseyi üyelerinin yanı sıra, Sovyetler Birliği ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinden de Kültür Bakanları katılmışlardır. Toplantıda, Avrupa'da kültürel münasebetlerin artırılması ve Avrupa ülkelerinin birbirlerinin kültürlerini daha iyi tanıyabilmeleri amacına hizmet edecek faaliyetlerin en müessir şekilde yönlendirilmesi hususları incelenerek, «Batı Avrupa Kültürü»ne ilâveten, çevre ülkelerin kültürel zenginliklerinin de daha iyi tanıtılması gereği üzerinde durulmuştur.

Yeni bir Avrupa'nın oluştuğu ve bunun kültür sınırlarının nerede hıtam bulduğunun tartışıldığı bu ortamda, Türkiye'nin zengin ve köklü kültürünün dış tanıtımına önem ve öncelik veren Hükümetimiz, bir yandan tarihi ve kültürel zenginliklerimizi sergilerken, diğer yandan ülkemizin çağdaş düzeyinin dış alemce doğru algılanmasına yönelik yoğun faaliyetlere girişmiştir.

Bugün ülkemizin 40 ülke ile Kültür Anlaşması, 30 ülke ile de, bu anlaşmaların uygulama protokolleri niteliğini taşıyan, Kültürel ve Bilimsel Değişim Programları bulunmaktadır. Bakanlığımız, Üniversitelerimizin yabancı ülkelerdeki karşılarıyla bilimsel işbirliğine girmelerini desteklemektedir. Halen onaltı Türk dili ve edebiyatı okutmanı yabancı ülkelerdeki üniversitelerde görev yapmaktadır. Oxford ve Cambridge Üniversitelerindeki «Atatürk Araştırma» kürsüleri çalışmalarını sürdürmekte, Princeton Üniversitesi'nde Osmanlı ve Modern Türk Tarihi Vakıf Kürsüsü kurulması için hazırlıklar devam etmektedir.

Özellikle Sovyetler Birliği'ne bağlı federe cumhuriyetlerin Türkiye ile daha yakın kültürel münasebetler tesis etme arzuları nedeniyle, gelecek yıl içinde yeni Kültürel ve Bilimsel Değişim Programları imzalanması da öngörülebilecektir.

Kafkasya ve Orta Asya'daki Sovyet Cumhuriyetlerinde yaşayan, Türkçe'yi ya da Türkçe'nin lehçelerinden birini anadili olarak kullanan ve ülkemizle zengin bir müşterek kültür mirasını paylaşan büyük bir kitlenin mevcudiyetini gözönüne alarak, ilgili federe cumhuriyetlerle kültürel ilişkilerimizi geliştirmeyi biz de arzulamaktayız. Bu bağlamda, bilimadamları ve sanatçıların ziyaretlerinin arttırılması, öğrenci mübadeleleri ve sergilerin sıklaştırılması gibi girişimlerle sözkonusu ilişkilerimize hız ve içerik kazandırmayı öngörmekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Geçtiğimiz yıl içinde, Kültür Bakanlığımız ile işbirliği halinde, milli kültür ve sanat varlığımızın daha müessir ve geniş bir şekilde tanıtımı çabalarımız artan hız ve yoğunlukla sürdürülmüştür. Bu dönemde, Fransa ve Avusturalya'da «Muhteşem Süleyman» sergisi, Kuzey Amerika, Avrupa ve Uzak Doğu'da «Uygarlıklar Ülkesi Türkiye» sergisi ile «Mimar Sinan» fotoğraf sergileri açılmış ve büyük alaka görmüşlerdir. Üçüncü Asya - Avrupa Sanat Bienali ile 23 Nisan Çocuk Şenliği, uluslararası çevreler ve kamuoyunda müsbet yankılar bırakmıştır. Japonya'da düzenlenen Expo-90 sergisinde de ülkemizin başarı ödülleri aldığını ayrıca kaydetmek isterim. 25. UNESCO Genel Konferansı, Yunus Emre'nin, doğumunun 750. yılında, dünya çapında anılmasını kararlaştırmıştır. Bu vesile ile, Türk milletinin insanî değerlere ve hümanist düşünce tarzına bağlılığı ve katkıları, diğer yandan bunlardan kaynaklanan çağdaş barışseverlik mesajı dünyaya bir kez daha iletilmiş olacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın buldukları ülkelerdeki hak ve menfaatlerinin korunması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi yolundaki yoğun gayretlerimiz sürdürülmektedir. Halen yurtdışında yaşayan 3 milyona yakın vatandaşımızın 2 milyondan fazlasının bulunduğu Batı Avrupa ülkelerinin tümüyle, gerek ikili, gerek çok taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde sıkı bir işbirliği yürütülmekte, bu suretle vatandaşlarımızın sosyal haklarının en geniş şekilde korunabilmesine özen gösterilmektedir. 24 Aralık 1989 tarihinde Avrupa Sosyal Şartı'na Türkiye'nin de taraf olmasını sağlayan Hükümetimiz, bu sayede, yurtdışında ikamet eden veya çalışmakta olan vatandaşlarımızın, ayrımcı muamelelere karşı korunmaları açısından, ilave bir yasal dayanağa kavuşulmasını da mümkün kılmıştır.

Vatandaşlarımızın yoğun olarak buldukları ülkelerle her yıl konsolosluk görüşmeleri düzenlenerek, çeşitli sorunları ele alınmakta, bu ülkelerle muhtelif yeni veya ek konsüler sözleşmeler akdedilerek meselelerin çözümlenmesine çalışılmaktadır. Diğer yandan, Başkonsolosluklarımızda hizmetin daha iyi şekilde yerine getirilmesini teminen gerekli tedbirler alınmakta ve düzenlemeler yapılmaktadır. Bu meyanda, konsolosluk harçlarının düşürüldüğünü, dövizle askerlik bedelinin 15 bin Mark'tan 10 bin Mark'a indirildiğini, yeni tip pasaport uygulamasının ise, 1 milyon 600 bin kadar yeni pasaport itası suretiyle, 1989 sonunda tamamlandığını vurgulamak isterim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Günümüzde farklı ülkelerden insanların birbirleriyle kaynaşmaları yolunda çeşitli adımlar atılır ve bu alanda tüm engellerin peyderpey aşılmasına çalışırken, bazı Batı Avrupa ülkelerinin, sözkonusu eğilime tamamen ters düşen ve vatandaşlarımıza yönelik vize uygulamaları tarzında beliren tutumlarını anlamakta güçlük çekmekteyiz. 1990 yılı içinde Avusturya ve İtalya'nın da bu yönde uygulamalara başlamaları üzerine, bu ülkelerin vatandaşlarına da, Türkiye'ye girişlerinde, vize hamili olmaları şartı getirilmiştir.

Gerek ikili, gerek uluslararası sahada yaptığımız teşebbüslerle, Batı Ülkelerinin Türk vatandaşlarına vize uygulamalarına son vermelerinin teminine yönelik gayretlerimiz devam etmektedir. Bu gayretlerimiz neticesinde bazı ülkelerin, katı vize uygulamalarını gözden geçirecek, Batı Avrupa ülkelerinde mukim vatandaşlarımız lehine bazı kolaylıklar getirdiklerini görmekteyiz. Konuya ilişkin çabalarımıza Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Türk Grubu'na mensup sayın milletvekillerimizin çok değerli katkılarını burada şükranla anıyorum.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Kitle iletişim olanaklarının her geçen gün daha da geliştiği ve dış politika araçları arasında giderek daha ağırlıklı bir rol aldığı, çağımızın «Enformasyon Çağı» olarak nitelendirildiği, malumlardır. Bu bağlamda, uluslararası ilişkilerin yeni bir vechesini oluşturan dış tanıtma faaliyetlerine büyük önem atfeden Bakanlığımız, stratejik konununun doğal bir sonucu olarak büyük bir ilgi odağı teşkil eden ülkemizin en iyi şekilde tanıtımını ve dış politika tezlerinin objektif bir biçimde algılanmasını sağlamak amacıyla, yoğun çalışmalarını 1990 yılında da sürdürmüştür.

Sözkonusu çabalarımızda ihtisaslaşmış halkla ilişkiler firmalarının da katkılarından istifade yoluna gidilmekte, ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve AT organları nezdinde bu tür firmaların düzenledikleri halkla ilişkiler programları yürütülmektedir. AT ülkelerinde parlamento ve diğer etkin siyasi çevrelerde ve kitle haberleşme vasıtalarında Türkiye konusunda fikir lideri durumunda olan, kamuoyu oluşturulmasında etkin rol oynayan kişi ve grupların ülkemiz hakkında doğru ve yeterli bilgilerle donatılmalarına çaba harcanmaktadır. Bu meyanda, 1990 yılında, çok sayıda parlamenter ve gazeteci yurdumuzu ziyaret etmek ve yakından tanımak imkânını bulmuştur.

Körfez krizinin ortaya çıkışını izleyen dönemde yabancı kitle iletişim organlarının Türkiye'ye olağanüstü bir ilgi göstermeye başladıklarını, bu çerçevede 150 dolayında muhabir ve TV ekibinin ülkemizi ziyaret ettiklerini belirtmek isterim.

Dış tanıtma çalışmaları muvacehesinde Bakanlığımız ayrıca, TRT ve Anadolu Ajansı gibi kuruluşlarımızın, dış basın - yayın organları ile ilişkilerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi yönünde de çaba harcamaktadır.

Dünya kamuoyunda malum çevre ve mihraklarca Türkiye'ye karşı yürütülen oyunların akim bırakılması bakımından da önemi haiz dış tanıtma gayretlerinin, yalnız belirli dönemlerle kısıtlı kalmayıp, devamlılık arzemesi lüzumu takdir buyurulacaktır.

Sayın Başkan,

TBMM'nin Değerli Üyeleri,

Sözlerime son vermeden önce devletimizin faal ve çokyönlü dış politikasının müessir ve başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için üstün bir gayret ve fedakarlıkla çalışan Bakanlığımızın yurt dışında ve yurt içinde görevli memurlarına huzurlarımızda teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bu vesile ile Devletimize şeref ve feragatle vazife verirken yaşamlarını yitiren aziz şehitlerimizin hatıraları önünde tazimle eğilirim.

Dış politikamız hakkındaki maruzatımı burada bitirirken Yüce Meclis'i saygıyla selamlıyorum.

DIŞIŞLERİ BAKANİ SAYIN A. KURTCEBE ALPTENOİN'İN
BASIN TOPLANTISI (III)

(29 ARALIK 1990)

Sayın Basın Mensupları,

2000'li yıllara giderken 20. yüzyılı değerlendirdiğimizde herhalde «20. yüzyılın en önemli yılları hangileridir?» diye sorulduğunda, akla gelecek yıllardan bir tanesi de 1990 olacaktır. 1990 yılı önemli hadiselerin yer aldığı, insanlık tarihinde adeta bir dönemeç teşkil edecek bir yıl. 1914'ler, 1918'ler, 1945'ler gibi 1990 yılı da önemli bir yıl. 10 yıl sonra, 15 yıl sonra geçen yüzyıl, geçen asır diye bahsedilecek bu yılların içinde, 1990 yılı acaba neden böylesine önemli? Malum 1990 yılından önceki 1914 ve 1940'lı yıllarda iki büyük savaş yaşanıyor. Savaş sonrası bir soğuk savaş dönemi ve karşılıklı uzlaşmazlıklar ve kutuplaşmalar meydana geliyor. 40 yılı aşkın totaliter rejimlerin hakim olduğu Avrupa kıtasının bir yarısıyla, öteki yarısının sürekli gerilim içinde yaşadığı hepimizin malumudur. Daha sonra bir rüzgar esiyor, bir önemli değişiklikler zinciri birbirini takip ediyor. 1989 yılında başlayan bu değişiklikler zinciri 1990 yılında önemli bir şekilde biçimleniyor ve Paris'te toplanıyor ve biraz önce ifade etmeye çalıştığım bugün yarın, yakında çatışma başlar kaygularıyla bakılan iki blok üyesi ülkeler biraraya geliyorlar ve karşılıklı olarak konvansiyonel silahları indirme, sınırlarını tespit etme konusunda önemli bir anlaşma yapıyorlar. Bununla da kalmıyorlar, karşılıklı iyiniyet, karşılıklı dostluk ifadeleriyle bir belge imzalıyorlar. Daha sonra da yeni bir Avrupa için Paris Yasası dediğimiz ve 1975'de Helsinki Nihai Senedi'yle başlayan sürecin son merhalesi ortaya çıkıyor.

İnsan hakları ve hürriyetleri temeline dayalı çoğulcu ve katılımcı ideoloji demir perdeyi eriterek, utanç duvarını aşarak gerçekleştirdiği barışçı devrimleri 1990'da bu şekilde konsülde ediyor. Artık bundan sonra gündemde karşılıklı işbirliği, güven, savaş değil, ama barışın esaslarını tespit etmek yaklaşımı var. Sovyetler Birliği uzun yıllar halledemediği birçok problemini hallediyor. Bir taraftan, biraz önce ifade ettiğim bu anlaşmalara, deklarasyonlara, belgelere imza ederken, bir taraftan Çin'le ve Japonya'yla meselelerini halletmek için büyük merhaleler kaydediyor. Bir taraftan iki Kore, tekrar birleşmek, anlaşmazlıklarını gidermek için mütereddüt de olsa ciddi adımlar atıyorlar. Afrika'da 1980'li yıllarda gördüğümüz fevkalade zor günler arkada kalıyor. Gerçi hastalıkların hepsi tedavi edilmiş değil, ama 1990 yılında anlaşmazlıkların pekçoğunu halledecek mütarekelerin imzalandığını görüyoruz ve

1990 yılı Afrika kıtasında anlaşmazlıkların bir noktada artık noktalandığı ve barışa istikrara doğru gidilmek için ilk girişimlerin somut bir şekilde ortaya konduğu bir yıl olarak karşımıza çıkıyor.

1990 yılı, işte böyle insanların meselelerini açık bir şekilde halletmek için cesaretle ve kararlılıkla bir araya geldikleri bir yıl. Bunun en güzel örneğini Körfez kriziyle yaşıyoruz. Irak'ın Kuveyt'i işgali ve daha sonra ilhakıyla başlayan kriz, büyük bir konsensüs sağlanarak, hemen hemen bütün dünya ülkelerince kınanıyor ve kriz öncesi şartların yeniden ihdası için Birleşmiş Milletler nezdinde genellikle oy çokluğuyla veya oybirliğiyle kararlar alınmıyor ve Irak'ın akliselim galebe çalarak, 2 Ağustos öncesi şartları yerine getirmesi temennileri tekrar tekrar dile getiriliyor.

1990 yılı insanoğlunun müşterek değerlerine sahip çıkma eğilimini en açık bir şekilde ortaya koyduğu bir yıl oluyor. 1990 yılında yapılan birçok seminerler, konferanslar, sempozyumlar insanoğlunun çevresine sahip çıkma konusundaki kararlılığını ve arzusunu ifade eden bir yıl oluyor. Bugün sahip olduğumuz varlıkların korunması ve şartların iyileştirilmesi ve bizden sonra geleceklere daha mutlu, daha güvenli, daha temiz bir ortam bırakmak için bütün insanların biraraya geldikleri ve uzlaştıkları bir yıl oluyor.

Sayın Basın Mensupları,

Bu dünya genelindeki bir kısa değerlendirmeden sonra bölgesel ilişkilerimize bir bakalım :

Türkiye daha önceki toplantılarımızda da ifade ettiğimiz gibi bir Avrupalı kimliğe sahip bir ülke. Ama aynı zamanda bir Ortadoğu ülkesi, bir Akdeniz ülkesi, bir Karadeniz ülkesi olarak fevkaledede önemli jeopolitiğe sahip bir ülke. Türkiye'nin bu özellikleri bölgede barışın sağlanması ve devam ettirilmesi ve dünya barışında da çok önemli etkileri olan bir özellik. Türkiye bir taraftan Avrupa ile olan ilişkilerini güçlendirerek sürdürmeye devam ediyor. Avrupa Topluluklarıyla bütünleşme çalışmaları devam ederken, EFTA ülkeleriyle de işbirliği yapma çabası 1990'da başlıyor ve önemli gelişmeler kaydediliyor. Balkan ülkeleriyle işbirliği konusunda Türkiye, Yugoslavya ile birlikte önü almaya çalışıyor. Bir taraftan da Balkan işbirliği çalışmaları sürdürülürken, Karadeniz Bölgesindeki ülkelerle ekonomik ve ticari işbirliğini gerçekleştirmek için önderlik yapma çalışmalarını başlatıyor. Ortadoğu'da krizin barışçı bir şekilde halledilmesi, Türkiye'nin en büyük arzusu, bunu hep söylüyoruz. Bu vesileyle bir kere daha ifade etmek istiyorum. Akliselim galebe çalacaktır, 2 Ağustos önceki şartlar yeniden teessüs ettirilecektir ve Ortadoğu'da Türkiye'nin önemli rol oynadığı işbirliği ve dayanışma yeniden

devam ettirilecektir. Türkiye'nin Irak ve diğer Ortadoğu ülkeleriyle fevkalade iyi münasebetleri olmuştur. Bu münasebetleri daha da derinleştirerek ve zenginleştirerek devam ettirmesi tabii ki, biraz sonra 91'e bakış sırasında değineceğimiz gibi 1991 ve onu takip eden yıllarda Türkiye'nin başta gelen politikaları olacaktır.

Avrupa Toplulukları ile ilgili temaslarımız sürerken, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ve Sovyetler Birliği'yle de temaslarımız çok iyi bir şekilde devam ettiriliyor. Tabii ki temaslar farklı. 40 sene önce, 50 sene önce Batı Avrupa ülkeleri tarafından halledilmiş pek çok sorun, şimdi Orta ve Doğu Avrupa ülkesi memleketlerinin önündeki sorunlar olarak gözüküyor. Çoğulcu demokrasi, serbest piyasa ekonomisi, insan hakları gibi meseleler bu ülkelerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar. Önemli bir geçiş dönemini atlatmaya çalışan bu ülkelerin geçiş dönemini başarıyla ve kısa zamanda halledebilmeleri için Türkiye elinden geleni yapma arzusundadır. Bu cümleden olarak Polonya, Çekoslovakya, Macaristan'la süregelen ticari ilişkilerini boyutlarını daha da arttırarak, 1991 yılı içinde de devam ettirmek arzusundadır. Sovyetler Birliği'yle münasebetlerimizin 1990 yılında takriben 1,5 milyar dolara ulaştığını biliyorsunuz. Sadece ticaret değil, ama ekonomik işbirliği de Sovyetler Birliği ile giderek güçlenerek devam ediyor. Romanya ile münasebetlerimizi biliyorsunuz. Bulgaristan'la münasebetlerimiz ise, fevkalade kritik bir durumdan müsbete doğru ilerlemekte, Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığın sorunlarının halledilmesi, geliştikçe, bu konuda ilerlemeler kaydedildikçe, Bulgaristan'la olan münasebetlerin daha da gelişeceği muhakkak. 1990 yılı tabii ki diğer komşumuz Yunanistan ile hep diyalog arayışı içinde geçti. Ama Türkiye'nin geleneksel diyalog arayışı, işbirliği arayışı, arzu edildiği seviyelerde ve tatminkar bir şekilde cevap bulamadı. Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki politikalarını daha önceki toplantılarda sizlere aktarmıştım. Bu politikalarımız devam etmektedir. Kıbrıs'ta kalıcı bir barışın sağlanması için tarihi bir fırsatın ortaya çıktığı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 649 sayılı kararının her iki toplum için bir büyük tarihi fırsat olduğunu söyleyegeldik. Bu hususu bir kere daha ifade etmek istiyorum. Toplumlar, eşit siyasi haklara sahip iki toplumlu, iki bölgeci bir çözüm için, iyi niyetle, yapıcı ve anlaşmadan yana bir anlayışla masaya oturmahdılar, meselelerini çözmelidirler. Türkiye uluslararası anlaşmaların kendisine tanıdığı hak ve sorumluluklardan yola çıkarak meselenin takipçisidir ve Kıbrıs olayının, Kıbrıs meselesinin biran evvel çözülmesinden yana olduğunu ifade etmektedir.

Sayın Basın Mensupları,

Genel olarak Körfez krizi olmasaydı, hakikaten 1990 yılını, birbirini takip eden uluslararası düzeyde önemli gelişmelerin olduğu bir yıl olarak sayacaktık. Ancak biraz önce ifade ettiğim gibi Körfez krizi dahi,

uluslararası bir koalisyonun süratle biraraya gelmesi ve yapılan yanlışlığın düzeltilmesi konusunda kararlı bir tutuma gelmesi, 1990 yılının müspet havasını bozmamaktadır. Bilakis bu istikametteki anlayış, işbirliği, güvenlik anlayışının güçlü bir şekilde ifadesini ortaya koymaktadır.

1990 yılında sadece komşularımızla ve bölge ülkelerimizle değil, ama Amerika'da, Afrika'da, Uzak Doğu'da birçok ülkeyle temaslarımızı sürdürmüştür. İlişkilerimizi çeşitlendirmek, geliştirmek yolunda müspet adımlar atmışızdır.

Sayın Basın Mensupları,

Suriye ile İran ve Türkiye arasındaki münasebetler de 1990 yılında olumlu bir safhaya girmiştir. İran Dışişleri Bakanının Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında ülkelerimizin birçok konuda birbirine paralel görüşlere sahip olduğunu tespit ettik ki bunun önemli bir husus olarak ibraz edilmesi gerekmektedir. Amerika, Kanada gibi Kuzey Amerika ülkeleri, Asya-Pasifik Havzası, Akdeniz ülkeleri ve Afrika ülkeleriyle temaslarımız da giderek gelişen bir şekilde seyretmektedir.

Sayın Basın Mensupları,

Her yeni yıl birtakım beklentilerin ve ümitlerin ortaya konmasıyla başlıyor. Tabii ki 1991 yılıyla ilgili beklentiler ve ümitlerin hayalci yaklaşımlara dönüşmemesi esas. Çünkü dış politikalarda hayale, fantazilere yer yok. Gerçekçilik esastır. Gerçekçilikten uzaklaşan dış politikalar sonunda ülkelere hüsrana getiriyorlar. Türk dış politikasının Cumhuriyetten bu yana temel direklerinden bir tanesi gerçekçilik. Bizim de 1991'e ilişkin ümit beklentilerimiz bu ilke çerçevesinde şekilleniyor. Şimdi hep beraber isterseniz 1991'de neleri bekliyoruz, neleri ümit ediyoruz, kısaca onlara değinelim :

Herşeyden önce 1991 yılının ülkemizde, bölgemizde ve dünyada barış yılı olmasını temenni ediyoruz. Karşılıklı işbirliğinin ve güvenliğinin tüm dünyada hakim olmasını temenni ediyoruz. Türkiye bu istikamette kendisine düşenleri, gerek ikili ilişkilerde, gerek bölgesel ilişkilerde her zaman yapmaya hazırdır. Bunu bir kere daha ifade etmek istiyorum. Komşularımızla, özellikle Yunanistan'la mevcut olan ikili problemlerimizin çözülebilmesi için en azından masa başına oturabileceğimize, her seviyede diyalogun başlatılacağına inandığımızı, gerçekleşeceğine inandığımızı ifade etmek istiyoruz. Komşu ülkeler arasında tabii ki sorunlar olacaktır. Ama ülkeleri yöneten hükümetler, politikacılar, bu sorunları çözmek için vardılar ve bunları çözmek için iyi niyetle yaklaşmalıdırlar. Komşularıyla olan münasebetlerine böyle bakmalıdırlar. Biz Yunanistan'la olan bütün sorunlarımızı, bu sorunları çözmek için iyi niyeti ve ka-

rarlılığıyla masaya oturularak çözülebileceği anlayışının Yunanistan'da da hakim olacağına inanıyoruz. Yunanistan'ın Türkiye ile olan ilişkileri bal-talamak, Türkiye'nin menfaatlerini her platformda sekteye uğratmak için uygulayageldiği politikalardan vazgeçeceğini temenni ediyoruz ve Yunanistan'ı böylesi bir anlayışa davet ediyoruz. Türkiye'nin ne ikili münasebetlerde ne de Avrupa Toplulukları ve diğer ülkelerle münasebet-lerde birtakım faydalar temin etmek için, birtakım imkanlara kavuşmak için haklarından vazgeçmesi, tavizler vermesi mümkün değildir. Bunu Yunanistan'ın ve bütün komşularımızın anlaması lazımdır. Yunanistan'ın Batı Trakya'da yaşayan Türk toplumuna biran önce sürekli olarak an-lattığımız insan hakları, çoğulcu demokratik düzen anlayışları içinde yak-laşmasını ve Batı Trakya'daki Türk azınlığa, diğer vatandaşlarına tanı-dığı tüm hakları vermesini ve onların uluslararası anlaşmalardan kay-naklanan haklarının ellerinden alınmasına yönelik girişimlere müsaade etmemesini bekliyoruz.

Kıbrıs meselesinin de, 649 sayılı karar çerçevesinde halledilmek üzere tarafların iyi niyetle Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin çalış-malarına yardımcı olacak bir şekilde, ama herşeyden önce kendi mese-lelerini çözmek için iyi niyetli ve kararlı bir şekilde biraraya gelmelerini bekliyoruz.

Yeni yılda bütün dünyayı etkileyen, ülkemizi de birçok ekonomik zorluklarla karşı karşıya bırakan Körfez krizinin bütün dünya ülkeleri-nin arzu ettiği gibi, hepimizin istediği gibi, barışçı bir şekilde çözüm-lenmesini istiyoruz. 2 Ağustos şartlarının herhangi bir pürüz olmadan, birtakım yeni münakaşalara yol açmayacak bir şekilde ihdas edilmes-i-nin gerekliliğini ifade ediyoruz. Bunun Irak yönetimi tarafından ger-çekleştirileceğine inancımızı ifade ediyoruz. Kriz sonrasında Irak halkı dahil tüm Ortadoğu ülkelerinde başlattığımız ülkeler çıkarına, insanla-rın mutluluğuna yönelik işbirliğinin giderek artan, gelişen bir şekilde devam etmesini temenni ediyoruz. Türkiye bu konuda kendine düşen her türlü gayreti gösterecektir.

İçinde bulunduğumuz Balkanlar bölgesi yeniden yapılanma dönü-şümlerinden kaynaklanan belirsizlik, istikrarsızlık unsurlarına rağmen, 1991'de daha verimli ve yakın bir işbirliği dönemine girmeye aday gö-rünmektedir. Biraz önce 1990 yılı değerlendirmelerinde ifade ettiğim gibi, gelişmeler müspet bir şekilde devam ettiği takdirde, Balkan ülkeleri iş-birliğinin sadece Balkan bölgesine değil, ama Avrupa'daki barışa ve dün-ya güvenliğine önemli katkısının olacağını ifade etmek istiyorum.

1991 yılının başlarında, bahara doğru Karadeniz İşbirliği Bölgesiyle ilgili anlaşmanın Karadeniz ülkeleri tarafından kabul edilip, bir metin haline getirilmesinin ve ülkelerin ekonomik canlılığının artması ve eko-

nomik entegrasyonun sağlanması, daha ileri safhalarda da mal dolaşımı, sermaye dolaşımı, insan dolaşımı, teknoloji dolaşımı gibi hususları da ihtiva eden bir mükemmel yapıya kavuşması için ilk adımların atılmasının tarafımızdan beklendiğini ifade etmek istiyorum.

Sayın Basın Mensupları,

1991 yılında Türkiye, Avrupa barışı, Ortadoğu barışı ve dünya barışı açısından baktığımızda, önemi kanıtlanmış, uluslararası camiada alması gereken yeri almış, birçok konuda lider rolü oynayan, insiyatifi elinde tutan bir ülke olma çabasını sürdürecektir. Gerçekçilikten uzaklaşmadan, hayalcilğe yer vermeden, Atatürk'ün çerçevesini çizdiği prensipler içinde ve alışlagelmiş, geleneksel politikasını 1991 yılında da sürdürmeye devam edecektir.

Benim sizlere adeta bir sohbet mahiyetinde yaptığım bu konuşma burada bitiyor. 1990 yılının bir genel değerlendirmesi ve 91 yılına bakışımız böyle. 1991 yılının hemen başında Pakistan'a bir ziyaret yapacağım. 2 - 4 Ocak arasında yapılacak olan bu ziyarette Türkiye ile Pakistan arasında ikili münasebetleri, bölgesel sorunlar ve dünyayı ilgilendiren konular ele alınacak. 1991 yılında Dışişleri Bakanı olarak ben ve arkadaşlarım biraz önce ifade ettiğim Türkiye'nin alması gereken yeri sağlamlaştırması ve meselelerimizi halletmek istikametinde yoğun bir temas programı içinde olacaklar. Öyle zannediyorum ki, 1991 yılı beklentilerimize ulaşabildiğimiz bir yıl olur. Tabii ki suallerinize cevap vermeye hazırım. Ancak bu aşamada 1991 yılının sizlere, hepimize, sevdiklerinizle, yakınlarınızla, aile efradınızla mutluluk getirmesini, sağlık ve sıhhat dolu ve başarılı bir yıl olmasını temenni ediyorum. Teşekkür ediyorum.

SORULAR

Zuhal Menzir (Güneş) : İki sorum olacak, birincisi Pakistan'a yapacağımız ziyaret sırasında Ekonomik İşbirliği Teşkilatı konusunun görüşülmesi bekleniyor mu?

Diğeri ise, Bulgaristan'dan İsveç'e giden soydaşlarımızla ilgili. Bunların İsveç'ten sınırdışı edileceği söyleniyor. Türk hükümetinin bir girişimi olacak mı?

Nezih Tavlaş (Sabah) : Sayın Cumhurbaşkanı SHP Genel Başkanı İnönü'nün Saddam ile görüşmesini taviz olarak yorumladı. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Nur Batur (Milliyet) : NATO Çevik Kuvvet meselesine ben de birşey eklemek istiyorum. Bildiğim kadarıyla NATO'dan bir teklif olmuştu. Amerikalılar NATO Çevik Kuvveti Güneydoğu bölgesinde bir tatbikat

yapmasını teklif etmişti ve biz bunu reddetmiştik. O zaman Irak'ı tahrik eder düşüncesiyle geri çevirdik. Acaba 1,5 ay içerisinde ne oldu ki, Türk hükümeti bu yaklaşımını değiştirdi ve Çevik Kuvveti istedi. Yani askeri operasyon çok mu yakın ki, Türkiye NATO'yu arkasına almak istedi?

Raşit Gürdilek (DPA) : Almanya ile Belçika'nın Çevik Kuvvetlerine ait kendi birliklerinin gönderilmesi konusunda bu tereddütleri olduğu biliniyor. Bugün bazı gazetelerde bu konuyla ilgili o ülke yetkililerine atfen bazı haberler de var. Eğer gönderirlerse, örneğin Almanya'nın hava birliğini savaşın çıkması durumunda geri çekeceği söyleniyor.

Bu Çevik Kuvvetin amacına ters görünmüyor mu? Bu durumda Almanya ve diğer NATO ülkeleri İncirlik'in kullanılmasını tahrik olarak mı görüyorlar, bu tahrik sonucu İncirlik'e saldırıyı savunmayı NATO'nun görev alanı dışında mı görüyorlar?

Murat Yetkin (BBC) : 1990 yılında 3 tane Dışişleri Bakanı değişti. Yurtdışında bu nasıl karşılandı, nasıl bir tepki aldı.

Ayrıca 91 yılında dış politikadaki beklentiler daha somut olarak nelerdir?

CEVAPLAR

Türkiye'nin hemen yanı başında bir büyük kriz var. Bu kriz her geçen gün savaşa dönüşme istidadını da gösteriyor. Biraz önce de ifade ettiğim gibi, aslında hiç kimse savaş istemiyor, hiç kimse kan dökülmesinden yana değil, ama uluslararası ittifak, meydana getirilen oldu bittinin ortadan kaldırılmasını istiyor. Sebepleri ne olursa olsun bir ülkenin işgalinin ve ilhakının olamayacağı konusunda karar birliğine varmış ve bu konuda BM Güvenlik Konseyi birçok karar almış, son kararda belli bir tarih verilmiş. Bu tarihe kadar 2 Ağustos öncesi şartlar yerine getirilmezse BM Antlaşması'nın 51. maddesine göre münferiden veya topluca asker kullanma dahil, her türlü tedbire başvurulacağı ifade ediliyor. 678 sayılı karar. İşte bu aşamalardan geçen Türkiye, savunmasını güçlendirmek ve NATO'nun kriz halinde kanat ülkelerine takviye olarak göndereceğim diyerek kurduğu çevik kuvveti davet ediyor. Bir tehlike var. Bir tehdit var. Türkiye bu tehdide karşı ulusal güvenliğini sağlamak, ülke bütünlüğünü korumak ve muhafaza etmek için her türlü tedbiri alıyor, almaya kararlı. Hükümet toplanmış, bakanlar kurulu kararı var, birtakım önlemler dizisi tespit ediliyor, bunların arasında bahsettiğimiz müttefik çevik kuvvetin hava kanadının davet edilmesi hususu bu kararda yer alıyor ve Türkiye Silahlı Kuvvetleri bu karara dayanarak bu kuvveti davet ediyor. Daha önce, krizin başlangıcındaki bir dö-

nemde, Türkiye'ye «bu birleşik kuvvetin, çevik kuvvetin hava ve kara unsurlarından meydana gelen bir birliğin Türkiye'de manevralar yapmasının uygun olup olmadığı» soruluyor. Ama Türkiye o tarihte böyle bir kuvvetin davet edilmesi ve manevraların yapılmasının uygun olmadığını ifade ediyor. Çünkü o tarihte Türkiye'nin inancı meselenin barışçı bir şekilde çözüleceği istikametindedir. Çünkü Türkiye uluslararası platformda, BM Güvenlik Konseyi'nde alınan kararların ve uygulanmaya başlanan ambargonun Irak'ı caydıracağı ve 2 Ağustos önceki şartların biran evvel teessüs ettirileceği inancını taşımaktadır. Ancak maalesef bu böyle olmuyor, BM Kararları neticede belli bir tarihi öngören bir şekilde giderek sertleşiyor. Türkiye aldığı ve almakta olduğu güvenlik tedbirleri pekiştirmek için NATO'nun çevik kuvvetinin hava bölümünü davet ediyor. Mesele budur.

Şimdi ne oldu da Türkiye bu çevik kuvveti davet etti? Meydana gelen gelişmeleri hep beraber takip ettik, şimdi belli bir hedef günü var. Türkiye yanbaşında meydana gelmesi ihtimali olan bir silahlı çatışmaya taraf olmak arzusunda değil. Türkiye savaşa katılmak arzusunda değil, ama Türkiye kendi güvenliğini pekiştirmek arzusunda. Aldığı tedbirlere bir ilave tedbir olarak bu birliği davet etmiştir. Türkiye «Irak yetkilileri Türkiye'de NATO da var, Türkiye NATO ülkesi, NATO üyesi diğer ülkeler de Türkiye'nin savunması için kararlı, Türkiye'nin yanbaşında, işte sembolik de olsa caydırıcı niteliği olan uçaklarını gönderdi. Türkiye'ye bir saldırıda bulunursan bunun cevabını sadece Türk silahlı kuvvetlerinden değil, ama NATO üyesi diğer ülkelerden de alırsın» demek için bu kuvveti davet etmiştir.

Bir arkadaşımız «Almanya ile Belçika'nın tereddütleri var, bugün hava birliğini gönderirse, belirli bir süre tutulacağı, savaş çıkarsa geri çekileceği» gibi söylentiler var diyor. Zaten bu kuvvetlerin bir ülkede sonsuza dek kalması söz konusu değil. Biraz önce ifade ettiğim gibi, ancak bir kriz anında caydırıcı özelliği olduğu için, savunmaya yönelik olduğu için davet ediliyor bu kuvvetler. Kriz hali kalktıktan ve tehdit ortadan kalktıktan sonra tabii ki bu kuvvetler geri döneceklerdir. Bu kuvvetlerin, bazılarının ifade ettiği gibi, alan dışı bir operasyonda kullanılmaları söz konusu değildir. Bunlar Türkiye'ye bir saldırı olursa savunmaya yönelik bir harekate girişebilirler. Bu işin nasıl olacağı da gayet açık bir şekilde NATO belgelerinde kayıtlıdır. Bunun dışına çıkılması söz konusu değildir. «İncirlik'in kullandırılmasının tahrik aracı olması ve NATO görevleri dışında kullanılması» gibi birtakım değerlendirmelerden bahsediyor arkadaşımız. Bu çevik kuvvet uçaklarının nerede konuşlandırılacaklarını daha önceki basın toplantısında açıklamıştım. Bunlar Malatya'da Erhaç'da ve Diyarbakır Havaalanında konuşlandırılı-

lıyorlar. Bu uçaklarının İncirlik'te olmaları, konuşlandırılmaları sözkonusu değil. Daha önce tespit edilmiş bunlar. Dolayısıyla bu birliklerin İncirlik'i kullanması gibi birşey sözkonusu değil. İncirlik'in nasıl kullanılacağı, hangi şartlarla, kim tarafından kullanılacağı da belli. İncirlik gene daha önceki basın toplantılarında ifade ettiğim gibi, Türkiye'nin malı olan bir hava üssümüzdür. Bunun kimler tarafından, nasıl kullanılacağı da bizim bileceğimiz bir iştir. Türkiye NATO üyesi ülkelere de söylemektedir. Irak'a da söylemektedir. Bütün dünyaya ilan etmektedir: «Ben savaş açmak için, tehdit olsun diye herhangi bir girişimde bulunmuyorum. Ama ülkemizin güvenliği benim için en önemli hadisedir. Herşeyden önce ben kendi ülkemizin güvenliğini sağlarım. Buna en ufak bir hanel gelmesini istemem. Tedbirlerimi alıyorum. İlave tedbirler meyânında -daha önceki anlaşmalar çerçevesinde- bu çevik kuvvetleri davet ettim» demektedir.

«Üç Dışişleri Bakanı değişti. Dışarıda nasıl değerlendirildi?» diye sordular. Aslında uluslararası münasebetlerde görev alan kimselerin, ister bakan, ister bürokrat uzun süre görevde kalmaları uluslararası temüller açısından faydalı, arzu edilen bir husus. Ancak Sayın Bakanlarımızın ayrılması kendi takdirlerine bağlı olan bir husus ve genellikle iç politikaya yönelik birtakım olaylar sonucunda meydana geldiği için dışarıda anlayışla karşılanıyor demek lazım.

«Gerçekçi planlar nedir?» diye soruyor arkadaşımız. Biz iyi niyete dayanan anlayışlı, karşılıklı menfaatlerin ön planda tutulduğu yaklaşımların olmasını istiyoruz. Böyle olacağına inanıyor ve böyle varsayarak masa başına oturmayı, meselelerimizi açık yüreklilikle ve cesaretle, ama ülkelerimiz yararına çözmek kararlılığıyla halletmek arzusunu ifade ediyoruz ve planlarımızı bu esaslar üzerine yapıyoruz. Tabii ki burada bizim iyi niyetimiz ve arzularımızın yanı sıra muhatablarımızın da iyi niyet ve arzularının da olması esas. Taraflar bu anlayış içinde olursa planlarımız gerçekçidir ve gerçekleşirler. Ama tabii ki karşı taraflardan aynı iyiniyeti göremez isek, aynı samimiyeti ve açıklığı göremez isek, başarı nisbetimiz arzu ettiğimiz seviyelere ulaşamaz.

«Sayın İnönü'nün Irak ziyareti taviz mi?» diye soruldu. Ana muhalefet partisi lideri gitmeden önce benimle görüştü. Malum. Dönüşünde de Sayın Başbakanımıza bilgi verdi. Ben de vardım. Kendisinin arzusu savaş olmadan meselenin barışçı bir şekilde halledilmesidir. Bu arzusun yerine gelmesi için taraflara Türkiye'deki muhalefet kanadının düşüncelerini aktarmak istemiştir. Bu ziyaretin Irak liderliği tarafından nasıl değerlendirildiğini bilemem. Ama kendi açıklamalarından gördüğümüz gibi bu ziyaret maalesef somut sonuçlar getirmeyen bir ziyaret olmuştur. Hatta niçin yapıldığının net olarak anlaşıldığı konusunda da açıkcası tereddütlerim var.

Güvenlik Kurulunun belirli gündem çerçevesinde toplandığı, bu gündemlerin her toplantı sonrası tespit edildiği ve genelde gündem dışında konuların tartışılmadığı, konuşulmadığı malumlarıdır. Dolayısıyla Güvenlik Kurulu sekretaryanın açıkladığı gibi gündemdeki konularını konuşmuştur. Gündem dışı bir fevkalade husus Güvenlik Kurulu toplantısında görüşülmemiştir.

Şimdi bu İsveç hükümeti'nin 1989 yılında kabul ettiği Bulgaristan'dan giden soydaşlarımızla ilgili, bu soydaşlarımız geri gönderiliyorlar veyahut sınırdışı ediliyor şeklindeki soruya gelince. Bulgaristan'da şartların soydaşlarımız lehinde değişmekte olduğu malumları. Bir ihtimal İsveç'in de soydaşlarımız lehine değişen ve gelişen şartlar çerçevesinde onların ülkesine dönmeleri istikametinde bir değerlendirme yaptığı. Tabii ki Türkiye'nin ilgisi devam etmektedir. Sayın basınımızın da bu konuya ilgi göstermesi yararlı olmaktadır. İsveç kamuoyunun ve hükümetinin daha yapıcı, daha tutarlı ve müşfik politikalar sürdürmesi lazımdır. Biz Bulgaristan'da soydaşlarımızın dinlerini rahatlıkla uygulamaları, kendi lisanlarını, Türkçe isimlerini rahatlıkla kullanmalarını mümkün kılan gelişmeleri dikkatle ve memnuniyetle takip ediyoruz. Temennimiz, Bulgaristan'ın yaptığı hataların tümünü ortadan kaldırmasıdır. Temennimiz Bulgaristan'ın değişim sürecini en olgun bir şekilde ve kısa sürede atlattırmasıdır. Temennimiz, Bulgaristan'ın Bulgar vatandaşlarıyla Türk asıllı vatandaşlarıyla mutlu, güvenlik dolu bir yaşama ulaşmasıdır.

Pakistan'la ilgili tabii ki biliyorsunuz İran Dışişleri Bakanı buradaydı. İran'la Türkiye arasındaki ikili münasebetleri görüştüğümüz gibi, ekonomik işbirliği konusunda da görüş teatisinde bulunduk. Pakistan'la da yapacağımız temaslarda bu husus ele alınacak konulardan bir tanesidir. Biz üç ülkenin ticari konularda daha aktif olmasını istiyoruz. Ekonomik konularda işbirliği yapılmasını arzu ediyoruz. Üç ülkenin ekonomik entegrasyonu ve kalkınması konusunda faydalı olacak altyapı yatırımlarının müştereken halledilmesini temenni ediyoruz. Eğer ticaret artarsa, ekonomik ilişkiler gelişirse ve bu istikamette işbirliği gelişirse, Pakistan, İran ve Türkiye'nin bölgede önemli bir istikrar unsuru olarak hizmet göreceğine inanıyoruz. Pek tabii ki ziyaretimizde Türkiye-Pakistan ilişkileri olduğu gibi, ekonomik işbirliği konusunda da görüş alışverişinde bulunacağız.

Zeynep Alemdar (AP) : Çevik Kuvvet ile ilgili bir soruya cevap verirken, «bir tehdit, bir tehlike var» dediniz. Irak'tan Türkiye'ye doğrudan bir tehdit olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

— Hayır. Türkiye'nin hemen yanı başında bir olay var. Bir askeri çatışma olabilir. Bir tarih verilmiş netice itibariyle. Bu tarihe de hızla yaklaşıyoruz. Türkiye bu gelişmelere tabii ki ülke güvenliği açısından seyirci kalmaz. Aldığı tedbirleri geliştirmek ve ilave tedbir almak için bu kuvveti davet etmiştir. «Irak'tan Türkiye'ye bir tehdit vardır» demedim. Bir olay var. Türkiye'nin yanı başında. Bir silahlı çatışma olması muhtemel. Türkiye bu silahlı çatışmanın ne şekilde olursa olsun kendisine tehdit oluşturmasını istemiyor, ülke güvenliği için, ülke bütünlüğü için gereken her türlü tedbiri alıyor. «Bu davetin de bu tedbirler meydanında düşünülmesi gerekir.» dedim.

Semih İdiz (Cumhuriyet) : Çevik Kuvvet denilince, ismi üzerinde, ancak bunların fazla çevik davrandığını söyleyemeyiz. Bu arada heyetler gönderildi. Başından beri bu Çevik Kuvvet'in sembolik bir boyutu olduğu söyleniyor; şimdi bu «ayak sürme» diyeceğim, başka ifadeler de kullanılabilir. Bundan çıkan sembolik mesaj nedir sizce?

İkincisi, Çevik Kuvveti göndermeme kararı çıkarsa, Türkiye nasıl bir durumda kalır acaba?

— Şimdi efendim, Çevik Kuvvet pek çevik davranmıyor. Bu tabii izafi bir hadise. Hadiselerin gelişme seyrine göre bunların çevik davranmalarının hızı değişebilir. Şimdi şu anda bir müracaat olmuştur. Bir süreç başlamıştır. Süreç devam ediyor. Bizim de katıldığımız NATO tatbikatları vardır. Bizden de birlikler başka ülkelere gitmeden önce biz de o ülkelere heyet göndeririz, oradaki şartları tetkik ettiririz. Baktırırız. Ondan sonra heyetler dönerler, orada tespitlerini anlatırlar ve ona göre hazırlıklar yapar, birlikler intikal ederler. Bu böyle olur. Bu süreç çerçevesinde Almanya ve Belçika'dan heyetler gelmiştir. Önümüzde de daha bir zaman var bir taraftan ve hala bu işin barışçı bir şekilde savaş olmadan çözülme ihtimali var. Bu süreç işliyor. Dolayısıyla bu sürecin gelişmesi çerçevesinde bir takım mesajlar beklemek veya çıkarmak şu anda bence erken ve süreç sonunda alınacak kararı görmeden de bizim tepkimiz nasıl olur ne olur söylemek mümkün değil.

Burada bir not var. Sayın Müsteşarımız diyor ki, bu birlik ile ilgili olarak, bölgemizde artan gerginlik var. Bu AMF'in genelgesinde de aynı söz var. Biraz önce sizin sorduğunuz soruya cevabı takviye etmek açısından bir gerginlik hali var. Bende bunu başka kelimelerle ifade etmeye çalıştım. Çatışmaya kadar gidebilecek bir durum var. Türkiye tabii ki böyle bir durum karşısında ek tedbirler almak isteyecektir. Buna çağırarak Türkiye'nin hakkıdır.

Nur Batur (Milliyet) : BM'nin öngördüğü süre daraldığına göre, bildiğiniz gibi 15 Ocak'a az bir süre kaldı. O bakımdan bu soruyu sormam yerinde olacak. Eğer Türkiye, İncirlik Üssü'nden bir Amerikan

uçağı kalkarken, bir izin talebiyle karşılırsanız, yani bir emrivaki ile karşı karşıya kalırsa nasıl cevap verecektir? Bu günlerdir, aylardır kamuoyunda tartışılıyor. Zaman da kısaldığına göre, sizin cevabınız nedir?

— Efendim bir kere çevik kuvvetin bir NATO kuvveti olduğu, NATO kurallarına kesin uyduğu ve uyacağı hususu tartışılmaz. İncirlik'te Amerikan uçakları vardır. Amerikan uçaklarının İncirlik'te konuşlandırılması, hangi maksatlar için konuşlandırıldığı, hangi hallerde kullanılacağı da anlaşmalarla tarif edilmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin bir emrivaki ile karşı karşıya kalması mümkün değildir. Türkiye politikalarını emrivakilerle sürdürecektir bir ülke değildir. Türkiye politikalarını kendisi çizer. Kararlıdır. Ülke müdafaası için en uygun ne ise kanunların ve anayasanın kendisine verdiği yetkileri bu istikamette kullanır. Bu birliklerin tabii gelmesiyle ilgili olarak, zaman bizi huzursuz ediyor. Size daha önce söyledim. Biz de yurt dışına birlik gönderirken heyet gönderip baktırıyoruz şartlara. Kaldı ki bu kuvvetler bugüne kadar hep tatbikat için kullanılmışlardır. Bu birliklerin daha önce Türkiye'ye geldikleri malumunuz. Daha önceki basın toplantılarında da anlatmıştım. Ama ilk defa tatbikat için değil, «bir gerginlik hali var» diyerek bir ülke davet ediyor. Dolayısıyla süreyi bu açıdan da değerlendirmek lazım.

Raşit Gürdilek (DPA) : Almanya ve Belçika da «savaş başlarsa bu Çevik Kuvvet'i geri çekeriz» diyorlar. Bu durumda bu ülkelerin endişeleri şundan mı kaynaklanıyor? Türkiye, NATO ülkesidir. Bilindiği gibi, saldırı karşı savunmak zorunluluğumuz var. Ama İncirlik'teki Amerikan uçakları tahrik edilmemiş bir durumda Irak'ı bombalarsa, Irak da buna karşı Türkiye'ye saldırıya geçerse, bu Türkiye tarafından tahrik edilmiş bir saldırıdır, dolayısıyla bizim yükümlülüğümüz ortadan kalkar. Böyle bir mesaj mı vermek istiyor Batı?

— Kimlerin hangi senaryoları yaratmaya çalıştığı, hangi senaryoların nasıl ortaya çıktığını söylemek mümkün değil. Bu kuvvetin, yani AMF kuvvetinin ister hava, ister kara, niçin teşkil edildiği ortada. Kanat ülkelerin savunması için. Kanat ülkeleri takviye etmek için. Niçin? Savunma için. Ne zaman? Bir gerginlik, bir tehlike anında. Şimdi Almanya'nın veya Belçika'nın hakikaten bu lafları edip etmediğini ben bilmiyorum. Siz söylüyorsunuz. Talep karşısında inceleme yapmak istedikleri, düşünme yapmak istedikleri, bunların hepsini doğal karşılıyoruz. Biz de aynı şeyleri yapıyoruz. Tatbikat dahi olsa bu böyle yapılır. Süreç başlamıştır. Ben ama gerçekleri ifade ediyorum. Düşüncelerimizi ifade ediyorum. Kararlarımızı söylüyorum. Türkiye Irak'ı tehdit etmek

istemiyor. Türkiye'den Irak'a karşı bir tehdit yok. Türkiye olayın barışçı bir şekilde halledilmesini istiyor. Türkiye ama kendisine olabilecek herhangi bir tecavüzü en iyi şekilde bertaraf etmek için de hazırlıklarını yapıyor. Barış olsun. Sulh idame ettirilsin diye de savaşa da hazır olmak lazımdır. Silahlı kuvvetlerimiz hazırlanıyor. «Bu hazırlıkların yanı sıra da NATO'yu da yanımda görmek istiyorum. İlk defa ben böyle ciddi bir durumla karşı karşıyayım. Gelsin bakalım NATO da benim savunmam için benim yanımda yer aldığını gösterebilir» diyor. Türkiye gelen kuvvetleri zaten istese de Irak'a veya bir başka yere gönderemez. Zaten NATO'nun amacı bu değil. Ama Türkiye'ye bir saldırı olursa NATO üyesi olan Türkiye'nin topraklarını savunmasında bu birliklerin tabii ki yer almaları anlaşma gereğince şart olacaktır. İki olayı birbirinden ayırmak lazım. Hiç kimse bu kuvvetleri bir tehdit unsuru olarak çağırıyor. Hiç kimsenin ne hakkı var, ne de niyeti var, ne de imkanı var bu birlikleri Irak'a göndermeye.

Metin Çorabatur (32. Gün ve Tercüman) : Krizin başından beri Türkiye 1 Ağustos şartlarının yeniden tesis edilmesini istiyor. Türkiye, bu konudaki BM'ler kararlarına destek vermeye de devam ediyor.

Öte yandan kriz sıcak savaşa doğru tırmanıyor. Krizin bir sıcak savaşa dönmesi halinde, Türkiye bu uluslararası ittifak çerçevesinde, tekrar 1 Ağustos şartlarının tesisi konusunda ne gibi katkılarda bulunacak?

— Tutumumuz ortada. Bunu defaatle söylüyoruz. Yaptıklarımız, yapmak istediklerimiz, yapacaklarımız hep söyledik. Dolayısıyla aynı şeyleri söylemekte bir fayda görmüyorum.

Mümtaz İdil (ANKA) : 90 değerlendirmesini yaparken şöyle bir cümle kullandınız : «2 Ağustos öncesi durum yeniden tesis edilecektir.» Eğer ABD ile Irak başka bir durumda anlaşması halinde, Türkiye buna yanaşacak mı?

— BM'nin Güvenlik Konseyi'nin kararları var. Amerika'nın bu kararlar dışına çıkıp birtakım özel anlaşmalar yapmasını ne derece beklemek mümkün. Oturup bir pazarlık yapılabilir istikametinde kimsenin ortaya koyduğu birşey yok. 2 Ağustos öncesi şartlar tesis ettirilir. Gerekirse taraflar, kim o taraflar? Kuveyt idaresi gelir. Irak vardır. Kuveyt ile Irak aralarında istedikleri anlaşmaları yaparlar. Ona kimsenin diyecek bir şeyi yok. Ama pazarlık yapacak ülkeler bellidir. Bugün karşı karşıya kaldığımız durum ve bundan sonra olması beklenen durum da bellidir. Bugün karşı karşıya olduğumuz durumda, işgal vardır, ilhak vardır. On dan sonra kim kiminle nasıl anlaşma yapar, tabii onu bilmek mümkün değildir.

Nur Batur (Milliyet) : NATO Çevik Kuvveti ile ilgili deniliyor ki, Türk hükümetinin bir anlamda amacı bu Çevik Kuvveti davet ederek, NATO'nun baskısını Amerika'ya yöneltmek. Yani başka bir deyişle şu anda NATO'nun bir çok üyesi bir askeri operasyona NATO'yu sokmak istemiyorlar. İkili çerçevede bunu yapın diyorlar. Eğer ki NATO Çevik Kuvveti gelirse Türkiye, bu durumda Türkiye üzerinden bir Amerikan askeri operasyonu bölgeye çok zor olacaktır, en azından NATO baskısı olacaktır. Bu yoruma katılır mısınız?

— Türkiye'nin tutumu ve görüşleri açık. İsterseniz bir kere daha açıklayayım. Türkiye olarak meselenin barışçı çözülmesini istiyoruz. Irak'la savaş yapmak istemiyoruz. Irak'a bir tehdit olmak arzusunda değiliz. Ülkemizi en iyi şekilde müdafaa etmek istiyoruz. Olayın barışçı bir şekilde çözülmesi arzusundayız. Meselelere bu açıdan bakmaktayız. Türkiye'nin Amerika ile ve Türkiye'deki Amerikan birlikleriyle ilişkileri anlaşmalar çerçevesinde tarif edilmiştir. NATO Çevik Kuvveti'nin davet edilmesinin sebeplerini de toplantımızın başından beri anlatmaya çalıştım. Bu noktalardan hareket edilerek davet edilmişlerdir.»

5. MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR, ANLAŞMALAR VE BİLDİRİLER

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text, continuing the document's content.

THIRD LINE OF FAINST, ILLIGIBLE TEXT

5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR, BİLDİRİLER VE ANLAŞMALAR

- 4 Ocak — Batı Trakya'daki soydaşlarımızın pasaportlarına el konulmasına ilişkin bir soruya cevaben yapılan açıklama.
- 5 Ocak — Gümülcine'deki Poşpoş tekkesi hakkındaki bir soruya cevaben yapılan açıklama.
- 8 Ocak — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Devleti Hükümeti arasında imzalanan Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması.
- 10 Ocak — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti arasındaki Ekonomik ve Ticari ilişkilerin geliştirilmesine ilişkin Protokol.
- 10 Ocak — Türk ve Bulgar Dışişleri Bakanları'nın Kuveyt'te yaptıkları toplantı sonunda yayınlanan Ortak Bildiri.
- 10 Ocak — Avrupa'da Güven ve Güven Arttırıcı önlemler Müzakereleri çerçevesinde düzenlenen Askeri Doktrinler Seminerine ilişkin açıklama.
- 16 Ocak — Ermenistan ve Azerbaycan SSC'leri arasındaki anlaşmazlıklara ilişkin açıklama.
- 17 Ocak — İran - Irak barış görüşmelerine ilişkin açıklama.
- 17 Ocak — Avusturya'nın Türk vatandaşlarına vize koymasına ilişkin açıklama.
- 17 Ocak — Kıbrıs'taki son gelişmeler hakkında açıklama.
- 19 Ocak — Yunanistan Dışişleri Bakanı Samaras'ın 16 Ocak tarihinde «Yunanistan'daki İslami kültürel miras» ve «serbest semalar» konusunda yaptığı açıklamalara ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 19 Ocak — Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Azerbaycan ve Ermenistan SSC'leri arasındaki çatışmalar konusunda Ankara'daki Sovyet Büyükelçisi ile yaptığı görüşmeye ilişkin açıklama.
- 20 Ocak — Sovyet Büyükelçisi Albert Çernişev'in Kafkasya'daki olaylar ve Türkiye'nin bunlara ilişkin tutumu konusunda Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'a ilettiği Sovyet görüşlerine ilişkin açıklama.

- 26 Ocak --- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı mensuplarından Gümülcine eski Milletvekillerinden Dr. Sadık Ahmet ile Bağımsız Milletvekili adayı İbrahim Şerif hakkında verilen mahkûmiyet kararlarına ilişkin açıklama.
- 26 Ocak — BM Genel Sekreterinin «Türkiye'nin Kıbrıs sorununa doğrudan taraf olmadığı» yolundaki beyanı üzerine Yunan Hükümetince gösterilen tepkiye ilişkin açıklama.
- 29 Ocak — Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif'in duruşmaları konusundaki açıklama.
- 30 Ocak — Keşmir'deki olaylara ilişkin tutumumuz konusundaki bir soruya cevaben Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın yaptığı açıklama.
- 2 Şubat — Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Yunan Büyükelçisini kabulüyle ilgili olarak sorulan bir suale Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Murat Sungar'ın verdiği cevap.
- 3 Şubat — Müslüman Türk azınlığa karşı Gümülcine'de girişilen saldırılara ilişkin açıklama.
- 7 Şubat — Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in yargılanmalarını izleyen TRT ekibine yapılan saldırıya ilişkin açıklama.
- 12 Şubat — İskeçe Müftüsü Mustafa Hilmi'nin vefatı üzerine yapılan açıklama.
- 13 Şubat — İşgal altındaki topraklarda yerleşim bölgeleri kurulması konusundaki açıklama.
- 13 Şubat — Güney Afrika sorunuyla ilgili olarak yapılan açıklama.
- 15 Şubat — Batı Trakya'daiki gelişmelerle ilgili olarak yapılan açıklama.
- 16 Şubat — AT Akdeniz bölgesi ile ilişkilerden sorumlu Komiser Abel Matutes'in Güney Kıbrıs Rum Kesimini ziyareti ve burada verdiği demeçlerle ilgili olarak yöneltilen bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü tarafından verilen cevap.
- 21 Şubat — ABD Dışişlerinin 1989 İnsan Hakları Raporuyla ilgili bir soruya Dışişleri Sözcüsünce verilen cevap.
- 23 Şubat — Kıbrıs Türk ve Rum Liderlerinin BM Genel Sekreterinin gözetiminde yaptıkları görüşmelere ilişkin açıklama.

- 28 Şubat — Ermeni karar tasarısının reddine ilişkin açıklama.
- 1 Mart — Ermeni karar tasarısının müzakereleri dolayısıyla alınan geçici tedbirlerin kaldırıldığına ilişkin açıklama.
- 3 Mart — BM Genel Sekreterinin gözetiminde yapılan görüşmelerin kesilmesine ilişkin açıklama.
- 7 Mart — Kıbrıs konusunda New-York'ta yapılan görüşmelerin akim kalması üzerine Rum tarafının başlattığı propaganda konusundaki bir soruya Bakanlık Sözcüsünce verilen cevap.
- 12 Mart — Azerbaycan SSC'nin tıbbi malzeme ve ilaç sevkine ilişkin açıklama.
- 13 Mart — BM Güvenlik Konseyinin Kıbrıs konusundaki kararına ilişkin açıklama.
- 21 Mart — Namibya'nın bağımsızlığını kazanması dolayısıyla yapılan açıklama.
- 23 Mart — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti arasında imzalanan Deniz Ticaret ve Seyrüseferine ilişkin Anlaşma.
- 29 Mart — Meriç üzerindeki bir adacık ile ilgili bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'm verdiği cevap.
- 19 Nisan — Federal Alman temsilciliklerinde çalışan bazı kişilerin geri alınmalarının istenmesine ilişkin olarak sorulan bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcü Vekili Ferhat Ataman'ın verdiği cevap.
- 3 Mayıs — ABD ile Türkiye arasında savaş zamanı Evsahibi Ülke Destek Anlaşması imzalanacağı konusundaki bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'm verdiği cevap.
- 3 Mayıs — Irak'a mal götüren Macar plakalı TIR hakkındaki bir soruyla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'm yaptığı açıklama.
- 10 Mayıs — Mitsotakis Hükümeti programıyla ilgili olarak Bakanlık Sözcüsünün ANA İstanbul Muhabirine verdiği demeç.

- 10 Mayıs — Jandarma teşkilatımız için Avusturya'dan ithal edilecek bazı mühimmatın sevkine bu ülke hükümeti tarafından ihraç izni verilmediği yolunda basında yer alan haberlerle ilgili bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın verdiği cevap.
- 17 Mayıs — Batı Trakya'daki müftü seçimlerine ilişkin sorulara Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 22 Mayıs — İşgal altındaki Arap topraklarında meydana gelen son olaylarla ilgili olarak sorulan bir soruya cevaben Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın yaptığı açıklama.
- 22 Mayıs — Yemen Cumhuriyeti'nin kurulması dolayısıyla yapılan açıklama.
- 24 Mayıs — İsrail'e su satışı konusunda sorulan bir suale cevaben Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in yaptığı açıklama.
- 5 Haziran — Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ali Bozer'in Yunanistan ile diyalog konusunda bir soruya verdikleri cevap.
- 10 Haziran — İtalya'nın Vize Muafiyet Anlaşmasını feshiyle ilgili olarak yapılan açıklama.
- 10 Haziran — Irak Petrol Bakanının Sınıraşan Sular konusunda «Elif-Be» dergisine verdiği beyanata ilişkin olarak sorulan bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın verdiği cevap.
- 12 Haziran — Yunanistan Başbakanı Mitsotakis'in Türk - Yunan diyalogunun ön şartı olarak Türkiye'den bazı jestler bekledikleri yolundaki beyanı konusundaki bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünce verilen cevap.
- 13 Haziran — Türk - Yunan diyalogu konusunda açıklama.
- 21 Haziran — Afrika ülkeleri ile ekonomik ilişkiler konusundaki bir soruya cevaben yapılan açıklama.
- 27 Haziran — AT Devlet ve Hükümet Başkanlarının Kıbrıs konusundaki bildirimleriyle ilgili açıklama.
- 27 Haziran — ABD - FKÖ diyalogunun askıya alınmasıyla ilgili açıklama.

- 28 Haziran — Nikos Sampson'un Kıbrıs'a dönüşüne ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 29 Haziran — NATO Zirve Toplantısı konusunda Milli Güvenlik Kurulunca yapılan açıklama.
- 29 Haziran — İşgal altındaki Arap topraklarında yaşayan Filistinlilere yapılan gıda ve ilaç yardımına ilişkin açıklama.
- 9 Temmuz — ABD - Yunanistan Savunma İşbirliği Anlaşması konusundaki bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 10 Temmuz — Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Sınai Gelişme Alanında İşbirliği Anlaşması.
- 13 Temmuz — Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı B. N. Çaplin'in Türkiye'yi ziyaretiyle ilgili açıklama.
- 15 Temmuz — Tirana Büyükelçiliğimize sığınanlar hakkında açıklama.
- 20 Temmuz — Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 19 Temmuz 1990 tarihli Başkanlık Bildirisi ile ilgili bir soruya Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Sayın Ali Bozer'in cevabi değerlendirmesi.
- 20 Temmuz — Uluslararası Af Örgütü'nün yıllık raporuyla ilgili olarak yapılan açıklama.
- 26 Temmuz — «ARDOUR EXCHANGE—90» Tatbikatı hakkındaki bir soruya cevaben Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar tarafından yapılan açıklama.
- 2 Ağustos — Kuveyt krizi konusunda basın açıklaması.
- 7 Ağustos — F—111 uçaklarının Türkiye'de konuşlandırılması ile ilgili açıklama.
- 8 Ağustos — Irak'ın Kuveyti ilhaki konusundaki açıklama.
- 10 Ağustos — Irak Büyükelçiliğinin bir açıklaması üzerine yapılan açıklama.
- 20 Ağustos — Irak Hükümetinin yabancıların hareket serbestisini kısıtlamasıyla ilgili olarak yapılan açıklama.
- 29 Ağustos — Kuveyt Büyükelçiliğimizin faaliyetinin geçici olarak durdurulmasına ilişkin açıklama.

- 7 Eylül — Kuveyt Büyükelçimizin Kuveyt Emiri ile temasları hakkında açıklama.
- 10 Eylül — Bush - Gorbacov buluşması konusundaki bir soru üzerine Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın yaptığı açıklama.
- 17 Eylül — SEİA'nın uzatılması hakkında açıklama.
- 17 Eylül — Yunan vatandaşlık kanununun 19. maddesinin iptal edileceği yolundaki haberlere ilişkin sorulara Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 18 Eylül — GKRT'nın AT'ye başvurusuyla ilgili açıklama.
- 19 Eylül — Büyükelçi Güner Öztekin Taif'de Kuveyt Emiri ve diğer hükümet üyeleriyle temaslarına ilişkin açıklama.
- 19 Eylül — Irak'ta bulunan vatandaşlarımızın tahliyesine ilişkin açıklama.
- 25 Eylül — Japon Başbakanı Toshiki Kaifu'nun ülkemizi ziyaretine ilişkin açıklama.
- 9 Ekim — El-Aksa Camiine girme teşebbüsüyle ilgili açıklama.
- 17 Ekim — Türkiye Cumhuriyeti ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği arasında imzalanan Kültür İşbirliği Anlaşması.
- 24 Ekim — Yunanistan Dışişleri Bakanı Samaras'ın basın toplantısındaki beyanlarıyla ilgili bir soruya cevap.
- 7 Kasım — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan S.S.C. Hükümeti arasındaki Ekonomik, Ticari, Bilimsel ve Kültürel İşbirliği Protokolü.
- 8 Kasım — Irak'ın toprak bütünlüğüne ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 19 Kasım — Joint Declaration of Twenty Two States.
- 22 Kasım — Suudi Arabistan'ın vereceği hibe petrol konusundaki bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.

- 22 Kasım — Kuveyt krizi dolayısıyla yapılacak yardımlara ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 22 Kasım — BM Genel Sekreterinin Paris'teki bir beyanına ilişkin soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 22 Kasım — Fırat'ın suları konusundaki bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 23 Kasım — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti arasındaki İvedi Yardıma İlişkin Özel Mali Protokol.
- 28 Kasım — İsviçre'nin silah sevkiyatı yasağı kaldırmasına ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 28 Kasım — Irak Ticaret Bakanı Mehdi Salih'in açıklamasına ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 3 Aralık — Bulgaristan Genelkurmay Başkanı I. Yardımcısı Tümgeneral Luben Petrov başkanlığındaki bir Bulgar Askeri Heyeti'nin ülkemizi ziyaretine ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın verdiği cevap.
- 6 Aralık — Bağımsız İşkeçe Milletvekili Ahmet Faikoğlu'nun milletvekilliğine yapılan itirazı inceleyecek Yüksek Seçim Kurul Mahkemesinde Yunanlı avukatların Faikoğlu'nun savunmasını üstlenmek istemedikleri yolundaki haberlere ilişkin sorulara Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 7 Aralık — Irak'ın Yabancı rehinelerin serbest bırakmasına ilişkin sorulara cevaben Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın yaptığı açıklama.
- 11 Aralık — Yunanistan Başbakanı Mitsotakis ile KRY Lideri Vasiliou'nun ortak basın toplantısına ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.
- 12 Aralık — Yunanistan Savunma Bakanı Varvitsiotis'in, Yunanistan'ın, hakkı olan Ege'nin kontrolünü donanmasının çabaları sayesinde elinde tuttuğu yolundaki ifadelerine ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın cevabı.

- 14 Aralık — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti arasında Balıkçılık Alanında İşbirliği Anlaşması.
- 19 Aralık — Filistinlilerin işgal altındaki topraklardan sınır dışı edilmesiyle ilgili açıklama.
- 20 Aralık — SSCB Dışişleri Bakanının istifası konusunda Dışişleri Bakanı A. Kurtcebe Alptemoçin tarafından verilen demeç.

A Ç I K L A M A

(4 OCAK)

Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımızın pasaportlarına Yunan makamlarınca el konulduğu yolunda haberler alınmaktadır. Vatandaşlık hakları Yunan anayasanın teminatı altında olması gereken soydaşlarımızın pasaportlarına yasal bir gerekçe gösterilmeksizin el konulmasını, ne hukuk ilkeleri ne de insan hakları ile bağdaştırmak mümkün değildir. Söz konusu olan, mahalli makamların yasal dayanaktan yoksun keyfi bir uygulaması ise Yunan Hükümeti'nin bu duruma müdahale etmesi gerekmektedir. Böyle bir uygulamanın azınlık haklarını olduğu kadar Yunanistan'da vatandaş haklarının ağır bir ihlalini de teşkil ettiği açıktır. Bu gibi uygulamalar seyahat özgürlüğünü engellemesi açısından AĞIK ilkeleri ile de bağdaşmamaktadır. Türkiye, konuyu yakından takip etmektedir.

A Ç I K L A M A

(5 OCAK)

Gümülcine'deki 600 yıllık Poşpoş tekkesinin yıktırılmış olduğunu üzüntüyle öğrenmiş bulunuyoruz.

Tekkenin o bölgedeki istimlaklar sırasında 1980 öncesinde Yunan Hükümeti tarafından onarıldığı ve etrafının demir parmaklıklarla çevrildiği hatırlandığında, Yunan makamlarının bugünkü davranışını anlamamız mümkün değildir. Tekkenin yıktırılması Yunanistan'ın Osmanlı devrinden kalan Türk eserlerine karşı ayırıcı bir yaklaşım güttüğünü teyid ettiği gibi Batı Trakya'daki Türk azınlığın inanç ve hislerini hiçe saydığını da göstermektedir. Yıktırma hareketi Yunan kamuoyu dahil bütün dünya tarafından kınanması gereken çirkin bir olaydır.

Yunan Hükümetinden, eğer geç kalınmadıysa, tekkenin eski haline iade edilmesini beklemekteyiz.»

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE BAHREYN DEVLETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA EKONOMİK, SINAI VE TEKNİK İŞBİRLİĞİ
ANLAŞMASI**

(8 OCAK)

«Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Bahreyn Devleti Hükümeti (bundan böyle «Akit Taraflar» olarak anılacaktır), iki ülke ve insanları arasındaki mevcut dostane ilişkileri gözönünde bulundurarak, eşitlik ve karşılıklı yarar temeli üzerinde bu dostane ilişkileri daha da güçlendirmek ve geliştirme arzusuyla ve iki ülkenin daha yakın ekonomik ve teknik işbirliğinden elde edeceği yararların bilincinde olarak aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

MADDE 1

Akit Taraflar ekonomilerinin gelişmesine katkıda bulunacak alanlarda, örneğin, projeler, ortaklıklar, hizmetler, mühendislik, danışma, müteahhitlik işleri ve uyrukları, firmaları, bankaları ve devlet kuruluşları arasındaki bütün diğer ekonomik işlemler ve faaliyetlerde, iki ülke arasındaki ekonomik, sınai ve teknik işbirliğini geliştirme yollarını araştıracaktır.

MADDE 2

İki ülke arasındaki ekonomik ve teknik işbirliği, her iki Akit Tarafların yararları ve karşılıklı imkanları gözönüne alarak, genel olarak, ticaret, bankacılık ve maliye, sanayi, turizm, ulaştırma, tarım, haberleşme, bayındırlık, gemicilik, gemi inşası, balıkçılık ve Akit Taraflar arasında mutabık kalınabilecek diğer alanları kapsayacaktır.

MADDE 3

Akit Taraflar, uzman personel ve teknik uzman eğitim ve değişimi ve çeşitli alanlarda bilimsel ve teknik bilgi alışverişini geliştirmek için bütün mümkün olan ve gerekli tedbirleri alacaktır.

MADDE 4

Akit Taraflar, bu Anlaşma esasları dahilinde, gerekli olduğu halde, yukarıdaki maddelerde öngörülen işbirliği konularında ve iki ülke arasında mutabık kalınacak özel projelerde, programlar aktedecektir.

MADDE 5

Akit Taraflar, iki ülkede yürürlükte olan kanunların ve yönetmeliklere uygun olarak, özel ve tüzel kişiliğe sahip uyrukları arasında ekonomik, sınai ve teknik işbirliğini teşvik edecektir.

MADDE 6

Akit Taraflar, bu Anlaşmanın uygulanmasını kolaylaştırmak ve iki ülke arasında ekonomik ve teknik işbirliğini daha da genişletmek amacıyla, bir ekonomik, sınıai ve teknik işbirliği Ortak Komitesi kurma hususunda mutabık kalmıştır.

Ortak Komite, Akit Taraflardan birinin talebi üzerine dönüşümlü olarak her iki ülkenin başkentlerinde toplanacaktır.

Ortak Komite, görevlerinin yerine getirilmesi için gerekli göreceği alt-komite veya alt-komiteleri tesis edebilir.

MADDE 7

Bu Anlaşma, onay belgelerinin teatisi tarihinden itibaren beş yıl süre ile geçerli olacaktır. Anlaşma, Akit Taraflardan biri geçerlilik süresinin bitiminden bir yıl önce yazılı feshi ihbarda bulunmadığı takdirde, beşer yıllık dönemler itibariyle kendiliğinden yenilenecektir.

Bahreyn'de 8 Ocak 1990 tarihinde, her ikisi de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce dilinde ve iki orijinal nüsha olarak düzenlenmiştir.»

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

Bahreyn Devleti Hükümeti

Adına

Adına

A. Mesut Yılmaz

İbrahim Abdel Karim

Dışişleri Bakanı

Maliye ve Milli Ekonomi Bakanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AZERBAYCAN SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETİ ARASINDAKİ EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN PROTOKOL

(10 OCAK)

Azerbaycan SSC Başbakanı Sn. Ayaz Niyazoğlu Mutalibov başkanlığındaki Azerbaycan heyeti 5 - 10 Ocak 1990 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

Türkiye'de bulunduğu süre içinde Sn. Mutalibov, Cumhurbaşkanı Sn. Turgut Özal ve Başbakan Sn. Yıldırım Akbulut tarafından kabul edilmiş ve Dışişleri Bakanı Sn. A. Mesut Yılmaz, Maliye ve Gümrük Bakanı Sn. Ekrem Pakdemirli, Sağlık Bakanı Sn. Halil Şıvgın, Sanayi ve Ticaret Bakanı Sn. Şükrü Yürür ve Kültür Bakanı Sn. Namık Kemal Zeybek ile görüşmelerde bulunmuştur.

Anılan ziyaret sırasında yapılan müzakereler sonucunda Taraflar, Türkiye ve SSCB arasında mevcut ticari ve ekonomik işbirliği anlaşmaları ve Türkiye ile Azerbaycan arasındaki tarihi ve kültürel bağları da gözönüne alarak aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

1 — Taraflar, Türkiye ile SSCB arasında 6 Temmuz 1989 tarihinde imzalanan Sınır ve Kıyı Ticareti Anlaşması çerçevesinde Türk ve Azerbaycan firma ve kuruluşları arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi için her türlü gayreti sarfetmek konusunda anlaşmışlardır. Taraflar, ayrıca Türkiye Cumhuriyeti ile SSCB arasında «Sadarak» mevkiinde karayolundan yük ve yolcu taşımacılığına ilişkin bir anlaşmanın imzalanması ve SSCB Sadarak - Nahçıvan hudut hattındaki karayolunun biran önce tamamlanmasıyla sınır ticaretine işlerlik kazandırılmasını kararlaştırmışlardır.

2 — Taraflar, aralarındaki ticari ilişkileri geliştirirken ekonomik işbirliğinin de sınıai işbirliği ve ortak teşebbüsler kurulması yoluyla ileriye götürülmesi konusunda görüş birliğine varmışlardır.

3 — Taraflar, aşağıda gösterilen konuları işbirliği alanları olarak belirlemişlerdir.

- Sanayide ortak yatırım modeli de dahil olmak üzere işbirliği,
- Ortak pazarlama şirketlerinin kurulması,
- Ulaştırma ve haberleşme imkanlarının geliştirilmesi,
- İnşaat sektöründe işbirliği,
- Petrol arama, üretim ve petrol endüstrisi alanlarında işbirliği,
- Petrokimya alanında işbirliği,

- Madencilik alanında işbirliği,
- Telekomünikasyon sanayi alanında işbirliği,
- Tarım ürünlerinin işlenmesi de dahil olmak üzere tarım alanında her türlü işbirliği,
- Küçük ölçekli sanayilerin geliştirilmesi alanında işbirliği,
- Tarafların, üzerinde mutabık kalacakları diğer alanlarda işbirliği,
- Küçük ve orta büyüklükteki projelerin finansmanı için uygun modellerin bulunması ve bu çerçevede doğrudan sermaye yatırım ve finansal kiralama yollarının kullanılması.

4 — Taraflar, turizm sektörünün de geliştirilmesi, özellikle organize turların teşvik edilmesi ve karşılıklı olarak «charter» uçak seferlerinin başlatılması hususunda kararlılıklarını ifade etmişlerdir.

5 — Her iki ülkede temel tüketim malları da dahil olmak üzere üretimin en iyi şekilde tanıtılması amacıyla, Taraflar, Türk ve Azerbaycan firma ve kuruluşlarının her iki ülkede düzenlenecek fuar ve sergilere iştirakinin teşvik edilmesi ve karşılıklı olarak heyet ziyaretlerinin desteklenmesi konusunda anlaşmışlardır.

6 — Taraflar, yukarıda belirtilen işbirliği imkanlarının tesbiti amacıyla Türkiye'den bir teknik heyetin 1990 yılının ilk altı ayı içinde Azerbaycanı ziyareti hususunda mutabık kalmışlardır.

İşbu Protokol 10 Ocak 1990 tarihinde Ankara'da her ikisi de aynı derecede geçerli Türkçe ve Rusça iki orjinal nüsha olarak düzenlenmiştir.

**TÜRK VE BULGAR DIŞIŞLERİ BAKANLARI'NIN KUVEYT'TE
YAPTIKLARI TOPLANTI SONUNDA YAYINLANAN
ORTAK BİLDİRİ**

(10 OCAK)

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Ekselans Boiko Dimitrov ve Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Ekselans A. Mesut Yılmaz, Kuveyt Emiri ve 5. İslam Zirvesi Başkanı Altes Şeyh Jaber Al-Ahmed Al-Jaber Al-Sabah'ın iyiniyet giriŐimini gerÇevesinde ve daha önce mutabık kalındığı üzere, 9 Ocak 1990 günü Kuveyt'te biraraya gelmişlerdir.

İki Bakan, aÇık ve yapıcı bir zihniyet iÇinde, Türk - Bulgar ilişkilerinin mevcut durumu ve geleceğine ilişkin imkanlar hakkında ayrıntılı ve kapsamlı bir gürüŐme yapmışlardır. İki Bakan daha etraflı bir değerlendirme yapabilmek işin gürüŐmelerine devam ihtiyağı hususunda mutabık kalmışlardır.

Bakanlar, Hükümetlerinin ilişkilerini sağlam ve karşılıklı yarar sağlayacak bir zemin üzerinde iyileŐtirme hususundaki siyasi iradelerini ifade etmişlerdir.

Bakanlar, AÇık Semalar Konferansının 12 - 15 Şubat 1990 tarihinde Ottawa'da düzenlenecek olan aŐılıŐ oturumu vesilesiyle bir gürüŐme daha yapmayı kararlaştırmışlardır.

İki Bakan, girişimleri ve toplantı işin sağladıkları fevkalade düzenlemelerden dolayı Kuveyt Emiri ve Hükümetine derin Şükran duygularını dile getirmıŐlerdir.

A Ç I K L A M A

(10 OCAK)

Halen Viyana'da sürdürülmekte olan Avrupa'da Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler Müzakereleri çerçevesinde, 16 Ocak - 5 Şubat 1990 tarihleri arasında bir «Askeri Doktrinler Semineri» düzenlenecektir. Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na (AGİK) taraf 35 ülkenin katılımıyla Viyana'da yapılacak olan bu seminerde, ülkeler askeri doktrinlerini ya da benzer kavramlarını güvenlik ve savunma politikaları ışığında ortaya koyacaklardır.

Ülkelerce benimsenmiş olan değişik askeri doktrinlere daha fazla açıklık getirilmesi suretiyle Avrupa'da karşılıklı anlayış ve güvenliğin artırılmasına katkıda bulunma amacını taşıyan seminerde yapılacak sunuşlarda, silahlı kuvvetlerin yapısı ve konuşlandırılması, askeri faaliyetler ve eğitim, savunma bütçeleri ve harcamaları ayrı ayrı ele alınacaktır.

Hemen hemen bütün ülkeler seminerin ilk bölümüne Genelkurmay Başkanları düzeyinde katılmayı öngörmektedirler. Bu seminerde Türkiye, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle bilim adamlarından oluşan bir heyetle temsil edilecektir. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay 17 - 20 Ocak 1990 tarihlerinde seminere katılacak ve Türkiye'nin güvenlik politikasıyla ilgili genel sunuşu yapacaktır.

Türkiye, Avrupa'da güven ve güvenlik arttırıcı önlemlerin geliştirilmesine yönelik çabalara ve Avrupa Silahsızlanma Konferansı'nın ikinci aşamasını oluşturan Viyana'daki müzakerelere faal ve yapıcı bir biçimde katılmaktadır. AGİK üyesi 35 ülkenin askeri doktrinlerinin açıklanacağı bu seminerin Doğu-Batı ilişkilerinde görülen yumuşama ve silahların kontrolü ve silahsızlanma sürecindeki hızlı gelişmeler doğrultusunda, Avrupa'da istikrar ve güven ortamının pekiştirilmesine önemli katkıda bulunacağına inanıyoruz.

A Ç I K L A M A

(16 OCAK)

Türkiye, Ermenistan SSC ile Azerbaycan SSC arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkları Sovyetler Birliği'nin bir iç meselesi olarak görmekte ve olayların silahlı bir boyut kazanmış olmasını endişeyle karşılamaktadır.

Türkiye, Sovyet ordu ve iç güvenlik kuvvetlerinin olayları yatıştırmak ve iç barışı tesis etmek üzere bölgeye sevk edilmişlerinden zamanlıca haberdar kılınmıştır. Bu boyutuyla Türkiye Sovyet makamlarının iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerinin gereğine riayet ettiği inancındadır.

Türkiye çatışmalardan zarar görenlere insanî yardımı yapmaya hazırdır.

Bölgedeki Türk Silahlı Kuvvetleri ve İçişleri Bakanlığımız görevlileri Türkiye Cumhuriyeti hudutlarının güvenliğini sağlayacak tedbirleri almıştır.

Beklentimiz olayların en kısa sürede yatışması ve bölgede halklarının barış içinde birarada yaşamalarına olanak verecek koşulların oluşturulmasıdır.

Türkiye, bu vesileyle, vermiş oldukları siyasî ve maddî destekle olayları tahrik eden ve silahlı bir boyut kazanmasına yol açan bölgeye yabancı unsurları kınar, uluslararası ilişkilerin insancıl bir çerçeveye oturtulması yolunda gösterilen müşterek çabaların sekteye uğratılmasına varacak yaklaşımlara derhal son verilmesi çağrısında bulunur.

İRAN - İRAK BARIŞ GÖRÜŞMELERİNE İLİŞKİN AÇIKLAMA (17 OCAK)

İran - Irak arasındaki savaşı sona erdiren fiili ateşkesin üzerinden yaklaşık bir buçuk yıl geçmesine karşın, BM Genel Sekreteri gözetimindeki barış görüşmelerinde anlamlı bir ilerleme kaydedilemesini ve mevcut «ne savaş ne barış» durumunu kaygı verici bulduğumuz ve 598 sayılı Güvenlik Konseyi kararının uygulanması zeminini hazırlayacak her türlü girişimin desteklenmesi gerektiği çeşitli vesilelerle ve son olarak Bakanlığımız Bütçesinin TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında Sayın Bakanımız tarafından ifade edilmiştir.

Son günlerde, tarafların tutumlarına açıklık kazandıran bazı önerilerin ortaya atılmakta olduğu müşahade edilmektedir. Bu çerçevede İran'ın BMGS'nin tekliflerine olumlu cevap verdiği bu ülke yetkililerince açıklanmış, Irak Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin ise 5 Ocak'ta bir barış plânı öne sürmüştür. Üzerlerinde henüz uzlaşma olmasa da, karşılıklı tekliflerin yapılmakta bulunması barış çabalarına hareketlilik kazandırmak bakımından olumlu karşıladığımız bir gelişmedir. Bu hareketliliği, halihazır tıkanıklığı aşmak için sarfedilen diğer çabalar meyanında memnuniyetle kaydettiğimizi belirtmek isterim.

A Ç I K L A M A (17 OCAK)

Avusturya Bakanlar Kurulu, aldığı bir kararla, Türkiye ile Avusturya arasındaki 1954 tarihli Vize Muafiyet Anlaşmasının uygulanmasını 17 Ocak 1990 tarihinden itibaren 3 ay süre ile durdurmuş bulunmaktadır.

Vize uygulama kararına gerekçe olarak, Avusturya'ya son zamanlarda vâki Türk kaçak işçi akımının önlenmesini gösteren Avusturya Hükümetince yapılan açıklamada, vize uygulamasının Türk resmi pasaport hamillerini kapsamayacağı, Avusturya'da çalışma ve ikamet izni sahibi Türk vatandaşlarının durumunu da etkilemeyeceği belirtilmiştir. Vatandaşlarımız, 31 Ocak 1990 tarihine kadar vizelerini Avusturya sınır kapılarında da alabileceklerdir.

Avusturya'nın sözkonusu vize uygulama kararı konusunda Bakanlığımızda yapılan değerlendirme sonucunda, karşılıklılık ilkesi gereğince, Avusturya vatandaşlarına da tarafımızdan 18 Ocak 1990 tarihinden itibaren geçici olarak 3 ay için vize uygulanması kararı alınmış bulunmaktadır.

Avusturya ile geliştirilmesine önem verdiğimiz çok yönlü ilişkilerimizde olumsuz etki yaratmamasını temenni ettiğimiz bu geçici uygulamanın en kısa zamanda kaldırılması, samimi dileğimizdir.

KIBRIS'TAKİ SON GELİŞMELER HAKKINDAKİ AÇIKLAMA (17 OCAK)

Geçen Aralık ayında, taraflar arasında ortak bir anlayış bulunmadığının görülmesi üzerine, Genel Sekreterin Özel Temsilcisine Kıbrıs'ta iki tarafla temaslarda bulunması ve görüşmelerin erken bir tarihte nasıl başlatılabileceğini araştırması görevi verilmişti. Bu temaslara sonucu beklenmekden Cumhurbaşkanı Sayın Denктаş ile Rum lideri Şubat ayında New York'a davet edilmişlerdir. Bu yapılırken görüşme tarihi, süresi ve çerçevesi konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ciddi bir danışmada bulunulmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Kıbrıs'ta Genel Sekreteri temsil etmekte olan Sayın Oscar Camilion'un da Genel Sekretere atfedilen bu davetten haberdar olmadığı görülmüştür.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile danışmada bulunmadan ve Kıbrıs Türk tarafının aylardır işaret etmeye çalıştığı önemli noktalar dikkate alınmadan bu yola gidilmiş olması esef vericidir. Bu durum gerek Türkiye'de, gerek Kuzey Kıbrıs'ta haklı tepkilere ve hayal kırıklığına yol açmış bulunmaktadır. Kıbrıs'taki gerçek koşulların ve Türk tarafının görüşlerinin ve tutumunun görmezlikten gelinmeye çalışılması büyük bir hata teşkil etmektedir. Böyle bir davranış içine girilmesi bize göre ne görüşmeleri kolaylaştırır, ne de çözümünü yakınlaştırır. Kendi görüş ve önerileri çerçevesinde gerekli değerlendirmeyi yaparak çıkarlarına en uygun kararı almak kuşkusuz Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamlarına ait bulunmaktadır. Biz Kıbrıs Türk tarafının en salim sonuca ulaşacağına güven besliyoruz.

Davetin yapılış biçimi ve zamanı, doğrudan Genel Sekreterin sorumluluğunda bulunan iyiniyet görevine dışarıdan lüzumsuz ve kabulü olanaksız müdahaleler yapılmakta olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Bu hususta açık ve ciddi bir uyarıda bulunmak lüzumunu duymaktayız. Bu gibi müdahalelerin gözüm çabalarına her zaman zarar verdiğini geçmişteki tecrübeler göstermiştir. Üçüncü tarafların ne müzakere yöntemine, ne de müzakerelerin özüne karışmak yetkileri yoktur. Kıbrıs'taki iki halkın iradelerinin üstüne çıkılmaya çalışılmasının ve zorlamalara başvurulmasının, uzlaşmaya dayalı bir çözüm arama sürecine onarılması güç zararlar vereceğinin anlaşılabilmesi için son altı aylık gelişmelere bakılması yeterlidir. Üçüncü çevreleri dürüst ve doğrudan görüşmelere olanak verecek şekilde müzakere sürecinden ellerini çekmeye davet ediyoruz.

Görüşmeleri bir oldu-bitti şekline dönüştürme teşebbüslerine, Türkiye'nin diğer ülkelerle ilişkilerinin de karıştırılmak istendiği gözlenmektedir. Türkiye Kıbrıs'ta haklılığına milletçe inandığı bir davayı desteklemektedir ve Kıbrıs Türküne yapılmış olan büyük haksızlık düzeltinceye kadar da desteklemeye devam edecektir. Değerlendirmelerin buna göre yapılmasında yarar olduğunu özellikle vurgulamak istiyoruz.

**YUNANİSTAN DIŞIŞLERİ BAKANİ SAMARAS'IN 16 OCAK
TARİHİNDE «YUNANİSTAN'DAKİ İSLAMİ KÜLTÜREL MİRAS» VE
«SERBEST SEMALAR» KONUSUNDA YAPTIĞI
AÇIKLAMALARA İLİŞKİN BİR SORUYA
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜŐÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(19 OCAK)

Bilindiği üzere, günümüzde kültür varlıklarının korunması evrensel bir hüviyet ve boyut kazanmıştır. Bir ülkede bulunan kültür mirası o ülkenin sınırlarını aŐmakta ve bütün insanlığın kültür varlığının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, gerek uluslararası kuruluşlar gerek muhtelif ülkeler, kendi sınırları dışındaki kültür varlıklarıyla da ilgilenmekte, gerektiğinde bunların yardımına koŐmaktadır. Ayrıca dini ve hayri kuruluşların himayesi ülkelerimizin taraf olduğu Lozan Andlaşmasında açıkça ifade edilmiştir.

Bu itibarla, Türkiye'nin dış ülkelerdeki Türk - İslam eserlerinin tahrip edilmesine seyirci kalması beklenemez.

Öte yandan, Yunanistan Dışışleri Bakanının UçuŐ Malumat Bölgesi'ne (Flight Information Region-FIR) ilişkin sözleri, Yunanistan'ın FIR sorumluluğunu, taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin açık hükümleri hilafına ve keyfi biçimde yorumladığını gösteren yanıtıcı unsurlar içermektedir. Bilindiği gibi bir Devletin açık denizler üzerindeki hava sahasında hava trafik hizmetleri vermesinin egemenlikle hiçbir ilgisi yoktur. Bir devletin bir bölgede FIR sorumluluğuna sahip olması, sözkonusu hava sahasında hükümlerlik hakkı bulunduğu anlamına gelmemektedir. Ancak, bu uluslararası hukuk kuralına rağmen Yunanistan, Dışışleri Bakanı Samaras'ın da yaptığı gibi, FIR sorumluluğunu kasıtlı olarak yanlış yorumlamakta ve bu sorumluluğu bir egemenlik hakkı imiŐ gibi istismar etmeye çalışmaktadır. Bu vesileyle, FIR'ların sadece teknik amaçlarla kurulduğunu ve FIR sorumluluğunun hükümlerlik hakkı tazammum etmediğini bir kere daha vurgulamakta yarar görüyoruz.

**DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN AZERBAYCAN VE
ERMENİSTAN SSC'LERİ ARASINDAKİ ÇATIŞMALAR KONUSUNDA
ANKARA'DAKİ SOVYET BÜYÜKELÇİSİ İLE YAPTIĞI GÖRÜŞMEYE
İLİŞKİN AÇIKLAMA**

(19 OCAK)

Dışışleri Bakanı A. Mesut Yılmaz, Sovyetler Birliği'nin Azerbaycan ve Ermenistan S. S. Cumhuriyetleri arasında süren çatıŐmalarla ilgili olarak, Ankara'daki Sovyet Büyükelçisini nezdine davetle bir görüşme yaptı.

Dışışleri Bakanı Yılmaz, görüşmeden sonra, Őunları söylemiştir :

«Bütün dünyanın yakından izlediği endişe verici olaylar söz konusudur. Aynı dili ve aynı kültürü paylaŐtıĐı Azerilere doğal bir yakınlık duyan Türk milleti, çok yakınındaki bu gelişmeleri özel bir hassasiyetle izlemektedir.

Sovyetler Birliği Büyükelçisinden son durumla ilgili bilgi rica ettim. 16 Ocak günü konuyla ilgili olarak yaptığımız açıklamada vurguladığımız gibi, biz bunları Sovyetler Birliği'nin bir iç sorunu olarak görmekteyiz. Aramızdaki mükemmel ilişkilerin sağladığı anlayış ve karşılıklı güven ortamında, görüşmemiz sırasında Büyükelçiye bize ulaşan bazı bilgileri ile değerlendirmemizi de aktardım. Bazı çevrelerin konuyu ısrarla din temeline oturtma gayretlerinin tarihi gerçeklerle baĐdaŐmadıĐı; ayrıca, ne Azerilerin ne de Ermenilerin bu ihtilafı aŐmalarına yardımcı olmayacağı hususundaki kanaatimizi de bu arada ifade ettim. Bazı çevrelerin de meseleyi bir Türk - Ermeni çerçevesinde değerlendirme gayretlerine dikkat çektim.

Büyükelçiye, Sovyetler Birliği Yönetimi'nin bu maksath yayınlardan etkilenmeyeceğine emin olduğumuzu söyledim. Sovyet Hükümeti'nin durumun kontrol altına alınması için uygun göreceği önlemleri, serinkanlılık, sağduyu ve Şefkatle uygulayacağından keza Şüphe duymadığımızı belirttim.

Çatışmaların her iki tarafta da can kaybı ve yaralanmalara yolağtığını biliyorsunuz. Bu çerçevede, Türk Kızılayı'na bazı yardım talepleri ulaŐmaktadır. Kızılay'ın bu ve bundan sonra ulaŐabilecek talepleri Sovyet Hükümeti ile işbirliği halinde ve tamamen insani çerçevede karşılamaya hazır olacağını da Büyükelçiye bildirdim.

Gelişmeleri yakın bir ilgiyle izlemeye devam edeceğimiz tabiidir. Özellikle Azerilerin tahrik ve tuzaklara karşı dikkatli davranmalarını, ve Sovyetler Birliği Hükümeti'nin bölgede istikrarı sağlama yolunda atacağına inandığımız adil adımlara yardımcı olmalarını dilemekteyiz.»

**SOVYET BÜYÜKELÇİSİ ALBERT ÇERNİŞEV'İN KAFKASYA'DAKİ
OLAYLAR VE TÜRKİYE'NİN BUNLARA İLİŞKİN TUTUMU
KONUSUNDA DIŞİŞLERİ BAKANI A. MESUT YILMAZ'A İLETTİĞİ
SOVYET GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN AÇIKLAMA**

(20 OCAK)

Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçisi Albert Çernişev, Kafkasya'daki olaylar ve Türkiye'nin bunlara ilişkin tutumu hakkındaki Sovyet görüşlerini bugün Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'a iletmıştır.

Sözkonusu görüşler şöyledir:

Olağanüstü halin yürürlükte olduğu bölgede durum, hayli gerginliğini korumak, bazı yerlerde ise daha da tırmanmakla beraber yavaş yavaş kontrol altına alınmaya başlamıştır. Sovyet Hükümeti'nce atılmakta olan adımlar, tamamiyle kanunlar çerçevesinde azami soğukkanlılık ve şefkatle uygulanıyor. Sözkonusu önlemler, Sovyet - Türk ilişkileri ile bağlı olmayıp yalnızca içişlerimize dönüktür ve bu çerçevede dışına herhangi bir şekilde çıkmamaktadır.

Türk tarafı gibi, biz de Kafkasya'daki çatışmaların münhasıran etnik nitelikli çatışmalar olduğu kanaatindeyiz, zaman zaman yapılmakta olan başka türlü yorumlar ise asılsız ve mevcut durumun yatıştırılmasına yardımcı olmamaktadır. Bu konuda bizim tarafımızdan gereken açıklamalar yapılıyor.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Başbakan Yıldırım Akbulut, Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz ve tüm Türkiye yönetiminin Kafkasya'daki olaylara ilişkin olarak açıklamış oldukları tutumu Sovyet Tarafı takdirle karşılıyor. Sözkonusu olayların sadece Sovyetler Birliği'nin içişlerine ait olduğu yolundaki Türk tarafının yaklaşımından ve Sovyet hükümeti'nin atmakta olduğu adımların bu bölgede insanların hayatını, kanunu, düzen ve istikrarı sağlamaya yönelik olduğunun Türk tarafınca anlayışla karşılanmasından dolayı memnuniyetimizi belirtmekteyiz.

Mevcut şartlar altında Türk tarafının, Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında mükemmel ilişkilerin sağladığı anlayış ve karşılıklı güven ruhuna uygun olarak almış olduğu gerçekçi ve dengeli tutumunun aynen korunması büyük önem taşımaktadır.

BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞI MENSUPLARINDAN
GÜMÜLCİNE ESKİ MİLLETVEKİLLERİNDEN DR. SADIK AHMET
İLE BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLİ ADAYI İBRAHİM ŞERİF
HAKKINDA VERİLEN MAHKÜMİYET KARARLARINA İLİŞKİN
AÇIKLAMA

(26 OCAK)

— Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı mensuplarından ve Gümülcine eski Milletvekillerinden Dr. Sadık Ahmet ile Bağımsız Milletvekili aday İbrahim Şerif Gümülcine'deki Rodop Ceza Mahkemesinde 25 Ocak 1990 günü yapılan anlamsız ve tutarsız bir suç isnadına dayalı sözde duruşma sonunda paraya tahvili mümkün olmayan 18 ay hapis ve siyasi haklardan üçer yıl mahrumiyet cezasına çarptırılmışlardır. Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in istinafa kadar tutuklanmalarına karar verilmiştir.

— Gümülcine Bidayet Mahkemesindeki duruşma ve kararı makul insanların adalet hissini yaralayıcı niteliktedir. Sözkonusu karar Trakya Müslüman Türk azınlığı mensuplarının Yunanistan'ın eşit haklara sahip vatandaşları olarak seçme ve seçilme haklarını kullanmalarını engellemeye yönelik süregelen tertiplerin en son ulaştığı noktadır. İnsan haklarının korunmasına ve demokratik düzenin engellenmesiz işlenmesine büyük önem atfettiklerini ve insan haklarına ilişkin konuların artık içişlerinden sayılamayacağını her vesile ile ilan etmekten geri kalmayan Batılı çevrelerinin bu ağır tahrik karşısında suskun kalmayacakları beklenir.

Gümülcine Bidayet Mahkemesinde görülen davanın cereyan tarzı ve verilen karar, Türk - Yunan ilişkilerinde bir yumuşamaya fırsat vermemek istemeyen çevrelerin maksatlı ve ağır bir tahriki olarak değerlendirilmektedir.

Gümülcine'de mahkeme öncesi ve sonrasında görülen tertip ve saldırıların derhal durdurulması ve Batı Trakya Türk azınlığına karşı girilen hukuk dışı davranışlara son verilmesi Yunanistan'dan istenmektedir.

BM GENEL SEKRETERİNİN «TÜRKİYE'NİN KIBRIS SORUNUNA
DOĞRUDAN TARAF OLMADIĞI» YOLUNDAKİ BEYANI ÜZERİNE
YUNAN HÜKÜMETİNCE GÖSTERİLEN TEPKİYE İLİŞKİN

AÇIKLAMA

(26 OCAK)

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin, «Türkiye'nin Kıbrıs sorununa doğrudan taraf olmadığı» yolundaki beyanı Yunanistan'ı telaşa sevketmiş görünmektedir. Yunan Hükümetince yapılan bir açıklamada, BM Genel Sekreterinin ifadelerinin gerçek anlamda kullanılmış olması halinde «Türkiye'nin Kıbrıs sorununun yaratılması ve devamında taşıdığı sorumluluktan kurtarılmaya çalışıldığı gibi garip bir durumla karşılaşmış olacağı» ileri sürülmektedir. Kıbrıs sorununun ortaya çıkışı ve bugüne kadarki gelişimi içinde ağır sorumluluğu bulunan Yunanistan'ın Ada üzerindeki karanlık emellerine ulaşabilme yönünde giriştiği plan ve faaliyetlere tarih şahittir. 1974 öncesinde Ada'yı silah deposu haline getiren ve gizli yığınak yapan Yunanistan bugün de, Kıbrıs Rum tarafındaki tüm askeri faaliyet ve hazırlıkların mimarı ve kaynağıdır. Yunanistan'ın bu gerçeği dünyanın gözünden kaçırmaya ve saklamaya çalışmaktan vazgeçerek, Kıbrıs sorununun uzlaşma yoluyla çözümüne yönelik ciddi ve iyiniyetli bir yaklaşım içine girmesi ve Kıbrıs Rum tarafını da aynı yönde teşvik etmesi samimi arzumuzdur. Kıbrıs sorununun Yunanistan'ın ancak böyle sorumlu bir yola yönelmesi halinde çözümlenebileceğine inanmaktayız.

DR. SADIK AHMET İLE İBRAHİM ŞERİF'İN DURUŞMALARI KONUSUNDAKİ AÇIKLAMA

(29 OCAK)

Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif'in duruşmasını takiben Atina'da Yunanistan Dışişleri Bakanı, Ankara'da ise Yunanistan Büyükelçisi nezdinde girişimlerde bulunularak, duruşmanın cereyan tarzından ve alınan karardan duyduğumuz infial dikkatlerine getirilmiş, Gümülcine'de hüküm süren gerginliğe ve bazı azınlık mensuplarına karşı girişilen saldırılara işaret edilmiş ve sokak gösterilerinin kitlesel saldırıya dönüşmemesi için gerekli tüm güvenlik önlemlerinin alınmasını beklediğimiz vurgulanmıştı. Yunan yetkilileri, güvenliğin sağlanması için her türlü tedbirin alınacağı hususunda güvence vermişlerdi.

Ancak, duruşma sırasında mahkeme salonunda başlatılan ve Yunan yetkililerince müsamaha edilen zorbalık gösterileri duruşmayı takiben Batı Trakya'daki Türk azınlığına karşı sokak hareketlerine dönüşmüştür. Bugün Gümülcine'de soydaşlarımıza karşı vahim saldırılarda bulunmuş, dükkanları tahrip edilerek yağmalanmıştır. Akın ve Gerçek gazeteleri aynı şekilde tahrip edilmiştir. Azınlığın Gümülcine'de okutmak istediği mevlid engellenmiştir. Olaylarda yaralananların sayısı ve akibetleri hakkında kesin bilgiler henüz alınmamıştır.

Bütün bu olaylara Yunan polisi ve yetkili makamları seyirci kalmışlardır. Soydaşlarımıza ve mallarına karşı saldırılar bu yetkililerin gözleri önünde yapılmıştır. Gümülcine'deki radyo istasyonları gün boyunca halkı soydaşlarımıza karşı kışkırtan yayınlar yapmışlardır. Bu yayınlarda, soydaşlarımızca düzenlenen mevlidin engellenmesi ve protesto edilmesi için «Elen» nüfusun Gümülcine'deki Eskicami önünde toplanması için anonslar yapılmış, Akın ve Gerçek gazetelerine yapılan saldırılar, Yunan milli marşı eşliğinde naklen yayınlanmıştır.

Gümülcine'den endişe verici haberler alınmaya başlanmasından itibaren Ankara'daki Yunan Büyükelçiliği nezdinde yapılan girişimlerle, soydaşlarımıza karşı girişilen saldırıların durdurulması istenmiştir. Atina Büyükelçimizin Yunan Dışişleri Bakanlığıyla görüşme talebi ise sonuçsuz bırakılmıştır.

Batı Trakya Türk azınlığına karşı, bütün uyarılarımıza rağmen girişilen saldırıları büyük esef ve üzüntü ile karşılıyor, bu olaylara seyirci kalan ve müsamaha eden Yunan makamlarının tutumunu şiddetle

kınıyoruz. Batı Trakya Türk azınlığına karşı yapılan saldırıların sorumluluğu, eşit Yunan vatandaşları olarak bu azınlığın tüm hakları yanında güvenliğini de sağlamakla yükümlü olan Yunanistan Hükümetine ait bulunmaktadır. Gümülcine'de meydana gelen olaylar, azınlık üzerinde nasıl bir terör estirildiğini yeterince ortaya koymaktadır. Avrupa Topluluğu üyesi bir ülkede başvurulan bu kaba kuvvet yöntemlerini görmezlikten gelmeye ve bunları mazur görmeye olanak yoktur. Batı Trakya'da insan hakları ağır biçimde ihlal edilmektedir. Gerek Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif'in yargılanması, gerek bu duruşma ile azınlığa karşı başlatılan şiddet olayları bunun son kanıtlarıdır.

Yunanistan'dan ahdi vecibelerini yerine getirmesini, azınlığın uğradığı tüm zarar ve ziyana tazmin etmesini, ve Batı Trakya'daki ciddi sorunlar üzerine biran önce iyiniyetle eğilmesini bekliyoruz. İlişkilerimizde düzeltilmesi çok güç olacak yaralar açılmasının önlenmesinin yolu, Yunanistan'ın bu yönde atacağı adımlara bağlı bulunmaktadır.

**KEŞMİR'DEKİ OLAYLARA İLİŞKİN TUTUMUMUZ
KONUSUNDAKİ BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABEN YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(30 OCAK)

Keşmir'in Hindistan'ın kontrolunda bulunan kesiminde meydana gelen ve can kaybına yol açan olaylar üzüntü ile karşılanmaktadır. Kardeş Pakistan ile dost Hindistan arasında her iki devletin kuruluşundan bu yana süregelen bu ihtilafın, karşılıklı anlayış ve diyalog ortamı içinde sağ duyu ve soğukkanlılıkla çözümlenmesi en sağlıklı yol olarak görülmektedir. 1972 Simla anlaşmasının bu bağlamda iyi bir temel oluşturmakta olduğunu düşünmekteyiz.

Diğer yandan, başka yörelerde yaşanan örneklerin de açıkca ortaya koyduğu gibi, benzer hallerde zora ve şiddete başvurulması, gerginliği daha çok arttırmakta ve her halde yararlı sonuç vermemektedir.

Keşmir'de huzur ve güvenliğin yeniden tesisi için tüm tarafların itidal ile hareket edeceklerine ve Pakistan ile Hindistan arasında son yıllarda büyük gayretler sonucu başlatılmış olan siyasi diyalog'un iki ülke arasında karşılıklı güven ortamının tesis ve idamesi için kararlı şekilde sürdürüleceğine olan samimi inancımızı belirtmek istiyoruz.

**DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN YUNAN BÜYÜKELÇİSİNİ
KABULÜYLE İLGİLİ OLARAK SORULAN BİR SUALE
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
VERDİĞİ CEVAP**

(2 ŞUBAT)

«Yunanistan Dışışleri Bakanı, dün akşam görüŐtüĐü Atina Büyük-
elçimize, Hükümetinin Gümülcine Başkonsolosumuzun Geri çekilmesi
talebini duyurmuştur. Bu talebin gerekçesi olarak Başkonsolosumuzun
Gümülcine Valisi'ne yazdığı 1 Şubat tarihli bir mektupta «Soydaşlarım»
sözcüğüne yer vermiş olması gösterilmiştir.

Görevini Bakanlığımızdan aldığı talimatlar çerçevesinde, uluslararası
hukuk ve diplomasi kurallarına titizlikle riayet ederek yerine getirmekte
olan olan Gümülcine Başkonsolosumuzun, Türk soylu Yunan vatandaş-
larından «Soydaşlarım» diye bahsettiği için tarafımızdan geri çekilmesi
düşünölmemektedir.

Yunanistan'ın iki öлке arasındaki ilişkilerde son günlerde yaşanan
gerginliğin giderilmesine yardımcı olmayan bu talebinin, Başkonsolosu-
muzca kullanılan «SoydaŐ» kelimesinin Yunancada tam karŐılıĐının bu-
lunmamasından kaynaklanan bir yanlış anlamadan doğduğunu ummak
istiyoruz. Bu çerçevede ve iyi niyetle yaklaşıldığı takdirde, konunun aŐı-
labileceğinden eminiz.

Bu görüş ve temennimiz Sayın Bakanımız tarafından bugün An-
kara'daki Yunan Büyökelçisine bildirilmiştir.»

MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞA KARŞI GÜMÜLCİNE'DE GİRİŞİLEN SALDIRILARA İLİŞKİN AÇIKLAMA

(3 ŞUBAT)

Müslüman Türk azınlığına karşı geçtiğimiz günlerde Gümülcine'de girişilen toplu ve örgütlü saldırıların tek sorumlusu olan Yunanistan, azınlığın uğradığı zararı görmek ve hastanelerdeki yaralıları ziyaret etmek amacıyla Bakanlığımızın talimatı altında sokağa çıkmakta olduğunu Rodop Valisine bildiren mektubunu bahane ederek Gümülcine Başkonsolosumuz Kemal Gür'ün geri çekilmesini talep etmişti.

Bu talebin yersizliği dün Yunan Büyükelçisinin dikkatine getirilmiş, Batı Trakya'daki Türk soylu Yunan vatandaşlarından «soydaşlarım» diye bahsettiği için Başkonsolosumuzun geri çekilmesinin düşünülmediği belirtilmiş, ayrıca bu talebin ilişkilerimizde son günlerde yaşanan gerginliğin giderilmesine yardımcı olmayacağına ve iyiniyetle yaklaşıldığı takdirde konunun aşılabileceğine işaret edilmiştir.

Ancak Yunanistan Dışişleri Bakanı gerginliği tırmandırma yolunu seçmiş ve dün gece yaptığı bir açıklamada Lozan Andlaşması ile ilgili bazı keyfi yorumlarda bulunduktan sonra, Gümülcine Başkonsolosumuzu ihraç edeceklerini söylemiştir. Bugün de Atina Büyükelçiliğimiz Maslahatgüzarı Yunanistan Dışişleri Bakanlığına çağrılarak, Gümülcine Başkonsolosumuzun istenmeyen kişi ilan edildiği duyurulmuş ve yedi gün içinde Yunanistan'dan ayrılması istenmiştir. Gerek Yunanistan'ın kalkıştığı bu hareketi, gerek bunun için öne sürülen gerekçeyi makul ve haklı bulmaya olanak yoktur. Bir yandan ilişkilerimize zarar verecek bu adım atılırken, öte yandan Yunan Hükümet sözcüsünün Türkiye ile iyiniyetli dialogdan sözetmesi ise tam bir çelişki ve tutarsızlık örneği teşkil etmektedir. Gümülcine'de bir haftadır cereyan eden vahim olaylar ve Yunanistan Hükümetinin gerginliği tırmandıran tutumu karşısında bu gibi beyanların inandırıcı olduğunu söylemek güçtür. İyiniyet göstermek bir yana, Yunanistan'ın ilişkilerimize gerçek bakış açısı bakımından çok kötü bir sınav verdiğini söylemek gerekir.

Yunanistan'ın yarattığı bu haksız fiile mukabele olarak, Yunanistan'ın İstanbul Başkonsolosu istenmeyen kişi ilan edilerek keza yedi gün içinde ülkemizi terke davet edilmiştir. Bu husustaki kararımız bu akşam Ankara'daki Yunanistan Büyükelçisine duyurulmuştur. Tarafımızdan arzulanmayan ve büyük üzüntüyle atmak zorunda bırakıldığımız bu adımın tüm sorumluluğu Yunanistan'a ait bulunmaktadır.

Yunanistan Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif'e yapılan haksızlığın ve Gümülcine'de Müslüman Türk azınlığına yöneltilen ırkçı saldırıların unutulacağını sanmamalıdır. Yunanistan, tırmandırmaya niyetli olduğu bugün daha iyi anlaşılan gerginlik politikasının kaynağında Türk kökenli Yunan vatandaşlarının azınlık ve anayasal haklarını kullanmalarına tahammül edilemediği gerçeğinin bulunduğunu ciddi olmayan gerekçelerle gözlerden kaçırabileceğini ummamalıdır. İki soydaşımızın biran önce tahliye edilmelerini ve adaletsizliğin giderilmesini, Gümülcine'de azınlığa saldıran, bazıları ağır olmak üzere, birçoğunun yaralanmalarına yol açan, sırf azınlığa ait büro ve işyerlerini tahrip eden ve yağmalayan kişilerin tutuklanarak yasal kovuşturmaya tabi tutulmalarını, bu saldırılara maruz yasal kovuşturmaya tabi tutulmalarını, bu saldırılara maruz kalan tüm azınlık mensuplarının zarar ve ziyanlarının tazmin edilmelerini beklemekteyiz. Bunlar yapıncaya ve Yunanistan Hükümeti Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığına karşı ahlaki ve ahdi vecibelerine uygun bir tutum içine girinceye kadar bu sorunu her türlü yoldan ısrarla izleyeceğiz.

**DR. SADIK AHMET VE İBRAHİM ŞERİF'İN
YARGILANMALARINI İZLEYEN TRT EKİBİNE YAPILAN
SALDIRIYA İLİŞKİN AÇIKLAMA**

(7 Şubat 1990)

Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif'in kefaletle tahliye talepleri bugün Gümülcine'deki İstinaf Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Bu sırada orada görevli bulunan TRT ekibi kalabalık bir Yunanlı grubun saldırısına uğramıştır. Önce mahkeme binasına sığınan TRT ekibi Gümülcine Başkonsolosluğumuza gitmek üzere binadan çıkarken polis kordonuna rağmen yeniden tartaklanmıştır.

Olaylar sırasında Federal Almanya'dan duruşmayı izlemek için Gümülcine'ye gelen Avukat Hans Feldman ile ZDF televizyon ekibi de saldırıya uğramışlardır.

Bu çirkin tecavüzlerin Yunan savcısının ve polisin gözünün önünde gerçekleşmiş olması ve buna rağmen bir de örtbas edilmeye kalkışılmış bulunması ibret ve endişe vericidir. Bu suretle, Yunan makamları basın, yayın ve haberleşme özgürlüğü alanındaki uluslararası ilke ve kuralları da hiçe saydıklarını göstermiş olmaktadır.

Durum bugün Ankara'da Yunan Büyükelçiliği nezdinde protesto edilmiş ve TRT ekibinin can güvenliklerinin ve görevlerini yapabilmeleri için gerekli koşulların sağlanması talep edilmiştir.

**İSKEÇE MÜFTÜSÜ MUSTAFA HİLMİ'NİN VEFATI ÜZERİNE
YAPILAN AÇIKLAMA
(12 Şubat 1990)**

Faziletli İskeçe Müftüsü Mustafa Hilmi'nin bugün (12 Şubat 1990) İstanbul'da bir süredir tedavi edilmekte olduğu hastanede vefat ettiği derin bir teessürle öğrenilmiştir. Müftü Mustafa Hilmi Batı Trakya Müslüman Türk azınlığına, büyük bir feragat ve mücadele azmiyle yıllardır hizmet veren bir lider olarak hatırlanacaktır.

Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Safa Giray Hükümetimiz adına İstanbul'da keza tedavi için bulunan İskeçe Müftüsünün oğlu Mehmet Emin Ağa'ya taziyet ve başsağlığı dileklerini sunmuştur.

**İŞGAL ALTINDAKİ TOPRAKLARDA
YERLEŞİM BÖLGELERİ KURULMASI KONUSUNDAKİ AÇIKLAMA
(13 Şubat 1990)**

Türkiye, İsrail'in 1967 yılından bu yana işgal ettiği Arap topraklarından, Kudüs dahil geri çekilmesini, Orta Doğu'da tesisi arzu edilen adil ve kalıcı barışın vazgeçilmez şartlarından biri olarak görmektedir. Bu çerçevede, söz konusu topraklarda yerleşim bölgeleri kurulmasının uluslararası hukuk kaidelerine aykırı olduğuna başından beri inanan Türkiye, bu kere, Sovyet Yahudilerinin işgal altındaki bu topraklara yerleştirilebileceğine dair beyanları ciddi endişe ile karşılamaktadır. İsrail'in halihazırda yoğun bir şekilde sürdürülmekte olan barışçı çabalarını menfi yönde etkileyebilecek böyle bir duruma müsaade etmemesini ümit ve temenni etmekteyiz.

A Ç I K L A M A

(13 Şubat 1990)

Türkiye, Güney Afrika Hükümetinin ırk ayrımı politikasına karşı yıllardır haklı ve fedakârane bir mücadele vermekte olan siyah çoğunluk lideri ve Güney Afrika'daki yerli halkın özgürlük sembolü Nelson Mandela'nın, 27 sene süren uzun bir tutukluluktan sonra, nihayet serbest bırakılmasını, ayrıca Afrika Milli Kongresi'nin yasallaştırılmasını büyük memnunlukla karşılamıştır. Bu gelişmeleri Güney Afrika'nın ırk ayrımı siyasetinin kesin bir biçimde ortadan kaldırılması yolunda atılmış önemli birer ilk adım olarak değerlendirmekteyiz.

Bilindiği üzere, Türkiye her türlü ırk ayrımına başından beri karşıdır ve bu yoldaki kararları Birleşmiş Milletler dahil tüm uluslararası forumlarda destekleyegelmiştir. Bu anlayışla, Güney Afrika'da siyasi iktidarın hakça paylaşılacağı çoğulu bir demokratik düzenin kurulmasından yana olup siyah çoğunluk ile beyaz azınlık arasında gerekli görüşmelere biran önce başlanılması gerektiğine inanmaktadır. Bu çerçevede, siyah çoğunluğun siyasi ve medeni haklarının tümüne en kısa zamanda kavuşmasını ve bu suretle çağdışı ırk ayrımı politikasının nihai bir şekilde tasfiye edilmesini içtenlikle arzu ve temenni etmektedir.

A Ç I K L A M A

(15 Şubat 1990)

Batı Trakya'daki son gelişmelerle ilgili olarak Yunanistan Dışişleri Bakanı Samaras'ın Sayın Dışişleri Bakanımızın mektubuna cevaben gönderdiği açıklanan mektubu, Türk - Yunan ilişkilerinin bugün hiç ihtiyacı olmayan talihsiz bir gelişme teşkil etmektedir. Görevi bugün sona eren Bay Samaras'ın görüşlerinin Yunanistan'ı ne ölçüde bağladığı Yunan siyasi çevrelerinin bileceği bir iştir. Ancak anılan mesaj, mesnedsiz iddia ve saptırmalarla dolu sorumsuz ve ciddiyetten yoksun bir metindir. Önem verdiğimiz Türk - Yunan ilişkilerinin geleceği bakımından Yunanistan adına böyle bir mektubun hiç gönderilmemiş olmasını tercih ederdik. Ancak, Bay Samaras'ın bu kötü mirası nedeniyle, Türk azınlığının insan haklarının ihlal edilmekte olduğu gerçeğinin örtbas edilmesine müsaade etmek niyetinde değiliz.

Bay Samaras bundan 35 yıl önce cereyan etmiş olayları Batı Trakya'da Türk kökenli vatandaşlara karşı girişilen saldırıları mazur gösterebilmek için kullanmaya kalkışmakta ve bu amaçla doğru olmayan rakamlar ileri sürmektedir. 6-7 Eylül olaylarının sorumluları yakalanmış, mahkemeler tarafından cezalandırılmış ve ilgililere gerekli tazminat ödenmiştir. Türkiye, her zaman üzüntüyle andığımız bu olaylar karşısında bir hukuk devletinin yapması gerekeni yapmıştır. Şimdi Yunanistan'a düşen, Türkiye'ye yönelik yakışıksız ve anlamsız ithamlarda bulunmak yerine, Batı Trakya'da işyerleri, büroları ve ibadet yerleri tahrip edilen soydaşlarımızın zarar ve ziyamını gecikmeden ve yeterli şekilde tazmin etmek, baskı ve şiddet politikalarına son vererek Türk azınlığı mensuplarına eşit Yunan vatandaşları olarak muamele etmeye başlamaktır. Türkiye, Batı Trakya'daki Türk azınlığın haklarına saygı gösterilmesi davasının takipçisi olmaya devam edecektir.

Yunanistan'ın arzulamadığımız ve gereksiz gördüğümüz mevcut gerginlik ortamını daha da ağırlaştırıcı davranışlardan kaçınmasını ve Türkiye'nin istediği gibi iki ülke arasında iyi komşuluk ilişkilerinin tesisine yardımcı olacak sorumlu ve yapıcı bir tutum içine biran önce girmesini beklemekteyiz.

**AT AKDENİZ BÖLGESİ İLE İLİŞKİLERDEN SORUMLU
KOMİSER ABEL MATUTES'İN GÜNEY KIBRIS RUM KESİMİNİ
ZİYARETİ VE BURADA VERDİĞİ DEMEÇLERLE İLGİLİ OLARAK
YÖNELTİLEN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ TARAFINDAN VERİLEN CEVAP**

(16 Şubat 1990)

Sayın Matutes'in Güney Kıbrıs Rum Yönetimini ziyareti ve orada verdiği demeçler hakkındaki Kıbrıs Türk tarafının görüşleri Sayın Denktaş tarafından esasen açıklanmıştır. Güney Kıbrıs'da bir AT ofisinin açılmasının Ada'daki iki toplumdun birinin menfaatine hizmet etmesi bakımından getireceği sakıncalar ve GKRY'nin AT üyeliği müracaatında bulunmasının teşvik edilmesinin Kıbrıs sorununu büsbütün çıkmaza sokacak derecede büyük bir yanılğı olacağını Sayın Denktaş haklı olarak AT'nun dikkatine sunmuştur.

Komiser Matutes'in GKRY'ni ziyareti sırasında yaptığı beyanlar Kıbrıs sorununa siyasi eşitlik içinde taraf olan iki toplumdun sadece birinin görüşlerini yansıtmıştır. AT Komisyonu'nun Akdeniz bölgesi ile ilişkilerden sorumlu Komiserinin, Kıbrıs sorununa Ada'nın gerçeklerini böylesine gözlerini kapayarak yaklaşması üzüntü vericidir. Bu tutumun, BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet görevine yardımcı olmak bir yana, Rum tarafının davranışları nedeniyle müzakere sürecinde meydana gelmiş bulunan tıkanıklığın giderilmesi çabalarını da zora sokacağı aşikardır.

Türkiye'nin AT'na tam üyelik başvurusu konusundaki Komisyon raporunda Kıbrıs'la ilgili olarak yer alan görüşler hakkındaki düşüncelerimiz ise, zamanında açıklanmış bulunmaktadır. Gerek Komisyon raporunun sonuç bölümünde, gerek Komiser Matutes'in bu raporu basına açıklandığı 18 Aralık 1989 tarihli basın toplantısında yaptığı beyanında Türkiye - AT ilişkileri ile Kıbrıs sorunu arasında bağ kurulmadığı bir gerçektir. Aksine, Topluluk Dönem başkanı Fransa Dışişleri Bakanı'nın 19 Aralık 1989 günü yaptığı basın toplantısında belirtmiş olduğu üzere, Komisyon raporundaki bu ibare sadece bir müşahade niteliği sınırları dahilinde kalmış ve ayrıca Kıbrıs sorunu ile Türkiye - AT ilişkileri arasında bir bağ kurulması yolunda Topluluğun ortak bir tutumu bulunmadığı açıkca vurgulanmıştır.

Sayın Matutes'in de bu kez, Güney Kıbrıs'ı ziyareti vesilesiyle yaptığı beyanların, Rum liderliğini tatmine yönelik bir gayret olmaktan öteye geçmediğini düşünüyorum. Kıbrıs sorununa çözüm bulunacak yer, BM Genel Sekreteri'nin gözetimindeki toplumlarası müzakere masasıdır.

ABD DIŐIŐLERİNİN 1989 İNSAN HAKLARI RAPORUYLA İLGİLİ BİR SORUYA DIŞIŞLERİ SÖZCÜSÜNCE VERİLEN CEVAP

(21 ŞUBAT)

ABD Dışişlerinin 1989 yılını kapsayan İnsan Hakları Raporu, 1988 yılı raporuyla mukayese edildiğinde, TŐrkiye'de bu yıl iÇindeki olumlu gelişmelerin iyi izlenmediği izlenimini yaratmıştır.

ABD Dışişlerinin TŐrkiye'deki uygulamalar hakkında ilk elden ve daha doğru bilgi edinme imkanları mevcutken, Raporda yer verilen insan hakları iddiaları ABD Barolar Birliğinin önyargılı raporunu esas kaynak olarak almaktadır. Örneğin raporda iŐkenceden öldüğü iddia edilen kiŐilere misal olarak zikredilen tek isim Adem SatılmıŐ'dır. GerÇekte, hırsızlık suçundan tutuklanan bu kişi 30.5.1989 tarihinde koĐuŐ bahÇesinde voleybol oynarken rahatsızlanmış ve kaldırıldığı hastahanedeki enfarktŐs sonucu ölmüŐtür. Bunu teyid eden otopsi raporu da mevcuttur.

Diğer taraftan bir gazete haberine dayanarak verilen, Őlkede hâlâ 26 yazı işleri müdürünün hapiste olduğu ve 1983'ten bu yana 2792 yazarmın, gazetecinin yargılandığına dair mesnetsiz iddiaların da ciddi olduğu ileri sürŐlen böyle bir raporda yer almaması gerektiği dŐŐünŐlmektedir.

Raporda gerÇeklerin Çarpıtılmasının bir diğer örneği de, uluslararası Af Örgütü'nün iŐkenceden ölŐm iddiaları cevaplandırılırken tarafımızdan verilen rakamların, raporun 5. sayfasında, ÇeliŐkili olduğu izlenimi verilecek Şekilde kullanılmasıdır. Sözkonusu cevabımızda iŐkence nedeniyle ölŐm iddiası varit görŐlŐp savcılığa veya mahkemeye sevk edilen iddiaların toplam sayısının 32 olduğu, bunlardan 14'ünün mahkumiyetle sonuÇlandığı, 12'sinin yargılanmasına devam edildiği, 4 kişinin beraat ettiği, 2 iddia ile ilgili soruşturmanın da devam ettiği belirtilmekteydi. Bu rakamlar arasında bir Çelişki olmadığı açıktır.

1989 yılı iÇinde, TŐrkiye'nin 1988 yılında taraf olduğu insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmelerin Őlkede uygulanması aşamasına geÇilmiştir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na TŐrkiye aleyhine kişisel baŐvurular yapılmış, Komisyon'dan heyetler bu baŐvurular da yer alan iddiaları incelemek üzere Őlkemizi birkaç kez ziyaret etmiş, tanıkları dinlemiŐtir.

Diğer taraftan, Avrupa İşkencenin Önlenmesi Sözleşmeleri de yürürlüğe girmiştir. Avrupa İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi çerçevesinde diğer üye devletlere olduğu gibi, ülkemize de heyetlerin gelip incelemeler yapması beklenmektedir.

Ayrıca, 1989 yılı içinde Türkiye Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın zorunlu yargı yetkisini tanımıştır.

Türkiye, insan hakları alanında her yıl bir önceki yıla oranla önemli mesafeler alırken, ABD Dışişlerinin 1989 yılı raporunun 1988 yılına kıyasla Türkiye hakkında daha karamsar bir tablo çizmesinin nedenlerini anlamak güçtür.

A Ç I K L A M A

(23 ŞUBAT)

Kıbrıs Türk ve Rum liderlerinin 26 Şubat'tan itibaren New York'ta BM Genel Sekreterinin gözetiminde yapacakları görüşmeler, anlamlı müzakerelerle kapsamlı bir çözüm yolunun açık kalması bakımından özel bir önem taşımaktadır. Bu amaçla, Kıbrıs Rum tarafının Kıbrıs Türk halkına karşı izlediği olumsuz tutumda köklü değişiklikler yapması zorunlu ve ivedi bir ihtiyaç haline gelmiş bulunmaktadır. Adadaki iki halkın, yeni bir siyasi ortaklık kurabilmek için öncelikle barışçı ilişkiler içine girmeleri gerektiği, aksi takdirde görüşmelerin ve kağıt üzerinde varılacak bir anlaşmanın anlam taşımayacak olmasına ilaveten iki tarafın yararlarına da hizmet etmeyeceği açıktır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş bu amaçla, kapsamlı bir çözüm çerçevesinin parçası olarak, bir iyiniyet deklarasyonu önerisinde bulunmuştur. Bu önerinin unsurlarının iki taraf arasında barışçı bir ilişki düzeninin başlangıcını oluşturabileceği inancındayız. Bu nedenle, Sayın Denktaş'ın önerisinin ciddi biçimde ve derinliğine incelenmesinin yararlı olacağı düşüncesindeyiz. 26 Şubat'ta başlayacak görüşmeler bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Görüşmelerin başarısı geniş ölçüde Rum liderinin KKTC önerilerine karşı ortaya koyacağı tutuma bağlı olacaktır. Kıbrıs Türk halkının en temel haklarını inkâr eden bir tutumun yeni bir ortaklık amacıyla ters düştüğünü ve böyle bir tutumda ısrarın sorunun çözümüne katkıda bulunmayacağını özellikle vurgulamak isteriz.

Bu görüşmelerde Kıbrıs Türk Tarafının takip edeceği gerçekçi ve yapıcı yaklaşımla mutabık olduğumuzu ve bu tutuma Kıbrıs Rum tarafınca olumlu şekilde mukabelede bulunulmasını gerekli gördüğümüzü belirtiriz.

A Ç I K L A M A

(28 ŞUBAT)

Usul müzakerelerine son verilerek Ermeni karar tasarısının metninin incelenmesine geçilmesi yolunda Senatör Dole tarafından sunulan ikinci önerge de red edilmiştir.

ABD Senatosu'nun değerli üyelerinin önemli bir bölümünün, temkinli, basiretli ve tedbirli bir davranış göstererek tarihi gerçeklerin çarpıtılmasına göz yummamış olmalarını takdirle not ediyoruz.

Unutulmamalıdır ki, Dole tasarısının nihai kabulü sadece Türk milletinin hissiyatını rencide ederek iki ülke ilişkileri üzerinde menfi etkiler yaratmakla kalmayacak, aynı zamanda bölgenin istikrarını da sarsabilecektir.

Tarihte vuku bulan olayların tahlil ve değerlendirilmesinin tarihçilerin ve bilim adamlarının görevleri arasında bulunduğu olan inancımızı tekrarlarlarken, Senato'nun görev alanına girmeyen bir sorumluluğu üstlenmek istemeyişini memnuniyetle karşılıyoruz.

A Ç I K L A M A

(1 Mart 1990)

ABD Senatosu'nda Ermeni karar tasarısı ile ilgili olarak sürdürülen müzakerelere son verilmesini teminen Senatör Dole tarafından sunulan Yeterlik önergesinin reddedildiği bilinmektedir.

Bu konudaki görüşlerimiz dün yapılan açıklamayla kamuoyumuza duyurulmuş ve ABD Senatosu'nun tarihi gerçeklerin çarpıtılmasına göz yummamış olmasına ilişkin hissiyatımız dile getirilmişti.

ABD Senatosu çoğunluğunun gerek Türk halkının, gerek hükümetimizin görüş ve hissiyatını basiretli bir yaklaşım sergileyerek desteklemesi muvacehesinde, daha önce geçici nitelikte alınmış bulunduğu açıklanan tedbirlerin bu kez kaldırılması uygun görülmüştür. Keyfiyet, bu konudaki ileriye yönelik beklentilerimizi de içeren ayrıntılı bir değerlendirmemizle birlikte, bugün Bakanlığımıza davet edilen ABD Büyükelçisine bildirilmiştir.

A  I K L A M A

(3 Mart 1990)

26 Şubat'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin gözetiminde New York'ta başlayan görüşmelerin olumlu bir sonuç alınmadan 2 Mart tarihinde kesilmiş bulunmasını üzüntüyle karşılıyoruz. Kıbrıs Rum tarafının ciddi ve anlamlı müzakerelere yanaşmaması ve Kıbrıs Türklerinin siyasi eşitliğini kabul etmemesi bu başarısızlığın temel sebebidir. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş, bu görüşmelere iki halkın eşit ortaklığına dayalı bir çözüm bulmak maksadıyla ve hazırlıklı olarak gitmiş, ancak iyi niyetli yaklaşımı Rum lideri Vasiliu'dan bu sefer de mukabele görmemiştir. Türkiye, müzakerelere yeniden başlanabilmesini temenni etmektedir. Ancak, bunun için Rum tarafının New York'taki bu son görüşmelerde maalesef bir kez daha sergilediği uzlaşmaz tutumu terkederek, Ada'da iki halkın siyasi eşitliği esasına ve bunun gereklerine uygun bir tavır içine girmesi yararlı olacaktır. Öte yandan, Genel Sekreter Perez de Cuellar'ın tarafları yeniden bir araya getirme gayretlerinin, kendisine Güvenlik Konseyi tarafından verilmiş bulunan iyiniyet görevinin halihazırdaki çerçevesine uygun olarak sürdürülmesi, birçok bakımdan önem taşımaktadır.

**KIBRIS KONUSUNDA NEW-YORK'TA YAPILAN GÖRÜŞMELERİN
AKİM KALMASI ÜZERİNE RUM TARAFININ BAŞLATTIĞI
PROPAGANDA KONUSUNDAKİ BİR SORUYA
BAKANLIK SÖZCÜSÜNCE VERİLEN CEVAP**

(7 Mart 1990)

Kıbrıs konusunda geçen hafta New-York'ta yapılan görüşmelerin öze ilişkin temel bir nokta üzerinde görüş ayrılığı ile sonuçlanmasından sonra, Rum tarafının haksız ve yanıltıcı propagandasını eskisi gibi sürdürdüğü ve bir yandan bütün önerileri reddederken, öte yandan da Kıbrıs Türk tarafına sorumluluk yüklemeye çalıştığı görülmektedir. Çözüm çabalarında karşılaşılan ciddi güçlüğü propaganda ile aşılamayacağı çok açıktır. Genel Sekreterin taraflara yaptığı çağrıya rağmen, bu verimsiz faaliyette ısrar edilmesini Kıbrıs'taki iki halk arasında çözüm ve barış arzusuyla bağdaştırmak güçtür.

New York'a anlamlı ve ciddi müzakerelere hazırlıklı giden Kıbrıs Türk tarafı olmuştur. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş, kapsamlı çözüm çerçevesine giren bütün konuların iyiniyetle görüşülmesi için çaba harcamış, buna olanak verecek seçenekler ve ayrıntılı öneriler sunmuştur. Rum liderinin ise New York'a hazırlıksız, anlamlı müzakere ve uzlaşma arzusundan uzak bir tutum içinde geldiği, görüşmelerin ilerlemesi için değil, kilitlenmesi için adeta kastli çaba harcadığı görülmüştür. Nitekim, Sayın Denktaş'ın yapıcı çabaları ve önerileri cevapsız kalmıştır. Rum liderinin, iki halkın kendi siyasi statülerini özgürlük içinde belirleme haklarını inkara kalkışması ve en temel anlaşma noktalarından dahi gerilemesi görüşmelerin geleceğini kuşkuya düşürmüştür.

Çözüm çabaları çok hassas bir dönüm noktasındadır. Bu aşamada dahi propaganda peşinde koşulması iki halkı birbirinden daha da uzaklaştırır. Rum tarafının bu zararlı faaliyeti durdurması ve Kıbrıs Türk tarafının önerilerine barışçı bir yaklaşımla karşılık vermesi gerekir. Federal çözüm siyasal eşitlik temeline dayanır. Adadaki her iki halkın kendi gelecekleri hakkında karar alma hakları ise tartışma kaldırmayacak kadar doğal ve zorunludur. Bu çerçevede yeni bir siyasal ortaklık fikrinin geçerli kalabilmesi için Rum tarafınca biran önce bunun gereklerine uygun duyarlı bir davranış içine girilmesine ihtiyaç bulunduğu inancındayız.

A Ç I K L A M A

(12 Mart 1990)

Türkiye Kızılay Derneği'ne ulaşan yardım taleplerine cevap olmak üzere, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ihtiyaç duyduğu tıbbi malzeme, ilaç, gıda ve temizlik maddesinden oluşan Türkiye Kızılay Derneği yardımının 13 Mart 1990 tarihinden itibaren Türk Hava Kuvvetlerine ait uçaklarla sevkine başlanacaktır.

Yardım malzemesi Sovyetler Birliği ile işbirliği halinde günde iki uçuşu öngören bir program çerçevesinde dört günde yapılacak sekiz seferle doğrudan Bakü'ye sevkedilecektir.

A Ç I K L A M A

(13 Mart 1990)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Genel Sekreterin sunduğu 8 Mart 1990 tarihli rapora dayanarak dün Kıbrıs konusunda yeni bir karar kabul etmiştir. Adadaki iki tarafa hitab eden karar, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum liderlerine serbestçe karşılıklı olarak kabule sayan bir çözüm için çabalarını sürdürmeleri hususunda çağrıda bulunmaktadır. İki tarafın eşit düzeyde katılacakları bu çabaların amacının, 1977 ve 1979 zirve anlaşmaları uyarınca, anayasal açıdan iki toplumlu ve toprak açısından iki kesimli bir federasyon kurulması olduğu da kararda belirtilmektedir. Kıbrıs'taki sorunun 25 yılı aşkın bir süredir mevcut olduğu da ayrıca kaydedilmektedir.

Güvenlik Konseyi kararı Genel Sekreterin iyiniyet görevini teyid etmekle yetinmekte, kendisine herhangi bir yeni görev talimatı vermemektedir.

Güvenlik Konseyi'nin, çözümü güçleştirecek talep ve yaklaşımlara itibar etmeyerek, iki lideri adadaki iki eşit taraf arasında doğrudan görüşmelerle, her iki tarafın serbest iradesinin ve rızasının ürünü olacak bir federasyonun oluşturulması yolunda teşvik ettiği dikkat çekmektedir. Kararın muhataplarından biri olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kuşkusuz sözkonusu karar hakkında kendi görüşlerini belirleyerek, Kıbrıs Türk halkının siyasal geleceğini doğrudan ilgilendiren tüm konular hakkında yetkili organları aracılığıyla Genel Sekreter ile temas içinde olacaktır.

Adadaki iki halkın ve hükümetlerinin ulaşılan bu yeni aşamayı dikkatle değerlendirecekleri ve iki taraf arasındaki ilişkilerde köklü ve yapıcı bir değişiklik yönünde çaba harcayacakları ümidindeyiz. Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlar arasında yeni bir siyasal ortaklığa giden yolun öncelikle güven ortamı yaratılmasından, iyi ilişkilerden, gerçekçi ve yapıcı yaklaşımlardan geçtiğine inanmaya devam etmekteyiz.

A  I K L A M A

(21 Mart 1990)

1920'li yıllardaki ulusal kurtuluş mücadelesiyle bağımsızlık mücadelesi veren milletlere ilham kaynağı ve örnek olan Türkiye, Afrika halklarının bu yoldaki haklı davalarını başından beri desteklemiş, 1960 yılında kabul edilen ve sömürgeciliğin tasfiyesini öngören BM Genel Kurul kararının ortak sunucuları arasında yer almıştır. Bu anlayışıyla, Afrika'da son sömürge olan Namibya halkının bağımsızlık mücadelesine de arka çıkan Türkiye, 1967'de kurulan Birleşmiş Milletler Namibya Konseyi'ne kurucu üye olarak katılmış, Konseyin ilk başkanları arasında yer almış, ayrıca, o tarihten bu yana Başkan Yardımcılığı görevini de sürdürmüştür.

Bu çerçevede Türkiye, bugün (21 Mart 1990) bağımsızlığını kazanan Namibya Devletini tanımaktan ve bu ülkeyle diplomatik ilişki kurmayı kararlaştırmaktan büyük memnunluk duymaktadır.

Namibya'nın başkenti Windhoek'de 19-23 Mart 1990 tarihlerinde düzenlenen Bağımsızlık Törenlerinde Türkiye'yi Devlet Bakanı Sayın Vehbi Dinçerler başkanlığında bir heyet temsil etmektedir.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ HÜKÜMETİ
ARASINDA DENİZ TİCARET VE SEYRÜSEFERİNE İLİŞKİN
ANLAŞMA**

(23 Mart 1990)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti;

İki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve deniz ticareti ve seyrüseferi alanındaki işbirliğinin güçlendirilmesini,

İki ülke arasındaki ticari mübadelelerin arttırılmasına katkıda bulunmayı arzu ederek,

Eşitlik ve karşılıklı yarar ilkelerine uygun olarak,
Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

MADDE 1

Bu Anlaşmanın amacı :

— İki ülke arasında deniz ticareti ve seyrüseferi alanındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve geliştirilmesi,

— Deniz ticareti ve seyrüseferi alanında en iyi koordinasyonun sağlanması,

Deniz taşımacılığının olağan işleyişine zarar verecek önlemlerden sarfınazar edilmesi,

— İki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine genelde katkıda bulunulması,
olacaktır.

MADDE 2

Bu Anlaşmada geçen :

1. «Akit Taraf Gemisi» deyimini, ilgili taraf ülkenin mevzuatına uygun olarak bu ülkede tescilli ve onun bayrağını taşıyan tüm gemiler anlamına gelmektedir.

Bununla beraber bu deyim;

— Savaş gemilerini, ticari olmayan amaçlar için dizayn edilmiş veya kullanılan diğer kamu gemilerini,

— Balıkçı gemilerini,
kapsamaz.

2. «Gemi Mürettebatı» deyimi, mürettebat listesinde ismi geçen ve geminin seyri esnasında, geminin idaresi, işletmesi ile bakım ve onarımı hususlarının yerine getirilmesiyle ilgili olarak, gemide istihdam edilen kaptan ve diğer personel anlamındadır.

MADDE 3

1. Bu anlaşma, iki ülke arasında deniz ticareti ve seyrüseferi alanındaki ilişkilere uygulanır.

Akit Taraflar, deniz seyrüsefer serbestisi ilkesine bağlılıklarını teyid ederler ve uluslararası seyrüseferin olağan gelişmesine zarar verecek önlemlerden kaçınacakları hususunda mutabıktırlar.

2. Akit Taraflardan herbiri; limanlara giriş serbestisi, yüklerin gemilere yüklenmesi ve boşaltılması ile yolcuların gemilere bindirilmesi ve indirilmesinde limanların kullanılması, normal ticari işlemlerin yapılması ve seyrüseferle ilgili hizmetlerden yararlanılması bakımından kendi gemilerine uyguladığı muamelenin aynısını diğer Akit Taraf gemilerine uygulayacaktır.

3. Bu maddenin ikinci paragraf hükümleri :

a) Yabancı gemilerin girişine açık olmayan limanlara uygulanmayacaktır.

b) Akit Tarafların münhasıran kendi vatandaşlarına ve kuruluşlarına tahsis ettikleri deniz kabotajına ve diğer hizmetlere uygulanmayacaktır.

c) Bir Akit Tarafı, kendi gemilerine verdiği zorunlu pilotaj hizmetleri ile ilgili kurallardan muafiyeti diğer Akit Taraf gemilerini kapsayacak şeklindeki bir uygulamaya mecbur etmeyecektir.

d) Yabancıların ülkeye giriş ve kalışlarıyla ilgili kurallara halel getirmeyecektir.

4. Akit Taraflardan herbiri, yabancı bayrak taşıyan gemilere uyguladıkları liman tarifelerinde mevcut liman vergileri ile harçları, diğer Akit Tarafın gemilerine de ayırım gözetmeksizin uygulayacaktır.

MADDE 4

Akit Taraflar, kendi kanunları ile liman yönetmelikleri çerçevesinde, gemilerin limanlarında gereksiz yere beklemelerinin imkanlar ölçüsünde azaltılması için gerekli tedbirleri alacaklar ve sözkonusu limanlarda yürürlükte bulunan idari, gümrük ve sağlık işlemlerinin basitleştirilmesini sağlayacaklardır.

MADDE 5

1. Akit Taraflardan biri tarafından tanınan veya düzenlenmiş gemilerin milliyetini teyid eden belgeler, tonaj belgeleri ve diğer gemi belgeleri, diğer Akit tarafından da tanınacaktır.

2. 1969 tarihli Gemilerin Tonajlarını Ölçme Uluslararası Sözleşmesi veya yürürlükteki mevzuata uygun olarak düzenlenmiş tonaj belgeleri hamili Akit Taraflardan birinin gemileri, diğer Akit Tarafın limanlarında yeniden ölçme işleminden muaf tutulacaktır. Akit Taraflardan birinin tonaj ölçme sistemini değiştirmesi halinde, bu Akit Taraf, değişiklikleri diğer Akit Tarafa bildirecektir.

MADDE 6

Akit Taraflardan herbiri, diğer Akit Tarafın yetkili makamlarınca usulüne uygun olarak düzenlenmiş gemi adamı kimlik belgelerini tanıyacak ve bu belgeleri taşıyanlara 7. ve 8. maddelerde değinilen hakları bu maddelerde belirtilen şekilde verecektir.

Sözkonusu kimlik belgeleri :

Türkiye Cumhuriyeti'nde The Seaman's Identify Card-Gemi Adamı Cüzdanı,

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde SSCB Gemi Adamı Pasaportu olacaktır.

MADDE 7

6. maddede sözü edilen kimlik belgelerine sahip olan, Akit Taraflardan birinin gemi mürettebatı, gemi kaptanı tarafından yetkili yerli makamlara mürettebat listesinin sunulması şartıyla, gemilerinin diğer Akit Tarafın limanında bulunduğu zaman zarfında vize almaksızın karaya çıkabilirler ve geçici olarak konaklayabilirler.

Bu şahıslar, gerek karaya çıkışlarında ve gerekse gemiye dönüşlerinde uygulanan kontrollara uymak zorundadırlar.

MADDE 8

1. 6. maddede belirtilen kimlik belgelerine sahip şahıslar, kullanılan taşıt araçlarının türüne bakılmaksızın, gemisine ulaşmak üzere diğer Akit Tarafın ülke toprağına girme veya transit geçme, diğer bir gemiye geçme, kendi ülkesine dönme veya diğer Akit Taraf yetkili makamlarından alınmış onayla, herhangi bir amaçla seyahat etme yetkisine sahip olacaktır.

2. 1. paragrafta belirtilen bütün durumlarda, kimlik belgeleri diğer Akit Taraf vizesini içermelidir. Bu vize mümkün olan en kısa zamanda verilecektir.

3. 6. maddede belirtilen denizci kimlik belgelerine sahip şahsın iki Akit Tarafın da vatandaşı olmaması durumunda, diğer Akit Taraf ülkesine girme veya transit geçme için bu maddede belirtilen vizeler, denizci kimlik belgesini vermiş olan diğer Akit Taraf ülkesine dönme güvencesi verilmesi şartıyla, adigeçen şahısa verilecektir.

4. 6. maddede anılan kimlik belgesi sahibi mürettebattan birinin sağlık nedeniyle veya yetkili makamlarca geçerliliğı kabul edilen diğer nedenlerle Akit Taraf ülkesi limanına çıkarılması halinde, bu makamlar, ilgili şahsın ülkede kalabilmesi ve herhangi bir taşıtla kendi ülkesine dönebilmesi veya diğer bir yükleme limanına gidebilmesi için gerekli izni verecektir.

5. 7. madde ve yukarıdaki 1-4'üncü paragraf hükümleri ihlal edilmeksizin, yabancıların giriş, konaklama ve ayrılışlarına ilişkin Akit Tarafların ülkelerinde yürürlükteki hükümlerin uygulanmasına devam edilecektir.

6. Akit Taraflar, istenmeyen şahıs olarak nitelendirdikleri yukarıda belirtilen denizci belgelerini taşıyan kişilerin ülkelerine girişini yasaklama hakkını saklı tutar.

MADDE 9

Bir Akit Tarafın yetkili makamları, bayrak devletinin yetkili diplomatik veya konsolosluk makamlarının onayı olmaksızın, diğer Akit Taraf gemisi mürettebatının hizmet aktinin uygulanmasından doğan davalarını kabul etmeyecektir.

MADDE 10

Akit Taraflardan birinin gemisi, diğer Akit Tarafın sahili açığında hasara uğrar, karaya oturur, sahile vurur veya başka bir kazaya maruz kalırsa, gemi ve kargosu diğer Akit Taraf Devleti'nin topraklarında, o

devletin milli gemilerinin ve kargosunun sahip olacağı haklardan ve imtiyazlardan yararlanacaktır. Gemi kaptanı, mürettebat ve yolcular ile gemi ve kargosu, milli gemilere uygulanan gerekli kolaylık ve yardımdan faydalanacaktır.

MADDE 11

Bu Anlaşmanın uygulanmasında Akit Tarafların aşağıdaki makamları yetkilidir :

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından, Ulaştırma Bakanlığı.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti tarafında, Deniz Ticaret Bakanlığı.

MADDE 12

Bu anlaşmanın etkin olarak uygulanması ve karşılıklı ilgiye dayanan diğer gemicilik meselelerinin, dökme yük ve tramp taşımacılığında yapılacak işbirliği de dahil olmak üzere, ele alınması için bir Karma Komisyon tesis edilmiştir. Bu Komisyon, taraflardan birinin talebi üzerine toplanacaktır.

MADDE 13

1. Akit Taraflar aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır :

a) Ticari sözleşmeler uyarınca yapılan ikili ticarete mahsus kargoların taşınmasında iki Akit Taraf gemilerinin katılımını teşvik edeceklerdir.

Bu amaçla, taraflar, eşitlik ve karşılıklı yarar ilkelerine dayalı olarak, özellikle müşterek bir düzenli hattın kurulmasını destekleyeceklerdir.

b) Akit Taraflardan birinin gemilerinin, diğer Akit Taraf limanları ile üçüncü ülkelerin limanları arasında, deniz yolu ile yapılan ticarete iştirak etmelerine engel olmayacaklardır.

2. Bu maddenin hükümleri, üçüncü ülke gemilerinin Akit Tarafların limanları arasında denizyolu ile yapılan ticarete katılma haklarını engellemeyecektir.

MADDE 14

Akit Taraflar, milli mevzuatları elverdiği ölçüde, her iki ülkenin deniz taşımacılığı alanında faaliyet gösteren makamları ve ticari kuruluşları arasındaki etkin çalışma ilişkilerini sürdürmek ve geliştirmek

için gayret sarfetmeye devam edeceklerdir. Akit Taraflar, özellikle kendi denizcilik kuruluşları ve işletmeleri arasında bilgi alış veriş ve karşılıklı danışmaları devam ettirmek hususunda mutabakata varmışlardır.

MADDE 15

Akit Taraflar, kendi ülkelerinde deniz ulaştırması alanında ortak teşebbüsler ile, ticari faaliyetlerde bulunmayan diğer Akit Tarafın denizcilik kuruluşlarının temsilcilikler (irtibat büroları) kurmasına yardımcı olacaktır. Bu tür ortak teşebbüs ve temsilciliklerin kurulması ve faaliyetleri, ev sahibi ülkenin mevzuatına bağlı kalacaktır.

MADDE 16

Bu anlaşmanın yorumlanması veya uygulaması ile ilgili herhangi bir uyuşmazlık her iki Akit Tarafın yetkili Makamları arasında yapılacak doğrudan müzakerelerle çözümlenecektir. Adigeçen yetkili Makamların bir anlaşmaya varamaması halinde uyuşmazlık diplomatik yollardan giderilecektir.

MADDE 17

Bu Anlaşma Akit Tarafların mevzuatlarının gerektirdiği işlemlerin tamamlanması ile diplomatik yoldan yapılacak karşılıklı tebligatı müteakip yürürlüğe girecektir.

Bu Anlaşma, Akit Taraflardan birinin, Anlaşmanın feshi konusundaki talebini diğerine yazılı olarak tebliğinden altı ay sonrasına kadar yürürlükte kalacaktır.

Aşağıda imzaları bulunanların her biri kendi Hükümetlerince usulüne uygun olarak yetkili kılınmışlar ve bu Anlaşmayı imzalamışlardır.

16 Mart 1990 tarihinde Ankara'da Türkçe, Rusça ve İngilizce dillerinde her metin aynı derecede geçerli olmak üzere iki orijinal nüsha olarak düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

Cengiz TUNCER
Ulaştırma Bakanı

Sovyet Sosyalist
Cumhuriyetleri Birliği
Hükümeti Adına

Yuri VOLMER
Deniz Ticaret Bakanı

**MERİÇ ÜZERİNDEKİ BİR ADACIKLA İLE İLGİLİ BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
VERDİĞİ CEVAP**

(29 Mart 1990)

Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi bugün Dışişleri Bakanlığı'na davet edilerek, taraflar arasında sınırı teşkil eden Meriç üzerindeki bir adacıkla ilgili olarak Yunanistan tarafından daha önce ileri sürülen hususlara ilişkin görüşlerimiz kendisine iletilmiştir. Bu çerçevede, sorunun çiftçiler için sulamada kullanılan suyun miktarının kuraklık nedeniyle azalmasından kaynaklandığı ifade edilmiş ve daha önce Türk tarafınca yapılan görüşme taleplerinin Yunan makamlarınca reddedile geldiği hatırlatılarak bu ve sınır bölgesi Meriç'te benzeri sorunların ele alınmasına imkan veren teknik seviyedeki görüşme mekanizmasının muntazaman işletilmesi Yunanistan'dan talep edilmiştir.

**FEDERAL ALMAN TEMSİLCİLİKLERİNDE ÇALIŞAN
BAZI KİŞİLERİN GERİ ALINMALARININ İSTENMESİNE
İLİŞKİN OLARAK SORULAN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜ VEKİLİ FERHAT ATMAN'IN
VERDİĞİ CEVAP**

(19 Nisan 1990)

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri, Ankara'daki F. Alman Büyükelçisi Eickhoff'u bugün (19 Nisan) Bakanlığa davet ederek, kişisel güvenliklerinin tehlikeye girmesi yanında, ortaya atılan bazı iddialar nedeniyle huzurlu bir çalışma yapma olanağını kaybettiikleri gözönünde tutularak, F. Almanya'daki çeşitli misyonlarımızda görevli 15 personelin merkez teşkilatına tayin edilmelerinin kararlaştırıldığını kendisine duyurmuştur.

Müsteşar Özçeri, ayrıca, F. Almanya'nın Türkiye'deki temsilciliklerinde çalışan, ancak görevleriyle bağdaşmayan faaliyetler içerisinde oldukları saptanan 8 kişinin de geri alınmalarını Büyükelçi Eickhoff'dan istemiştir.

**ABD İLE TÜRKİYE ARASINDA SAVAŞ ZAMANI
EVSAHİBİ ÜLKE DESTEK ANLAŞMASI İMZALANACAĞI
KONUSUNDAKİ BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
VERDİĞİ CEVAP**

(3 Mayıs 1990)

Bilindiği gibi, 1982 yılında NATO Savunma Planlama Komitesi'nde onaylanan «Sürekli Takviye Planı» buhran veya savaş zamanında bir müttefik ülkenin talebi veya muvafakati üzerine diğer müttefiklerin o ülkeyi desteklemelerini öngörmektedir.

Anılan plan uyarınca müttefik ülkelerin ikili düzeyde anlaşmalar yapmaları ve getirilecek desteğin ayrıntılarını belirlemeleri gerekmektedir. Bu çerçevede, NATO müttefikleri kendi aralarında anlaşmalar yaparlarken ülkemiz de İngiltere, Federal Almanya, Belçika ve İtalya meyanında ABD ile de «evsahibi ülke desteği» konusunda bir anlaşma imzalamıştır. 13 Kasım 1984 tarihinde aktedilen sözkonusu anlaşma, uygulamaya yönelik çeşitli teknik düzenleme protokollerinin sonuçlanmasını müteakip Şubat 1989'da yürürlüğe girmiştir.

«Evsahibi Ülke Desteği Anlaşması» ile ekini teşkil eden teknik düzenlemelerin uygulanmasına yönelik destek planları ise iki ülke askeri yetkilileri arasında ele alınmakta ve bu planlar gerektiğinde gözden geçirilmektedir.

Türkiye ile ABD arasında «Evsahibi Ülke Desteği Anlaşması» yapıldığı ve zamanında yürürlüğe girdiği cihetle, sözü edilen haber bugünkü durumu yansıtmamaktadır. Haberde, lojistik destek planlarının gözden geçirilmesine ilişkin teknik çalışmaların kastedilmiş olması tabiiyle mümkündür.

**IRAK'A MAL GÖTÜREN MACAR PLAKALI TIR HAKKINDAKİ
BİR SORUYLA İLGİLİ OLARAK
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(3 Mayıs 1990)

Çelik malzeme üreticisi İngiliz «Walter Somers» şirketinin sevkiyatını Irak'a götürmekte olan Macar plakalı bir TIR aracının, 19 Nisan 1990 günü Haydarpaşa gümrük makamlarımızca yapılan rutin muayenesi sırasında malın mahiyeti ile ilgili olarak taşıyıcı firmadan ek bilgi istenmiş, bunun üzerine taşıyıcı firma olan Davies Turner malın yeniden ve daha sağlıklı olarak muayene edilmesini ve buna göre gerekli işlemlerin yapılmasını teminen transit güzergahını değiştirerek sözkonusu malı menşe ülkesine geri götürmeyi kararlaştırmıştır.

**MİTSOTAKİS HÜKÜMETİ PROGRAMIYLA İLGİLİ OLARAK
BAKANLIK SÖZCÜSÜNÜN ANA İSTANBUL MUHABİRİNE
VERDİĞİ DEMEÇ**

(10 Mayıs 1990)

Mitsotakis, Hükümet programında, Türkiye'yle mevcut anlaşmazlıkların çözümlenmesi amacıyla karşılıklı güvene dayanan ilişkilerin tesisine yönelik ciddi bir diyaloga girme arzusunda olduğunu ve iki ülkenin gerçek ve uzun vadeli çıkarlarının Atatürk-Venezelos politikasında yattığını açıklamış bulunmaktadır. Biz bu anlayış ve yaklaşımı paylaşmaktayız. Zira, Türkiye diyalogun gerekli ve bunun yararlı olduğunu hep belirte gelen taraf olmuştur. Mitsotakis Hükümetinin bu yönde atacağı bir adımın Türkiye'den müspet mukabele göreceğinden kuşku duyulmamalıdır. Bu arada Türk - Yunan ilişkilerinin iklimini tayin eden konularda Mitsotakis haber metni alacağı olumlu ve yapıcı tutumların Türkiye tarafından gerektiği şekilde değerlendirileceği açıktır. Temennimiz, Türk-Yunan diyalogunun mümkün olan en kısa zamanda başlatılmasıdır. Avrupa'daki yeni oluşumlar muvacehesinde, Türkiye ve Yunanistan'ın ortak çıkarlarını isabetle tahsis etmelerini ve bu çıkarlara hizmet edecek olumlu ve yapıcı ilişkiler temini yolunda birlikte çaba harcamaları gerektiği inancındayız.

**JANDARMA TEŞKİLATIMIZ İÇİN AVUSTURYA'DAN
İTHAL EDİLECEK BAZI MÜHİMMATIN SEVKİNE BU ÜLKE
HÜKÜMETİ TARAFINDAN İHRAÇ İZİNİ VERİLMEDİĞİ YOLUNDA
BASINDA YER ALAN HABERLERLE İLGİLİ BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
VERDİĞİ CEVAP**

(10 Mayıs 1990)

Jandarm Genel Komutanlığınca açılan ihaleyi kazanan Avusturya firmasının mühimmatı sevk edememesinin nedenleri araştırılmıştır. Her ne kadar resmen tarafımıza ifade edilmemişse de, Avusturya hükümetinin ülkemizde insan haklarının ihlal edildiği gibi tutarsız bir iddianın arkasına saklanarak, sözkonusu mühimmatın sevkine izin vermediği anlaşılmaktadır. Büyük bir talihsizlik eseri olduğu kadar, gerçekleri de gözardı eden, istismara müsait bu karar, ulusal bütünlüğümüze göz dikmiş terör çevrelerinin adeta himayesine yöneliktir. Bu gelişme karşısında, tedarik programları dahil, Avusturya ile savunma sanayii ilişkilerimizin tüm veçhelerinin yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğu doğmuştur.

**BATI TRAKYA'DAKİ MÜFTÜ SEÇİMLERİNE İLİŞKİN SORULARA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(17 Mayıs 1990)

Batı Trakya'daki dini müesseselerle ilgili olarak resmi makamlarca, azınlığın istek ve özlemleri gözönünde tutulmaksızın ve konuyla ilgili yasalara aykırı kararlar alınmasını ve uygulanmasını olumsuz bir gelişme olarak değerlendirmekteyiz. Bu konuda Yunan yöneticilerinin, azınlık mensuplarına eşit muamele edileceği yolundaki vaatlerle aynı istikamette uygulamalar içinde olmak isteyeceklerini düşünmekteyiz.

Dini liderlerin seçimi konusunda Yunanistan'ın da taraf olduğu anlaşmalar hükümleri ile mevcut yasal düzenlemelerin uygulanması yegane geçerli yoldur. Azınlığın haklı talepleri de esasen bu istikamettedir.

Anlaşmalar ve mevzuat hükümlerinin uygulanmaması, resmi makamların dini kuruluşlara doğrudan müdahalesi, bu tür müesseseler yönünden her zaman sakıncalı sonuçlara yol açabilecek davranışlardır. Bu itibarla, Yunan Hükümeti'nin müftü seçimleri konusunda azınlık hakları doğrultusunda yapıcı bir tutum içinde olacağını ümit ve temenni etmekteyiz.

**İŞGAL ALTINDAKİ ARAP TOPRAKLARINDA
MEYDANA GELEN SON CLAYLARLA İLGİLİ OLARAK
SORULAN BİR SORUYA CEVABEN
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(22 Mayıs 1990)

Türkiye, 20 Mayıs günü, Gazze'de 8 Filistinli işçinin ölümüne yol açan şiddet olayını ve bunu müteakip İşgal Altındaki Arap topraklarında tırmanma gösteren ve Ürdün'de vukubulan gelişmelerde, keza, birçok masum insanın öldürülmesini ve yaralanmasını büyük üzüntü ile karşılamakta ve kınamaktadır.

Bölgede adil ve kalıcı bir barış biran önce tesis edilemediği sürece bu tarz olayların tekerrürünün önlenemeyeceğine samimiyetle inanan Türkiye, İsrail'e, Filistin direnişine son vermek amacıyla Filistinli'lerin insan haklarını ihlal eden tek taraflı tedbirlere başvurmak yerine, barışçı çabalara katkıda bulunması; bu arada, İşgal Altındaki topraklarla ilgili Uluslararası Sözleşmeler uyarınca vecibelerini yerine getirmesi için, bir kez daha, çağrıda bulunur.

A Ç I K L A M A

(22 Mayıs 1990)

Yemen Arap Cumhuriyeti ile Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin birleşmesiyle Yemen Cumhuriyeti adı altında tek bir devletin kurulduğu iki ülkenin parlâmentolarının 22 Mayıs 1990 günü Aden'de yaptığı birleşik toplantıda ilân edilmiştir. Yeni devletin başkenti San'a olacaktır. Yemen Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ilişkin olarak ayrıca resmi kanallardan da tarafımıza bildirim yapılmıştır.

Her ikisiyle de dostane ilişkiler sürdürdüğümüz ve tarihi bağlara sahip olduğumuz Yemen Arap Cumhuriyeti ile Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti arasında geçen yıl Kasım ayında başlatılan birleşme sürecinin bu suretle öngörülen vadeden önce başarı ile sonuçlanması tarafımızdan büyük memnuniyet ve takdirle karşılanmaktadır. Yemen Cumhuriyeti'nin, gerek Yemen halkının refah ve kalkınmasına gerek bölgedeki barış ve istikrarın takviyesine olumlu katkıda bulunacağına ve her iki Yemen ile tesis etmiş olduğumuz yakın ilişkilerin yeni Cumhuriyet ile daha da güçlenerek gelişeceğine inanmaktayız.

Yemen Arap Cumhuriyeti'nde görevli mukim Büyükelçiliğimiz Türkiye Cumhuriyeti'ni Yemen Cumhuriyeti nezdinde temsil edecektir. Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin ülkemize akredite olan Şam'da mukim Büyükelçisi Yemen Cumhuriyeti'ni ülkemiz nezdinde temsil edecek, İstanbul'daki Yemen Arap Cumhuriyeti Başkonsolosluğu ise Yemen Cumhuriyeti Başkonsolosluğu adı altında faaliyetini sürdürecektir. Bu hususta, Yemen makamları ile temas halinde gerekli işlemler başlatılmıştır.

İSRAİL'E SU SATIŞI KONUSUNDA

SORULAN BİR SUALE CEVABEN

DIŞİŞLERİ BAKANI PROF. DR. ALİ BOZER'İN YAPTIĞI AÇIKLAMA

(24 Mayıs 1990)

Son zamanlarda gerek iç, gerek dış basında, «Türkiye'nin İsrail'e su satacağı» yolunda çeşitli haber ve yorumlara rastlanmaktadır. Hatta, konunun gerçek boyutlarının çok ötesinde bazı spekülasyonlarda bulunulduğu da görülmektedir.

Hemen belirtiyim ki, Türkiye'den İsrail'e su satışı ile ilgili bir proje söz konusu değildir.

Konunun ortaya çıkışı, bir Kanada firması ile ortak yatırım halinde su taşımaya yarayan büyük plastik konteynerler imal etmek isteyen bir Türk şirketinin, piyasa araştırması maksadıyla yaptığı temaslardan ibarettir.

Bu şirketin müstakbel ve muhtemel müşterileri tesbit için bölgedeki muhtelif memleketlerle ve bu meyanda İsrail ile görüşmeler yapmış olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak Manavgat, Seyhan, Ceyhan gibi su kaynaklarımızdan bu şekilde istifade edilmesi noktasına gelindiğinde esas itibarile ve öncelikle mahalli idarelerimizin ihtiyaçlarının nazarı itibara alınacağı da bilinmelidir.

Öte yandan, izlemekte olduğu politika ile bölgede barışın sağlanmasını hedef ittihaz eden Türkiye'nin, büyük bir iyi niyet ve özenle hazırlayıp dost Arap ülkelerine, kendilerine su ikmal için önerdiği, ancak maalesef henüz olumlu bir yanıt alamadığı projenin Arap alemine verdiğimiz önemi ayrıca gösterdiğine bu vesileyle işaret etmek istiyorum.

DIŞIŞLERİ BAKANİ PROF. DR. ALİ BOZER'İN
YUNANİŐTAN İLE DİYALOG KONUSUNDA
BİR SORUYA VERDİKLERİ CEVAP

(5 Haziran 1990)

«Herşeyden evvel bir hususu vurgulamak isterim. Katı koşullarla, esneklikten uzak bir yaklaşımla sorunların kolaylıkla çözüme ulaşabileceğini sanmıyorum. Bu itibarla, tarafların esnek ve karışıklı anlayış içinde, yapıcı bir niyetle diyaloga başlamaları gerekir.

Bu hususta bir konuya özellikle değinmek istiyorum. Kıbrıs için bir süreç başlatılmıştır; alınan mesafe ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, bir noktaya gelinmiştir. Bu varılan noktada takip edilen yöntemin her vesile ile mahiyet ve istikamet değıştirmesi, çözüm için gerekli ivmenin kazanılmasına yardımcı olmayacaktır. Kıbrıs'ta iki toplum arasında ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin gözetimi altında izlenen görüşme sürecini devam ettirmek yanlısı olduğumuza işaret etmek isterim. Bu süreç çerçevesinde ortaya çıkan iki toplumlu, iki kesimli federatif sistem ilkesi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararında da benimsenmiş ve ayrıca iki toplum arasındaki eşitliğe önem verilmiştir. Yöntemin değıştirilmesinde veya Kıbrıs sorununu enternasyonalize etme yoluna temayül edilmesinde sakınca görürüm. Bu takdirde, çeşitli uluslararası kuruluşlardan birbirine zıt kararlar çıkacak, bu da sorunun çözüme kavuşturulmasını daha da güçleştirecektir.

Güvenlik Konseyi'nin aynı çizgide devam etmesinin çözüme yardımcı olabileceğine değinmek isterim.

Eğer Türkiye ve Yunanistan sorunun çözümünde Kıbrıs'ın bağımsız bir federasyon olarak şekillenmesi hususunda mutabıksalar, bu ilkenin tabii ve zorunlu sonucu olarak, Genel Sekreterin iyiniyet görevi çerçevesinde iki toplum arasındaki diyalog yöntemi, Kıbrıs'ın yukarıda belirttiğim ilkeler çerçevesinde bağımsız bir devlet olarak şekillenme amacına hizmet edecek tek yöntemdir. Sorunun Türkiye ve Yunanistan arasında müzakeresi Kıbrıs'ın iki eşit toplumlu bağımsızlığı statüsüne ters düşer. Ancak, her iki ülke de yapıcı katkılarda bulunmalıdırlar. Türkiye ve Yunanistan Kıbrıs'taki iki toplumun iradelerine, sanırım, ipotek koymamalıdırlar.

Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi kararında Kıbrıs sorununun çözümü, Türkiye'nin topluluğa tam üyeliğı için önşart olarak öngörülmemiştir. Esasen, Türkiye'nin topluluğa tam üye olma istikametindeki

politikası Kıbrıs sorunundan tamamen bağımsızdır. Tüm üyelik, bundan evvelki örneklerde de, hiçbir zaman ikili sorunların çözümüne bağlanmamıştır. Türkiye'nin tam üyelik müracaatında da topluluk, tutarlı ve ayrımcılıktan uzak bir tutum izlemiştir. Topluluğun bu tutumunu sürdüreceğine eminiz.

Son olarak bir hususu daha belirtmekte yarar görüyorum. Türkiye ve Yunanistan, kamuoylarının bu konudaki hassasiyetini de dikkate alarak, aralarındaki sorunları yayın organları aracılığı ile dile getirmekten ziyade, doğrudan doğruya dialog suretiyle çözüme kavuşturmayı tercihte hassasiyet göstermelidirler. Aynı temenni, Kıbrıs'taki iki toplum arasındaki ilişkiler açısından da geçerlidir.

Türkiye ile Yunanistan arasında bir doruk toplantısına yaklaşımımız ise olumludur.

Gerek Yunanistan'la ilişkilerimizin iyiye gitmesi, gerek Kıbrıs sorununun çözüme kavuşması, Türkiye'nin de, Yunanistan'ın da ve hatta bölgemizin ve Avrupa'nın da çıkarlarına uygundur. Bu vesileyle, bizim her zaman yapıcı dialoğa açık olduğumuzu bir kez daha vurguluyorum.

A Ç I K L A M A

(10 Haziran 1990)

İtalya, aramızdaki 1951 tarihli Vize Muafiyeti Anlaşması'nı feshettiğini ve 1 Temmuz 1990 tarihinden itibaren normal pasaport hamili vatandaşlarımıza vize uygulamaya başlayacağını bildirmiştir.

İtalya tarafından yapılan bildirimde, bu uygulamanın Türk resmi pasaport hamillerini kapsamayacağı ve normal pasaport hamili vatandaşlarımıza vize verilmesi sırasında azami esnekliğin ve kolaylığın gösterileceği özellikle tebaruz ettirilmiştir.

Bazı vatandaşlarımızın uluslararası düzeyde teşkilatlanmış işçi sınıflarının sözlerine kanıp büyük meblağlar ödemek ve ağır riskler taşımak suretiyle bazen sınırları kaçak yollardan geçerek, bazı Batı Avrupa ülkelerine ekonomik nedenlerle gitmeye teşebbüs etmelerinin sonucu son aylarda İngiltere, İrlanda ve Avusturya'nın da vatandaşlarımıza vize uygulamaya başladığı bilinmektedir.

Batı Avrupa ülkelerinde sınırdış İtalya'nın, bir geçiş ülkesi olarak kullanılması nedeniyle diğer bazı Batı Avrupa ülkelerinin de baskısıyla bu kararı aldığı tahmin edilmektedir.

Ancak, vize uygulamasının, tek başına bir çözüm yolu olmadığı da artık kesinlikle ortaya çıkmıştır. Zira, Batı Avrupa ülkeleri, kendi kanun boşluklarını doldurmadıkça ve özellikle kaçak işçi kullanımına göz yumdukları sürece bu akımın devam etmesi muhakkaktır.

İtalya'nın sözkonusu vize uygulaması kararı konusunda Bakanlığımızda yapılan değerlendirme sonucunda, karşılıklılık ilkesi gereğince İtalyan vatandaşlarına da tarafımızdan aynı koşullarla vize uygulanması kararı alınmıştır. Ancak, turizm mevsiminin başlamış olması ve seyahat acentalarının yapmış buldukları anlaşmalar gözönüne alınarak, bu uygulamaya tarafımızdan 1 Ekim 1990 tarihinden itibaren geçilmesi kararlaştırılmıştır.

**IRAK PETROL BAKANININ SINIR AŞAN SULAR KONUSUNDA
«ELİF-BE» DERGİSİ'NE VERDİĞİ BEYANATA İLİŞİK OLARAK
SORULAN BİR SORUYA DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ
ELÇİ MURAT SUNGAR'IN VERDİĞİ CEVAP**

(10 Haziran 1990)

Irak Petrol Bakanı ve Türkiye Irak Karma Ekonomik Komisyonu eş başkanı Sayın İssam El-Çelebi'nin sınıraşan sular konusunda haftalık «Elif-Be» dergisine verdiği beyanat dikkatimizden kaçmamıştır. Hemen şu noktayı belirtmeliyim ki, Sayın Bakan'ın bölgedeki sınıraşan suları ve özellikle Fırat'ı konu alarak Türkiye'nin tuutumunu eleştiren bu beyanatı, gerek içerik gerek üslup açısından bizde hayret uyandırmıştır.

Sınıraşan sular konusundaki görüşlerimiz, Irak yetkililerine defaatle ve ayrıntılı olarak izah edilmiştir. Bu görüşlerimizde bir değişiklik olmadığını hemen belirtmeliyim.

Sınıraşan sular konusunun, bir süredir, maksatlı olarak Arap kamuoyuna bir sorun olarak takdim edilmek ve kamuoyu oluşturmak gayretlerine yöneldiğini müşahade etmekteyiz. Gerek bu yöndeki girişimlerin, gerek ajans haberlerinde yer alan şekliyle Sayın El-Çelebi'nin, bu konunun ülkemizle ilişkilerinin gelişmesinde gerçek bir engel oluşturacağı yolundaki beyanlarının, bu konuda Türkiye'nin benimseyegeldiği olumlu ve yapıcı yaklaşımı ve yöntemleri teşvik edici olmadığı açıktır.

Türkiye sınır komşularıyla mevcut iyi komşuluk ve karşılıklı saygı ilişkileri çerçevesinde sınıraşan sular konusunun ilgili Bakanlar düzeyinde görüşülmesi amacıyla 25 - 27 Haziran tarihleri arasında Ankara'da bir toplantının ev sahipliğini üstleneceği yolunda Irak ve Suriye'ye gerekli çağrışı iletmiş bulunmaktadır. Türkiye'nin bu yaklaşımı ve toplantı önerisi daha Sayın Başbakanımızın Irak'a yapmış olduğu ziyaret sırasında Iraklı muhataplarımıza yüksek düzeyde açıklanmış ve duyurulmuştur.

Sınıraşan sular konusunda amaç Fırat sularının salt paylaşılması değil, fakat her üç ülkeyi içeren bölgedeki tüm sınıraşan sular konusuna, su kaynaklarının idaresinde ve kullanımında uygulanan ileri teknolojiler ve çağdaş yöntemlerin de gözönüne alınmasıyla, kalıcı, hakça, akılcı ve optimum çözümler getirilmesidir.

Konunun bu mantıklı çerçevenin dışına taşırılarak, başka amaçlara destek yapılmak istenmesinin, buna teşebbüs edenleri tatmin edecek sonuçlar vermeyeceğinin bilinmesinde herhalde yarar vardır.

**YUNANİSTAN BAŞBAKANI MİTSOTAKİS'İN
TÜRK - YUNAN DİYALOĞUNUN ÖN ŞARTI OLARAK TÜRKİYE'DEN
BAZI JESTLER BEKLEDİKLERİ YOLUNDAKİ BEYANI
KONUSUNDAKİ BİR SORUYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜNCE
VERİLEN CEVAP**

(12 Haziran 1990)

«Komşumuz Yunanistan'la son bir buçuk yıldır kesilmiş olan görüşmelerin yeniden başlamasını arzu ediyor ve Yunan Hükümetinin diyalog yönündeki beyanlarını iyi niyetle değerlendirmeye çalışıyoruz. Temennimiz, iki ülke arasında kapsamlı, ciddi ve ön koşulsuz görüşmelere giden yolun yapıcı ve ılımlı bir yaklaşımla açılabilmesidir. Türkiye, beyan ve davranışlarını, Yunanistan'ı ilgilendirebileceği ölçüde, diyalog hedefiyle mütenasip bir zeminde tutmaya dikkat etmektedir. Aynı dikkatin Yunanistan tarafından da gösterilmesi, görüşme sürecinin bir anlamı olabilmesi için şarttır. Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın ortaya koyduğu tutum, aranan çözüm ve buna ulaşma yolları açısından amaçla kabili telif görülmemektedir. İkili Türk - Yunan sorunları dışında kalan Kıbrıs konusunda Türkiye hakkında gerçeklere uymayan beyanlarda bulunmak, üçüncü tarafların müdahalesini istemek ve çözümü zorlaştırıcı taleplerde bulunmak, diyalog bakımından Yunanistan'ın tutumu hakkında Türk kamuoyunda haklı endişelere yol açmaktadır. Türk Hükümeti, önümüzdeki dönemde Yunan Hükümetinin diyalog konusunda daha gerçekçi ve yapıcı bir yaklaşım benimsemesini beklemektedir.»

A Ç I K L A M A

(13 Haziran 1990)

«Başbakan Mitsotakis'in ciddi bir Türk - Yunan diyalogu konusunda şüphe belirten ifadelerini hayal kırıklığı ile karşılamaktayız. Türkiye, iki ülke arasında diyalogun sürdürülebilmesi için uzun süredir Yunanistan'daki siyasi kararsızlık döneminin sona ermesini beklemiş ve son seçimlerden sonra kurulan Yunan Hükümetinin gücü konusunda da herhangi bir yargıda bulunmamayı tercih etmiştir. Başbakan Mitsotakis'in diyalog arzusu tarafımızdan olumlu mukabele görmüştür. Yunanistan Başbakanı'nın kısa bir süre önce diyalog önerisinde bulunduğu Türk Hükümetinin gücü hakkında şimdi tereddüt ifade etmesi ister istemez Yunanistan'ın samimiyetinden ve hatta ciddiyetinden kuşku uyandıracak bir tezat teşkil etmektedir.

Başbakan Mitsotakis ayrıca, Kıbrıs Rum Yönetimi ile birlikte kısa sürede yeni bir girişimde bulunacaklarını da ifade etmiştir. Son zamanlarda Kıbrıs Rum Yönetiminin ve Yunanistan'ın çabalarını Kıbrıs sorununun uluslararası düzeyde istismarı amacına yönelttikleri görülmektedir. Bunun Kıbrıs'taiki görüşme sürecini yeniden başlatma çabalarını teşvik etmeyeceğine ve hatta bu çabaları zora sokacağına işaret etmek isteriz. Şu anda ihtiyaç duyulan husus, tarafların 649 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı ile çelişen tutum ve davranışlardan kaçınmalarıdır.

AFRİKA ÜLKELERİ İLE EKONOMİK İLİŞKİLER KONUSUNDAKİ BİR SORUYA CEVABEN YAPILAN AÇIKLAMA

(21 Haziran 1990)

Nijerya telekomünikasyon kuruluşu NITEL, Nijerya'da uygun bir teknoloji ile telekomünikasyon teçhizatı üretilmesi için PTT Genel Müdürlüğü, TELETAŞ ve NETAŞ'dan oluşan Türk konsorsiyumunu seçmiş bulunmaktadır.

Bir süre önce bu ülkeyi ziyaret eden anılan konsorsiyum heyeti 7 Haziran 1990 tarihinde ilgili Nijerya makamlarıyla bir protokol imzalamıştır. Buna göre 5 yıllık bir süre için yılda en az 50 bin hatlık 100 kırsal sayısal santral sistemi ile 12 bin kanallık tranzisyon teçhizatı kurulması planlanmaktadır.

, Protokolde ayrıca, Türk konsorsiyumunun Nijerya'da sayısal multipleks sistemler, sayısal radyolink, fiber optik kablo teçhizatı, kırsal radyolink ve ayrı enerji ünitelerinin, teknoloji transferi ve know-how yoluyla üretiminin sağlanması; Nijerya'daki teknik personelin montaj, bakım, test gibi her alanda eğitimi öngörülmektedir.

Anılan proje ile ilgili fizibilite çalışmaları 1990 Ağustos ayı içinde tamamlanacaktır.

Ülkemize uluslararası ekonomik ilişkilerde daha geniş imkanlar sağlanabilmesi amacıyla sürdürülen «Afrika'ya açılma politikamız» çerçevesinde ele alındığında Türk konsorsiyumunun başarısı büyük önem taşımaktadır.

Bilindiği üzere, 1990 Mayıs ayında Hükümetimizin Afrika Kalkınma Bankası'na üyelik niyeti Banka Yönetim Kuruluna resmen intikal ettirilmiştir. 29 - 31 Mayıs 1990 tarihlerinde Bankanın merkezinin bulunduğu Fildişi Sahili'nin başkenti Abidjan'da yapılan Governörler Toplantısına gözlemci statüsüyle katılan ülkemiz temsilcilerinin görüşmelerde buldukları Banka Genel Sekreteri ve diğer üst düzey yöneticiler, üyelik kararımızın memnuniyetle karşılandığını ifade etmişlerdir. Üyelüğümüz sonuçlandığı zaman Türkiye'nin Afrika kıtası ile ekonomik ilişkilerini geliştirmesi ve Nijerya'da gösterilen başarının diğer Afrika ülkelerinde de gerçekleşmesi için önemli imkanlar sağlanacaktır.

AT DEVLET VE HÜKÜMET BAŞKANLARININ KIBRIS KONUSUNDAKİ BİLDİRİLERİYLE İLGİLİ AÇIKLAMA

(27 Haziran 1990)

AT Devlet ve Hükümet Başkanları'nın Kıbrıs konusundaki son bildirisi, tek yanlı bir vaziyet alış ve dolayısıyla olumsuz bir gelişme teşkil etmektedir. Bildiride, bir yandan Türkiye- AT ilişkilerinin önem taşıdığı belirtilirken, diğer yandan Kıbrıs sorununun bu ilişkileri etkilediği öne sürülmektedir. AT, bu suretle, Yunanistan'ın üyeliğinin Türkiye - Topluluk ilişkilerini etkilemeyeceği ve Türk - Yunan münasebetlerini etkileyen sorunlara taraf olmayacağı şeklinde tecelli etmiş bulunan müte-sebatını unutmış görünerek, Kıbrıs konusunda Yunan görüşlerinin yanında yer almış olmaktadır. Oysa, Topluluğun bugüne kadar benimsediği tutumda, Kıbrıs konusunda savunduğumuz ilkelerin, Kıbrıs meselesi ile Türkiye - AT ilişkileri arasında bağlantı kurulması anlamına gelmediği, Topluluk ve Topluluk üyesi ülkelerin üst düzey yetkililerinin açıklamalarında ve resmi temaslarımız sırasında da bize defalarca vurgulanmıştır.

Yunanistan'ın girişim ve ısrarları üzerine kabul edildiği anlaşılan ve Topluluk ülkelerinin çoğunluğunun bugüne kadar benimsedikleri tutumlarıyla bağdaşmayan bu metindeki yaklaşım, AT'na Kıbrıs konusunda yapıcı bir rol oynama imkanını kaybettirmekle kalmayıp, sorunun çözümlenmesini muhakkak ki daha da güçleştirecektir.

Kıbrıs Türk tarafı Güvenlik Konseyi'nin 649/90 sayılı kararı çerçevesinde müzakereleri yeniden başlatmaya hazır olduğunu açıklamış ve herhangi bir önşart da koşmamış olduğuna göre, görüşmelerin yeniden başlaması için en azından Kıbrıs Türk tarafından kaynaklanan bir engel bulunmadığı açıktır. Güvenlik Konseyi'nin 649/90 sayılı kararının iki tarafın müzakere masasına yeniden oturmalarını herhangi bir koşula bağlamamış olduğu da bilinen bir husustur. Bildiride değinilen «tikanıklık» ve etkili müzakereleri önleyen «engeller»den kasdın, ancak görüşmelerin yeniden başlaması için bazı şartlar ileri sürdükleri görülen Yunanistan ve Kıbrıs Rum tarafının tutum ve yaklaşımlarını yansıtmakta olduğundan kuşku yoktur. Bildiri bu yaklaşımıyla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin son kararının, gerek lafzı, gerek ruhu ile de gelişmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin iyi niyet görevi çerçevesindeki müzakere süreci, eşitliğe dayalı ve iki toplumlu, iki kesimli federal bir devlet kurulmasını ve yeni bir Anayasa yapılmasını, çözüme serbestçe varılmasını ve çözümün karşılıklı olarak kabul edilebilir olmasını öngörmektedir. Kıbrıs sorununun bugünkü aşamasında önemli olan, toplumlararası müzakereleri güçleştirici değil, fakat teşvik edici tutumlar alınmasıdır. Türkiye, Toplulukca ihdas edilmek istenen Kıbrıs bağlantısının ne sorunun çözümüne, ne de Türkiye-Topluluk ilişkilerinin gelişmesine olumlu bir katkısı olamayacağı yolundaki görüşünü neticede kabul göreceğine inanmaktadır.

A Ç I K L A M A

(27 Haziran 1990)

ABD Yönetimi'nin FKÖ ile sürdürdüğü diyalogu askıya aldığı açıklaması tarafımızdan büyük üzüntüyle karşılanmıştır. Türkiye, ABD-FKÖ diyalogunun Orta Doğu barış süreci açısından olumlu sonuçlar vermesinin ümit ve temenni edildiği bir sırada vuku bulan bu gelişmenin bölgede esasen mevcut istikrarsızlık ve gerginliğin daha da ciddi boyutlar kazanmasına yol açmasından endişe duymaktadır.

ABD-FKÖ diyalogunun askıya alınması öncesinde böyle bir durumun önlenebilmesi için her iki taraf nezdinde yapıcı girişimlerde bulunmuş olan Türkiye, Filistin sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulunması amacıyla yönelik temasların ve genelde görüşme sürecinin bir an önce yeniden başlatılmasını teminen bu kere tüm ilgili tarafların sorumluluklarının icaplarına uygun bir biçimde davranmalarını beklemektedir.

NİKOS SAMPSON'UN KIBRIS'A DÖNÜŞÜNE İLİŞKİN BİR SORUYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN CEVABI

(28 Haziran 1990)

Kıbrıs'ta 1974 yılında Yunanistan tarafından Ada'yı bu ülkeye ilhak etmek amacıyla kalkışılan Darbe'nin görünürdeki lideri ve azılı Türk düşmanı, EOKA'cı Nikos Sampson'un 27 Haziran tarihinde Güney Kıbrıs'a döndüğünü öğrenmiş bulunuyoruz.

Nikos Sampson'u Ada'ya dönmeye teşvik eden ve bu yönde cesaretlendiren Kıbrıs Rum çevrelerinin faaliyet ve beyanlarını ve bu çerçevede EOKA paralelinde çeşitli kuruluşların yapılanmalarını uzun zamandır dikkatle izlemekte olduğumuzu ifade etmek isterim. Şaşırtıcı olmamakla beraber, bu çevrelerin Kıbrıs Rum toplumunun önemli bir kesimini kapsamakta oluşu özellikle ilgimizi çekmektedir. Kıbrıs Rum ve Yunan tarafının, Kıbrıs sorununun devamının sorumlusu olarak «Türk uzlaşmazlığı» iddiasını sürekli şekilde ön plana çıkartmaya çabaladıkları şu sıralarda, Ada'nın Yunanistan'a bağlanmasının, yani ENOSİS hayalinin önde gelen temsilcilerinden biri olan ve bu hedefe terör ve şiddete başvurmak suretiyle ulaşmayı şiar edinmiş bulunan Sampson'un Güney Kıbrıs'a dönüşüne imkan sağlanmış olması, Kıbrıs Rum toplumunun gerçek emellerini, arzularını ve dolayısıyla düşünce yapısını bütün çıplaklığıyla yansıtan bir gelişmedir. Bu gelişme, hiç şüphesiz Kıbrıs sorununun temelinde yatan güvensizlik olgusunun giderilmesine katkıda bulunmayacaktır.

NATO ZİRVE TOPLANTISI KONUSUNDA
MİLLİ GÜVENLİK KURULUNCA
KAMUOYUNA YAPILMASI KARARLAŞTIRILAN AÇIKLAMA

(29 Haziran 1990)

29 Haziran 1990 günü Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında toplanan Millî Güvenlik Kurulu, 5-6 Temmuz 1990 tarihlerinde yapılacak NATO Zirve Toplantısı hazırlıklarını ve Zirve'de izlenecek tutumu gözden geçirmiştir. Zirve toplantısı İttifakın ve Doğu-Batı ilişkilerinin geleceği yönünden tarihi bir dönüm noktasında gerçekleştirilmektedir. Avrupa'da son bir yıl içinde meydana gelen hızlı ve köklü gelişmeler karşısında İttifakın tutumunun ve gelecekteki işlevinin en üst düzeyde belirlenmesi NATO'nun hayatiyet ve dayanışmasının güzel bir örneğini teşkil etmektedir.

Bu çerçevede NATO liderleri Londra Zirve toplantısında, İttifakın yeni koşullara kendisini uyarlama faaliyetlerinin bütünlük içinde ele alınması, İttifakın gelecekteki rolü ve niteliği, İttifakın savunma siyasetinin ve stratejisinin gözden geçirilmesi, AGİK'in geleceğin güvenlik yapılarındaki yeri ve kurumsallaştırılması, Almanya'nın birleşme süreci ve silahsızlanma alanında atılacak adımlar gibi konularda görüş teatisinde bulunacaklar ve bu alanlarda somut hareket tarzları oluşturacaklardır.

Avrupa'da kırk yıldır hüküm süren bölünmüşlük ve «cepheleşme» artık yerini belirleyici özelliğini «işbirliği» ilişkileri ve yapılarının oluşturduğu yeni bir döneme bırakmaktadır. Bu sonuca ulaşılmasında temel bir rol oynayan İttifak, şimdi bu yeni ortama kendisini uydurabilmek için kapsamlı bir gözden geçirme sürecini başlatmıştır. Bu suretle kendisini yenileme süreci içine girmiş olan İttifak, geleceğin Avrupa'sında temel bir konuma ve göreve sahip olmaya devam edecektir.

Türkiye bugüne kadar İttifak'ın tüm veçhe ve faaliyetlerine coğrafi konumunun kendine has özellik ve gereksinimlerini de dikkate alarak aktif ve sorumlu bir şekilde katılmış, İttifakın geçmişteki başarısında önemli bir katkısı olmuştur. Ülkemizin Batı alemine mensubiyetinin bir simgesi de olan NATO üyeliğini değişen koşullarda aynı etkinlik ve sorumlulukla sürdüreceği ve İttifakın ana ilkelerinin ve dayanışmasının korunmasında üzerine düşeni yapacağı muhakkaktır.

A  I K L A M A

(29 Haziran 1990)

Türkiye Kızılay Derneği, işgal altındaki Arap topraklarında yaşayan Filistinlilerin içinde buldukları zor koşullarda âcil ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, bu kere toplam 592 ton gıda ve ilâç yardımında bulunmuştur. Sözkonusu yardım halen Batı Yakası ve Gazze Şeridi'ndeki mülteci kamplarında dağıtılmaktadır.

Bilindiği üzere bu, işgal altındaki Arap topraklarında Filistin direnişinin ikibuçuk yıl önce başlamasından bu yana, Türkiye'nin bölgeye yaptığı üçüncü Kızılay yardımını teşkil etmektedir.

**ABD - YUNANİSTAN SAVUNMA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI
KONUSUNDAKİ BİR SORUYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ
ELÇİ MURAT SUNGAR'IN CEVABI**

(9 Temmuz 1990)

1983 tarihli ABD - Yunanistan Savunma İşbirliği Anlaşması'nın süresinin sona ermesi üzerine, 1988 yılından bu yana iki ülke arasında yeni bir anlaşma müzakere edildiği bilinmektedir. Yunanistan basın ve yayın organları bu konuya başından beri geniş yer ayırmışlardır.

Müzakereler sırasında Yunanistan Hükümetinin resmi sözcülerinin basında çıkan çeşitli demeçlerinde, iki ülke arasında yeni bir anlaşmanın akdedilebilmesi için, yeni anlaşmanın Yunanistan'ın ulusal çıkarlarına katkıda bulunacak nitelikte olması gerektiği belirtilmiş, bu ifadelerle Türkiye'ye karşı garantiler sağlanmasının amaçlandığı vurgulanmıştır.

Bu gelişmeler üzerine ABD yetkilileriyle vaki çeşitli temas ve girişimlerde konu tarafımızdan gündeme getirilmiş; görüşlerimiz, hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde, açıklıkla ifade edilmiştir.

Bu vesileyle, bir NATO üyesinin bir başka müttefike karşı, diğer bir İttifak üyesinden güvenlik garantisi istemesinin anlamsızlığı ve tutarsızlığı üzerinde durulmuş; Türk-ABD SEİA müzakereleri sırasında çalışmaların özellikle iki ülke arasındaki ilişkilerde odaklandığı, Anlaşmada ise üçüncü ülkelerle ilişkilerin sözkonusu edilmediği hatırlatılmış ve aynı şekilde ABD - Yunanistan Savunma İşbirliği Anlaşması'nda Türkiye'ye karşı güvenlik garantisi olarak yorumlanabilecek bir hükümün yer almaması gereği vurgulanmıştır.

Amerikalı yetkililer, bu girişimlere cevaben, Türkiye aleyhine garantiler verilmesinin sözkonusu olamayacağını, Anlaşma metninin en dışlenmemizi gerektirecek herhangi bir husus içermeyeceğini kesin ifadelerle belirtmişlerdir.

Açıklanan ABD - Yunan «Karşılıklı Savun İşbirliği Anlaşması» metninin özellikle giriş bölümünde, mutlak yaklaşım ve ifadelerle kalemeye alınan, istismara müsait formlere yer verildiği üzüntüyle müşahade edilmiştir.

Daha önceki beyanlarla çelişen bu durum muvacehesinde, ABD Büyükelçisi Bakanlığımıza davet edilerek görüşlerimiz bütün açıklığıyla dile getirilmiş ve ABD Hükümetinden Anlaşma hakkında açıklama istenmiştir.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINAI KALKINMA TEŞKİLATI İLE
TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA
SINAI GELİŞME ALANINDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI**

(10 Temmuz 1990)

Bir tarafta, BM Sınai Kalkınma Teşkilatı (bundan böyle UNIDO olarak geçecektir) diğer tarafta ise Türk Hükümeti (bundan böyle «Hükümet» olarak geçecektir).

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimlerini sağlamak için sınai kalkınma strateji ve politikalarının uygulanmasında UNIDO ile Hükümet arasındaki işbirliğinin bilincinde olarak,

Hükümet ile UNIDO arasındaki işbirliği sonucunda meydana gelen olumlu sonuçları hatırdta tutarak,

Bu işbirliğinin sosyal ve ekonomik gelişmeye ve daha hızlı bir sanayileşmeye katkıda bulunacağına inanarak,

Gelişmekte olan ülkelerin strateji ve politikalarının sanayinin ekonomik ve sosyal rolünü geliştirecek yapısal değişiklikleri hedeflemesi ve halkın bu gelişme sürecine katılımını ve katkımadan yararlanmasını garanti altına alması gerektiğinin bilincinde olarak,

İşbirliğini, gelişmekte olan ülkelerin yararına olacak şekilde güçlendirmeyi arzu ederek,

Aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır :

Madde 1

1.1 Taraflar, etkin bir uygulamayı sağlamak amacıyla ilişkilerini sanayi gelişme alanındaki dört yıllık dönemler için planlayacak ve geliştireceklerdir. Bu işbirliği, seminerler, workshoplar, inceleme gezileri, uzman grup toplantıları, fabrikaçi eğitim programları, uzman, danışman değişimini, el kitapları hazırlanmasını, muhtelif konularda çalışmalar yapılmasını içerecektir.

1.2 İşbu Anlaşma Metninde belirtilen işbirliği faaliyetlerinin finansmanı, Hükümet ile UNIDO arasında varılan mutabakata göre, UNIDO'da geçerli kurallar, usuller ve talimatlar uyarınca Hükümetin IDF'e yıllık özel amaçlı gönüllü katkıları, UNIDO'nun olağan bütçesi ve BMKP dahil olmak üzere UNIDO'nun yararlandığı diğer kaynaklardan sağlanacaktır.

1.3 UNIDO ve Hükümet bu Anlaşma Metninde öngörülen faaliyetleri 18.5.1984'de kurulan Türk - UNIDO Ortak Komitesi'nin yıllık toplantılarında inceleyecek ve değerlendirecektir.

1.4 Bu Anlaşmaya göre, 1990 - 1994 döneminde aşağıdaki alanlara öncelik verilecektir :

- İnsangücünün geliştirilmesi ve eğitilmesi
- Sınai planlama
- Sınai ve teknolojik bilgi
- Yatırımları teşvik

1.5 İşbu Anlaşmada belirlenen işbirliği programı, taraflardan birinin ve/veya gelişmekte olan ülkelerin talep ve önerilerine göre başka alan ve faaliyetleri de kapsayabilecek şekilde genişletilebilir.

Madde 2

İşbu Metin tarafların karşılıklı yazılı mutabakatı ile düzeltilebilir ve değiştirilebilir. Anlaşma, taraflardan herhangi birinin 6 ay önceden bildiriyle sona erer. Ancak bu sona erme yürürlükte olan faaliyetleri etkilemez.

Madde 3

İşbu İşbirliği Anlaşması her iki tarafın imzalaması ile yürürlüğe girecektir.

Ankara'da 10 Temmuz 1990 tarihinde 2 kopya halinde İngilizce olarak düzenlenmiştir.

Türk Hükümeti Adına

Şükrü Yürür
Sanayi ve Ticaret Bakanı

**Birleşmiş Milletler Sınai
Kalkınma Teşkilatı Adına**

Domingo L. Siazon, Jr.
Genel Başkan

**SOVYET DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI B. N. ÇAPLIN'İN
TÜRKİYE'Yİ ZİYARETİYLE İLGİLİ AÇIKLAMA
(13 Temmuz 1990)**

Sovyet Dışışleri Bakan Yardımcısı B. N. Çaplin ve beraberinde Sovyet Dışışleri Bakanlığı yetkililerinden oluşan bir heyet ile 13 Temmuz 1990 tarihinde görüşmelerde bulunmak üzere Ankara'ya gelmiştir.

Dışışleri Bakanlığı Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İŞler Genel Müdürü Büyükelçi Zeki Çelikkol başkanlığındaki Türk heyeti ile SSCB heyeti arasında öncelikle gerçekteŐtirilen Konsolosluk görüşmeleri neticesinde, bu alanda her iki ülke arasında herhangi bir sorun bulunmadığı memnuniyetle müşahade edilmiştir.

Ayrıca, son yıllarda dostluk gerçevesinde dinamik bir gelişme süreci içine giren Türk - Sovyet ilişkileri ile artan ticari ve ekonomik işbirliğinin gelişmesi gerçevesinde, vatandaşlarımız arasında karşılıklı ziyaret ve temaslarının çoğalmasının ve artan sayıda vatandaşımızın diğer ülkede çalıŐmaya baŐlamasının, Konsolosluk ilişkilerimizi geliştirmek için yararlı bir altyapı oluşturacağı hususunda, her iki taraf heyetlerince, mutabakata varılmıştır.

Görüşmelerin sonunda ise, «T. C. ile SSCB Arasında Vize İŞlemlerinin Basitleştirilmesine İlişkin mektub» her iki heyet başkanı arasında 13 Temmuz 1990 tarihinde teaki edilmiştir.

Söz konusu Anlaşmaya göre, her iki ülke vatandaşlarının vize baŐvuruları en kısa sürede sonuçlandırılacak, 15 günü aŐmayan ziyaretleri kapsayan turistik vize talepleri 5 iŐgünü içinde, 30 günü aŐmayan ekonomik ve ticari içerikli ziyaretler, banka ve Őirket temsilcilerinin vize talepleri ise 2 iŐgünü içinde cevaplandırılacak, uluslararası kamyon ve otobŐ Őofrleri ile tren kondktrlerinin vizeleri en kısa sürede verilecektir.

A Ç I K L A M A

(15 Temmuz 1990)

Son iki hafta içinde Tiran Bykelçiliğimize sığınan 60 erkek, 13 kadın ve 3 çocuktan oluşan 76 kişilik grup Hükümetimizce tahsis olunan özel bir uçağla gece saat 03.30'da Ankara'ya getirilmiştir.

Sığınmacılardan, lkemizde kalmak isteyenlerin durumu incelenecek, üçüncü ülkelere gitmek isteyenlerin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine baŐvurmaları sağlanacaktır.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 19 TEMMUZ 1990
TARİHLİ BAŞKANLIK BİLDİRİSİ İLE İLGİLİ BİR SORUYA KARŞILIK
DIŞİŞLERİ BAKANI PROF. DR. SAYIN ALİ BOZER'İN
CEVABI DEĞERLENDİRMESİ**

(20 Temmuz 1990)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Kıbrıs konusunda Genel Sekreterin sunduğu son rapor üzerine 19 Temmuz 1990 tarihinde bir Başkanlık Bildirisi yayınlamış ve Konseyin 649 sayılı kararını teyid etmiştir.

Bildiride, Kıbrıs'ta müzakere yoluyla bir çözüme varılmasının önemi vurgulanmakta ve 649 sayılı karar çerçevesinde Genel Sekreterin bu amaçla taraflara yardımcı olmasını istenilmektedir.

Bildiride, ayrıca, taraflara durumu ağırlaştırıcı davranışlardan kaçınmaları çağrısı tekrarlanmaktadır.

Bildiride, Rum tarafının Avrupa Topluluklarına tam üyelik müzakeresine atıf yapılmamış olması ciddi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Zira, bu başvuruyu Rum tarafının tek başına Ada'nın siyasi geleceğini belirleme ve tüm Kıbrıs adına uluslararası taahhütler yaratma hakkına sahip olduğu iddiasına dayanmaktadır. Oysa, Ada'nın geleceğinde Kıbrıs Türk halkının eşit söz hakkı vardır. Bu gerçeği ilgili tarafların içlerine sindirmeleri zorunludur. Rum başvurusu, Kıbrıs meselesinin kavramsal çerçevesini ihlal eden ve dolayısıyla müzakere sürecinin temelini tahrib eden niteliktedir.

Bu itibarla, önümüzdeki dönemde Genel Sekreterin özellikle, 649 sayılı karar çerçevesinde ve öngördüğü hareket planına uygun olarak neler yapabileceği, Rum kesiminin AT başvurusunun 649 sayılı kararla ne ölçüde bağdaştığı, 649'un 5 sayılı işlem paragrafı bakımından ne ifade ettiği ve iki taraf arasında karşılıklı güven ve uzlaşma hedefine nasıl katkıda bulunduğu ve müzakere sürecinin önüne çıkarılan bu bilinçli engelin nasıl bertaraf edileceği konularında Güvenlik Konseyi'nden alacağı görüşlere bağlı olacaktır.

A Ç I K L A M A

(20 Temmuz 1990)

Uluslararası Af Örgütü'nün 11 Temmuz günü yayınlamak üzere çeşitli ülkelerdeki insan hakları ihlallerini kapsayan yıllık raporunu hazırladığı öğrenilmiştir. Yıllık raporda Türkiye ile ilgili iddialar da yer almaktadır.

Ülkemiz ile ilgili iddialar bu kez de yetkili makamlarımızdan so-ruşturulmadan, örgütün kendi kaynaklarından aldığı bilgilere istinaden yayınlanacaktır. Bu tutumun örgütün kendi ilkelerine de aykırı olduğunu bir kez daha kamuoyuna duyurmakta yarar vardır. Örgüt kendisine iletilen şikayetleri ilgili hükümetten soruşturmalı ve bu soruşturmanın sonucu temin ettiği bilgilere iddialarla birlikte dengeli bir şekilde raporlarında yer vermelidir.

Örgüt bu araştırmayı yapmadığından daha önceki raporlarında öne sürdüğü iddiaların birçoğunda (Şemun Konutgan ve Recep Demir olay-larında olduğu gibi) vahim yanlışlıklara alet olmak durumunda ka'mıştır.

Ayrıca Türkiye insan hakları ile ilgili birçok uluslararası meka-nizmalara taraf olmuştur. Türkiye aleyhine bazı şikayetler bu mekaniz-malarda incelenmektedir. UAÖ'nün incelenmekte olan bu şikayetleri ra-porları kapsamına alması bu mekanizmaları varlık nedenini ortadan kaldırmakta, dublikasyonlara neden olmakta ve bu kuruluşlara kendi yargılarını dikte etmek eğilimi göstermektedir.

UAÖ'nün insan hakları ile ilgili çalışmalarını uluslararası ilkelere ve teamüllere uygun bir şekilde ve ilgili hükümetlerle yapıcı işbirliği anlayışı içinde sürdürmesini diliyoruz.

«ARDOUR EXCHANGE - 90»

TATBİKATI HAKKINDAKİ BİR SORUYA CEVABEN DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR TARAFINDAN YAPILAN AÇIKLAMA

(26 Temmuz 1990)

Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı (SACEUR) tarafından birkaç yıl önce planlanan ve ülkemizin Fırat Nehri batısında kalan böl-gesinde önümüzdeki Eylül ayı içinde icrası öngörülen NATO Müttefik Çevik Kuvvetinin (AMF) «ARDOUR EXCHANGE - 90» Tatbikatı'nın Avrupadaki ve bölgemizdeki son gelişmeler ışığında Türkiye'de başka bir bölgeye kaydırılması veya buna imkan bulunmadığı takdirde iptali yoluna gidilmesi makamlarımızca bir süre önce SACEUR'den talep edilmişti. Bu talebimizin geçerli nedenlere dayandığını kabul eden SACEUR anılan tatbikatın bu geç aşamada başka bir bölgeye kaydırıl-masının güçlülüğünü dikkate alarak tümüyle iptali yolunu tercih etmiştir.

A Ç I K L A M A

(2 Ağustos 1990)

Irak ile Kuveyt arasında ortaya çıkan gerginliğin, Irak kuvvetlerinin Kuveyt topraklarına girmesiyle Kuveyt'in egemenlik ve toprak bütünlüğünün ihlaline varmasını derin endişe ile karşılamaktayız.

Ülkemize çok yakın bir bölgede ortaya çıkan bu durumu dikkatle izlemekte ve bunalımın, bölgede esasen mevcut gerginliklerin daha da tırmanmasına yol açmadan ve Kuveyt'in egemenlik ve toprak bütünlüğünü ihya edecek şekilde biran önce giderileceğini ümit etmekteyiz.

A Ç I K L A M A

(7 Ağustos 1990)

Bugünkü basınımızda ABD'nin İngiltere'deki üslerinden 26 adet F-111 uçağının Türkiye'ye hareket ettiği yolunda haberler yayımlanmıştır.

Malûmları olduğu üzere ABD ile aramızdaki İkili Anlaşmalar uyarınca ve NATO amaçlı eğitim faaliyetleri için ABD uçakları geçici olarak TSK İncirlik tesisinde konuşlandırılmaktadır. Bu meyanda, yıllık onaylanmış olağan eğitim programı çerçevesinde 22 Haziran - 31 Ağustos 1990 tarihleri arasında 14 adet F-111 uçağı eğitim uçuşu için İncirlik'te konuşlandırılmıştır. Görüleceği üzere konunun bölgedeki son gelişmelerle bir ilişkisi bulunmamaktadır.

A Ç I K L A M A

(8 Ağustos 1990)

Irak Hükümet Sözcüsü tarafından bugün açıklanan ve Irak'ın Kuveyt'i ilhak etmesi sonucunu doğuran Irak - Kuveyt birleşmesi Türkiye tarafından tanınmamaktadır.

A Ç I K L A M A

(10 Ağustos 1990)

Ankara'da Irak Büyükelçiliğince bugün (10 Ağustos) yapılan bir açıklama üzerine aşağıdaki hususların belirtilmesi gerekli görülmüştür.

1) Türkiye bugüne kadar bütün komşularıyla olduğu gibi Irak ile ilişkilerinin de her alanda geliştirilmesi ve güçlendirilmesine önem atfetmiş ve izlediği politika da bu amaca yönelik olmuştur.

2) Türkiye, BM Güvenlik Konseyinin, Irak'ın Kuveyt'e vaki Devletler Hukukunun ihlali niteliğindeki haksız müdahalesi üzerine bu ülkeye uygulanmasını kararlaştırdığı zorunlu yaptırımlara uymayı BM örgütünün sorumlu bir üyesi olarak kabul etmiştir.

3) Türkiye, BM yasasının amaç ve ilkelerine riayet de dahil tüm uluslararası vecibelerine uymayı devlet sorumluluğunun doğal icabı kabul ederek, dış politikasının temel ilkelerinden biri haline getirmiştir.

4) Türkiye'nin komşularına veya diğer herhangi bir ülkeye karşı saldırı amacı ve niyeti bulunmadığı cihetle bu ilke tutumunu teyit mahiyetinde bir beyanda bulunmasına gerek bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Irak'a da, Büyükelçiliğin bildirisinde ileri sürüldüğü şekilde, bir bildiride bulunmamıştır.

A Ç I K L A M A

(20 Ağustos 1990)

Türkiye, Körfez buhranının giderek ağırlaşan ortamında, Irak Hükümetinin, gerek ülkesinde gerek Kuveyt'te bulunan yabancıların önemli bir kısmının hareket serbestisini kısıtlayan, buldukları ülkeleri terketmelerini engelleyen ve bu sivil kişileri buhranın bir unsuru yapmaya yönelik girişimlerini talihsiz bir tutum olarak değerlendirmekte ve bu tutumun devamının neden olabileceği sonuçlardan ciddi endişe duymaktadır.

Türkiye, Irak'ın, devletler hukukunun temel ilkelerine ve uluslararası camiada geçerli kurallara açıkça aykırı bu tutumunu dünya kamuoyunun haklı tepkisine neden olan, asla kabul edilemeyecek ve hiçbir şekilde müsamaha ile karşılanamayacak nitelikte bir davranış olarak değerlendirmektedir.

Bu gayriinsani davranışta ısrar gösterilmesinin dünya kamuoyunun vicdanını daha da ileri ölçüde rahatsız edeceği ve giderek artacak bir infiale neden olacağı, ayrıca bunun Irak'ın ve Irak halkının görüntüsünü telafisi güç şekilde zedeleyeceği inancındadır.

Türkiye, Irak Hükümetini, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ruh ve lafzının açık bir ihlalini teşkil eden bu tutumunu biran önce değiştirerek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde ittifakla kabul edilen karara uymaya davet eder.

A Ç I K L A M A

(29 Ağustos 1990)

25 Ağustos 1990 saat 13.00'ten itibaren Kuveyt Büyükelçiliğimizin elektrik, su ve dışarısi ile irtibatı fiziken kesilmiş ve Büyükelçilik personeli asgari yaşam ve görev koşullarından yoksun bırakılmıştır. Bu nedenle, Kuveyt Büyükelçiliğimizin faaliyetlerinin geçici olarak durdurulması zarureti ortaya çıkmış ve Büyükelçilik personeline ülkemize dönmeleri talimatı verilmiştir.

Bilindiği gibi Türkiye, Irak'ın, bağımsız ve egemen bir devlet olan Kuveyt'i işgalini kınamış, Kuveyt'in egemenlik ve toprak bütünlüğünün ihya edilmesi gerektiği görüşünde olduğunu ve Irak'ın Kuveyt'i ilhak etmesi iddiasını tanımadığını açıklamış bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından alınan Kararlarda, diğer hususlara ilaveten, her ne surette olursa olsun Kuveyt'in Irak tarafından ilhakının hükümsüz ve geçersiz olduğu açıkça belirtilmiştir.

Bu itibarla Irak Hükümetinin, Kuveyt'teki diplomatik misyonların 24 Ağustos tarihinde kapatılması talebinin herhangi bir hukuki dayanaktan yoksun olduğu açıktır.

Irak'ın Kuveyt'i ilhak iddiasını tanımamış olan Hükümetimizin, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuveyt Devleti nezdindeki Büyükelçiliğinin hukuki statüsünde bir değişikliği öngörmesi sözkonusu değildir. Türkiye Cumhuriyeti Kuveyt Büyükelçisi şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de Kuveyt Devleti nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Diplomatik Temsilcisi sıfat ve statüsünü sürdürecektir.

Büyükelçiliğe ait bina, araç ve gereçlerin aynen korunması yükümlülük ve sorumluluğu, bu konuda fiili kontrolü elinde tutan Irak makamlarına ait olup bunun gereğini titizlikle yerine getirmeleri beklenecektir.

A Ç I K L A M A

(7 Eylül 1990)

Kuveyt Büyükelçimiz Güner Öztekin, Kuveyt Emiri ve diğer hükümet yetkilileri ile temaslarda bulunmak üzere, 7 Eylül 1990 günü Kuveyt hükümetinin halen geçici olarak faaliyetlerini sürdürdüğü Suudi Arabistan'a hareket etmiştir.

Büyükelçi Güner Öztekin, Sayın Cumhurbaşkanımızın bir mesajını da Kuveyt Emiri'ne tevdi edecektir.

Fiili imkansızlıklar nedeniyle faaliyetlerine geçici olarak ara vermiş olan Kuveyt Büyükelçiliğimizin koşulların normale avdet etmesine değin Kuveyt makamları ile temaslارının bu suretle sürdürülmesi öngörülmektedir.

BUSH - GORBAÇOV BULUŞMASI
KONUSUNDAKİ BİR SORU ÜZERİNE
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
YAPTIĞI AÇIKLAMA

(10 Eylül 1990)

Başkan Bush ve Başkan Gorbacov 9 Eylül'de Helsinki buluşmalarında, her şeyden önce ABD ve Sovyetler Birliği'nin dünya barış ve güvenliğinin korunması hususundaki ortak iradelerini ve bu bağlamda, Körfez bunalımına BM Yasası ve Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde barışçı çözüm bulunması tercihlerini açıkça ifade etmişlerdir.

İki liderin Helsinki zirvesinde Körfez bunalımı konusunda ortaya koydukları kararlılık, Türkiye'nin meseleye BM kararlarının tam ve eksiksiz uygulanması suretiyle barışçı çözüm bulunmasını savunan tutumunun isabetini de teyid etmektedir.

Türkiye, Helsinki ortak bildirisinde ifadesini bulan görüşler ve BM yaptırımlarına katılma çağrısını bütünüyle desteklemektedir.

Temennimiz, Irak liderliğinin Helsinki buluşmasından gereken mesajı alması, milletlerarası camianın tepkilerini dikkate alarak, sağduyu ile davranması ve bunalımı sona erdirecek adımları atmasıdır.

A Ç I K L A M A

(17 Eylül 1990)

ABD ile Savunma ve Ekonomi alanında işbirliğinde bulunulmasına dair anlaşmanın (SEİA) yürürlük süresi bu yıl sona erecektir.

SEİA'nın akıbeti konusunda ilgili makamlar tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını da dikkate alan Hükümetimiz, dış siyasi ortama hakim olan belirsizlik dönemi berraklaşınca kadar, fesih ihbarında bulunulmamak suretiyle, SEİA'nın şimdilik bir yıl süreyle uzatılmasını kararlaştırmıştır. Böylece SEİA 18 Aralık 1991 tarihine kadar yürürlükte kalacaktır.

**YUNAN VATANDAŞLIK KANUNUNUN 19. MADDESİNİN
İPTAL EDİLECEĞİ YOLUNDAKİ HABERLERE İLİŞKİN SORULARA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(17 Eylül 1990)

Batı Trakya'daki Türk azınlığı mensuplarını vatandaşlıktan ıskat için kullanılan Yunan vatandaşlık kanununun 19. maddesinin iptal edilmesine ilişkin haberler alınmaktadır. Yunanistan Anayasasına aykırı, insan haklarını da derinden rencide eden bu maddenin kaldırılmasının gündeme gelmiş olması olumlu bir gelişme olarak nitelenmektedir.

Ancak bu maddenin bugüne kadar uygulanması sonucunda meydana gelmiş olan zararlar ortadadır ve bunların da telafi edilmesi gerekir.

Bu da, ancak sözkonusu yasa maddesinin bütün sonuçlarıyla makbule şamil olarak iptal edilmesiyle sağlanabilir.

A Ç I K L A M A

(18 Eylül 1990)

Avrupa Toplulukları Bakanlar Konseyi, Kıbrıs Rum başvurusunu, tutanaklara geçirilen bazı kayıtlarla Komisyon'a havale etme kararını almıştır. Bilindiği gibi bu başvuru, Rum tarafının tek yanlı olarak tüm Kıbrıs'ın geleceğini belirleyebileceği ve Kıbrıs Türk halkı adına da uluslararası yükümlülükler yaratabileceği iddiasına dayanmaktadır. Böyle bir iddianın yasal veya fiili hiçbir dayanağı bulunmamaktadır. Rum tarafı kendi başına Kıbrıs'ın geleceğini ne 1960'ta belirleyebilmiştir, ne de bugün veya gelecekte belirleyebilecektir. Rum tarafına böyle bir hak bahsedebilecek herhangi bir merci de herhanda mevcut değildir.

Türkiye bu meseleye Kıbrıs'taki ilki halkın uluslararası antlaşmalara dayanan hak ve statüleri açısından bakmaktadır. Rum başvurusu, iki toplumlu, iki kesimli bir ortaklığın dayanması gereken bütün ilke ve kavramlara ters düşmektedir. Bunların başında ise, Kıbrıslı Türklerin ve Kıbrıslı Rumların tartışılmaz siyasal eşitliği gelmektedir. Taraflardan biri kendi başına tüm ada ve adanın iki halkı adına hareket edebileceği anlayışında ısrar ederse, bu o tarafın diğer taraf ile anlaşma peşinde olmadığını delilini teşkil eder. Böyle bir durum ise BM Genel Sekreteri'nin iyiniyet görevi çerçevesinde eşit düzeyde müzakerelerle çözüm arayışını herhalde kolaylaştırmayacaktır.

Türkiye KKTC'yle birlikte böyle bir başvurunun işleme konulmamasını AT üyelerinden işte bu nedenlerle istemiş bulunmaktaydı. AT Konseyi'nin izlediği yöntemin bu sakıncaları ortadan kaldırdığını söylemek mümkün değildir. BM Genel Sekreteri'nin uyarıları da kaale alınmamıştır. AT Konseyi'nin kullandığı dil, 649 sayılı Güvenlik Konseyi kararının denge, öz ve kavramlarına aykırıdır. 649 sayılı karar uyarınca başlatılması gereken müzakereler bakımından Rum başvurusunun yarattığı engelin AT Konseyi'nin tutumu ışığında nasıl giderilebileceğinin değerlendirilmesi Genel Sekreter Perez de Cuellar'a bu aşamada düşen en öncelikli görevdir.

Uluslararası antlaşmalarla da tescil edilmiş bulunan Kıbrıs Türk halkının eşitlik statüsü ve kendi geleceğini belirleme hakkı üzerinde, kendisinden başka kimsenin tasarruf hakkı mevcut olmadığını, bu hususta tereddüdü olanlar görerek öğreneceklerdir. Kıbrıs Türk halkına Türkiye'nin desteğinin artarak devam edeceğinden kuşku duyulmamalıdır. Önümüzdeki dönemde KKTC'yle yakın istişare içinde olunacak ve Kıbrıs Türk halkının hak ve çıkarlarının korunması için gerekli adımlar birlikte kararlı biçimde atılacaktır.

**BÜYÜKELÇİ GÜNER ÖZTEK'İN TAİF'DE KUVEYT EMİRİ VE
DİĞER HÜKÜMET ÜYELERİYLE TEMASLARINA İLİŞKİN
AÇIKLAMA**

(19 Eylül 1990)

Meşru Kuveyt Hükümeti ile temaslarımızı sürdürmek üzere Suudi Arabistan'a gitmiş bulunan Büyükelçi Güner Öztek, 15 Eylül günü Kuveyt Emiri Şeyh Cabir Al Ahmed Al Sabah tarafından Taif'de kabul edilmiştir. Büyükelçi Öztek, Emire Sayın Cumhurbaşkanımızın yazılı mesajını ve iyi dileklerini sunmuştur. Büyükelçimiz, daha sonra Kuveyt Başbakanı Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Sabah, İçişleri Bakanı Şeyh Salem ve Kuveyt Maliye Bakanlığı Müsteşarı Abdulmuhsin Al-Hunaif ile de ayrı ayrı görüşmüştür.

Kuveyt Emiri ve Hükümet üyeleri, Türkiye'nin Kuveyt'e tarihinde geçirdiği en zor anlarda gösterdiği dostluk ve dayanışmanın unutulmayacağını belirterek şükran duygularını dile getirmişlerdir.

A Ç I K L A M A

(19 Eylül 1990)

Irak'ın 2 Ağustos 1990 tarihinde Kuveyt'i işgal ve bilahare ilhak etmesi üzerine ortaya çıkan bunalım sonucu, Kuveyt'teki vatandaşlarımızın hemen tamamının tahliye edilerek yurda dönüşlerinin sağlandığı açıklanmıştır.

Bu kere, Kuveyt'in işgali olayını izleyen ilk günlerde Irak'ta bulunan ve çeşitli Türk şirketlerinin bu ülkede yürüttüğü faaliyetlerde istihdam edilmekte olan 3170 vatandaşımız da, Bağdat Büyükelçiliğimizin ve Musul Başkonsolosluğumuzun yoğun çabaları ve sürekli girişimleri sonucunda, kendi isteği ile kalmak isteyenler dışında tahliye edilmiş bulunmaktadır.

A Ç I K L A M A

(25 Eylül 1990)

Japonya Başbakanı Sayın Toshiki Kaifu Başbakan Sayın Yıldırım Akbulut'un konuğu olarak 16-18 Ağustos 1990 tarihlerinde ülkemize yapması kararlaştırılmış olan ziyaretini Körfez krizi nedeniyle ertelemek zorunda kalmıştı. Başbakan Kaifu sözkonusu ziyareti bu kez 4-6 Ekim 1990 tarihlerinde gerçekleştirecektir.

Bu bir Japon Başbakanı tarafından Türkiye'ye yapılan ilk resmi ziyaret olacaktır.

Türkiye ile Japonya arasındaki diplomatik ilişkilerin tesisinin 100. yıldönümünde gerçekleştirilecek olmasının yanısıra bu ziyaret, bir yandan bölgemizdeki halihazır durum ve gelişmeler hakkında görüş teatisine imkan verecek olması bir yandan da iki ülke ilişkilerinin bugün erişmiş olduğu boyutları ve düzeyi göstermesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Başbakan Kaifu, Ankara'da bulunduğu sırada, Başbakan Sayın Yıldırım Akbulut ile yapacağı görüşmelerin yanısıra Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal tarafından da kabul edilecektir.

A Ç I K L A M A

(9 Ekim 1990)

8 Ekim günü Kudüs'te El Aksa Camiine girme teşebbüsünde bulunan fanatik bir Musevi Örgütü mensuplarının neden olduğu ve İsrail güvenlik kuvvetlerince ateş açılması sonucu 20'yi aşkın Filistinlinin ölümüne ve yüzlercesinin yaralanmasına yol açan olayı Türkiye ciddi bir tahrik olarak değerlendirmekte ve şiddetle kınamaktadır.

Türkiye, Orta Doğu'da Körfez buhranıyla daha da ağırlaşmış bulunan siyasal atmosferin bu ve benzeri tüm tahriklerden olumsuz bir şekilde etkilenmesinden ve işgal altındaki Arap topraklarında mevcut esasen gergin durumun tehlikeli ve patlayıcı boyutlara tırmanmasından ciddi endişe duymaktadır.

İşgal altındaki Arap topraklarında yaşayan Filistinlileri hedef alan bu tür şiddet hareketlerine biran önce son verilmesi zarureti bu son olay ile bir kez daha kanıtlanmış olmaktadır.

Türkiye'nin görüşleri bugün Bakanlığımıza davet edilen İsrail Maslahatgüzarına iletilmiş ve İsrail Hükümetinin sağduyuyla hareket etmesine atfettiğimiz büyük önem vurgulanmıştır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE
SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ ARASINDA
KÜLTÜR İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI**

(17 Ekim 1990)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti, kültür ve bilim alanlarındaki münasebetlerini geliştirmek arzusundan hareketle, iki memleket arasında bu alanlardaki ilişkilerini düzenlemek amacıyla aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalmışlardır :

MADDE 1

Yüksek Akit Taraflar, iki ülke arasındaki kültürel ve bilimsel alanlardaki değişimleri geliştirmeyi teşvik edeceklerdir.

MADDE 2

Yüksek Akit Taraflar, ülkelerindeki üniversitelerde, yekdiğerinin dili ve edebiyatının öğrenilebilmesi için kürsüler tahsis edecekler, konferans ve kurslar düzenleyeceklerdir.

MADDE 3

Yüksek Akit taraflar, iki ülkenin bilim çevreleri arasındaki temasları ve bilim adamlarının üniversite ve yüksek okul öğretim görevlilerinin ve konferansçıların karşılıklı ziyaretlerini teşvik edeceklerdir.

MADDE 4

Yüksek Akit Taraflar, tiyatro, müzik, opera, bale ve diğer sanat alanlarındaki kültürel münasebetleri, orkestra şefleri, rejisörler, tiyatro ve opera - bale sanatçıları arasında, müzik ve tiyatro eserlerinin icrasına ilişkin, karşılıklı ziyaretleri teşvik edeceklerdir.

MADDE 5

Yüksek Akit Taraflar, kendi ülkelerinde, karşı tarafa ait resim, el sanatları, folklor, arkeolojik eserler ve fotoğraflardan müteşekkil sergiler düzenlenmesini teşvik edici ve kolaylaştırıcı tertipler alacaklardır.

MADDE 6

Yüksek Akit Taraflardan her biri, diğer Tarafa mensup solist ve sanatçı topluluklarının klasik veya modern müzik veyahut halk müziği alanında icra edeceği resital veya konserlerin düzenlenmesini kolaylaştırıcı tedbirleri alacaktır.

MADDE 7

Yüksek Akit Taraflar, filmlerin ortak yapımının gerçekleşmesi ile yapım sırasında ilgili teknik ve yaratıcı hizmetlerin sunulması, filmlerin ticari ve gayriticari esaslara göre mübadele edilmesi, uluslararası sinema festivallerine katılınması, kültürel etkinlikler ile sinemacıların değişiminde bulunulması ve sinema arşivleri arasında temasların yapılması amaçlarıyla sinemacılık alanında işbirliğinin gerçekleşmesine yardımcı olacaklardır.

MADDE 8

Yüksek Akit Taraflar, birbirlerinin radyo ve televizyonlarında yayınlanmak üzere, halk müziği, klasik ve modern müzik plak ve teypleri ile video bantlarının mübadelesini teşvik edeceklerdir.

MADDE 9

Yüksek Akit Taraflar, kütüphaneleri ve üniversiteleri arasında ilim, teknik ve sanat konularında kitap, dergi ve diğer yayımların mübadelesini geliştirici tedbirleri alacaklardır.

MADDE 10

Yüksek Akit Taraflar, ülkeleri arasında spor temaslarını, çeşitli spor dallarında müsabakalar düzenlenmesini ve antrenör, hakem v.s. mübadelesini teşvik edeceklerdir.

MADDE 11

Yüksek Akit Taraflar, mevzuatlarına uygun olmak koşulu ile, yukarıda zikredilen alanlar dışında kalan kültürel ve bilimsel alanlarda da, iki Tarafı ilgilendiren temas ve işbirliğini teşvik edeceklerdir.

MADDE 12

Yüksek Akit Taraflar, işbu Anlaşmada bahis konusu edilen faaliyetleri, Hükümetlerince yetkili kılınacak temsilcileri tarafından müştereken hazırlanacak ve imzalanacak programlar dahilinde gerçekleştireceklerdir.

MADDE 13

İşbu Anlaşma, her iki ülkede, Anlaşmaların yürürlüğe girmesi için gerekli kanuni işlemlerin tamamlandığının, diplomatik yoldan yazılı olarak karşı Tarafa bildirilmesi tarihinde yürürlüğe girecek ve üç yıl yürürlükte kalacaktır. Yüksek Akit Taraflardan biri, bu müddetin hitamına üç ay kala, karşı Tarafa yazılı bildirimde bulunmak suretiyle Anlaşmayı feshetmediği takdirde, Anlaşma bir yıl kendiliğinden yenilenmiş olacaktır.

Tam yetkili Temsilciler, karşılıklı olarak Yetki Belgelerini tetkik ettikten ve bunları usulüne uygun bulduktan sonra, Türkçe ve Rusça dillerinde ikişer nüsha olarak hazırlanmış bulunan ve her iki dildeki nüshaları aynı derecede geçerli sayılan işbu Anlaşmayı Moskova'da, 1990 yılı Ekim ayının 17. günü imzalamışlardır.

T. C. HÜKÜMETİ ADINA
Namık Kemal ZEYBEK

S.S.C.B. HÜKÜMETİ ADINA
N. N. GUBENKO

Kültür Bakanı

Kültür Bakanı

**YUNANİSTAN DIŞIŞLERİ BAKANİ SAMARAS'IN
BASIN TOPLANTISINDAKİ BEYANLARIYLA İLGİLİ BİR SORUYA
CEVAP**

(24 Ekim 1990)

Yunanistan Dışışleri Bakanı Samaras, 17 Ekim'de yaptığı basın toplantısında, Türk - Yunan ilişkilerine ve Kıbrıs sorununa olumsuz Yunan yaklaşımının devam ettiğini gösteren tarzda atıflarda bulunmuştur. nkoŐul ve suçlamalardan oluşan bu yaklaşım maalesef hiÇ bir yapıcı unsur iğermemektedir. Yunanistan Dışışleri Bakanının kullandığı iŐlbun da yadırganmaması mümkün değildir.

Öncelikle, Yunanistan'ın Kıbrıs sorununun yaratılıŐında ve devamında oynadığı zararlı ve menfi role bir kez daha işaret etmek gereğini duymaktayız. Kıbrıs Rum kesiminde bile bazı günah çıkartma ihtiyacının hissedildiğinin grldĞu bir dönemde, bir dönemde, Yunanistan bu konudaki sorumluluğu ile yüz yüze gelmekten hala kağınmaktadır.

Bu durum Yunanistan'ı Kıbrıs sorununa gerçekçi bir biÇimde yaklaŐmaktan ve Rum toplumunu KıbrıŐlı Türklerle uzlaşma yönünde teşvik ederek olumlu bir rol oynamaktan mahrum bıraktmaktadır.

Yunanistan gerçekten Kıbrıs sorununa czm arayışına yardımcı olmak istiyorsa, Güvenlik Konseyi'nin 649 sayılı kararını desteklediğini açıklama yoluna gitmeli ve KıbrıŐlı Rumların da bu karara uymalarını sağlamalıdır. Ancak o zaman Yunanistan'ın Genel Sekreter'in çabalarını ve czmn Ada'nın iki halkı arasında bulunmasını destekleyip desteklemediği anlaŐılacaktır. Bugün için Yunanistan'ın bunu yapmaktan dikkatle kağındığını görmekteyiz.

Türkiye'ye karşı husumet politikası geçmişte Yunanistan'a kazanç saĐlamamıŐtır. Gelecekte de sağlayamayacaktır. Yunanistan her alanda Türkiye'nin çıkarlarını baltalamayı, zedelemeyi amaçlayan politikalarının kendisinin orta ve uzun vadeli menfaatlerine ne kadar hizmet edeceğinin gerçek bir muhasebesini yapmalı, uluslararası ilişkilerin dinamik ve deĐiŐken özelliğini gözden kağırmamalıdır.

Bu açıdan değerlendirildiğinde Yunanistan Dışışleri Bakanı'nın kullandığı iŐlbun ve özellikle komŐumuzun hız vermekte olduğu dikkatlerden kağmayan Türkiye aleyhtarı politikanın Yunanistan'ın kendi öz menfaatleri ile olduğu kadar uluslararası ilişkilerde gelişen olumlu ve yapıcı hava ile de çelişen bir anakronizm teşkil ettiği açıktır.

İlişkilerimize itidal ve sağduyunun hakim olması ve Yunanistan'ın kendisini ve kamuoyunu içine kapattığı gerçeklere ters düşen n yargılardan kurtarmaya çalışması önem taşımaktadır. Yunanistan'ın da böyle sağlıklı bir yaklaŐımın lüzum ve faydasını er geç idrak edeceği beklentisindeyiz.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
TÜRKMENİSTAN S.S.C. HÜKÜMETİ ARASINDA
EKONOMİK, TİCARİ, BİLİMSEL VE KÜLTÜREL İŞBİRLİĞİ
PROTOKOLU

(7 Kasım 1990)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan S.S.C. Hükümeti,

Türkiye ile S.S.C.B. arasında mer'i Ticaret ve ekonomik işbirliği anlaşmalarını ve geçerli iyi komşuluk ve dostluk prensiplerini gözönünde tutarak,

Eşitlik, karşılıklı saygı ve yarar ilkelerine dayalı kardeşlik ilişkilerini daha da geliştirme arzularını teyit ederek,

Ekonomik, sanayi, ticaret, kültür, eğitim, turizm, bilim ve teknoloji alanlarında işbirliğini geliştirmek ve bu işbirliğine istikrarlı, uzun vadeli ve dengeli bir nitelik kazandırmak amacıyla aşağıdaki hususları kararlaştırmışlardır.

MADDE 1

Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili devlet ve özel sektör kuruluş ve firmalarıyla, Türkmenistan S.S.C.'nin ilgili kuruluşları arasında ekonomik, sanayi, ticaret, kültür, bilim ve teknoloji alanlarında, heriki tarafın imkanları, ihtiyaçları ve mer'i mevzuatı çerçevesinde, ortak teşebbüsler kurulması dahil uzun vadeli ve istikrarlı bir işbirliğinin tesisi, geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yardımcı olacaklardır.

Taraflar, bu vesileyle, karşılıklı olarak Konsolosluk ve Ticari Misyonları açılması konusunu inceleme niyetlerini beyan etmişlerdir.

MADDE 2

Taraflar aşağıdaki alanlarda işbirliği yapmak hususunda mutabık kalmışlardır.

- Doğal gaz sanayi : LPG işleme, depolama, taşıma, polietilen tesisi yapımı,
- Petrol sanayi : Nafta ve diğer petrokimya ürünlerin üretimi,
- Kimya sanayi : İod, demir bromur, kükürt, sodyum sülfat, klor mangan, potasyum, tuzları üretimi, tevsiî veya ticareti,

- Jeoloji : Mermer, oniks çıkartılması ve işlenmesi,
- İnşaat : Havaalanı tevsii inşaatı,
- Haberleşme : Telekomünikasyon, telefon hattı tesisi, kablo ih-racatı, uydu kanalıyla karşılıklı TV yayıncılığı,
- Taşımacılık : Charter ve tarifeli uçak seferi tesisi,
- Tarım : Sulama kanalları inşaatı, pamuk, deri, ipek ve yün ticareti,
- Sağlık : Kaplıca, sağlık tesisi kurulması, ilaç ve tıbbi malzeme üretimi,
- Sanayi : Çimento fabrikası, pamuk işleme ve diğer tekstil fab-rikaları, seramik sanayi tesisi, diğer inşaat malzemesi üretimi, deterjan, sabun ve diğer temizlik malzemeleri ticareti, dayaa-nıklı tüketim malları, otomotiv sanayi ürünleri (otobüs ve ye-dek parça) ticareti.

Taraflar, ülkelerinde gerçekleştirecek tek taraflı veya ortak ya-tırım ve tesislerin projelendirilmesi ve mevcut tesislerin rekonstrüksiyonu konularında fizibilite ve mühendislik çalışmalarının yapılması, uy-gulanması ile işletmeye alınması safhalarında karşılıklı olarak işbirliği yapacaklardır.

Bu amaçla taraflar, yekdiğerine orta ve uzun vadeli plan, proje ve programları hakkında bilgi vereceklerdir.

MADDE 3

Taraflar, istikrarlı ve uzun vadeli esasa dayalı karşılıklı ticaretin geliştirilmesine verdikleri büyük önemi teyit ederek, bu çerçevede ih-raç edilecek mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi konu-sunda gayret sarfetmeyi kararlaştırmışlardır.

Taraflar, imkanları ölçüsünde, ticari ve ekonomik gelişmelere dair karşılıklı bilgi alışverişini geliştirecek, heriki ülkedeki karşı taraf firma ve kuruluşların temsilciliklerinin çalışma şartlarının iyileştirilmesine yardımcı olacaklardır.

Taraflar, iş çevreleri arasındaki temasların tesisi ve heriki ülkede üretilen malları karşılıklı olarak alıcılara tanıtmak amacıyla, ilgili Türk-menistan kuruluşları ile Türk firma ve kuruluşlarının Türkiye'de ve Türkmenistan S.S.C.'de düzenlenecek Uluslararası ve İhtisas sergi ve fuarlara katılmalarını teşvik edeceklerdir.

MADDE 4

Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan S.S.C. Kültür Bakanlıkları arasında 16 Ekim 1990 tarihinde imzalanan ve 1990 - 1992 yıllarını kapsayan Kültür Alanında İşbirliği'ne Dair Anlaşma'ya dayalı olarak, Kültür alanındaki işbirliğini geliştirmeyi teşvik edeceklerdir.

MADDE 5

Taraflar, öğrenci, teknisyen, kalifiye personel ve mühendis yetiştirilmesi için gerekli eğitim programları düzenlemek hususunda mutabakata varmışlardır. Bununla ilgili tedbirler yetkili makamlar arasında ayrıca görüşülerek sonuçlandırılacaktır.

MADDE 6

Taraflar, Türk ve Türkmen halkları arasındaki tarihi ve kültürel ilişkileri gözönünde bulundurarak, iki ülke arasındaki Turizm faaliyetinin organize edilmesine yardımcı olacaklardır.

MADDE 7

Taraflar, karşılıklı ilgi alanlarına giren aktüel bilimsel ve teknik konuların çözümünde heriki ülkenin bilimsel ve teknik imkanlarından daha etkin biçimde yararlanmak amacıyla, bilim ve teknoloji alanında işbirliğinin önemine işaret etmişler ve bunların gelişmesini teşvik etmeye karar vermişlerdir.

Bilim ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesi ile ilgili başlıca konular aşağıda sayılmıştır :

- Jeoloji
- Tarım
- İcat ve lisans'ların muhafazası alanında tecrübe ve yayın teatisi
- Enerji üretimi
- Edebiyat, lisan
- Tarih

Taraflar, bilim ve teknoloji alanında yapılacak işbirliğinin, iki ülke arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine yardımcı olacağını teyit etmişlerdir.

MADDE 8

Taraflar, Türk ve Türkmen firma ve kuruluşları arasında işbu Protokol çerçevesinde ve usulüne uygun olarak imzalanacak kontrat ve anlaşmalarla başlatılacak iş ilişkilerinin düzenli bir şekilde gelişmesini sağlamak ve uygulamadan doğabilecek sorunların halli için gere-

kirse Hükümetlerine tavsiyelerde bulunmak üzere bir İş Konseyi kurulmasının yararları üzerinde mutabakata varmışlar ve anılan Konseyin kurulması için ilgili tarafları aralarında anlaşmaya davet etmişlerdir.

MADDE 9

Taraflar, işbu Protokol'un gerçekleştirilmesi sürecinde, gerekli görüldüğü takdirde ve Tarafların karşılıklı mutabakatı üzerine ilaveler ve değişiklikler yapılabileceği hususunda mutabık kalmışlardır.

MADDE 10

İşbu Protokol, heriki Taraf Hükümetlerince onaylanmasını müteakip yürürlüğe girecek ve 5 yıl için geçerli olacaktır. Taraflardan birinin, yürürlük süresinin sona ermesinden 6 ay önce, aksine bir beyanda bulunmaması halinde, işbu Protokol'un geçerlilik süresi her defasında kendiliğinden 5 yıl daha uzamış olacaktır.

İşbu Protokol, Aşkabat'ta 7 Kasım 1990 tarihinde herbiri Türk, Türkmen ve Rus dillerinde olmak üzere üç orijinal nüsha halinde düzenlenmiş olup, her üç nüsha da aynı derecede geçerlidir.

**Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti Adına**

**Türkmenistan S.S.C.
Hükümeti Adına**

T. Bleda

A. Kuliev

**T. C. Dışişleri Bakanlığı
Müsteşar Yardımcısı**

**Türkmenistan S.S.C.
Dışişleri Bakanı**

IRAK'IN TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜNE İLİŞKİN BİR SORUYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN

CEVABI

(8 KASIM)

«Irak'ın toprak bütünlüğüne karşı en ufak bir olumsuz bakışımız yoktur. Bilakis bölgedeki bütün ülkelerin kendi toprak bütünlükleri içerisinde istikrarlı bir iradeyle yönetilmelerini her zaman tercih etmekteyiz. O bakımdan Irak'ın toprak bütünlüğü bizim için en ufak bir sorun yaratmaz. Tabii 2 Ağustos öncesinden bahsediyorum.»

JOINT DECLARATION OF TWENTY - TWO STATES

(19 November 1990)

The Heads of State or Government of Belgium, Bulgaria, Canada, the Czech and Slovak Federal Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Spain, Turkey, the Union of Soviet Socialist Republics, the United Kingdom and the United States of America.

- greatly welcoming the historic changes in Europe,
- gratified by the growing implementation throughout Europe of a common commitment to pluralist democracy, the rule of law and human rights, which are essential to lasting security on the continent,
- affirming the end of the era of division and confrontation which has lasted for more than four decades, the improvement in relations among their countries and the contribution this makes to the security of all,
- confident that the signature of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe represents a major contribution to the objective of increased security and stability in Europe, and
- convinced that these developments must form part of a continuing process of co-operation in building the structures of a more united continent,

Issue the following Declaration :

1. The signatories solemnly declare that, in the new era of European relations which is beginning, they are no longer adversaries, will build new partnerships and extend to each other the hand of friendship.

2. They recall their obligations under the Charter of the United Nations and reaffirm all of their commitments under the Helsinki Final Act. They stress that all of the ten Helsinki Principles are of primary significance and that, accordingly, they will be equally and unreservedly applied, each of them being interpreted taking into account the others. In that context, they affirm their obligation and commitment to refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or the political independence of any State from seeking to change existing borders by threat or use of force, and from acting in any other manner inconsistent with the principles and purposes of those documents. None of their weapons will ever be used except in self-defence or otherwise in accordance with the Charter of the United Nations.

3. They recognize that security is indivisible and that the security of each of their countries is inextricably linked to the security of all the States participating in the Conference on Security and Co-operation in Europe.

4. They undertake to maintain only such military capabilities as are necessary to prevent war and provide for effective defence. They will bear in mind the relationship between military capabilities and doctrines.

5. They reaffirm that every State has the right to be or not to be a party to a treaty of alliance.

6. They note with approval the intensification of political and military contacts among them to promote mutual understanding and confidence. They welcome in this context the positive responses made to recent proposals for new regular diplomatic liaison.

7. They declare their determination to contribute actively to conventional, nuclear and chemical arms control and disarmament agreements which enhance security and stability for all. In particular, they call for the early entry into force of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe and commit themselves to continue the process of strengthening peace in Europe through conventional arms control within the framework of the CSCE. They welcome the prospect of new negotiations between the United States and the Soviet Union on the reduction of their short-range nuclear forces.

8. They welcome the contribution that confidence- and security building measures have made to lessening tensions and fully support the further development of such measures. They reaffirm the importance of the «Open Skies» initiative and their determination to bring the negotiations to a successful conclusion as soon as possible.

9. They pledge to work together with the other CSCE participating States to strengthen the CSCE process so that it can make an even greater contribution to security and stability in Europe. They recognize in particular the need to enhance political consultations among CSCE participants and to develop other CSCE mechanisms. They are convinced that the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe and agreement on a substantial new set of CSBMs, together with new patterns of co-operation in the framework of the CSCE, will lead to increased security and thus to enduring peace and stability in Europe.

10. They believe that the preceding points reflect the deep longing of their peoples for close co-operation and mutual understanding and declare that they will work steadily for the further development of their relations in accordance with the present Declaration as well as with the principles set forth in the Helsinki Final Act.

The original of this Declaration of which the English, French, German, Italian, Russian and Spanish texts are equally authentic will be transmitted to the Government of France which will retain it in its archives. The Government of France is requested to transmit the text of the Declaration to the Secretary - General of the United Nations, with a view to its circulation to all the members of the organization as an official document of the United Nations, indicating that it is not eligible for registration under Article 102 of the Charter of the United Nations. Each of the signatory States will receive from the Government of France a true copy of this Declaration.

In witness whereof the undersigned High Representatives have subscribed their signatures below. (Paris)

(1975.08.12)

**KUVEYT KRİZİ DOLAYISIYLA YAPILACAK
YARDIMLARA İLİŞKİN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(22 Kasım 1990)

Kuveyt 300 milyon dolar hibe olarak verdi. 100 milyon dolar da BAE'den alınmıştır. 200 + 100 milyon dolarlık Japon yardımı da bugün imzalanarak nihaileşmiş oluyor. Almanya'dan 110 milyon DM hibe konusu var. Bu kesinleşmedi henüz. 150 milyon franklık Soft Loan şeklinde Fransa'nın bir önerisi var. Bu birtakım projelerle daha fazlaya çıkabilir. Hollanda'nın 31 milyon gulden acil yardımı var ki, bu hibe olarak verilecek ve birinci yıl 18, ikinci yıl 12 olmak üzere iki yıl içinde ödenecek. Bir de İtalya'nın anons ettiği 55 milyar liretlilik bir katkı sözkonusu.

**BM GENEL SEKRETERİ'NİN
PARİS'TEKİ BİR BEYANINA İLİŞKİN SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(22 Kasım 1990)

Sn. Cuellar'ın uzun bir konuşma içerisinde Kıbrıs konusundaki bütün hassas ayrıntılara, noktalara ve esaslara girmesi beklenemezdi. Bu nedenle bu konuşmanın içinde «şu vardı, o yoktu» gibi tartışmalara girmek istemiyoruz. Neticice itibariyle Kıbrıs, bu konuşma metni içinde kısa bir paragrafta yer almıştır. Genel Sekreter Kıbrıs konusuna bütün uluslararası konferans ve sempozyumlarda değinmektedir. Ada'da görev yapmış olması nedeniyle yakın ilgi duymasının yanısıra, bildiğiniz gibi bir iyi niyet misyonu üstlenmiş durumdadır. Bu açıdan da orada Kıbrıs konusuna değinmesini doğal olarak karşılıyoruz. Bizim için sürpriz teşkil etmemiştir. Bu konuşma içerisinde bize en önemli nokta, sorunun Aralık 1963 yılında başladığının Genel Sekreterin ağzından en üst düzeyde belirtilmiş olmasıdır. Bildiğiniz gibi 1963'de Londra Anlaşmasıyla kurulan sistem çökmüş. Rumlar tek taraflı olarak bu devleti yıkıcı faaliyetlere girmişlerdir. Sorunun 1974'ten sonra başladığı yolundaki Rum propagandası da bu şekilde yıkılmış olmaktadır. Öte yandan, Genel Sekreterin iki kesimli ve iki toplumlu bir federatif sisteme değinmesini de keza altı çizilmesi gereken bir husus olarak görüyoruz.

**FIRAT'IN SULARI KONUSUNDAKİ BİR SORUYA
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜŐÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(22 Kasım 1990)

Son zamanlarda bize resmen intikal eden herhangi bir husus yok, ne Suriye, ne de Irak tarafından. Buna mukabil birtakım gazetelerde, batı basınında «Fırat'ın sularının kesilmesi» ile ilgili gayet spekülâtif ve fevkalâde yanlış yazılar ve değerlendirmeler yer aldı. Bunlara en iyi cevabı, Washington Büyükelçimiz verdi. Dün bir konferansta yaptığı konuşmada Türkiye'nin hiçbir şekilde bu suları bir silah olarak kullanma niyeti olmadığını sarîh olarak tekrar tekrar belirtti.

T.C.
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
KUTUPHANESİ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
FRANSA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA
İVEDİ YARDIMA İLİŞKİN ÖZEL MALİ PROTOKOL**

(23 Kasım 1990)

Madde 1 — Mali Yardımın Konusu ve Tutarı :

Fransız Hükümeti Türk Hükümetine Fransız orijinli mal ve hizmetlerin Fransa'dan satın alınabilmesini teminen yüzelli milyon Fransız Frangı (150 MF) tutarında bir kredi sağlayacaktır. Söz konusu kredi ile askeri ve lüks içerikli mal ve hizmet ithali mümkün değildir.

Madde 2 — Finansmanın Kompozisyonu :

Madde 1'de belirtilen mali yardım aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır :

— Azami 81 milyon Fransız Frangı tutarında Fransız Hazine Kredisi,

— Azami 69 milyon Fransız Frangı tutarında Fransız İhracat Sigorta Kurumu (COFACE) tarafından garanti edilen kredi.

Madde 3 — Mali Yardımların Kullanımı :

Finansman, Fransız Hazine ve Kredisi Garantili kredinin müşterek kullanımı ile sağlanacaktır.

Bu protokol çerçevesinde sağlanan krediler; Türk alıcılar tarafından Fransız orijinli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla Fransız ihracatçılara yapılan ödemelerin röfinansmanında kullanılacaktır. Bu işlem, Türk Hükümeti ad ve hesabına, onun yetkisiyle hareket eden T. C. Merkez Bankası tarafından gerçekleştirilecektir.

T. C. Merkez Bankası yukarıda belirtilen röfinansman ödemelerini kabul etmek üzere bünyesinde özel bir hesap açacaktır.

Madde 4 — Kredilerin Koşulları :

a) Fransız Hazine Kredisinin vadesi 10 yılı ödemesiz dönem olmak üzere 30 yıldır. Faizi % 2'dir. Bu kredi 40 adet, altı aylık eşit ve birbirini izleyen taksitle geri ödenecektir. İlk taksit; krediden çekişlerin gerçekleştirileceği ilk altı aylık dönemden 126 ay sonra ödenecektir. Faizler ödenmemiş bakiye üzerinden hesaplanır. Faizler, Fransız Hazine kredisinden yapılacak her bir çekiş tarihinden itibaren işlemeye başlar ve altı aylık taksitler halinde ödenir.

Türk Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden T. C. Merkez Bankası ile Fransız Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden Credit National arasında yapılacak olan bir anlaşma, Fransız Hazine Kredisinin kullanım ve geri ödeme biçimini saptayacaktır.

b) Garantili kredilerin vadesi 10 yılda 20 altı aylık eşit ve birbirini izleyen taksitte geri ödenecektir. İlk taksit krediden çekişlerin gerçekleştirildiği altı aylık dönemin sonundan itibaren 6 ay sonra ödenir.

Türk Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden T. C. Merkez Bankası ile AFB Export (Fransız Bankalar Birliği) li derliğindeki Fransız Bankaları arasında imzalanacak olan bir anlaşma, sözkonusu garantili kredilerin kullanım ve geri ödeme biçimini belirleyecektir. Aynı anlaşmada faiz hadlerinin çekiş tarihlerinde yürürlükte olan piyasa kredilerine uygulanmakta olan faiz hadleri olacağı da belirtilecektir. Kredi sigorta primi, borç alanın yükümlülüğünde olacaktır.

Madde 5 — Kredilerin Kullanım Süresi ve Hazine Kredisinin Geçerlik Süresi :

İşbu protokol kapsamında yalnızca 26 Kasım 1990 - 31 Aralık 1991 tarihleri arasında Türk alıcılar tarafından Fransız orijinli mal ve hizmetler için yapılan ödemeler röfinanse edilecektir.

Madde 2'de belirtilen Fransız Hazine kredisinden 31 Ekim 1992 tarihinden sonra herhangi bir kullanım yapılması mümkün değildir. Bu süre ancak istisnai bir güçlük karşılığında karşılaşılmaması durumunda ve bu protokolü imza eden tarafların ortak mutabakatı ile uzatılabilir.

Madde 6 — Hesap ve Ödemede Kullanılacak Para Birimi :

Hesap ve ödemede kullanılacak olan para birimi Fransız Frangıdır.

Madde 7 — Tahsis Yöntemi :

İgili ödeme bölgelerinin bu protokolden kesin olarak röfinansmanı, Türk Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden T. C. Merkez Bankası ile Fransız Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden Cédit National arasında varılacak olan mutabakat ile mümkün olabilecektir.

Fransız Hükümetince Türk Hükümetine sağlanan hazine kredisinin kullanılabilir bakiyesinin mevcut olmaması durumunda herhangi bir tahsis yapılması bahismevzu olmayacaktır.

Madde 8 — Vergi Muafiyeti :

Bu protokolle sağlanan krediye ait anapara ve faiz ödemeleri, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından her türlü vergiden muaf tutulacaktır.

Madde 9 — Karşı Hesap :

Türk Hazinesi, 3 üncü maddede belirtilen özel hesaba kaydedilen kredileri, Uluslararası şartlar nedeniyle kamu açıklarında meydana gelen artışın azaltılması amacıyla kendi bütçe imkanlarının yanında kullanabilecektir.

Madde 10 — Yürürlüğe Giriş :

Bu protokol, her iki Hükümetin gerekli formalitelerin yerine getirildiğini karşılıklı olarak bildirmeleriyle yürürlüğe girer.

Buna dayanarak iki Hükümetin bu iş için yetkilendirilen temsilcileri bu protokolü imzalamışlar ve mühürlerini basmışlardır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
FRANSA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA
ÖZEL MALİ PROTOKOL

(23 Kasım 1990)

Aralarındaki geleneksel dostluk bağlarını güçlendirmek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Fransa Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye'nin ekonomik gelişmesini desteklemek için işbu protokolün tanzimini kararlaştırmıştır.

MADDE 1

Mali Yardımın Tutarı ve Amacı :

Fransa Hükümeti, Türk Hükümeti'ne, Protokolün Ek'inde yer alan projelerin gerçekleştirilmesi için gerekli bulunan Fransız orijinli mal ve hizmetlerin Fransa'dan satın alınabilmesini teminen azami dörtyüzyirmi milyon Fransız Frangı (420.0 MF) tutarında bir mali yardım sağlamaktadır.

MADDE 2

Finansman Kompozisyonu :

Madde 1'de belirtilen mali yardım aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır.

— Azami İkiyüzyirmiyedi milyon (227.0 MF) tutarında Fransız Hazine Kredisi,

— Azami Yüzdoksanüç milyon (193.0 MF) tutarında Fransız Sigorta Kurumu (COFACE) tarafından garanti edilen kredi.

MADDE 3

Mali Yardımların Kullanımı :

Madde 1'de belirtilen projenin finansmanı, Fransız Hazine Kredisi ve Garantili Kredinin müşterek kullanımı ile sağlanacaktır.

Fransız, Hazine Kredisi, bu protokol çerçevesinde yapılacak her sözleşmenin asgari % 10 tutarındaki peşinatlarının finansmanında kullanılacaktır.

Hazine Kredisi ve Garantili Kredinin, muhtemel bakiyeleri sözleşmelerin kalan kısımlarının finansmanında, aynı zamanda kullanılacaktır.

MADDE 4

Kredilerin Koşulları :

a) Fransız Hazine Kredisinin vadesi, 10 yılı ödemesiz dönem olmak üzere 30 yıldır. Faizi % 2'dir. Bu kredi 40 adet, altı aylık eşit ve birbirini izleyen taksitte geri ödenecektir. İlk taksit; krediden çekişlerin gerçekleştirileceği ilk altı aylık dönemden 126 ay sonra ödenecektir. Faizler ödenmemiş bakiye üzerinden hesaplanır. Faizler, Fransız hazine kredisinden yapılacak her bir çekiş tarihinden itibaren işleme başlar ve altı aylık taksitler halinde ödenir.

Türk Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden T. C. Merkez Bankası ile Fransız Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden Credit National arasında yapılacak olan bir anlaşma, Fransız Hazine Kredisinin kullanım ve geri ödenme biçimini saptayacaktır.

b) Garantili Kredilerin vadesi 10 yıldır. 20 altı aylık eşit ve birbirini izleyen taksitte geri ödenecektir. İlk taksit, malzemelerin tesliminden veya projenin kabulünden itibaren 6 ay sonra ödenir.

Türk Hükümeti ad ve hesabına ve onun yetkisiyle hareket eden T. C. Merkez Bankası ile AFB Export (Fransız Bankalar Birliği) liderliğindeki Fransız Bankaları arasında yapılacak olan bir anlaşma, sözkonusu Garantili Kredilerin kullanım ve geri ödeme biçimini belirleyecektir. Aynı anlaşmada, faiz hadlerinin, sözleşmelerin imza tarihinde yürürlükte olan piyasa kredilerine uygulanmakta olan faiz hadleri olacağı da belirtilecektir. Aynı anlaşma ayrıca; sözleşmelerin imza tarihi ile garantili kredilerin geri ödemelerinin başlayacağı tarih arasındaki maksimum süreyi de belirleyecektir. Kredi Sigorta Primi, borç alanın yükümlülüğünde olacaktır.

MADDE 5

Kredilerin Kullanım Süresi ve Hazine Kredisinin Geçerlilik Süresi :

Madde 1'de belirtilen kredilerden faydalanabilmek için ticari sözleşmelerin en geç 30 Haziran 1991 tarihine kadar imzalanması gerekir.

Madde 2'de belirtilen Fransız Hazine Kredisinden 31 Ekim 1993 tarihinden sonra herhangi bir kullanım yapılması mümkün değildir. Bu süre ihtiyaç halinde bu protokolü imza eden tarafların ortak mutabakatı ile uzatılabilir.

MADDE 6

Hesap ve Ödemede Kullanılacak Para Birimi :

Hesap ve Ödemede Kullanılacak Para Birimi Fransız Frangıdır.

MADDE 7

Tahsis Yöntemi :

Madde 1'de belirtilen projenin gerçekleştirilmesine matuf olarak imzalanacak olan ticari sözleşmelere bu protokolden yapılacak olan kesin tahsisler, T. C. Merkez Bankası ile Fransa'nın Ankara Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Müşavirliği arasında teati edilecek mektuplarla gerçekleştirilecektir.

MADDE 8

Vergi Muafiyeti :

Bu Protokolle sağlanan krediye ait faiz ve anapara ödemeleri, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından her türlü vergiden muaf tutulacaktır.

MADDE 9

Projelerin Değerlendirilmesi :

Fransız Hükümeti, uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak bu protokolün konusunu teşkil eden projenin, Türkiye'nin kalkınmasına olan etkisi açısından bir değerlendirmesini yaptırma hakkına sahip olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Fransa Hükümeti tarafından bu amaçla gönderilecek olan değerlendirme heyetini kabulü ve ona gerekli bilgileri vermeyi taahhüt eder.

MADDE 10

Yürürlüğe Giriş :

Bu Protokol, her iki Hükümetin gerekli formalitelerin yerine getirildiğini karşılıklı olarak bildirmeleriyle yürürlüğe girer.

Buna dayanarak iki Hükümetin bu iş için yetkilendirilen temsilcileri bu Protokolü imzalamışlar ve mühürlerini basmışlardır.

Ankara, 23 Kasım 1990

(Fransızca dilinde iki orijinal metin olarak)

Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

Fransa Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

EK

1. Atatürk Barajı Enerji İletim Hatları	394 MF
2. Ankara Su Arıtma Tesisleri	26 MF

**DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜŐ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
İSVİÇRE'NİN SİLAH SEVKİYATI YASAĞINI
KALDIRMASINA İLİŞKİN BİR SORUYA CEVABI**

(28 Kasım 1990)

14 Kasım 1990'da İsviçre Hükümeti yaptığı bir açıklamayla Türkiye'nin silah sevkiyatı üzerindeki kısıtlamanın kaldırıldığını bildirmiştir. İsviçre takriben 1990 Mayıs ayından beri Türkiye'ye savunma malzemesi ihracı izinlerini askıya almıŐtı. Belki hatırlayacaksınız. İsviçre makamları bu uygulamanın nedenlerini hiçbir zaman açık bir şekilde izah etmemiş olmakla birlikte, başlangıçta Türkiye'de insan hakları ihlalleriyle, silahların Güneydoğu Anadolu'da tedhiŐçiliđe karşı kullanılacağına ilişkin iddialara da atıfta bulunmuşlar, daha sonra da Körfez buhranı dolayısıyla bölgeye silah sevkinde duraksama duyulduğu gerekçesini kullanmışlardır. Bütün bu süre zarfında tarafımızdan yapılan müteakip girişimlerle İsviçre yetkililerine ve Hükümetine sözkonusu iddia ve isnatların haksızlığı, yanlışlığı ve tutarsızlığı tarafımızdan anlatılmaya çalışılmıştı. İsviçre Federal Konseyi'nin geçen hafta bir açıklaması var. Bu açıklamasında Türkiye'de İsviçre yasalarında tanımlanan şekilde tehlikeli gerginliğin bulunmadığı, sivil hükümetin işbaşına gelmesinden beri ülkedeki durumda düzelme kaydedildiği, Türkiye'nin insan hakları ve işkencenin önlenmesine ilişkin Avrupa ve BM Sözleşmelerine taraftar olduğu, ayrıca siyasi güvenlik ve ekonomi alanındaki mülazaların da özellikle Türkiye'nin Körfez buhranı konusundaki izlediği tutumun dikkate alındığı belirtilmekte. Ancak, belki olumlu kaydedilebilecek bu görüşlerin yanında, İsviçre Hükümeti'nin Türkiye'de vuku bulduğu sabit olan insan hakları ihlallerini takibe devam ettiği kaydedilmekte, Türkiye'ye gönderilecek silahların iç karışıklıklar sırasında kullanılacak cinsten olmamasının büyük önem taşıdığı, bunların ülke içinde kullanıldığı veya kullanılacağına dair ciddi emareler ortaya çıktığı takdirde ihracatın derhal durdurulacağı gibi hususlar da bu açıklamada yer almaktadır. Dolayısıyla bizce bu açıklama haksız, yanlış ve önyargılı ifadeler içermekte ve silah sevkiyatını koşula bağlamaktadır. Bundan İsviçre Federal Konseyi'nin bütün çabalarımıza rağmen Türkiye'deki gerçekleri anlayamadığı veya maalesef ülkenin toprak bütünlüğünü hedef alan ve dıştan desteklenen bir tedhiŐçiliđi korumak isteyen bir siyasi manevraya alet olduğu sonucuna varmamak mümkün değildir. İsviçre makamlarının silah sevkiyatını koşula bağlayan bu yanlış değerlendirmesi, iki ülke arasında güvenli bir savunma işbirliği kurulmasını engelleyen unsurdur. Bu konuyu da belirtmekte yarar var.

**IRAK TİCARET BAKANI MEHDİ SALİH'İN
AÇIKLAMASINA İLİŞKİN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(28 Kasım 1990)

Körfez krizin çıktığı andan başlayarak Türkiye, her düzeyde Irak'a Kuveyt'i işgalinin ve daha sonra ilhakinin hukuk dışı bir davranış olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Irak'a karşı BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı ekonomik yaptırımlar kararı, uluslararası hukuk deyimiyile silahlı kuvvetlerin kullanılmasına varmayan zorlamalardır. Bu zorlamalar ambargo, abluka, haberleşmenin kesilmesi, ilişkilerin dondurulması gibi birçok alanda alınabilecek önlemleri içerebilir. Ancak tümünün ortak yanı, savaşı engellemek ve barış içinde BM Kararlarının uygulanmasını sağlamak için alınmış olmalarıdır. Bu nitelikleriyle ele alındığında ambargo kararı da barışı korumak için alınmış bir karar mahiyetindedir. Türkiye krizin bir çatışma çıkmadan çözümlenmesinden yana olduğunu her vesileyle ifade edegelmıştır. Irak'ın hukuk dışı bir davranışına, uluslararası hukuk çerçevesinde karşılık verilmesi için alınan BM Kararlarını da, bu nedenle titizlikle Türkiye uygulamaya devam etmektedir. BM Antlaşmasının 25. maddesi, üye ülkelerin Güvenlik Konseyi'nin kararlarını uygulamayı kabul ettiklerini öngörmektedir. 103. maddesi ise, üyelerin BM Antlaşmasından doğan yükümlülükleri ile başka herhangi bir uluslararası antlaşmadan doğan yükümlülüklerinin çatışması halinde BM Antlaşmasının daha önde geldiğini derfiş eder. Bu çerçevede Irak Ticaret Bakanı'nın ithamları, talep ve iddialarının uluslararası kaza mercilerine götürecekleri yolundaki beyanları, hukuki temelden tamamen yoksun sözlerdir. Iraklı Bakanın atıfta bulunduğu kalemlerden bir kısmı BM Güvenlik Konseyi kararları muarecesinde Irak'a sevki zaten mümkün olmayan mallardır. Türkiye Güvenlik Konseyi'nin Kararlarını hukuk dışı bir işgali ve ilhaki ortadan kaldırmak için tek barışçı yol olarak ve tümüyle hukuk çerçevesinde uygulamaktadır. Öte yandan, Türkiye Güvenlik Konseyi Kararları ilaç ve tıbbi malzemeye bir kısıtlama getirmediği için ister Türkiye'den sağlansın, ister üçüncü ülkelerden alınsın kullanılmaya hazır ilaç ve tıbbi malzemenin Irak'a gönderilmesinde bir engel bulunmadığını zaten birçok kereler açıklamıştı. Nitekim Türkiye'yi aniden ziyaret eden -kısa bir zaman önce Irak Kızılay Kuruluşu ile bizim Kızılay Türk Derneğimiz arasında da bu anlayış içinde zaten bazı görüşmeler olmuştur. Bütün bu nedenlerle Irak Ticaret Bakanının sözleri sadece hukuktan yoksun bulunmakta bizce, ayrıca ilaç yönünden gerçeklere de uymamaktadır. Çünkü ilaç konusunda herhangi bir tahdit yoktur. Önümüzdeki dönemde içinde zannediyorum ki ilaç sevki gerçekleşecektir.

**BULGARİSTAN GENELKURMAY BAŞKANI İ. YARDIMCISI
TÜMGENERAL LUBEN PETROV BAŞKANLIĞINDAKİ
BİR BULGAR ASKERİ HEYETİ'NİN
ÜLKEMİZİ ZİYARETİNE İLİŞKİN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(3 Aralık 1990)

Bulgaristan Genelkurmay Başkanı İ. Yardımcısı Tümgeneral Luben Petrov başkanlığındaki bir Bulgar Askeri Heyeti 28 Kasım - 3 Aralık tarihlerinde ülkemizi ziyaret ederek Genelkurmay Başkanlığımız yetkilileri ile görüşmelerde bulunmuştur.

Bulgaristan'da son bir yıl zarfında kaydedilen gelişmeler sonucu Türkiye - Bulgaristan ilişkilerinin olumlu bir mecraya girmiş olması çerçevesinde gerçekleşen bu ziyaret iki ülke askeri yetkilileri arasında Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması (AKKA), bu Antlaşma'nın uygulanması ve Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler gibi konular üzerinde yapıcı verimli bir görüş alışverişine olanak sağlamış, iki ülke Genelkurmay Başkanları arasında gelecek yıl yapılması öngörülen temaslar için de bir hazırlık niteliğini taşımıştır. Bu ziyaret ikili ilişkilerin güvenliği ilgilendiren alanında, Avrupa'da bölünmenin ve ideolojik kutuplaşmanın yerini işbirliğine bıraktığı olgusunu yansıtan bir ilk adımı oluşturmuştur.

**BAĞIMSIZ İSKECE MİLLETVEKİLİ AHMET FAİKOĞLU'NUN
MİLLETVEKİLLİĞİNE YAPILAN İTİRAZİ İNCELEYECEK YÜKSEK
SEÇİM KURUL MAHKEMESİNDE YUNANLI AVUKATLARIN
FAİKOĞLU'NUN SAVUNMASINI ÜSTLENMEK İSTEMEDİKLERİ
YOLUNDAKİ HABERLERE İLİŞKİN SORULARA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(6 Aralık 1990)

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Yunan Parlamento'suna seçtiği İskeçe Bağımsız Milletvekili Ahmet Faikoğlu azınlığın haklarını savunmak için son dönemde sürdürdüğü etkin faaliyetleri nedeniyle bu defa yeni tür bir baskı yöntemi ile karşı karşıya olduğu anlaşılıyor.

Bilindiği gibi, Faikoğlu milletvekili seçildiği 8 Nisan seçimleri sonuçlarına İskeçe'den Yeni Demokrasi Partisi adayı itiraz etmişti. Yüksek Seçim Kurulu Mahkemesi bugün bu konuyu ele alarak inceleyecektir.

Alınan haberlere göre, Yunanlı avukatlar Faikoğlu'nun savunmasını üstlenmek istememektedirler. Avukatların mesleklerinin gereğini yapmaktan caydırıldıkları, alıkonuldukları açıktır.

Olay azınlık milletvekilleri üzerindeki baskıların ulaştığı boyutları göstermesi açısından fevkalade anlamlıdır.

Uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan haklarını savunmak için çaba harcayan Batı Trakya Türk azınlığının maruz kaldığı baskılar, son dönemde bunları bütün açıklığı ile Yunan ve dünya kamuoyunun önüne getiren bağımsız azınlık milletvekilleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bir kere daha görülmektedir ki, Yunanistan azınlığın uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan haklarını kullanmasını her çareye başvurarak engellemek konusunda kararlıdır.

Avrupa Topluluğuna üye bir ülkede cereyan eden bu olayların, insan hakları ve demokrasi konularındaki haklı hassasiyeti bilinen çevrelerin dikkatinden herhalde kaçmayacağını düşünüyoruz.

IRAK'IN YABANCI REHİNELERİN SERBEST BIRAKILMASINA
İLİŞKİN SORULARA CEVABEN
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
YAPTIĞI AÇIKLAMA

(7 Aralık 1990)

Irak Hükümetinin, gerek ülkesinde gerek Kuveyt'te bulunan yabancıların önemli bir kısmının hareket serbestisini kısıtlamasının ve bu masum insanları bunalımın bir unsuru olarak kullanmaya yönelik girişimlerinin asla kabul edilemeyeceği, 21 Ağustos 1990 günü yapılan açıklama ile kamuoyuna duyurulmuştur.

Bu kere sözkonusu yabancıların Irak'tan ayrılmalarına izin verileceği yolundaki haberleri, Irak yönetiminin isabetli bir kararı olarak memnuniyetle karşılıyor ve bu olumlu tutumun sürdürülmesini temenni ediyoruz.

YUNANİSTAN BAŞBAKANI MİTSOTAKİS İLE
KRY LİDERİ VASİLİOÜ'NUN
ORTAK BASIN TOPLANTISINA İLİŞKİN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI

(11 Aralık 1990)

Yunanistan Başbakanı Mitsotakis ile Kıbrıs Rum Lideri Vasiliou'nun, ortaklaşa düzenledikleri basın toplantısı Kıbrıs'ta karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüm açısından talihsiz unsurlar içermekte ve geçersiz bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Tek taraflı jestlere, ön koşullara, Kıbrıs meselesiyle ilgisi olmayan konular üzerine bina edilmeye çalışılan bu yaklaşım BM Güvenlik Konseyinin 649 sayılı kararı, BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet görevi ve adadaki ilki eşit taraf arasında serbest müzakere kavramı ile açıkça çelişmektedir. Ayrıca bu yaklaşım uzlaşma ve barış arzusunu değil, çatışma arama niyetini ortaya koymaktadır.

Türkiye, Kıbrıs'ta iki halkın müzakereler yoluyla kapsamlı ve kesin bir çözüm bulmalarından yanadır. Kıbrıs Türk tarafı gibi Türkiye de 649 sayılı Güvenlik Konseyi kararının kesin çözüm için gerekli temel ilke, kavram ve yöntemleri belirlediği kanaatinde-dir.

Yunanistan'ın da 649 sayılı kararı desteklediğini ve Kıbrıs Rum tarafını bu kararın hedefleri doğrultusunda teşvik edeceğini, Kıbrıs'ı bir Yunan adası olarak görmediğini, ENOSİS'ten vazgeçtiğini ve ada'nın iki eşit toplumun ortak vatani olduğunu açıklaması Kıbrıs'ta bir uzlaşma ve çözüm açısından çok daha yararlı olurdu. Bunların hiç birinin yapılmamış olması hayal kırıcı ve Genel Sekreterin çabaları açısından kaygı uyandırıcıdır.

Türkiye Kıbrıs Türk'ünün siyasi eşitliğine dayalı ve güvenliğini tam olarak sağlayan bir çözümü destekleme kararlılığında-dır. Bunun dışındaki beklentiler gerçekçi veya geçerli değildir.

**YUNANİSTAN SAVUNMA BAKANI VARVİTSİOTİS'İN,
YUNANİSTAN'IN, HAKKI OLAN EGE'NİN KONTROLÜNÜ
DONANMASININ ÇABALARI SAYESİNDE ELİNDE TUTTUĞU
YOLUNDAKİ İFADELERİNE İLİŞKİN BİR SORUYA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
CEVABI**

(12 Aralık 1990)

Yunanistan, Ege'nin iki Devletin kıyılarıyla çevrili bulunduğu şeklindeki coğrafi gerçeği, her iki Devletin de Ege'de hakları bulunduğu şeklindeki hukuki gerçeği, Ege'de Lozan Antlaşmasından bu yana her iki Devlet arasında bir çıkarlar dengesinin mevcut olduğu şeklindeki siyasi gerçeği ısrarla gözardı etmektedir. Bu dengelerin muhafazası, iki komşu Devletin huzur ve barış içinde yaşamasının şartı ve her iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarının temel gereğidir.

Sözkonusu beyan Yunanistan'ın Ege'deki yayılmacı emellerinin bir teyididir. Türkiye ile Yunanistan arasında Ege'ye ilişkin sorunlara çözüm bulunmasına en büyük engel Yunan Savunma Bakanının sözlerinde ifadesini bulan işte bu zihniyettir.

Yunan Hükümeti coğrafi, hukuki ve siyasi gerçekleri görmeye başladığı ve sağduyu ile hareket edebildiği zaman iki Devlet arasındaki sorunların çözümü de mümkün olabilecektir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ HÜKÜMETİ
ARASINDA BALIKÇILIK ALANINDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

(14 Aralık 1990)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti ki bundan böyle Akit Taraflar olarak değinilecektir :

Karadeniz'deki canlı kaynakların muhafazası, üretilmesi, geliştirilmesi, arttırılması, akılcı biçimde yönetilmesi ve en uygun ölçüde işlenmesinde ortak mülhazazalar paylaştıklarını gözönünde tutarak :

Karadeniz'de Türkiye Cumhuriyeti'ne ait münhasır ekonomik bölge ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ne ait münhasır ekonomik bölge, ki bundan böyle «bölgeler» olarak değinilecektir, arasındaki sınırın sırasıyla 23 Aralık 1986 ve 6 Şubat 1987 tarihlerinde yapılan Nota Teatisi suretiyle iki ülke arasında mevcut 23 Haziran 1978 tarihli Kıta Sahanlığı Anlaşması ile belirlenen sınıra tekabül ettiğini dikkate alarak;

Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin uluslararası hukuka uygun olarak, karasularının ötesinde bulunan kendi bölgelerindeki deniz canlı kaynaklarının araştırılması, işlenmesi, muhafaza edilmesi ve yönetilmesi için egemen hakları bulunduğunu kaydederek;

Karadeniz'in deniz canlı kaynaklarının korunması ve en uygun biçimde kullanılması için stokların değerlendirilmesine ilişkin ortak çıkarlarını hesaba katarak;

Karadeniz'de her iki Akit Tarafın bölgelerindeki ve ötesindeki önemli deniz canlı kaynaklarını ve bunların iki tarafın balıkçılarınca işletildiğini gözönüne alarak;

Balıkçılık alanında her iki ülke arasında karşılıklı yarar sağlayacak bilimsel, teknik ve ekonomik işbirliğini geliştirmek düşüncesiyle;

İki ülke arasında mevcut iyi komşuluk ve işbirliği ilişkilerini geliştirmek amacıyla;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır :

MADDE I

Akit Taraflar bu Anlaşmayla balıkçılık alanında karşılıklı yarara dayalı bilimsel, teknik ve ekonomik işbirliğini amaçlamaktadırlar. Bu Anlaşmada kullanılan terim ve tanımlar, işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını teşkil eden Ek'de yer almaktadır.

MADDE II

1. Akit Taraflar, canlı kaynakların muhafazası ile işletilebilir nitelikteki ticari türlere ait stokların durumunun izlenmesi ve işbu Anlaşma kapsamına giren deniz canlı kaynaklarının durumunda muhtemel değişimlerin değerlendirilmesi amacıyla, gerekli bilimsel bilgi toplanması dahil, bilimsel araştırmaların yapılmasında işbirliğinde bulunacaklardır.

2. Akit tarafların yetkili kuruluşları, bilgi ve bilim adamı teati edilmesi; araştırma planları hazırlanması ve elde edilen sonuçları gözden geçirmek üzere bilim adamları arasında düzenli şekilde toplantı tertiplenmesi; gereken istatistiki ve biyolojik bilgilerin toplanması ve arşivlenmesinde standartlaştırılmış bir sistem uygulanması ve bu sistemin idame ettirilmesi de dahil olmak üzere, balıkçılık alanında bilimsel işbirliğini kolaylaştırmak için gerek duyulabilecek düzenlemelere gireceklerdir.

3. Akit Taraflar, yukarıda 1 nci ve 2 nci paragraflarda öngörülen faaliyetler doğrultusunda azalma eğilimi gösteren canlı kaynakların eski düzeylerine getirilmesi, bu amaçla üretilmesi ve arttırılması ile işletilebilir nitelikteki ticari stokların gerekli düzeye çıkartılması, akılcı biçimde yönetilebilmesi ve en uygun ölçüde işletilebilmesi için gerekli düzenlemeleri işbu Anlaşmanın 7 nci maddesi uyarınca kurulacak Komisyonunda belirleyecektir.

MADDE III

1. Her Akit Taraf egemen haklarının kullanımı çerçevesinde ve kendi milli mevzuatına uygun olarak, bilimsel verileri ve diğer ilgili faktörleri dikkate almak suretiyle, yeterli bilgi birikiminin olduğu kanısına vardığında ve beklenmeyen durumları karşılayacak gerekli değişiklikleri yaparak kendi bölgesi içinde deniz canlı kaynaklarıyla ilgili olarak her yıl aşağıdaki hususları saptayacaktır :

a) Balık stokları için toplam avlanabilir miktar,

b) Avlanabilir balık stokları itibariyle kendi balıkçı gemilerinin avlanma kapasitesi,

c) Toplam avlanabilir miktarda yukarıdaki (a) ve (b) alt paragrafları esas alınmak suretiyle ortaya çıkabilecek fazlalıktan bir kısmının diğeri Akit Tarafa tahsis edilmesi imkanının bulunup bulunmadığı; sözkonusu kısmın tespiti sırasında, her Akit Taraf canlı kaynakların kendi ekonomisi açısından önemini, diğeri ulusal çıkarlarının, özellikle Karadeniz kıyısında yaşayan balıkçı topluluklarının ekonomik gereksinimleri ile uyrukları bu bölgede avlanmayı itiyat edinmiş olan veya stokların araştırılması ve belirlenmesinde önemli çaba sarfetmiş olan öteki Akit Tarafın iktisadi yaşamının mümkün mertebe sekteye uğratılmaması gereği dahil ilgili tüm unsurları dikkate alacaktır.

2. Bu madde hükümlerinin uygulanması sırasında Akit Taraflar özellikle karşılıklılığın ve karşılıklı ekonomik yararın sağlanmasına itina göstereceklerdir.

MADDE IV

1. Her Akit Tarafın bölgesinde toplam avlanabilir miktar fazlası bulunduğu ve bunun bir kısmının öteki tarafa tahsisi sözkonusu olduğu hallerde, her Akit Tarafın yetkili makamları kendi balıkçı gemilerine diğeri Akit Tarafın bölgesinde avlanmaları amacıyla ruhsat verilmesi için o Akit Tarafın yetkili makamlarına başvuruda bulunurlar. Bu başvuru uygun karşılandığı takdirde sözkonusu ruhsat her Akit Tarafın yetkili makamlarınca bu Anlaşmanın hükümlerine ve ruhsatı verecek Akit Tarafın yasa ve yönetmeliklerine uygun olarak düzenlenir.

2. Akit Taraflar, bu madde hükümleri uyarınca ruhsat verilmesi için yapılacak başvurulara ilişkin hususlarda istişarelerde bulunabilirler.

MADDE V

1. Akit Taraflar, aşağıdaki hususların yerine getirilmesini teminen gerekli önlemleri alacaklardır;

a) Bu Anlaşma uyarınca izin sağlanmadıkça kendi uyruklarının ve balıkçı gemilerinin diğeri Akit Tarafın bölgesinde deniz canlı kaynaklarını avlamaktan ve deniz memelilerini taciz etmekten, avlamaktan ve yakalamaktan kaçınacaklardır.

b) Diğeri Akit Tarafın bölgesinde avlanmak için gerekli izni sağlamış bulunan kendi uyruklarının ve balıkçı gemilerinin, bu Anlaşma uyarınca verilmiş ruhsatlarda öngörülen şartlara ve diğeri Akit Tarafın ilgili yasa ve yönetmeliklerine riayet edeceklerdir.

2. Her Akit Taraf bu Maddenin 1 (b) alt paragrafında değinilen yasa ve yönetmelikleri ile bunlarda yapılabilecek her türlü değişiklikler hakkında diğeri Akit Tarafa zamanında bilgi verecektir.

MADDE VI

1. Her Akit Taraf, diğ er Akit Tarafın bölgesinde avlanan kendi uyruğ undaki balıkçı gemilerine diğ er Akit Tarafın usulüne uygun olarak görevlendirilmiş yetkililerince bu anlaşmanın hükümlerine ve diğ er Akit Tarafın kendi bölgesinde deniz canlı kaynaklarının avlanması ve yönetilmesine ilişkin kanunlarına ve yönetmeliklerine riayet edilmesinin denetlenmesi amacıyla ç ıkılması ve denetlenmesini kabul etmektedir.

2. Her Akit Taraf, kendi ekonomik bölgesinde diğ er Akit Tarafın uyruğ undaki balıkçı gemilerinin işbu Anlaşmanın hükümleri ile kendi ilgili kanun ve yönetmeliklerini ihlal ettiğini saptadığı takdirde, kendi mevzuatına uygun müeyyideleri, hapis cezası hariç olmak üzere, uygulayabilecektir.

3. Her Akit Taraf bu madde hükümleri uyarınca diğ er Akit tarafın balıkçı gemisinin durdurulması veya el konulması durumunda, geminin bayrağını taşıdığı Akit Tarafa olay ve yapılan işlemler hakkında diplomatik kanaldan derhal bilgi verecektir.

4. Her Akit Taraf, makul bir kefaletin veya başka bir teminatın sağlanması halinde, diğ er Akit Tarafın balıkçı gemisini ve mürettebatını derhal serbest bırakacaktır.

MADDE VII

1. Akit taraflar, bu Anlaşmanın hedeflerine ulaşılması amacıyla balıkçılık alanında işbirliğine ilişkin Karma Türk Sovyet Komisyonunu kuracaklardır, ki bundan böyle Komisyon olarak değ inilecektir.

2. Komisyon, her Akit Tarafça atanan bir asil ve bir yedek temsilciden oluşacak ve danışmanlar ile uzmanlar temsilcilere refakat edebileceklerdir.

3. Komisyon, aksine mutabık kalınmadıkça yılda en az bir kere dönüşümlü olarak Akit Taraf ülkelerinde toplanacaktır.

4. Komisyon, bu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin konuları inceleyecektir.

5. Komisyonun kararları tavsiye niteliğinde olup, toplantı tutanaklarına geçirilecektir.

MADDE VIII

Akit Taraflar, kendi ulusal mevzuatlarının gereklerine tabi bulunmak kaydıyla, teşebbüsleri ve kuruluşları arasında temaslarda bulunulmasını, hakkaniyet ve karşılıklı yarar esaslarına göre deniz canlı kaynaklarının avlanması, işletilmesi, işlenmesi, pazarlanması ve yetiştiriciliği konularında ortak teşebbüslerin tesisini teşvik edebileceklerdir.

MADDE IX

1. Akit Taraflar, akarsularında anadrom türden balık stokları üreten tarafın, bu gibi stoklar üzerinde esas çıkar ve sorumluluk sahibi olduklarını kabul ederler.

2. Her Akit Taraf, kendi kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak, Karadeniz'de kendi balıkçı gemilerinin anadrom türlerini avlamalarını engelleyici önlemler alacaktır. Anadrom türlere ilişkin müteakip düzenlemeler bu Anlaşmanın 7 nci maddesi uyarınca oluşturulan Komisyonun yıllık toplantılarında ele alınacaktır.

3. Akit Taraflar Karadeniz'de anadrom stokların geliştirilmesi ve çoğalmaları için işbirliği yapacaklardır.

MADDE X

Bu anlaşmanın içerdiği hiçbir husus Akit Tarafların uluslararası deniz hukukuna ilişkin tutumlarını ve görüşlerini ve taraf oldukları ikili veya çok taraflı anlaşmalardan doğan hak ve yükümlülüklerini halledici addedilemez.

MADDE XI

Bu Anlaşma Akit Tarafların birbirlerine ulusal mevzuatlarında öngörülen usullerin gereğinin yerine getirildiğini diplomatik Nota Teatisi yoluyla bildirdikleri tarihten itibaren beş yıl için yürürlükte kalacaktır. İşbu Anlaşma, Akit Taraflardan biri sözkonusu dönemin bitiminden en az altı ay önce diğer Akit Tarafa yazılı fesih ihbarında bulunmadığı ve müteakip her dönemin bitiminden en az altı ay önce diğer Akit Tarafa fesih ihbarında bulunmadığı takdirde, birer yıllık ilave süreler için kendiliğinden uzayacaktır.

Ankara'da 14 Aralık 1990 tarihinde Türkçe ve Rusça dillerinde her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere düzenlenmiştir.

Ahmet Kurtcebe ALPTEMOÇİN

Eduard SHEVARDNADZE

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

SOVYET SOSYALİST
CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ
HÜKÜMETİ ADINA

Bu Anlaşmanın amaçları bakımından :

1. «Deniz Canlı Kaynakları» deyimi tüm yüzgeçli balıklar, yumuşakçalar, kabuklular, deniz memeli ve diğer hayvanları ile kuşlar ve bitkiler anlamına gelir.
2. «Balık» deyimi tüm yüzgeçli balıklar anlamına gelir.
3. «Balık Stoğu» deyimi avlanmada yararlanılan ve muhafaza edilen, en uygun kullanım ve yönetim amaçları için bir birim olarak ele alınan bir stok birimi anlamına gelir.
4. «Balıkçı Gemisi» deyimi balık avlamak için kullanılan herhangi bir gemi anlamına geldiği gibi, malzeme veya balık taşıyan, balık ve deniz ürünlerinin depolanması için kullanılan gemi anlamına da gelir.
5. «Deniz Memelileri» deyimi deniz ortamına morfolojik bakımdan uyum sağlamış olan veya esas itibarı ile deniz ortamında yaşayan her türlü memeli anlamına gelir.

A Ç I K L A M A

(19 Aralık 1990)

8 Ekim'de Kudüs'de İsrail Güvenlik Kuvvetlerince 21 Filistinli'nin öldürülmesi ve yüzlercesinin yaralanmasına yolaçan olayla başlayan ve onu takip eden dönemde tırmanma gösteren şiddet hareketleri tarafımızdan büyük endişe ile izlenmektedir. İsrail'in işgal altındaki topraklarda yaşayan Filistinlilere karşı aldığı zecri tedbirler çerçevesinde bu kere dört Filistinliyi sınırdışı etme yolunda aldığı son karar, tarafımızdan, mevcut gerginliği daha da tırmandırıcı bir davranış olarak değerlendirilmekte ve kınanmaktadır.

Uluslararası camiada işgal altındaki topraklarda yaşayan Filistinlilerin korunması amacıyla daha etkin tedbirlerin alınması zorunluluğunun her zamandan daha fazla hissedildiği şu dönemde, İsrail'den, bu tarz davranışlarına biran önce son vererek ilgili Uluslararası Sözleşmeler uyarınca üzerine düşen sorumlulukların icabını yerine getirmesini ısrarla bekliyoruz.

DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET KURTCEBE ALPTENOÇİN
TARAFINDAN
SSCB DIŞIŞLERİ BAKANININ İSTİFASI KONUSUNDA
VERİLEN DEMEÇ

(20 Aralık 1990)

Sayın Shevardnadze'nin SSCB Dışişleri Bakanı olarak hizmet verdiği 5 yıl, uluslararası ilişkilerde önemli ve olumlu değişikliklerin meydana geldiği, Türk - Sovyet ilişkilerinin de her alanda hızla geliştiği bir dönem olmuştur. Sayın Shevardnadze'nin gerek küresel boyuttaki olumlu gelişmelerde, gerek ülkelerimizin karşılıklı çıkarlarına hizmet eden Türk - Sovyet yakınlaŐmasında oynadığı rolü tarihin takdirle kaydedeğine kuşku yoktur.

MEMORANDUM FOR THE RECORD

MEMORANDUM FOR THE RECORD
SUBJECT: [Faint text]

[Faint text in right column]

6. MESLEK MEMURLARI KIDEM LİSTESİ

[Faint text in left column under section 6]

[Faint text in right column under section 6]

7. DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI :

DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI

A — DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN 1989-90 YILI FAALİYETLERİ HAKKINDA ÖZET BİLGİ

21. Döneme mensup 28 Aday Meslek Memuru ile 11. Döneme mensup 31 Aday idari Memur için hazırlanan Eğitim Programlarının uygulanması çerçevesinde Ocak - Mayıs 1990 ayları arasında 410 saat ders saati kurs düzenlenmiştir.

Bu kurslara Bakanlık dışından 8'i yabancı, 14'ü Türk toplam 22 konferansçı, Bakanlık içinden ise 55 konferansçı katılmıştır.

Aynı dönemde Aday Meslek Memurları için Viyana BM Ofisi ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne inceleme gezileri düzenlenmiş, ayrıca Mürted'deki TAI (F-16) tesislerini ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

21. Dönem Aday Meslek Memurları'nın Fransız Kültür Merkezi ve İngiliz Eğitim Derneği'nde Fransızca ve İngilizce dillerinde ikinci yabancı dil kursları görmeleri sağlanmıştır.

Ayrıca, 1989 Bakanlık Tarihçesi ile 21. Dönem Aday Memurları Eğitim Programı çerçevesinde verilmiş olan bazı konferansları ihtiva eden bir kitap hazırlanarak, bunların basım ve dağıtımını yapılmıştır.

Öte yandan, 1990 Eğitim döneminde, sürekli görevle yurtdışına atanan 287 kamu kurum ve kuruluş mensupları için birer haftalık 5 ayrı dönem halinde Dış Görev Yönlendirme Kursları düzenlenmiştir. Bu kurslar Bakanlık içinden ve dışından toplam 31 konferansçının katkısıyla gerçekleştirilmiştir.

21. DÖNEM HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILAN
ADAY MESLEK MEMURLARIN LİSTESİ

H. Murat ÜLKÜ
M. Gülay KILIÇ
Bekir UYSAL
Osman R. YAVUZALP
A. İdem AKAY
Yönet Can TEZEL
Meral BARLAS
Sedat ÖNAL
Güler SARUHAN
Yunus DEMİRER
Tuğrul Ercan ÖZTEN
Ümit YALÇIN
Erkan ÖZORAL
Murat KARAGÖZ
Esra CANKORUR
Orhan ÇETİNEL
Kemalettin ERUYGUR
Hasan Mehmet SEKİZKÖK
Cüneyt YAVUZCAN
Hakan SEÇİLMİŞ
Korkut GÜNGEN
Bengü YiğİTgÜDEN
Ali Sait AKIN
Devrim ÖZTÜRK
Sedef GÜLEN
Tolga UNCU
Hidayet BAYRAKTAR
V. Esgel ETENSEL

11. DÖNEM HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILAN

İDARİ MEMURLARIN LİSTESİ

Celal KURŞUNLU
Cumhur AKGÜN
Ersoy YILMAZ
Tülin ŞATGELDİ
Arda HAZNEDAROĞLU
Nilgün ORAN
Selçuk EKE
A. Ömer SAĞMAN
İ. Ercan KOCA
İlyas ÇETİN
Hatun TÜZER
İsmet KÖROĞLU
Fehim ÇETİN
Murat ALAKUŞ
Aziz DAĞ
Betül ÖZ
Gülşen ÖNAL
Dürdane HAYAT
Pınar TÜMAY
Yasemin ÖZTÜRK
Emre KARABATAK
Çetin TANER
H. Veli BİKİRLİ
Figen KANSU
Gülşen TEZCAN
Aysel KEÇECİ
Babürşah GÜNGÖR
Hakan ÖZDEMİR
Mücahit KARAGÖZ
Emel ÇAKAN
Bülent KILIÇ

B — DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN 1990 - 91 DÖNEMİ
GERÇEKLEŞEN VE PLANLANAN FAALİYETLERİ
HAKKINDA ÖZET BİLGİ

DiŐiŐleri Eğitim Merkezinin 1990 - 91 Hizmet İçi Eğitim Dönemi 17 Aralık 1990 günü Müsteşar Vekili Büyükelçi Hüseyin E. Çelem'in yaptığı açılış konuŐmasıyla başlamıştır. Açılış sırasında Eğitim Merkezi Başkanı Büyükelçi Erdem Erner tarafından da hizmetiçi eğitim hakkında bilgiler verilmiştir.

24 Aday meslek memurunun katıldığı 22. dönemin Temel Eğitim bölümü 17 Aralık 1990 - 11 Ocak 1991 tarihleri arasında gerçekteŐirilmiŐtir. Bu dönemde eğitim tam gün olarak sürdürölmüŐ ve 74 ders saati kurs düzenlenmiştir. Temel Eğitim dönemindeki eğitim programında Anayasa, Atatürk İlkeleri, 657 sayılı Devlet Memurları Yasası, Devlet Örgütü ve Bakanlık Teşkilâtı, Bakanlık Denetleme Sistemi, Resmi YazıŐma Kuralları, DiŐiŐleri Memurunun Temel Davranışları, Milli Güvenlik Bilgileri, Yabancı Dil Temel Kursu ve Arşiv - Ulaştırma tatbiki Eğitimi ile Bilgisayar Temel Eğitimi gibi konular iŐlenmiŐtir.

Hizmetiçi Eğitimin Hazırlık bölümü 14 Ocak 1991 tarihinde başlayacak ve 15 Mart 1991 tarihine kadar sürdürölecektir.

Bu dönemdeki eğitimin ağırlığını Bakanlığımız üst düzey yöneticileri başta olmak üzere, yabancı Büyükelçilerin, devlet ve bilim adamlarımızın verecekleri konferanslar ile İngilizce diplomatik yazıŐma ve akademik türkçe dersleri oluşturacaktır.

Hazırlık Eğitimine paralel olarak Fransız Kültür Merkezi ile işbirliği halinde Fransızca ikinci yabancı dil kursları düzenlenecektir.

Geçen yıl düzenlenenlerin sağladığı yararlar gözönüne alınarak bu dönemde de yurtiçi (F-16 ve ASELSAN tesisleri) ve yurtdışı (BM Viyana Ofisi ve KKTC) inceleme gezileri düzenlenecektir.

Bu dönemde ayrıca, 1990 yılı Bakanlık Tarihçesi hazırlanacak, Bakanlığımız üst düzey yöneticileri, yabancı Büyükelçiler ile devlet ve bilim adamlarımızın Eğitim Merkezinde verecekleri bazı konferansların ayrı bir kitap halinde yayınlanmasına çalıŐılacaktır.

DEMB uhdesine verilmiş bulunan Bakanlık Kütüphanesinin olanakların elverdiği ölçüde düzenlenerek daha iyi hizmet arzedebilir duruma sokulmasına yönelik çalışmalar sürdürölecektir. Bunun yanında, Bakanlık kütüphanesi için yeni kitapların sipariş edilmesi ve muhtelif süreli yayınlara abone olunması da öngörölmektedir.

Öte yandan, 1990 Kasım ayı içinde DEMB görevlileri Bakanlık Bilgi İşlem Merkezinde temel bilgisayar kursunu tamamlamış olup, 1991 yılı içinde DEM'de bilgisayar sistemine geçilmesi öngörülmektedir.

Ayrıca, İçişleri Bakanlığı'nın talebi üzerine «23. Dönem Karadan Sınır İlçe Kaymakamları» semineri çerçevesinde 5 Aralık 1990 günü Bakanlığımız Fatin Rüştü Zorlu Salonu'nda SPLD'nin katkısıyla «Türkiye'nin Komşularıyla Siyasi İlişkileri» konulu bir konferans düzenlenmiştir.

22. DÖNEM HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILAN

ADAY MESLEK MEMURLARIN LİSTESİ

Z. Levent GÜMRÜKÇÜ
Süleyman GÖKÇE
Murat ERSOY
Mehmet POROY
Nurdan BAYRAKTAR
Hüseyin MÜFTÜOĞLU
Arif TAŞPINAR
Hatun TÜZER
Rıza Hakan TEKİN
Başak TÜRKÖĞLU
Pınar BEDİRHANÖĞLU
Kezban Nilvana DARAMA
İsmail Sefa YÜCEER
Abdullah Metin DURMUŞ
Hakan ÇAKIL
İstem KUTLU
Işıl GÜRLER
Yeşim TULUKTORAMAN
E. Sabri ERGEN
Ece ÖZTÜRK
Mustafa PULAT
Serdar DENİZ
İlhan TUĞ
Sinan ÜLGEN

BÜYÜKELÇİLİKLERİMİZİN AKREDİTE OLDUKLARI ÜLKELER

BÜYÜKELÇİLİK AKREDİTE OLUNAN ÜLKELER

Addis Ababa	: Uganda, Tanzanya
Bangkok	: Laos
Brazilia	: Bolivya, Guyana
Buenos Aires	: Uruguay, Paraguay
Cezayir	: Nijer
Dakar	: Gambiya, Gine, Gine Bissau, Kotdivuar, Liberya, Sierra Leone, Yeşil Burun Adaları
Dakka	: Birmanya
Hartum	: Çad, Orta Afrika Cum.
İslamabad	: Mauritius
Kahire	: Cibuti
Kanberra	: Batı Samoa, Fiji, Nauru, Papua - Yeni Gine Solomon Adaları, Tonga, Tuvalu, Yeni Zelanda
Karakas	: Barbados, Dominik Cum., Ekvator, Grenada, Jamaika, Kolombiya, Trinidad ve Tobago
Kinşasa	: Angola, Burundi, Gabon, Kongo Halk Cum., Ruanda, Namıbya
Kuala Lumpur	: Brunei, Vietnam
Kuveyt	: Bahreyn
Lagos	: Benin, Ekvator Ginesi Cum., Gana, Kamerun, Sao Tome ve Principe, Togo
Meksiko	: Belize, El Salvador, Guetamala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Panama
Mogadişu	: Komor Fed. İslam Cum., Madagaskar, Mozambik
Moskova	: Moğolistan
Nairobi	: Botswana, Malavi, Svaziland, Zambiya, Zimbabve
Oslo	: İzlanda
Rabat	: Moritanya
Roma	: Malta
Santiyago	: Peru
Tokyo	: Filipinler
Trablus	: Burkina Faso, Mali
Vaşington	: Bahama
Yeni Delhi	: Maldivler Cum., Nepal, Sri Lanka

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI

MERKEZ TEŞKİLATI KODLARI

BÖZM	Bakan Özel Müğavirliği
BÖZK	Bakan Özel Kalem Müdürlüğü
MÜST	Müsteşar
MÖZM	Müsteşar Özel Müğavirliği
MÖZK	Müsteşar Özel Kalem
MİSY	Müsteşar İkil Siyasi İŞler Yardımcılığı
MÇİY	Müsteşar Çok Taraflı Siyasi İŞler Yardımcılığı
MEKY	Müsteşar Ekonomik İŞler Yardımcılığı
MİDY	Müsteşar İdari İŞler Yardımcılığı
MBSY	Müsteşar Basın Sözcülüğü Yardımcılığı
DPDK	Dış Politika Danışma Kurulu
TEKU	Teftiş Kurulu
DEMB	Dışişleri EĞitim Merkezi Başkanlığı
HUMS	Hukuk Müğavirliği
İSİĞ	İkil Siyasi İŞler Genel Müdürlüğü
İSBA	İkil Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı
İSBA	Batı Avrupa Dairesi
İSAP	Amerika - Pasifik Dairesi
İSDA	İkil Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı (Doğu Avrupa ve Asya)
İSDA — I	Doğu Avrupa Dairesi
İSDA — II	Asya Dairesi
İSKY	İkil Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı (Kıbrıs - Yunanistan)
İSKY — I	Kıbrıs Dairesi
İSKY — II	Yunanistan Dairesi
İSOA	İkil Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı (Orta Doğu ve Afrika)
İSOA — I	Orta Doğu Dairesi
İSOA — II	Afrika Dairesi
İSOK	İkil Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı (İran, Irak, Körfez ve İslâm Ülkeleri, İKÖ, KİK)
İSOK — I	Körfez İslâm Ülkeleri Dairesi
İSOK — II	İslâm Konferansı Örgütü Dairesi
ÇSİĞ	Çok Taraflı Siyasi İŞler Genel Müdürlüğü
ÇTAD	Çok Taraflı Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı
ÇTAD — I	Havacılık Sorunları Dairesi

ÇTAD — II	Denizcilik Sorunları Dairesi
ÇTAK	Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdür Yardımcılığı
ÇTAK — I	Avrupa Konseyi Dairesi
ÇTAK — II	İnsan Hakları Dairesi
ÇTUK	Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdür Yardımcılığı (Uluslararası Kuruluşlar)
ÇTUK — I	Uluslararası Kuruluşlar Dairesi
EİGM	İkili Ekonomik İşler Genel Müdürlüğü
EİBA	İkili Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı (Avrupa ve OECD Ülkeleri)
EİBA	Batı Avrupa ve OECD Ülkeleri ile Ekonomik İlişkiler Dai.
EİDA	Doğu Avrupa Ülkeleri ile Ekonomik İlişkiler Dai.
EİOA	İkili Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı
EİOA — I	Orta Doğu ve Magrep Ülkeleri ile Ekonomik İlişkiler Dai.
EİOA — II	Asya-Afrika ve Latin Amerika ile Ekonomik İlişkiler Dai.
EİOA — III	Enerji Sorunları Dairesi
EUGM	Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdürlüğü
EİUE	Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı
EİUE — I	Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dairesi
EİUE — II	Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar Dairesi.
EİUK	Çok Taraflı Ekonomik Kuruluşlar Genel Müdür Yard.
EİUK — I	Uluslararası Sosyal, Teknik, Ekonomik ve Çevre Kur. Dai.
ATGM	Avrupa Toplulukları Genel Müdürlüğü
ATUY	Avrupa Toplulukları ile İlişk. ve Uygulama Gn. Md. Yrd.
ATUY — I	Avrupa Toplulukları Türkiye Ekonomik İlişkileri
ATUY — II	Avrupa Toplulukları ve Dış İlişkileri ile AT-Türkiye Siyasi İlişkileri
ATAT	Avrupa Toplulukları Araştırma-Tanıtmaya Genel Md. Yrd.
ATAT — I	Avrupa Toplulukları Araştırma-Tanıtmaya Dairesi.
MGGM	Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü
MGNA	Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdür Yrd. (NATO)
MGNA — I	Askeri İşler Dairesi
MGNA — II	Siyasi ve İdari İşler Dairesi
MGNA — III	Enfrastrüktür Dairesi
MGNA — IV	Lojistik Dairesi
MGNA — V	Sivil Olağanüstü Hal Planlaması ve Güvenlik İşleri Dairesi
MGSA	Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı (Savunma Anlaşmaları)
MGSA — I	Savunma Anlaşmaları Dairesi

MGSA — II	Savunma Uygulamaları Dairesi
MGSİ	Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı
MGSİ — I	Silahsızlanma Dairesi
KİGM	Kültür İşleri Genel Müdürlüğü
KİİK	Kültür İşleri Genel Müdür Yardımcılığı (Batı Avrupa-Ortadoğu-Afrika)
KEPA	İkili Kültür İşleri Genel Müdür Yardımcılığı (Amerika-Pasifik, Doğu Avrupa, Asya-Uzakdoğu)
KİÇT	Çok Taraflı Kültürel İşler Genel Müdür Yardımcılığı
KGSH	Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü
KKVM	Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yrd.lığı
KOKD — I	Konsolosluk İşleri Dairesi (Batı Ülkeleri)
KOKD — II	Konsolosluk İşleri Dairesi (Doğu Bloku ve Arap Ülkeleri)
KOVD	Vize Dairesi
—	Konsolosluk Mevzuatı ve Etüd Dairesi
KGEH	Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yrd.lığı
KOED	Emlâk Dairesi
KOHD	Hudut Dairesi
KGSİ	Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yrd.lığı
KGSİ	Sosyal İşler Dairesi
PRGM	Protokol Genel Müdürlüğü
PRTZ	Protokol Genel Müdür Yardımcılığı
PRTZ — I	Resmi Ziyaretler ve Törenler Dairesi
PRTZ — II	Güven Mektupları ve Mesajlar Dairesi
PRDİ	Protokol Genel Müdür Yardımcılığı
PRDİ	Diplomatik İşlemler Dairesi
SPLD	Siyaset Plânlama Dairesi Başkanlığı
SPLD	Siyaset Plânlama Dairesi
İADA	İstihbarat ve Araştırma Dairesi Başkanlığı
İADA	İstihbarat ve Araştırma Dairesi
ENFD	Enformasyon Dairesi Başkanlığı
ENFD	Enformasyon Dairesi
PERD	Personel Dairesi Başkanlığı
PERD	Personel Dairesi
İMAD	İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
İMAD	İdari ve Mali İşler Dairesi
İMAD — I	Mahsuplar Şubesi
İMAD — II	Türk Kültür Varlığını Koruma ve Tanıtma Şubesi
İMAD — III	Levazım ve Ağırılama Müdürlüğü

İMAD — IV	Ayniyat Saymanlığı
İMAD — V	Daire Müdürlüğü
İMAD — VI	Bütçe Bürosu
İMAD — VII	Teknik Büro
İMAD — VIII	Taşıt Onarımı, Demirbaş ve Yayın Alımları Şubesi
İMAD — IX	Tahsisat Şubesi
İMAD — X	Kira Şubesi
—	Bakanlık Doktoru
—	İşletme Mühendisliği
İMAD - BİM	Bilgi İşlem Merkezi
İMAD - G	Güvenlik İşleri Dairesi
ARUD	Arşiv ve Ulaştırma Dairesi Başkanlığı
ARUD	Arşiv ve Ulaştırma Dairesi
ARUD — I	Şifre Müdürlüğü
ARUD — II	Haberleşme Güvenliği Şubesi
ARUD — III	Haberleşme Şubesi
ARUD — IV	Kurye Şubesi
ARUD — V	Diplomatik Kargo ve İç Yollama Şubesi
ARUD — VI	Genel Evrak Şubesi
ARUD — VII	Arşiv Şubesi
—	Bakanlık İstanbul Temsilciliği
BÜTD	Bütçe Dairesi Başkanlığı
SVSK	Savunma Sekreterliği.

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ